

ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Potential and Guidelines for Ecotourism Management of Khunthale Swamp,
Suratthani Province

ภาวิณี แก้วตาทิพย์
Pawinee Kaewtathip

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Environmental Management
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Potential and Guidelines for Ecotourism Management of Khunthale Swamp,
Suratthani Province

ภาวิณี แก้วตาทิพย์
Pawinee Kaewtathip

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Environmental Management
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัด
สุราษฎร์ธานี
ผู้เขียน นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์
สาขาวิชา การจัดการสิ่งแวดล้อม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กานดา คำชู)

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมภาร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา คำชู)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ เหล่าดี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
สิ่งแวดล้อม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ศรีชนะ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา คำชู)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้เขียน	นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์
สาขาวิชา	การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล 2) กำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล และ3) หาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยกำหนดปัจจัยและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพ จากการสำรวจข้อมูลพื้นที่เบื้องต้น การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว จำนวน 10 ตัวชี้วัด ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ตัวชี้วัด ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก 3 ตัวชี้วัด และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2 ตัวชี้วัด และกำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล พัฒนาเกณฑ์และปัจจัยในการประเมินศักยภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 140 คน แบบสอบถามชุมชน จำนวน 455 คน การสำรวจภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อประเมินศักยภาพตามกรอบแนวทางการพิจารณา ประเมินศักยภาพทุกตัวชี้วัดโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย เพื่อหาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพต่ำ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาเสวนาระดมความคิดเห็นเพื่อหารูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยวและด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก อยู่ในระดับสูง (ค่าคะแนน 4.18 และ 4.03 ตามลำดับ) ส่วนด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าคะแนน 3.42) และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับต่ำ (ค่าคะแนน 1.00) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าคะแนน 3.62) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบึงขุนทะเล มี 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติบึงขุนทะเล และ 2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเล เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งทางน้ำและทางบก โดยส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเลโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) รักษา ฟื้นฟู และเฝ้าระวังผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการ

(6)

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 5) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศักยภาพ, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, บึงขุนทะเล, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Thesis Title	Potential and Guidelines for Ecotourism Management of Khunthale Swamp, Suratthani Province
Author	Miss Pawinee Kaewtathip
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2015

ABSTRACT

This research is aimed to 1) assess the potentials of ecotourism Khunthale Swamp 2) determine the route and pattern of the ecotourism program appropriate for Khunthale Swamp, and 3) find the guidelines for ecotourism management of Khunthale Swamp. The indicators and evaluative standards for potential assessment which were designed from area-based surveys and research documents. The ecotourism potential is composed of four (4) main components: (1) nature-based tourism resources with 10 indicators; (2) sustainable tourism management with 4 indicators (3) activities and processes that are conducive to learning and awareness with 3 indicators; and (4) community participation with 2 indicators. After that, we determine the sources of information, develop criteria and indicators in evaluating the potential, and then evaluate its potential as a potential considering framework. Primary data was collected using tourist questionnaires and community questionnaires. Random sampling includes 140 tourists and 455 local households. Field surveys, discussions, observations and collecting secondary data for assessing the potentials. The total number of potential indicators was assessed by the simple weighting score method. Determination of potentials was divided into high, medium and low. Presentation of results of the potential of ecotourism to those involved, and brainstorm to find the route and pattern of the ecotourism program appropriate for Khunthale Swamp and the guidelines for ecotourism management of Khunthale Swamp, together.

The results showed that the nature-based tourism resources and activities and processes that are conducive to learning and awareness had a high potential (score 4.03 and 4.18, respectively), the sustainable tourism management had a medium potential (score 3.42), and community participation was low (score 1.00). The overall potential of Ecotourism in Khunthale Swamp, Suratthani Province was moderate (score 3.62). The ecotourism pattern appropriate are two forms: 1) Natural resources tourism, and 2) Learning culture, traditions and community life around Khunthale Swamp The ecotourism route can provide activities, both aquatic

and terrestrial. Promoting tourism to conserve the ecosystem with environmental quality development together. Guidelines for ecotourism management of Khunthale Swamp include 1) establishment of Khunthale Conservation and Tourism Committee with the participation of all sectors, 2) Conserve, restore and monitor tourist resources impact, 3) Promote community involvement in the ecotourism development, 4) Develop ecotourism facilities readiness for ecotourism, and 5) Promote and develop ecotourism activities and programs appropriate for Khunthale Swamp It all to contribute sustainable tourism development goals.

Keywords: Potential, Ecotourism management, Khunthale Swamp, Surattani Province.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและคำชี้แนะ ให้คำปรึกษาของ ดร.กฤตยาภานต์ เดชดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา คำชู อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ เหล่าดี กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการ พิจารณาแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สอรัฐ มากบุญ ที่ช่วยดำเนินรายการจัดเสวนา ระดมความคิดเห็น คุณอุษารตี ภูมาลี คุณนิทัศน์ นุ่นสง ที่ให้คำแนะนำต่างๆ คุณนตยา จึงเจริญธรรม เจ้าหน้าที่จากสถานวิจัยสารสนเทศภูมิภาคศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศูนย์ ปฏิบัติการภูมิสารสนเทศ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4 ที่อนุเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศภูมิภาคศาสตร์ ผู้นำชุมชนรอบบึงขุนทะเล เจ้าหน้าที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองสุราษฎร์ธานี พัฒนาการอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลขุนทะเล เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวัดประดู่ ประชาชนรอบบึงขุนทะเล นักท่องเที่ยว ตลอดจนบุคคลที่คอยให้ข้อมูล ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนักกัลยาณมิตร นักศึกษาปริญญาโท รหัส 54 คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คุณมาโนช สงวนพันธุ์ น้องจีบ น้องปอ น้องสุ น้องฟ้า น้องฝน น้องนุช น้องนิต น้องนิว น้องหนุ่ม และน้องรัตน์ ในความมีน้ำใจและความช่วยเหลือด้านต่างๆ

กราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่มอบโอกาสและสนับสนุนตลอดมา บุตรชายตัวน้อย ที่เป็นแรงบันดาลใจและกำลังใจเสมอมา

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดคุณประโยชน์อันใด ผู้วิจัยขอตั้งจิตอุทิศผลคุณ ความดีและบารมีอันนี้ จงบังเกิดแก่บิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณทั้งหลายที่คอยสนับสนุน ส่งเสริมผู้วิจัยตลอดมา

ภาวิณี แก้วตาทิพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	(5)
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	(7)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญ	(10)
รายการตาราง	(12)
รายการภาพประกอบ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
1.4.1 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3
1.4.2 แนวคิดและหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	6
1.4.3 แนวคิดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	19
1.4.4 บริบทพื้นที่บึงขุนทะเล	28
1.4.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
1.5 ขอบเขตการวิจัย	41
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	41
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	42
2.1 วิธีดำเนินการวิจัย	42
2.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	43
2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	57
2.4 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	57
2.5 อุปกรณ์และเครื่องมือในการวิจัย	60
บทที่ 3 ผลและการวิเคราะห์ผลการวิจัย	63
3.1 ข้อมูลการศึกษาพื้นที่บึงขุนทะเล	63
3.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	79
3.2.1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	79
3.2.2 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	85
ของนักท่องเที่ยว	
3.2.3 ความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	96
3.3.1 ผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการให้ค่าคะแนนศักยภาพ (Ri)	96
3.3.2 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	119
3.4 ความคิดเห็นและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	122
3.5 สภาพปัญหาอุปสรรค ของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	126
3.6 ผลการเสวนาระดมความคิดเห็น	126
3.7 รูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล	128
บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	134
4.1 สรุปผลการวิจัย	134
4.2 อภิปรายผล	137
4.2 ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม	150
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือการทำวิจัย	158
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความยากของ แบบสอบถาม	165
ภาคผนวก ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	171
ภาคผนวก ง แบบสอบถามชุมชน	181
ภาคผนวก จ แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล	194
ภาคผนวก ฉ บัญชีรายชื่อสิ่งมีชีวิตที่พบในพื้นที่บึงขุนทะเลและสถานภาพการ อนุรักษ์	197
ภาคผนวก ช ความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นกับบึงขุน ทะเล	213
ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และเสวนาระดมความคิดเห็น	223
ภาคผนวก ฌ ภาพประกอบการสำรวจพื้นที่และการทำวิจัย	228
ประวัติผู้เขียน	245

รายการตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มประชากรตัวอย่าง	59
2	ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว	80
3	ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน	82
4	ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	87
5	ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	89
6	ความต้องการระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล	93
7	ร้อยละความต้องการของท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	94
8	ร้อยละความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	94
9	ความคิดเห็นของชุมชนด้านความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	96
10	โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก	97
11	ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหายาก/นกหายาก	99
12	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์บึงขุนทะเล	100
13	นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	101
14	ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	102
15	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	103
16	ความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	104
17	โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยว	104
18	ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่น	105
19	ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	105
20	ความคิดเห็นของชุมชนด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	106
21	ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม	107
22	ศักยภาพในการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ	107
23	นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมายระบบสื่อความหมาย	109
24	ร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว	109
25	คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	110
26	ร้อยละความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนจำแนกตามความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	112
27	ร้อยละความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน	115
28	ร้อยละความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชน	116

รายการตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
29	สรุปค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) แต่ละตัวชี้วัด	116
30	ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	120
31	ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล	122
32	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้น เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่บึงขุนทะเล	123
33	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล	125

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
2	ภาพถ่ายทางอากาศบึงขุนทะเล	31
3	กรอบแนวคิดการวิจัย	42
4	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	56
5	แผนที่แสดงบึงขุนทะเล	64
6	เส้นทางสำรวจทางน้ำและคลองสาขา	66
7	แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรอบบึงขุนทะเล	71
8	เส้นทางสำรวจพื้นที่ทางบกรอบบึงขุนทะเล	78
9	เส้นทางท่องเที่ยวทางบก	129
10	เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่โดดเด่นและหลากหลาย ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ส่งผลให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของไทย ที่ดึงดูดเงินตราจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดี สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้จะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งสร้างกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศจากคนไทยนับแสนล้านบาท เช่นเดียวกัน ซึ่งในปี 2552 ประเทศไทยมีรายได้นักท่องเที่ยวต่างประเทศประมาณ 527,326 ล้านบาท และจากสถิติรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2553 มีรายได้ 585.9 พันล้านบาท ระหว่างปี 2548-2553 พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อัตราขยายตัวเฉลี่ยปีละ 11.90 % โดยอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ปรับลดลงช่วงปีที่เกิดวิกฤต เช่น จากภัยธรรมชาติ ต่างๆ การเมืองภายในประเทศ แต่หลังจากวิกฤตผ่านพ้นไปอัตราการเติบโตของรายได้จะกลับสู่สภาวะเดิม นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสูงขึ้นและนักท่องเที่ยวไทยเองก็มีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น แต่การท่องเที่ยวไทยมีจุดอ่อนในเรื่องของการกระจุกตัวอยู่เฉพาะบางพื้นที่ ขาดการพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ไม่มีการกระจายหรือเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม การขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ นักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว ในขณะที่การรองรับขยายไปไม่ทันทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเกิดขยะมลพิษทางน้ำ ความแออัดของการจราจรทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีปัญหาขีดความสามารถในการรองรับได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร จึงส่งผลย้อนกลับมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่บั่นทอนความเจริญก้าวหน้าและการเติบโตของการท่องเที่ยวเอง ส่งผลกระทบทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวบริเวณนั้นลดลง ทำให้การท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งยังต้องสูญเสียงบประมาณอย่างมากในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวได้ดังเดิม ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อให้สอดคล้องทั้งในแง่เศรษฐกิจและความต้องการที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน ในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งได้รับ

ความสนใจและให้ความสำคัญมากขึ้นสำหรับการแก้ไขปัญหาการท้องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท้องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศ ซึ่งมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งล้วนโดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งจัดกลุ่มเส้นทางการท่องเที่ยวตามสภาพอาณาเขตพื้นที่เป็น 5 เส้นทางด้วยกัน คือ 1) เส้นทางกลุ่มตัวเมือง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพุนพิน อำเภอกาญจนดิษฐ์ 2) เส้นทางทิศตะวันออก ได้แก่ กลุ่มอำเภอดอนสัก เกาะสมุย และเกาะพะงัน 3) เส้นทางกลุ่มทิศเหนือ ได้แก่ อำเภอท่าชนะ ไชยา ท่าฉาง และวิภาวดี 4) เส้นทางกลุ่มทิศตะวันตก ได้แก่ อำเภอเคียนซา ศิริรัฐนิคม บ้านตาขุน และพนม และ 5) เส้นทางกลุ่มทิศใต้ ได้แก่ อำเภอบ้านนาสาร บ้านนาเดิม เวียงสระ พระแสง และชัยบุรี (ททท.สำนักงานสุราษฎร์ธานี, ม.ป.ป.) จากสถิตินักท่องเที่ยวในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ปี 2553 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว 688,693 คน (<http://suratts.com/surat/index.php?topic=32.0> สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2555) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2555 ที่จะพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ซึ่งบึงขุนทะเล มีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wet Land) เป็นระบบนิเวศที่มีแหล่งน้ำเป็นศูนย์กลาง ล้อมรอบด้วยป่าไม้แบบบึงน้ำจืด (Swamp Forest) ที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำตาปีตอนล่าง ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำตาปี เป็นแหล่งน้ำจืดที่มีทางติดต่อกับแหล่งน้ำกร่อยของอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,270 ไร่ เป็นแหล่งรองรับน้ำ (แก้มลิง) จากลำคลองตอนบนได้แก่คลองบ้านใหม่ คลองท่ากรวด (คลองดอนเกลี้ยง) ซึ่งช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ตัวเมืองสุราษฎร์ธานีในช่วงฤดูฝนก่อนไหลออกไปทางคลองท่ากูบและคลองมะขามเตี้ย ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี คือ ตำบลมะขามเตี้ย ตำบลขุนทะเล และตำบลวัดประดู่ มีลักษณะเชื่อมต่อกับทะเล ทำให้ได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลง ส่งผลให้มีระบบนิเวศที่หลากหลาย จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสถานะเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี บึงขุนทะเลเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและนกน้ำหลายชนิด เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการประมง จากรายงานโครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดพัฒนาบึงขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี พบว่าสภาพพื้นที่เหมาะที่จะปรับปรุงเป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนักท่องเที่ยว แนวทางในการจัดการและอนุรักษ์บึงขุนทะเลรูปแบบหนึ่งคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด เกิดผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และชุมชนโดยรอบบึงจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อต้องการทราบระดับศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวของบึงขุนทะเลว่าอยู่ในระดับใด สามารถนำศักยภาพด้านพื้นที่มากำหนดเป็นรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แบบใดบ้าง และจะมี

แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลได้อย่างไรบ้าง เพื่อนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล
- 1.2.2 เพื่อกำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล
- 1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทำให้ทราบศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล
- 1.3.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถนำงานวิจัยและข้อเสนอแนะไปศึกษาและวางแผนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล
- 1.3.3 ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ ร่วมกันอนุรักษ์ และมีจิตสำนึกรักหวงแหนบึงขุนทะเล ส่งผลให้ชุมชนรอบบึงขุนทะเลน่าอยู่และเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อประเมินศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 1) แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2) แนวคิดและหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3) แนวคิดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) บริบทพื้นที่บึงขุนทะเล
- 5) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4.1 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.4.1.1 ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

Shirley Eber, 1993 (อ้างในชินิษฐา พอนอ่วม และสาทิศ สุขผ่องศรี, 2543) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ได้มีการเสนอทางเลือกใหม่ของการพัฒนา ที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ขยายครอบคลุมมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการ

สิ่งแวดล้อม ป้องกันและกำจัดมลพิษ และพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต (เพ็ญศรี เจริญวานิช และ นิติพล ภูตะโชติ, 2541)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไร อย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยอย่างยั่งยืน

1.4.1.2 หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

หลักการพื้นฐาน (Principles) ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มี 10 ประการ ดังนี้

1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainable) เป็นการใช้อย่างเหมาะสม สังคม และวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น

2) ลดการบริโภคของเสียที่เกินความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing Over Consumption and Waste) เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย ในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3) รักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม (Maintaining Diversity) ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวในอนาคต

4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นการใช่วิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5) การรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

7) ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

8) ฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่น ทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน เพื่อยกระดับการบริการท่องเที่ยว

9) ตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) เป็นการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) การวิจัยและติดตามประเมินผล (Undertaking Research) เพื่อติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา ที่เป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Shirley Eber, 1992 อ้างใน พงระภา ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2550); อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2545)

1.4.1.3 ลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ว่ามีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังนี้ คือ

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง
- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ส่วน อุษาวดี พูลพิพัฒน์ผล (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถมอบประสบการณ์นันทนาการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว
- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว ที่สนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาความมั่นคงของทรัพยากรการท่องเที่ยว อย่างสมดุลและต่อเนื่องไปจนถึงอนาคต

1.4.2 แนวคิดและหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีปรัชญาพื้นฐาน ที่มุ่งสู่หรือการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นและเกี่ยวข้องกับการป้องกันพื้นที่ เป็นกลยุทธ์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายธรรมชาติของพื้นที่ เป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการจัดการพื้นที่คุ้มครองและการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (José Jiménez García-Herrera, n.d.)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกจากการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (เพ็ญศรี เจริญวานิช และนิติพล ภูตะโชติ, 2541)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือกระบวนการและกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินการตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เรื่องของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด โดยเฉพาะชุมชนต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ในการตัดสินใจ นอกจากภาระหน้าที่อะไรแล้วต้องเป็นการศึกษา ในขณะที่เดียวกันต้องเน้นในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติหรือระบบนิเวศเป็นหลัก คือในเนื้อหาเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นความรู้และความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องไม่ละเลยองค์ประกอบในเชิงวัฒนธรรมชุมชน (ภราเดช พยัฒวิเชียร, 2538) (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2553) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึก เกิดศักยภาพในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ที่สำคัญต้องมีการจำกัดขอบเขต จำกัดความสามารถในการรองรับหรือจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว มีรูปแบบ สถานที่ และกิจกรรมที่เหมาะสมของท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

Jon Kusler (n.d.) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือการรวมกันระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การดำเนินการเป็นไปในลักษณะของการป้องกันสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาจจะเป็น พื้นที่ชุ่มน้ำ เทือกเขา ทรัพยากรชายฝั่ง แม่น้ำ รวมถึงธรรมชาติอื่นๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดำเนินการโดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งยังได้รับการเรียกว่า “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” และเรียกนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศว่า “นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม (Boo, 1991)

The International Ecotourism Society: TIES (1991) อ้างใน Megan Epler Wood (2002) ได้ให้นิยาม ไว้ว่า “*Ecotourism is responsible travel to natural areas that conserves the environment and sustains the well being of local people*” การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อพื้นที่ธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของประชาชนท้องถิ่น

Arundhati Inamdar- Willetts (n.d.) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ ครอบคลุมไปถึงการป้องกันสิ่งแวดล้อม การเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่นั้นๆ (ประภัสสร สมบัติศรี, 2551)

1.4.2.2 หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Gail Nash นักวิจัยจากสมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society) (อ้างใน วัชรภรณ์ จันทร์ขำ, 2547: 36) ได้เสนอหลักการพื้นฐาน 7 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

ประการแรก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว

ประการที่สอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม

ประการที่สาม รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการเขตอนุรักษ์

ประการที่สี่ ชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง จะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประการที่ห้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผน และการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น

ประการที่หก รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องตกอยู่กับผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ประการที่เจ็ด จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิด ซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้านและจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อมอย่างแท้จริง

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์และคณะ (2547) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีแนวคิดพื้นฐานหรือหลักการที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประการ ได้แก่

- 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ควบคุมผลกระทบให้อยู่ในระดับต่ำ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน
- 2) การสร้างจิตสำนึก และกระบวนการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ
- 3) เน้นการคงไว้ซึ่งธรรมชาติ มีการตัดแปลงหรือพัฒนาพื้นที่น้อย และกลมกลืนกับธรรมชาติ
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่นและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ

1.4.2.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

José Jiménez García-Herrera (n.d.) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

- 1) เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติและพื้นที่คุ้มครองน้อยที่สุด
- 2) ผู้เข้าร่วม (บุคคล ชุมชน นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและหน่วยงานของรัฐ) มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ดำเนินการและติดตามขั้นตอนการดำเนินการ
- 3) เคารพในวัฒนธรรมและประเพณี
- 4) สร้างรายได้ที่ยั่งยืนและเป็นธรรมกับชุมชนท้องถิ่นและผู้เข้าร่วมอื่นๆ ที่เป็นทั้งตัวส่วนตัวและผู้ประกอบการ
- 5) สร้างรายได้เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่
- 6) ให้ความรู้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงบทบาทในการอนุรักษ์ของตนเอง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการคือ พื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการอย่างยั่งยืน กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ดังภาพประกอบ 1

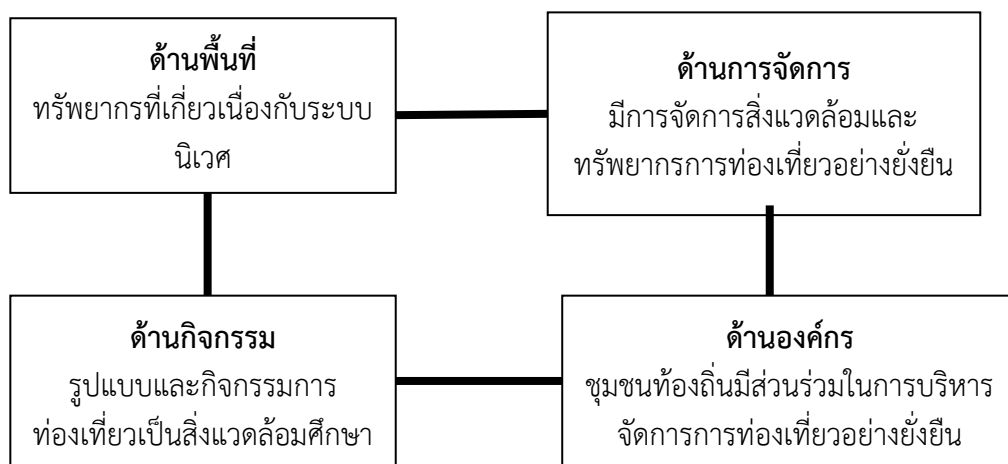
- 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

(Nature-based Tourism) เป็นสำคัญ หรืออาจเรียกว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศ (Ecological-based Tourism)

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในขั้นนี้เริ่มต้นจากประชาชนในระดับรากหญ้า จนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544)

1.4.2.4 ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน นำมาใช้ในการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

1) ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาถึง

1.1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาถึงสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวหรือองค์ประกอบภายในของแหล่งท่องเที่ยว

1.2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาถึงความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ลักษณะที่หายาก และความสัมพันธ์ที่เป็นระบบในพื้นที่ ทั้งในองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

2) ศักยภาพของการจัดการพิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน โดยอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่ามีมากน้อยแค่ไหน การพิจารณาในการจัดการนี้ จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้น ประกอบด้วย

2.1) มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม นับเป็นการจัดการที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว พิจารณาจากรูปแบบการจัดการสื่อความหมายกิจกรรมด้านการศึกษา

2.2) การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากประสิทธิภาพการใช้มาตรการควบคุมดูแล การนํารายได้บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน การควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว และประสิทธิภาพของการบริหาร

2.3) องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน พิจารณาจากรูปแบบองค์กรในการจัดการเน้นความเป็นองค์กรประชาชน รัฐ และเอกชน และระดับของการ มีส่วนร่วมว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม หรือให้ความคิดเห็น หรือเพียงได้รับประโยชน์จากการค้าและบริการ

1.4.2.5 เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืน คงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544:5-6) ได้วางจุดมุ่งหมายเฉพาะในระยะแรกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย

1) มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศโดยมีการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ พื้นฟู และการรักษา โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ และความเหมาะสมในการใช้พื้นที่

2) ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ อันเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมอย่างครอบคลุม

3) มีการจัดการร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันและมีการศึกษาร่วมกันอย่างมีระบบ โดยต้องมีการจัดการอย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาคและเป็นธรรมของประชาชนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดี

4) มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกลมกลืนกับทรัพยากรโดยคงรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมเดิม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่และสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและปลอดภัยในการท่องเที่ยว

5) ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาประเทศไทยมากขึ้น และสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะต้องมีการกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างเหมาะสม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรม ประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว แบ่งแยกได้ 3 ประเภทคือ

1.1) ประเภทธรรมชาติ

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเพื่อเข้าสู่สัมผัสกับทรัพยากร โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของทรัพยากรนั้น ๆ ดังนั้นกิจกรรมหรือการพัฒนาใด ๆ จึงต้องจัดให้เหมาะสมภายใต้ขีดความสามารถที่รองรับได้ ของทรัพยากรนั้น ๆ หากพิจารณาจากฐานทรัพยากร อาจแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามสภาพทรัพยากรได้ 2 กลุ่ม คือการท่องเที่ยวทางบก และการท่องเที่ยวทางทะเล

1.1.1) การท่องเที่ยวทางบก เป็นการท่องเที่ยวในธรรมชาติ ป่าเขา ซึ่งมีระบบนิเวศเป็นป่าบก เช่น ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าสน ฯลฯ โดยมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น น้ำตก ถ้ำ ลำห้วย ภูเขา สัตว์ป่า พรรณไม้ต่าง ๆ และชุมชนที่ใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับป่า เป็นต้น

1.1.2) การท่องเที่ยวทางทะเล เป็นการท่องเที่ยวในธรรมชาติทางทะเล ซึ่งเป็นทรัพยากรชายฝั่งทะเลลงไปจนถึงเกาะแก่งต่าง ๆ ทั้งนี้อาจรวมถึงพื้นที่รอยต่อ เช่น ป่าชายเลน พื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งด้วย องค์ประกอบที่น่าสนใจ ได้แก่ แนวปะการัง หล้าทะเล สัตว์ทะเล รวมถึงเกาะ กองหิน ถ้ำ พรรณไม้ชายหาด ชายเลน และป่าไม้ในเกาะที่เป็นสังคมปิด เป็นต้น วิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ชาวประมง ชาวเล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน

1.2) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นต้น

1.3) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม

เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่นหมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่/สวนพืช ผัก ผลไม้ และเหมือง ตัวอย่าง เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานช้างจังหวัดสุรินทร์ สวนสามพราน เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538 อ้างตาม ลำไย หงส์สิงห์, 2541)

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีผู้แนะนำให้ความรู้ประกอบ ความแตกต่างของการท่องเที่ยวแบบนี้กับการท่องเที่ยวแบบปกติ คือเป็นความเพลิดเพลินที่มีสาระ ได้รับความรู้ อยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนด

ในกระบวนการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ เพลิดเพลิน และมีความสุขจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการนอกเวลาตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมากเพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้

จากรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ พ.ศ. 2542 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศึกษาโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้จัดแบ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวด รวม 19 กิจกรรมประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (9 กิจกรรม) ได้แก่
  - เดินป่า
  - ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น น้ำลึก)
  - ศึกษาธรรมชาติ
  - ตั้งแคมป์
  - ส่องสัตว์/ดูนก
  - ล่องแพ/ล่องเรือยาง
  - เทียวถ้ำ/น้ำตก
  - ซิม้า/นั่งช้าง
  - พายเรือ (แคนู คยัค เรือใบ กระดานโต้ลม)
- 2) กิจกรรมกึ่งนิเวศ (5 กิจกรรม) ได้แก่
  - ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง
  - ปีน/ไต่เขา
  - ศึกษาท้องฟ้า
  - ตกปลา
  - ซี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)
- 3) กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ (5 กิจกรรม) ได้แก่

- ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์
- ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์
- ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรมและวัฒนธรรม
- ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน
- การเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมที่ไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาการจัดการให้มีโอกาสเสริมแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เช่น

- ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ
- ภาพถ่าย
- ชมทิวทัศน์
- ชม/ร่วมเล่นกีฬา
- พักผ่อนปิกนิก
- ประชุมสัมมนา
- เล่นน้ำ ว่ายน้ำ อาบแดด
- บ้านเที่ยง
- นมัสการ กราบไหว้ ตามความเชื่อ หรือแสดงบุญ

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะเหมาะกับบางพื้นที่ และบางกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือต่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ประกอบกับพิจารณากรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถประเมินความเหมาะสมในการจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งได้กิจกรรมที่มีแนวโน้มเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศหรือกึ่งนิเวศ จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศในพื้นที่ เกี่ยวข้องกับประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นค่อนข้างมากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสมดีต้องมีการจัดการลดผลกระทบด้วย หากปราศจากมาตรการลดผลกระทบที่ดีแล้ว กิจกรรมเหล่านั้นจะเป็นตัวเร่งการทำลายทรัพยากรให้เสียหายได้เร็วยิ่งขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

1.4.2.6 หลักการอนุรักษ์กับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป (เกษม จันทร์แก้ว, 2551)

นิวัติ เรืองพานิช (2539) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้อย่างชาญฉลาดเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นาน และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะด้วย

दनัย บวรเกียรติกุล (2549) กล่าวว่า การอนุรักษ์เป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดผลกระทบน้อยที่สุดทั้งต่อระบบสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องคอยระวังรักษาให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นยังคงสามารถอยู่ได้ตลอดไป หรือสามารถให้ผลประโยชน์ตลอดปริมาณ หรืออายุขัยของทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ คือ การเก็บ รักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์อย่างยั่งยืน

ดัชนี บวรเกียรติคุณ (2549) ได้ให้แนวทางการประยุกต์หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้

1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง หรือถูกใช้อย่างสมเหตุสมผลตามลักษณะและหน้าที่ของตัวมันเอง คงความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด

2) การรักษา ซ่อมแซม และการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เมื่อมีการใช้งานไประยะหนึ่งแล้ว จำเป็นต้องได้รับการรักษา ซ่อมแซม ฟื้นฟูให้กลับมีสภาพที่เป็นปกติ

3) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศมากขึ้น หรือกรณีของทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นอาจตกแต่งพื้นที่เพื่อให้เกิดความสวยงาม แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น เช่น เกิดจากการพัฒนาโดยตรง คือ การสร้างหรือเพิ่มเติม โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ผลกระทบจากการขยายตัวจากนักท่องเที่ยว กล่าวคือเมื่อแหล่งท่องเที่ยวไปง่ายสะดวก ปริมาณนักท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้น เกินขีดความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็จะเสื่อมโทรม

4) การป้องกัน เป็นมาตรการสุดท้ายที่จะกระทำกรณีที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น เช่น ป้องกันกิจกรรมท่องเที่ยวบางอย่าง ป้องกันโดยจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว

5) การสงวน ถูกนำมาใช้สำหรับกรณีทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมสูงสุด อยู่ในสภาพล่อแหลมและเป็นอันตราย ตลอดจนมีความขาดแคลนจนไม่สามารถใช้งานหรือสามารถทนแบกรับของเสียและมลพิษได้อีกต่อไป

6) การแบ่งเขต เป็นมาตรการอนุรักษ์ที่ต้องการสร้างความสมดุลระหว่างการสงวน เก็บรักษา การป้องกันกับการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรให้สามารถดำเนินการไปด้วยกันได้อย่างราบรื่น โดยแบ่งเขตตามความเหมาะสมของพื้นที่กับกิจกรรมท่องเที่ยวและนันทนาการ และแบ่งเขตเพื่อป้องกันการรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการที่อาจมีต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง

ดังนั้น ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถประยุกต์ใช้มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างกลมกลืน เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไปได้

1.4.2.7 ขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ธีรยุทธ กำศิริพิมาน (2553) ได้ให้นิยามขีดความสามารถในการรองรับได้ว่าเป็นระดับความสามารถในการเจริญเติบโตหรือการทนต่อเปลี่ยนแปลงในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยสิ่งแวดล้อมยังสามารถคงอยู่หรือดำเนินอยู่ได้อย่างปกติและปราศจากผลกระทบ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสี่ยงต่อสวัสดิภาพ สุขภาพพลานามัย สิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้น ซึ่งรวมถึงมนุษย์ด้วย หากเกินกว่านี้สิ่งแวดล้อมจะได้รับผลกระทบกระเทือน และอาจถูกทำลายลงจนไม่อาจฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้อีก

ความสามารถในการรองรับ สามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

(1) ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) พิจารณาความสามารถในการรองรับของพื้นที่ว่าควรใช้พื้นที่ในระดับความเข้มข้นเท่าใด จึงจะให้ผลประโยชน์สูงสุดด้านเศรษฐกิจ เช่น จำนวนแรงงานจากภายนอกต่อจำนวนแรงงานในพื้นที่ เป็นต้น

(2) ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ค่อนข้างชัดเจนมากกว่าการพิจารณาในแง่อื่นๆ เช่นขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเพียงใด เช่น ระยะทางและเวลาเฉลี่ยจนถึงปลายทางต่อนักท่องเที่ยว จำนวนประชากรต่อพื้นที่ เป็นต้น

(3) ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) คือ ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ที่ระบบนิเวศจะแบกรับได้ ก่อนสภาพแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงจนยากที่จะแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาวะเดิมที่เคยเป็น เช่น อัตราส่วนของปริมาณน้ำเสียในฤดูกาลท่องเที่ยวต่อความสามารถในการรองรับของ ระบบบำบัดน้ำเสีย ปริมาณการเกิดขยะต่อความสามารถในการจัดเก็บและรวบรวมขยะ ค่าเฉลี่ยของระดับเสียงต่อวันที่เกินมาตรฐานมลพิษทางเสียงในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

(4) ความสามารถในการรองรับทางความรู้สึก (Perceptual Carrying Capacity) พิจารณา ขีดความสามารถในการรองรับทางความรู้สึกจะวัดจากความพึงพอใจของผู้ที่มาใช้บริการในสถานที่นั้นๆ เป็นตัวกำหนด เช่น จำนวนเรื่องร้องเรียน เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2535 (อ้างใน อรสา คงทอง, 2549) กล่าวถึงขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity for Tourism Development) ว่าเป็นระดับการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะสามารถแบกรับไว้ได้ก่อนที่จะเสื่อมโทรมขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการกำหนดมาตรฐานและขอบเขตการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

(1) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทางกายภาพ หมายถึงระดับนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

(2) ขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึงระดับของนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมด้อยค่าลง ได้แก่ลักษณะทางชีวภาพ คุณภาพน้ำ ดิน อากาศ ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต และการรองรับของเสียและสิ่งปฏิกูล

(3) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทางด้านสังคม หมายถึงระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้เกิดความสนุกสนาน ความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุด ที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่น จนเกิดความไม่พอใจและ/หรือ การล่มสลายของชุมชน

(4) ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ หมายถึงระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสม โดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในหมู่สมาชิก ในสังคมและไม่กระทบต่อการลงทุนและการดำรงชีพของประชากร

ดร.รชนี เอมพันธุ์ และคณะ, 2551 กล่าวถึง ชีตความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการว่า เป็นความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ หรือหมายถึงระดับการใช้สูงสุดด้านนันทนาการ ซึ่งพื้นที่สามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรที่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งยังทำให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์หรือการพัฒนาเกินไปกว่าที่กำหนดแล้วมีโอกาสอย่างมากที่จะทำให้ทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่เสื่อมโทรม ทั้งยังลดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลเสียหาย ต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งชีตความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในอุทยานแห่งชาติ มักครอบคลุม

(1) ชีตความสามารถด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity, ECC) เป็นระดับชีตความสามารถสูงสุดซึ่งระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถรองรับได้ โดยไม่เกิดอันตรายหรือส่งผลเสียหายถาวรต่อระบบนั้นๆ

(2) ชีตความสามารถด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity, PCC) เป็นระดับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยวหรือนันทนาการที่เน้นขนาดเนื้อที่ที่ใช้ในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว/นันทนาการในช่วงเวลาหนึ่งเป็นหลัก โดยพิจารณาจากขนาดเนื้อที่ที่สามารถเปิดให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการและค่ามาตรฐานด้านขนาดเนื้อที่ ซึ่งกิจกรรมนันทนาการแต่ละชนิดต้องการเพื่อเอื้อให้การประกอบกิจกรรมชนิดนั้นเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

(3) ชีตความสามารถด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility Carrying Capacity, FCC) เป็นความจุของสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ละประเภทในแหล่งท่องเที่ยวว่าสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดในช่วงเวลาที่กำหนด สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการประเมินได้แก่ บ้านพัก พื้นที่กางเต็นท์ ลานจอดรถ ห้องน้ำ-ห้องสุขา เป็นต้น โดยมีหน่วยวัดเป็นจำนวนผู้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่อช่วงเวลา

(4) ชีตความสามารถด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity, PsCC) เป็นการยอมรับได้ของการใช้ประโยชน์ ที่มีผลกระทบมาจากการพบปะผู้คนอื่นๆ ในขณะประกอบกิจกรรม โดยมีแนวคิดที่ว่า ปริมาณของการพบปะผู้คนอื่นๆ แล้วทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดหรือไม่พึงพอใจต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ จัดเป็นค่าชีตความสามารถสูงสุดด้านจิตวิทยา

(5) ชีตความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social Carrying Capacity) เป็นจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ราษฎรในชุมชนท้องถิ่นยอมรับได้โดยไม่เกิดความรู้สึกในทางลบ และไม่สร้างผลกระทบหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนไปในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมการบริโภค เปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งกาย ค่าครองชีพสูงขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ชีตความสามารถในการรองรับได้ จึงเป็นแนวคิดที่จะแสดงให้เห็นว่า ระบบนิเวศหรือพื้นที่หนึ่งๆ นั้นมีระดับหรือความอึดต่อการพัฒนา หรือถูกกระทำแค่ไหน ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้นได้ เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่หรือสิ่งแวดล้อมได้

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักการอนุรักษ์ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดการท่องเที่ยวให้รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4.2.8 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2541) ได้สรุปแนวคิด หลักการของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นดั้งเดิม เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มักเป็นกลุ่มท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินไปยังแหล่งธรรมชาติที่อยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาย และมักไม่สนใจความสะดวกสบาย และให้ความสำคัญกับการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเน้นเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมเท่านั้น จะเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. จัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ คือ 1) จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงกายภาพ และเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืน โดยให้มีนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการ 3) การจัดการด้านการบริการ ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสื่อความหมาย และ 4) ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

3. ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความจำเป็นในการป้องกันรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกที่ดีในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน รวมไปถึงราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วย โดยเน้นที่การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมาย เช่น การจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูล และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้าย

บรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติที่หลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

4. สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยการจัดให้มีบริการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลัง ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ดร.รชี่ เอมพันธุ์ และคณะ (2547) ได้กำหนดองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดย 1) คำนึงถึงศักยภาพและขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยวให้ทรัพยากรท่องเที่ยวยังคงอยู่อย่างยั่งยืน 2) กำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ใกล้ชิดและได้รับประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น มีโอกาสได้เข้าใจ เรียนรู้และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว มีโอกาสที่จะสร้างงานและรายได้ให้แก่คนท้องถิ่น และเป็นกิจกรรมที่ส่งผลด้านการอนุรักษ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น 3) กำหนดมาตรการควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และ 4) ติดตามตรวจสอบและประเมินสถานภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่เสมอ

2. ด้านการบริการ ครอบคลุมตั้งแต่ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการกิจกรรมท่องเที่ยว การนำเที่ยว และการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว ในบางแห่งการบริการเรื่องที่พักหรืออาหารอาจไม่จำเป็น ขึ้นอยู่กับสภาพหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว แต่เน้นการบริการด้านสื่อความหมายและการให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การบริการด้านต่างๆ ที่มีโอกาสในการสร้างรายได้แก่ประชาชนท้องถิ่น เช่น บริการที่พัก อาหาร ยานพาหนะ และมัคคุเทศก์นำเที่ยว เน้นให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในภาคบริการ เช่น จัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นมัคคุเทศก์นำทางและเป็นนักสื่อความหมาย เป็นต้น

3 ด้านตลาดของการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงลักษณะภูมิหลังของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึง

เสนอแนะแนวทางการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยว จากนั้นส่งเสริมประชาสัมพันธ์ และพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด

4 ด้านการบริหารจัดการ เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมดูแลและจัดการให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการประกอบด้วย องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมไปถึงแผนงาน โครงการ มาตรการและกฎระเบียบต่างๆ ในการควบคุมดูแลให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องและยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ การจัดการและป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวในทุกองค์ประกอบ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบำรุงรักษา จัดการบริหารด้านการบริการต่างๆ โดยดูแลให้การบริการต่างๆ ได้มาตรฐาน และจัดการบริหารด้านการเงินอย่างโปร่งใส รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลไปยังนักท่องเที่ยว ช่วยเหลือด้านการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่างๆ เช่น บริการนำเที่ยวและสื่อความหมาย

ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่และสอดคล้องกับสภาพดั้งเดิม คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ให้น้อยที่สุด การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นมีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ จัดกิจกรรมและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพลิดเพลินและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านระบบการสื่อความหมาย ส่งเสริมการตลาดให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนตรวจติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อหาทางแก้ไขมีกลไกควบคุมดูแลและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4.3 แนวคิดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.4.3.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Potential หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ความสามารถ” “สมรรถนะ” และ “ประสิทธิภาพ” (<http://th.w3dictionary.org/> สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2555)

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้น เพราะฉะนั้นในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แต่ละแห่งจึงมีศักยภาพในตัวของมันเองแตกต่างกัน (วิวัฒน์ชัย เครือตรีประดิษฐ์, 2535 อังโน นิตศน์ นุ่นสง, 2549)

สำหรับ “ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว” หมายถึง ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่ว่าจะมีมากน้อยเพียงใด เพียงพอที่จะดึงดูดใจให้มีผู้มาท่องเที่ยวหรือไม่ และถ้าจะ

ดำเนินการพัฒนาในเชิงธุรกิจจะต้องพิจารณาว่าผลตอบแทนคุ้มค่าพอที่จะลงทุนหรือไม่ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2537 อ้างใน ลำไย หงส์สิงห์, 2541)

นภวรรณ ฐานะกาญจน์ และคณะ (2548) ได้ให้นิยาม ศักยภาพทรัพยากร นันทนาการ ไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติภายในแหล่งนันทนาการ/ แหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลให้แต่ละแหล่งเหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ และการพัฒนา เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการในลักษณะและระดับที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงหมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง จัดการ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในระดับและลักษณะที่แตกต่างกัน

1.4.3.2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผู้ให้แนวคิด วิธีการ และตัวชี้วัดในการประเมิน แตกต่างกันไป ดังนี้

1.4.3.2.1 การกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพ

ธัญญ์กมล ทองตีฆา (2550) ได้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย บริบทของชุมชน สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (Amenity) การมีส่วนร่วมของชุมชน ความต้องการของชุมชน การสนับสนุนของผู้นำและองค์กรในชุมชน

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) กล่าวว่า ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ พิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ออกมาเป็นเกณฑ์จำแนกได้ 7 ประเด็น ได้แก่ ศักยภาพทางวัฒนธรรม หาดทรายและน้ำทะเล ประวัติศาสตร์ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเข้าถึง ความปลอดภัย และความดึงดูดใจ

พิชญา โคตรชมพู (2543) กำหนดเกณฑ์ในการบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ป่า ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายาก ความหลากหลายของสังคมพืช ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ ความเป็นแหล่งรวมพืชหายาก พืชใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก ความโดดเด่นเฉพาะ กายภาพของพื้นที่ ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และสภาพภูมิทัศน์

2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาจากสภาพพื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสร้างจิตสำนึก และการดำเนินงานในปัจจุบันขององค์กรที่รับผิดชอบในพื้นที่

3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่

4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ฤดูกาล/ช่วงเวลาที่สามารรถเข้าพื้นที่ได้ ความถี่ของยานพาหนะประจำทาง/รับจ้างในการนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงพื้นที่ สภาพของเส้นทาง (ด้านความลำบากในการเดินทาง) ประเภทของยานพาหนะ (เช่นเดินทางโดยรถอย่างเดียว หรือเดินทางด้วยรถและเรือประกอบกัน ฯลฯ)

5. ความปลอดภัย จำแนกเป็น ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการเดินทาง และความปลอดภัยในพื้นที่พิจารณาความมากมาย ดูจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งได้แยกไว้แล้ว

6. การอำนวยความสะดวกสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องของที่พัก ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำ-สุชา มนุษย์สัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ ยังได้ประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยใช้ตัวชี้วัด ทั้งต่อสัตว์ป่า พืช ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ด้วย

นิทัศน์ นุ่นสง (2549) ได้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรนันทนาการทางธรรมชาติไว้ 10 กลุ่มตัวชี้วัด ดังนี้ คือ

1. ความโดดเด่นของสังคมพืช หมายถึง ลักษณะโดดเด่นของสังคมพืชที่พบเห็นได้โดยง่ายเมื่อเข้าไปประกอบกิจกรรมในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติที่ฐานทรัพยากรเป็นป่าไม้ เช่น ปริมาณต้นไม้ที่มีขนาดเส้นรอบวงมากกว่า 100 เซนติเมตร ที่ปรากฏให้เห็นสองข้างทาง และการปรากฏของหมู่ไม้ครบทุกชั้นเรือนยอด เป็นต้น

2. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า หมายถึง การปรากฏของสัตว์ป่ารวมทั้งความถี่ของการปรากฏ ปริมาณ และความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่า ที่พบเห็นได้ขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ

3. ความโดดเด่นทางกายภาพของฐานทรัพยากร หมายถึง ลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศ/ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน เช่น ขนาดและความสูงของตัวน้ำตก ความหลากหลายของภูมิประเทศที่พบเห็นในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

4. คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ หมายถึง ลักษณะและองค์ประกอบของบริเวณที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตาผู้มาเยือน โดยพิจารณาจากตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่างของภูมิทัศน์ที่ปรากฏแก่สายตา

5. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย หมายถึง ความโดดเด่นของสภาพธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งนันทนาการ ที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างเรื่องราว/เค้าโครงในการสื่อความหมาย (Interpretive Theme) เพื่อให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้มาเยือนแหล่งนันทนาการ

6. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ หมายถึง ลักษณะทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนันทนาการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมหลักที่

นักท่องเที่ยวประกอบในบริเวณ เช่น น้ำตกที่มีแอ่งน้ำกว้างขวางเหมาะสมสำหรับกิจกรรมเล่นน้ำ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของบริเวณ ความลาดชันเฉลี่ยของเส้นทางเดิน เป็นต้น

7. ความคงทนของสภาพแวดล้อมที่จะรองรับการใช้ประโยชน์ โดยยังคงลักษณะเดิมของระบบนิเวศ หมายถึง ลักษณะความคงทนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Durability) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งผลให้ยากต่อการเกิดผลกระทบหรือถูกเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมเมื่อมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ความคงทนของดินต่อการเหยียบย่ำ/บดอัด ความยืดหยุ่นของเนื้อดิน เป็นต้น

8. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น หมายถึง จำนวนแหล่งนันทนาการใกล้เคียงและระยะทางระหว่างแหล่งนันทนาการอื่นๆ ทั้งในประเภทเดียวกันและต่างประเภทที่อยู่ใกล้ที่สุด

9. ความปลอดภัย หมายถึง ความปลอดภัยโดยรวมจากพืชมีพิษ สัตว์ป่าที่อาจเป็นอันตราย ตลอดจนภัยธรรมชาติและอื่นๆ ภายในแหล่งนันทนาการ

10. ภูมิอากาศ หมายถึง สภาพภูมิอากาศบริเวณแหล่งนันทนาการที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ เช่น อุณหภูมิเฉลี่ย ความชื้นสัมพัทธ์ เป็นต้น

อรสา คงทอง (2549) ได้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพ ไว้ 6 กลุ่ม 26 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่จะนำมาเป็นจุดเด่นและจุดขาย ก่อให้เกิดความประทับใจและแสดงออกถึงความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว เช่นโอกาสพบเห็นสัตว์ป่า/นก ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายากและใกล้สูญพันธุ์ ความเป็นแหล่งรวมของพืชหายากและใกล้สูญพันธุ์ ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่า/นกตามธรรมชาติ ความเป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และสภาพภูมิทัศน์

2. คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เป็นความพิเศษหรือความโดดเด่นเฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าในความเป็นระบบนิเวศที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยว

3. การบริหารจัดการ พิจารณาองค์ประกอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่อนุรักษ์ บุคลากรและงบประมาณ การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรการในการเฝ้าระวัง และป้องกันความเสื่อมโทรมที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว

4. การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายและกิจกรรมการท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อระบบสื่อความหมายและกิจกรรมการท่องเที่ยว หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดำเนินงานและการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยว ในปัจจุบันและ/หรือที่จะพัฒนาในอนาคต

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

6. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย ได้แก่ ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัย

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และคณะ (2538) ได้กำหนดตัวแปรในการบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคใต้ ดังนี้

1. ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ป่า(Sighting Opportunity) พิจารณาจากความหลากหลายชนิด ของสัตว์ป่า (Species Diversity) และประชากรสัตว์ป่า (Population Abundance) ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายาก (Rare Species) สัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ (Endangered Species) หรือชนิดพันธุ์ใหม่ที่ค้นพบ (New Found Species) หมายถึง สัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ ความหลากหลายของสังคมพืช (Plant Community Diversity) ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (Plant Community Status) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ (เฉพาะระบบนิเวศบนบกเท่านั้น) (Ecosystem Uniqueness) 6 ความเป็นแหล่งรวมพืชหายาก พืชใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ (Physical Uniqueness/Characteristics) ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ (Cultural uniqueness) สภาพภูมิทัศน์ (Landscape/Seascape Characteristics) สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง (Marine Resources and Environment) ลักษณะโดดเด่นทางโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรมในพื้นที่

2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Awareness and Educational Opportunity)

3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ (Diversity of Ecotourism Activities)

4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

5. ความปลอดภัย (Safety)

6. ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน และ/หรือที่จะพัฒนาในอนาคตกับกิจกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน (Conventional Recreation)

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดหรือตัวแปรในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะต้องครอบคลุมถึงความดึงดูดใจของพื้นที่ทั้งทางด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กิจกรรมกระบวนกรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

1.4.3.2.2 วิธีการประเมินศักยภาพ

ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น ได้มีการพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพมาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ดร.รชนี เอมพันธุ์ (2554) ได้ให้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการว่า ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งมูลนิธิสหประชาชาติ (United Nations Foundation) ร่วมกับองค์การ ท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization-UNWTO) ได้เผยแพร่เกณฑ์สำหรับการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีการจัดแบ่งออกเป็น 4 เกณฑ์มาตรฐาน โดยยึดหลักการของการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนเป็นสำคัญ แต่ละเกณฑ์มาตรฐานจะประกอบไปด้วยรายละเอียดที่บ่งบอกว่าควรจะดำเนินการ หรือปฏิบัติในเรื่องใดบ้าง จึงสามารถนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

เกณฑ์ที่ 1 สาธิตให้เห็นถึงการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ที่ 2 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชน ท้องถิ่นและสร้างผลกระทบน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ 3 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มรดกทางวัฒนธรรม และสร้าง ผลกระทบทางลบน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ 4 ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สิ่งแวดล้อมและสร้างผลกระทบ น้อยที่สุด

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสาย กลางและความไม่ประมาท เป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมอง โลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆกัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น ผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึง แนวคิดที่จะสร้างให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อภาคการผลิตและบริการ ภาคการขาย เป็นแนวคิดที่อยู่บนการทำงานแบบ ใหม่ที่มีปัจจัยหลักมาจากความสามารถและทักษะพิเศษของบุคคล เป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่มีกระบวนการนำเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมารวมด้วยกัน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรม ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Industry) หรืออุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Culture Industry) ที่จะส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

วิธีการประเมินใช้หลักสมการถ่วงน้ำหนัก โดยมีองค์ประกอบในการประเมิน 2 ส่วน คือ เกณฑ์หลัก (R core) และเกณฑ์เฉพาะแหล่ง (R par) โดยกำหนดในสมการต้นแบบ ดังนี้

$$\text{ค่าคะแนนแหล่งท่องเที่ยว} = [70R \text{ core} + 30 R \text{ par}]/10$$

คะแนนแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ค่าคะแนนรวมที่ประเมินได้ของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าตั้งแต่ 0 - 100 คะแนน ประกอบด้วย คะแนนจากเกณฑ์หลัก 70 คะแนน คะแนนจากเกณฑ์เฉพาะ 30 คะแนน

70R core หมายถึงคะแนนรวมของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเป็นเกณฑ์กลางที่ใช้ร่วมกันสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 4 ด้าน รวมคะแนนแล้วมีค่าได้ตั้งแต่

0 - 70 คะแนน

$$70R \text{ core} = 25(R \text{ Admin}) + 20(R \text{ ResEnv}) + 15(R \text{ SocEcon}) + 10(R \text{ Service})$$

R Admin หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในด้านระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 10 ปัจจัย มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10

$$\begin{aligned} &10 \\ &= \sum_{i=1} R \text{ Admin } (i)/10 \end{aligned}$$

R ResEnv หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 13 ปัจจัย มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10

$$\begin{aligned} &13 \\ &= \sum_{i=1} R \text{ ResEnv } (i)/13 \end{aligned}$$

R SocEcon หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในด้านสังคมเศรษฐกิจ 5 ปัจจัย มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10

$$\begin{aligned} &5 \\ &= \sum_{i=1} R \text{ SocEcon } (i)/5 \end{aligned}$$

R Service หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในด้านสังคมเศรษฐกิจ 16 ปัจจัย มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10

$$\begin{aligned} &16 \\ &= \sum_{i=1} R \text{ Service } (i)/16 \end{aligned}$$

R par หมายถึง คะแนนปัจจัยที่ใช้ในการประเมินเฉพาะเจาะจงสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท ทั้งนี้ปัจจัยและเกณฑ์การให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ และเป้าหมายของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ R ParET

R ParET หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ใช้ในการประเมินเฉพาะเจาะจงสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 ปัจจัย มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10

$$= \sum_{i=1}^5 R \text{ ParET } (i)/5$$

สรุปสมการสำหรับประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

$$\text{คะแนนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ} = [25(R \text{ Admin}) + 20(R \text{ ResEnv}) + 15(R \text{ SocEcon}) + 10(R \text{ Service}) + 30(R \text{ ParET})]/10$$

แหล่งท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานควรได้รับคะแนนจากการประเมินร้อยละ 75 ขึ้นไป

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และคณะ (2538) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และระดับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธี Weighting Score Method โดยได้จัดทำเกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 6 ตัวแปร แล้วให้ค่าถ่วงน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์แต่ละตัว (Wi) ในการบ่งชี้ถึงศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักนี้มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 และตัวชี้วัดที่นำมาใช้ประเมินศักยภาพมีการกำหนดค่าคะแนน (Rated score หรือค่า Ri) แบ่งระดับของการให้คะแนนเพื่อชี้ศักยภาพของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 3 ระดับ ระดับที่มีศักยภาพสูง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 3 ระดับที่มีศักยภาพปานกลาง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 2 และระดับที่มีศักยภาพน้อยหรือต่ำ ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 1 ทำการคำนวณหาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก ดังนี้

$$EP = W1R1 + W2R2 + W3R3 + \dots + WnRn/W1 + W2 + W3 + \dots + Wn$$

ทั้งนี้ EP = ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

R1....n = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

W1....n = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

ค่าที่ได้จากการคำนวณโดยสมการดังกล่าว จะเป็นค่าคะแนนดิบซึ่งมีความเป็นไปได้ตั้งแต่ 0 (ไม่มีศักยภาพ) ถึง 3 (มีศักยภาพสูงมาก) นำค่าคะแนนดิบที่ได้จากการคำนวณดังกล่าวสำหรับพื้นที่ธรรมชาติแต่ละแห่งมาจัดระดับศักยภาพ ดังนี้

3 - 2 + = H : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2 - 1 + = M : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพปานกลาง

0 - 1 = L : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพต่ำ

ณรงค์ศักดิ์ สุริยวารกุล (2546) ได้ ออกแบบและปรับปรุงปัจจัยในการวิเคราะห์ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากปัจจัยที่ใช้ในการบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ของ จิตศักดิ์ พุฒจร (2543) โดยให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ พื้นที่ การจัดการ กิจกรรมและกระบวนการ และการมีส่วนร่วม การคำนวณ โดยใช้สูตร

$$EP = R1 + R2 + R3 + \dots + Rn / n$$

โดยที่ EP = ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

R1...n = ค่าคะแนนศักยภาพปัจจัยที่ 1 ถึง n

นำค่าที่ได้จากการคำนวณโดยสูตรดังกล่าวมาจัดระดับศักยภาพดังนี้

2.51-3 = พื้นที่นั้นมีศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.51-2= พื้นที่นั้นมีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

0-1.5 = พื้นที่นั้นมีศักยภาพต่ำในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นิทัศน์ นุ่นสง (2549) ได้มีการพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพ ทรัพยากรนันทนาการฐานป่าไม้ ของนภวรรณและคณะ (2548) โดยใช้ตัวชี้วัด 10 ตัวชี้วัด และ ตัวชี้วัดที่นำมาใช้ประเมินศักยภาพมีการกำหนดค่าคะแนน (rated score หรือ ค่า R) ออกเป็น 5 ระดับ คือ ค่าคะแนนเท่ากับ 1 หมายถึงมีศักยภาพต่ำ ถึงค่าคะแนนเท่ากับ 5 หมายถึงมีศักยภาพสูง และมีวิธีการคำนวณค่าศักยภาพของแหล่งนันทนาการ โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักซ้ำ (Simple Weighting Score Equation) ดังนี้

$$FRRP = \frac{W1R1+W2R2+W3R3+\dots+WiRi}{W1+W2+W3+\dots+Wi}$$

เมื่อ FRRP = ระดับศักยภาพของแหล่งนันทนาการฐานป่าไม้

(Forest-based recreation resource potential)

R1-i = คะแนนศักยภาพของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง i

W1-i = ค่าถ่วงน้ำหนักหรือค่าความสำคัญของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง i

โดยเปรียบเทียบค่าระดับศักยภาพกับเกณฑ์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ จากสูตร การแบ่งช่วงชั้นของระดับศักยภาพ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}}$$

จะเห็นได้ว่า การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นิยมสร้างตัวชี้วัดหรือ ปัจจัยชี้วัด (Indicator) ในการประเมิน แล้วกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยปัจจัยตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นอาจจะเป็นปัจจัยชี้วัดเชิงคุณภาพหรือ เชิงปริมาณก็ได้ แล้วกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา เช่น ประเมินแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับการประเมินในแต่ละครั้ง ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บางตัวชี้วัดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้แต่บางตัวชี้วัดจะต้องคำนึงถึงความเฉพาะของพื้นที่ด้วย สำหรับค่าน้ำหนักในการให้คะแนนความสำคัญจะขึ้นอยู่กับความเฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละพื้นที่ หากแต่ตัวชี้วัดเหล่านี้ จะต้องได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน และเป็นวิธีการที่ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งการประเมินที่เป็นที่ยอมรับกันก็คือ การใช้วิธีการให้ค่าน้ำหนัก (Weighting Score Method)

1.4.4 บริบทพื้นที่บึงขุนทะเล

1.4.4.1 ความหมายและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ตามคำจำกัดความตามอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ระดับนานาชาติ กล่าวว่า "พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายความถึง ที่ลุ่ม ที่ราบลุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึง ที่ชายฝั่งทะเลและที่ในทะเล ในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำ ไม่เกิน 6 เมตร"

พื้นที่ซึ่งมีลักษณะจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงรวมถึง ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระจับปี่ (ตระพัง) บาราย แม่น้ำ ลำธาร แคว ละหาน ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่ง ลุ่ม กุด ทุ่ง กว๊าน มาบ บึง ทาม พรุ สบุ่น แ่ง น้ำตก หาดหิน หาดกรวด หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ชายฝั่งทะเล พืดหินปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล คุ้ง อ่าวดินดอน สามเหลี่ยม ช่องแคบ ชะวากทะเล ตะกาด หนองน้ำกร่อย ป่าพรุ ป่าเลน ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าเสม รวมน้ำจืด นากุ้ง นาเกลือ บ่อปลา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น (คันสนีย์ ชูแหว, ม.ป.ป.)

คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ คุณประโยชน์ที่พึงมี พึงได้รับจากพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่

- เป็นแหล่งน้ำ ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ที่คน พืช และสัตว์ เข้าไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงหรือนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การอุปโภคบริโภค การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นันทนาการ ฯลฯ นอกจากนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำ ยังช่วยรักษาสมดุลของระดับน้ำใต้ดิน โดยน้ำภายในพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งเป็นน้ำผิวดินจะค่อยๆ ไหลถ่ายเทลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน กลายเป็น น้ำใต้ดินที่ใสสะอาด หากจัดการควบคุมอัตราการนำน้ำขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมและดูแลรักษาคุณภาพน้ำให้ดี จะสามารถนำกลับ ขึ้นมาใช้ได้อย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน น้ำในชั้นน้ำใต้ดินก็อาจไหล

กลับขึ้นมาเป็นน้ำผิวดินอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งน้ำใช้ของ ชุมชนที่อยู่โดยรอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง

- เป็นแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ที่ไหลบ่าลงมาจากพื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำ แทนที่จะไหลออกไปสู่ทะเล อย่างรวดเร็ว ทั้งหมด ช่วยลดและป้องกันปัญหาน้ำท่วมฉับพลันที่จะเกิดกับพื้นที่โดยรอบ หากพื้นที่ชุ่มน้ำถูกถมหรือเปลี่ยนแปลงไป จะเกิด ปัญหาน้ำท่วมขังบ่อยครั้งขึ้น

- มีบทบาทช่วยป้องกันมิให้น้ำเค็ม รุกเข้ามาในแผ่นดิน น้ำจืดที่ไหลมาตามทางน้ำต่างๆ จะไหลผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำแล้วไหลลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำ และช่วยผลักดันน้ำทะเลมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน การถมทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะบริเวณ ชายฝั่งทะเล การสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้มากเกินไป การผันน้ำจากทางน้ำมาใช้มากเกินไป รวมทั้งการเปลี่ยนเส้นทางน้ำ การขุดขยายทางน้ำและลากทางพืชพรรณชายคลองชายฝั่ง ล้วนมีผลทำให้น้ำเค็มรุกเข้ามาในแผ่นดินได้มากขึ้น โดยเฉพาะ ในช่วงน้ำขึ้นสูงสุด

- ช่วยป้องกันรักษาชายฝั่งทะเลและลดการพังทลายของชายคลองชายฝั่ง พืชพรรณในพื้นที่ชุ่มน้ำ พืชริมตลิ่ง ชายฝั่งคลอง และชายฝั่งทะเล ที่โดดเด่นเห็นได้ชัดที่สุด คือ ป่าชายเลนจะช่วยยึดดิน ปะทะแรงลมพายุ กระแสน้ำ และคลื่น ทั้งยังช่วยป้องกัน พื้นที่ กิจกรรมและทรัพย์สินต่างๆ บริเวณพื้นที่หลังชายฝั่งทะเลด้วย

- ช่วยชะลอการไหลของน้ำ ดักจับตะกอนที่พัดพามาจากพื้นที่ตอนบน พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล คือ ปรากฏการณ์สุดท้ายของ พื้นที่ชุ่มน้ำ ก่อนที่น้ำภายในกลุ่มน้ำจะไหลออกสู่ทะเล พืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น อ้อ แคม กก และหญ้า ช่วยชะลอ ความเร็วของน้ำ กักเก็บตะกอน จึงช่วยลดการตื้นเขินของอ่าวและรักษาคุณภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและน้ำในทะเล

- ช่วยดักจับกักเก็บธาตุอาหาร ที่ถูกพัดพามากับน้ำและตะกอนไว้ ไม่ว่าจะเป็ยปุ๋ยส่วนเกินจากพื้นที่เกษตรกรรม น้ำทิ้งจาก ชุมชนและอุตสาหกรรม รวมทั้งน้ำทิ้งจากแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พืชพรรณและสัตว์ ภายในพื้นที่ชุ่มน้ำ สามารถดึงธาตุอาหาร เหล่านั้นไปใช้ เพื่อการเจริญเติบโต หากจัดการอย่างเหมาะสม เก็บเกี่ยวผลผลิตพืชและสัตว์ จากพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ มีการหมุนเวียนใช้ธาตุอาหารที่ถูกเก็บกักไว้อย่างสมดุล นอกจากจะเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ยังช่วยให้คุณภาพ น้ำดีขึ้น ช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดต่อสภาพแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

- ช่วยดักจับกักเก็บสารพิษหลายชนิด ที่ยึดเกาะอยู่กับอนุภาคของดิน ที่พัดพามากับน้ำและตะกอนไว้ ช่วยลดอันตราย ที่เกิด กับระบบนิเวศโดยรอบ

- มีทรัพยากรธรรมชาติ ที่คนสามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมายหลายชนิด ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากร ที่มี ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมโดยรวมของชาติได้แก่

1. ทรัพยากรป่าไม้ ทั้งในรูปของพืชพรรณ ที่อาจนำมาใช้เป็นอาหาร สมุนไพร นำผลผลิตไม้มาแปรรูป เป็นวัสดุใช้สอย ในครัวเรือน เช่น ไม้ ยางไม้ ทำอุปกรณ์เครื่องการทำมาหากิน โดยเฉพาะเครื่องมือประมง เช่น โพงพาง ลอบ นำมาเป็น วัสดุทำเสา รั้วบ้าน คอกสัตว์ รวมทั้งนำมาใช้เป็นวัสดุติบของอุตสาหกรรมในครัวเรือน

2. ทรัพยากรพืชและสัตว์ป่า มีทั้งพืชน้ำที่เป็นอาหารของคนและสัตว์ สัตว์หลายชนิดในพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งอาหารโปรตีน สำคัญในท้องถิ่น พืชหลายชนิดนำมาใช้เป็นฝ้ายบ้าน

หลังคา เสื้อี พืชบางชนิดใช้ทำเส้นใย สีย้อม สมุนไพร ตลอดจนวัตถุดิบ สำหรับอุตสาหกรรมในครัวเรือน

3. ทรัพยากรประมง พื้นที่ชุ่มน้ำเกือบทุกแห่งเป็นถิ่นที่อยู่หากิน ที่วางไข่ และเลี้ยงลูกอ่อนของปลานานาชนิด 2 ใน 3 ของปลา ที่รับประทานต้องใช้ช่วงชีวิตไม่ช่วงใดก็ช่วงหนึ่งในพื้นที่ชุ่มน้ำ

4. ทรัพยากรพืชอาหารสัตว์ พื้นที่ชุ่มน้ำอุดมสมบูรณ์ด้วยหญ้าและต้นไม้ โดยเฉพาะในบริเวณที่ราบน้ำท่วม เป็นบริเวณ กว้างเมื่อหมดหน้าน้ำ หญ้าอ่อนระบัดงาม ต้นไม้ขึ้นปกคลุม เป็นแหล่งอาหารสำคัญของปศุสัตว์ จึงมีความสำคัญ ต่อชุมชน ที่เลี้ยงสัตว์ ทั้งที่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค เพื่อใช้แรงงานและเพื่อขาย

5. ทรัพยากรการเกษตร พื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่ง ถูกใช้เพื่อทำเกษตรกรรม ทั้งที่ใช้ทำการเพาะปลูกชั่วคราว เฉพาะช่วง เวลาที่น้ำลด อาศัยธาตุอาหารที่ถูกพัดพามาพร้อมกับน้ำ ตลอดจนการเพาะปลูกพืชน้ำ เป็นอาหารของทั้ง คน และสัตว์ และการเพาะปลูกแบบถาวร โดยเฉพาะการปลูกข้าวทั้งน้ำฝนและชลประทาน รวมทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ บ่อปลา นาทุ่ง เกษตรกรรมในพื้นที่ชุ่มน้ำนี้ หากได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสมจะสามารถให้ผลผลิตที่มั่นคงและยาวนานได้

- เป็นแหล่งส่งผ่านเคลื่อนย้ายถ่ายเทธาตุอาหารและมวลชีวภาพ ไปตามเส้นทางน้ำ หรือตามการไหลของน้ำผิวดิน เพิ่มพูน ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบนิเวศโดยรอบและบริเวณใกล้เคียง

- เป็นแหล่งทรัพยากรพลังงานหลายรูปแบบ เช่น ไม้เพื่อการเผาถ่าน ไม้ฟืนเพื่อการหุงต้ม สุ่มไฟไต้ยุง หรือเพื่อให้ความอบอุ่น เชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ใช้รมควันปลา รวมทั้งเชื้อเพลิงในรูปของพีท (Peat)

- มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเกิดผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมน้อย

- เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ประจำถิ่น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์ ที่มีลักษณะเด่น เป็นที่ต้องการใน เชิงพาณิชย์

- มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตหลายชนิดต้องพึ่งพาอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อความสมบูรณ์ ของวงจรชีวิต พืชและสัตว์ป่าหลายชนิดจะพบเห็นได้เฉพาะในพื้นที่ชุ่มน้ำเท่านั้น

- มีความสำคัญต่อนันทนาการและการท่องเที่ยว กิจกรรมที่พบเห็นได้เสมอ เช่น กีฬาทางน้ำ การตกปลา การดูนก การถ่ายภาพธรรมชาติ การศึกษาธรรมชาติ การศึกษาชีวิตสัตว์ป่า การว่ายน้ำ การดำน้ำ การเล่นเรือ การพายเรือเล่น และอื่นๆ อีกมากมาย

- เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการศึกษาวิทยทางธรรมชาติวิทยา การศึกษาขบวนการ ความสมดุล ในระบบธรรมชาติทั้งระบบ เป็นแหล่งที่สมควรทำการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นสถานที่ใช้สอนให้การศึกษาและให้การอบรมแก่ประชาชน ได้ทุกกลุ่มทุกระดับ

- เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์และ มีบทบาทช่วยส่งเสริมรักษาความสมดุลของ ขบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น เป็นแหล่งสะสมคาร์บอน ช่วยรักษาสมดุลของภูมิทัศน์ อากาศท้องถิ่น เป็นต้น (ศันสนีย์ ชูแหว, ม.ป.ป.)

ดังนั้น บึงขุนทะเล จึงมีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (ภาพประกอบ 2) เป็นระบบนิเวศที่ มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 2 ภาพถ่ายทางอากาศบึงขุนทะเล

ที่มา: Google earth

1.4.4.2 สภาพทั่วไปของบึงขุนทะเล (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

บึงขุนทะเลจัดเป็นระบบนิเวศที่มีแหล่งน้ำเป็นศูนย์กลาง ล้อมรอบด้วยป่าไม้แบบป่า บึงน้ำจืด และเป็นแหล่งน้ำจืดที่มีทางติดต่อกับแหล่งน้ำกร่อยของอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,270 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลขุนทะเล ตำบลวัดประดู่ และ ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 95,000 ไร่ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนท้ายน้ำ ได้แก่บริเวณที่ถัดจากบึงขุนทะเลขึ้นไปทางด้าน ทิศเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ 30,000 ไร่ สภาพทั่วไปคล้ายแอ่งกระทะที่ลาดชันขึ้นไปทั้งสองข้าง ทั้งฝั่ง ตะวันออกและฝั่งตะวันตก บริเวณตอนกลางมีคลองมะขามเตี้ย (ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของ ต.มะขามเตี้ย) และคลองท่ากูบ (ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของ ต.วัดประดู่) ทำหน้าที่ระบายน้ำออกจากบึงขุนทะเลลงสู่แม่น้ำตาปี และมีลำคลองที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำในบึงขุนทะเล คือ คลองดอนเกลี้ยง คลองท่ากรวด คลองชะไ้ และคลองเรือ (ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของ ต.ขุนทะเล)

พื้นที่ทั่วไปของบึงขุนทะเล เชื่อมต่อกับคลอง 4 สาย โดยมีทิศทางไหลของน้ำจากคลองท่าอู่และคลองดอนเกลี้ยงเข้าสู่บึง และมีทิศทางน้ำไหลระบายออกโดยคลองท่ากูปและคลองมะขามเตี้ย ซึ่งคลองท่ากูปและคลองมะขามเตี้ยก็ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนจากบริเวณปากแม่น้ำ ทำให้คลองทั้ง 2 เป็นเส้นทางที่จะทำให้น้ำทะเลจากปากแม่น้ำเข้าสู่ตัวบึงได้ ชุมชนรอบบึงขุนทะเลได้ใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค รวมถึงการประกอบอาชีพ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด และเกษตรกรรมประเภทสวนมะพร้าว สวนผลไม้ สวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน ในฤดูแล้ง มีปริมาณน้ำน้อยจึงมีปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็มเข้าสู่บึง ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชนรอบบึงได้ และสภาพในปัจจุบัน พบว่ามีการขยายตัวของชุมชนเมืองสู่บริเวณบึงขุนทะเลมากขึ้น ดังจะพบเห็นได้จากโครงการหมู่บ้านจัดสรรบริเวณรอบบึงและบริเวณใกล้เคียงจำนวนมาก

1.4.4.3 สถานการณ์คุณภาพน้ำบึงขุนทะเล

ในอดีตพบว่าเดิมบริเวณโดยรอบบึงขุนทะเล เป็นพื้นที่การเกษตรที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง แต่ปัจจุบันพบว่าการขยายตัวเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าประชากรเพิ่มขึ้น การขยายตัวของที่พักอาศัย พื้นที่การเกษตร (สวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้) และโรงงานอุตสาหกรรม (โรงงานน้ำยางข้น โรงงานยาง และโรงงานอาหารทะเล) มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น ระดับน้ำภายในบึงขุนทะเลได้รับอิทธิพลของน้ำขึ้น-น้ำลง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนจากระดับน้ำในรอบวัน ผลจากการศึกษาคุณภาพน้ำบึงขุนทะเล ปี 2536-2537 ได้รายงานว่าคุณภาพน้ำในส่วนของคุณภาพออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (Dissolved Oxygen; DO) ของพื้นที่บึงบางจุด มีค่าต่ำถึง 0.0 มิลลิกรัม/ลิตร และมีค่าปริมาณออกซิเจนที่แบคทีเรียใช้ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ ในเวลา 5 วัน ที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส (Biochemical Oxygen Demand; BOD₅) ระหว่าง 3.4-60.3 มิลลิกรัม/ลิตร ปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียทั้งหมดมีค่าสูงมากกว่า 16,000 MPN ค่า pH อยู่ในช่วง 6.7-7.9 และพบว่าค่าปริมาณออกซิเจนทั้งหมดที่ต้องการใช้เพื่อออกซิเดชันสารอินทรีย์น้ำให้เป็นคาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ (Chemical Oxygen Demand; COD) จากจุดในบริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทิ้งโรงงานมีค่าสูง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

ข้อมูลคุณภาพน้ำในบึงขุนทะเล ในปี 2545 พบว่าน้ำจากลำคลองบางแหล่งที่ลงสู่บึงขุนทะเลนั้นเป็นน้ำคุณภาพดีอยู่ เช่น น้ำจากลำคลองดอนเกลี้ยง และคลองท่าอู่ แต่น้ำที่ผ่านโรงงานและชุมชนชอยขุนทะเล จะมีมลภาวะสูงมาก ในภาพรวมคุณภาพน้ำมีค่าอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าการนำไฟฟ้าอยู่ในช่วง 0.06-2.29 mS/cm TDS 32-20,566 มิลลิกรัม/ลิตร pH อยู่ในช่วง 6.6-7.9 DO 1.6-6.8 มิลลิกรัม/ลิตร ค่า COD 3.2-217 มิลลิกรัม/ลิตร แอมโมเนียในช่วง ND -300 ppm ค่าความเค็ม 0.04-20.70 ppt ค่า Total Coliform อยู่ในช่วง 800 ถึงมากกว่า 16,000 เอ็มพีเอ็นใน 100 มิลลิลิตร และฟีคัลโคลิฟอร์ม อยู่ในช่วง 300 ถึงมากกว่า 16,000 เอ็มพีเอ็นใน 100 มิลลิลิตร (สุรนช่วยเกิด, 2545)

คุณภาพน้ำในปี 2549 ตามโครงการงานเฝ้าระวังและสำรวจคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำเพื่อวิเคราะห์ภาพน้ำทางด้านการประมงในแม่น้ำตาปี พุมดวง และบึงขุนทะเล พบว่าในพื้นที่บึงขุนทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยของน้ำ อยู่ในช่วง 28.17 ± 2.15 องศาเซลเซียส ซึ่งอุณหภูมิของน้ำใน แหล่งน้ำจะผันแปรตามอุณหภูมิของอากาศ pH 6.8 ± 0.15 DO 5.95 ± 0.68 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งในแหล่งน้ำธรรมชาติ

ควรมีค่าออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ไม่น้อยกว่า 3 มิลลิกรัมต่อลิตร NO₃-N 0.625±0.323 มิลลิกรัมต่อลิตร NO₂-N 0.046±0.049 มิลลิกรัมต่อลิตร PO₄-P 0.281±0.042 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งคุณภาพน้ำในภาพรวมเหมาะสมทางด้านการประมง (<http://www.fisheries.go.th/if-suratthani/searchbasin2.htm> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2555)

1.4.4.4 ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ

1) พันธุ์พืช ในบึงขุนทะเลพบพันธุ์พืช จำนวน 5 ชนิด แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1.1) พืชประเภทจมน้ำ พบ 4 ชนิด ที่พบมากและขึ้นอยู่หนาแน่น ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายพวงขะโด สาหร่ายไฟ และสาหร่ายข้าวเหนียว

1.2) พืชประเภทลอยน้ำ พบ 5 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) และจอกหูหนู (*Salvinia cucullata*)

1.3) พืชประเภทไหล่พื้นน้ำ พบ 23 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ กง (*Hangvana malayana*) อ้อ (*Ocoix aqquatica*) ประททะเล (*Acrostichum aureum*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บอน (*Colocasia sp.*) และกก (*Cyperos difformis*)

1.4) พืชประเภทที่ขึ้นอยู่ชายน้ำ พบ 16 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ลำพู (*Sonneratia caseolaris*) จาก (*Nipa fruticans*) จิกน้ำ (*Barringtonia acutangula*) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) ไทร (*Fucus benjamina*) กรวยน้ำ (*Horsfieldia irya*) เป็นต้น

1.5) พืชประเภทไม้เลื้อย พบ 7 ชนิด ได้แก่ หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) ย่านลิเภา (*Lygodium polystachyum*) หมามุ่ย (*Mucuna sp.*) หวายน้ำ (*Daemonorops angustifolia*) นมเมีย (*Dischidia griffithii*) เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

2) ความชุกชุมของสัตว์หน้าดิน บริเวณพื้นที่ท้องน้ำบึงขุนทะเล มีสัตว์หน้าดินค่อนข้างชุกชุม สัตว์หน้าดินที่พบหนาแน่นที่สุดอยู่ใน Phylum Arthropoda ได้แก่ Amphipod, Tanaidacea และ Isopod ส่วน Decapod และตัวอ่อนแมลงพบเบาบางใน Phylum Annelida พบ Polychaeta 4 วงศ์ วงศ์ที่เด่น คือ Spionidae และ Nereidae สัตว์หน้าดินใน Phylum Mollusca และ Chordata พบในความหนาแน่นเบาบาง โดยมีความหนาแน่นของสัตว์หน้าดินเฉลี่ย 1,420.73 ตัว/ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้โดยภาพรวมท้องน้ำของบึงขุนทะเลมีความชุกชุมของสัตว์หน้าดินสูงเมื่อเทียบกับแหล่งน้ำจืดทั่วไป (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

3) ชนิดสัตว์น้ำ พบปลา 51 ชนิด หอย 4 ชนิด กุ้งและปู 5 ชนิด สัตว์น้ำที่พบชุกชุมได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (*Barbonemus gonionotus*) ปลาดุกแดง (*Labiobarbus lineatus*) ปลาชิวควาย (*Rasbora lateristriata*) ปลาช่อน (*Channa straitus*) ปลากระบอก (*Mugill sp.*) ปลากด (*Mystus nemurus*) ปลากระทิง (*Xenentodon cancila*) ปลาหัวตะกั่ว (*Hypoatherina valenciennesi*) กุ้งก้ามกราม (*Macrobrachium rosenbergii*) และปูดำ (*Scylla serrata*) ลักษณะประชากรสัตว์น้ำที่พบค่อนข้างสมดุล คือ ประกอบด้วยสัตว์น้ำที่กินพืชขนาดเล็ก กินพืชขนาดใหญ่ และเป็นผู้ล่า โดยบริเวณต้นน้ำที่รับน้ำจากคลองท่ากรวดและคลองบ้านใหม่พบปลาในกลุ่มกินพืชที่อาศัยในน้ำจืดเป็นหลัก ส่วนบริเวณปากคลองมะขามเตี้ยและคลองท่ากูบพบปลาน้ำกร่อย เช่น

ปลากระบอก (*Mugill* sp.) ปลากด (*Mystus nemurus*) ปลาแขยง (*Mustus* sp.) ปลาอุบ (*Batrachus grunniens*) อยู่หนาแน่น ส่วนบริเวณบึงขุนทะเลพบสัตว์น้ำทั้งสองกลุ่ม จากการสอบถามชาวประมงได้ความว่าความชุกชุมของประชากรสัตว์น้ำลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความตื่นเขินของบึง การบุกรุกของชุมชน อุตสาหกรรมหรือชุมชนเมือง และสารเคมีจากการเกษตร แต่ภัยคุกคามหลักได้แก่การทำประมง เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีมาตรการควบคุมการทำประมงในบึงขุนทะเล อีกทั้งยังพบปลาจืดหรือปลาแมง (*Heteropneustes fossilis*) และปลาเสือพ่นน้ำ (*Toxotes chatareus*) ซึ่งเป็นปลาท้องถิ่นในแถบจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ค่อนข้างหายากและยังไม่มีมีการเพาะขยายพันธุ์ตามสถานประมง นอกจากนี้ยังพบปลาที่ปล่อยโดยกรมประมง หรือปลาที่หลุดลอดออกมาจากการเลี้ยงของเกษตรกร คือ ปลานิล (*Pangasinodon gigas*) ปลายี่สกเทศ (*Labeo lohita*) ปลาสรวย (*Pangasius sutchi*) และปลาสลิค (*Trichogaster pectoralis*) (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

4) สัตว์ป่า ในบริเวณบึงขุนทะเล พบว่ามีจำนวน 50 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่ คือ พวกนกชนิดต่างๆ โดยเฉพาะนกน้ำ ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกยาง นกอีโก้ (*Prophyrio prophyrio*) และนกอีแจว (*Hydrophasianus chirurgus*) เป็นต้น ส่วนบริเวณที่พบนกน้ำชุกชุมคือบริเวณปากคลองท่ากูปและปากคลองท่ากรวด (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

1.4.4.5 สภาพทางนิเวศวิทยาของบึงขุนทะเล

บึงขุนทะเลยังคงสภาพที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ทั้งสัตว์หน้าดิน แพลงก์ตอนพืช แพลงก์ตอนสัตว์ มีสัตว์น้ำ 59 ชนิด พืช 55 ชนิด สัตว์บก 48 ชนิด โดยมีสัตว์น้ำที่ควรอนุรักษ์ ได้แก่ ปลาจืด ป่าเสือพ่นน้ำ ส่วนนกน้ำได้แก่ เป็ดคับแค เป็ดแดง นกอีโก้ นกอีแจว รวมถึงพืชชายน้ำ เช่น ลำพู โพธิ์ทะเล หลาวชะโอน สิ่งมีชีวิตเหล่านี้มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศวิทยา แต่หากปล่อยให้ถูกบุกรุกทั้งจากชุมชน หรือปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ บึงขุนทะเลอาจเปลี่ยนเป็นพรุขุนทะเล และเป็นที่ราบรองรับน้ำในฤดูน้ำหลาก

ระบบน้ำบึงขุนทะเลได้รับอิทธิพลของน้ำทะเลที่ขึ้นลงและรูก้าเข้ามาถึงในเขตบึง โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้งเป็นครั้งคราว ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายเทมวลสารระหว่างกันขึ้นอีกลักษณะหนึ่ง ความเชื่อมโยงของระบบนิเวศบึงขุนทะเลกับระบบอื่นทำให้มีโอกาสสูงที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบต่างๆ ของบึง เช่น สภาพตื่นเขินจากตะกอนดินที่น้ำพัดพาเข้ามาสู่บึง การตายทับถมของพืช สัตว์ในบึง การถ่ายเทของเสียลงสู่บึง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของน้ำในบึงอันเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของระบบนิเวศนี้ จนอาจก่อความเสียหายย้อนกลับ (Adverse effect) ต่อการดำรงชีพของประชาชนที่เกี่ยวข้องในที่สุด ปัจจุบันบึงขุนทะเลมีแนวโน้มที่จะตื่นเขิน แปรสภาพไป สืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา ต้นกง สาหร่าย เป็นต้น พืชเหล่านี้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและปกคลุมพื้นที่ผิวน้ำส่วนใหญ่ของบึง รวมทั้งขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นตามขอบบึง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2548)

1.4.4.6 แผนงาน/โครงการพัฒนาบึงขุนทะเล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2548) ได้ศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดพัฒนาบึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้วางผังแม่บทของการดำเนินโครงการพัฒนาบึงขุนทะเล จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมบึงขุนทะเล มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้ทำการออกแบบงานปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบึงขุนทะเล ตั้งแต่บริเวณทางเข้าบึงขุนทะเล ป้ายประตูทางเข้า วงเวียนประติมากรรมและน้ำพุ ศาลเจ้าพ่อขุนทะเลและศาลากลางน้ำ อาคารบริการนักท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ลานกิจกรรมทางเดินศึกษาธรรมชาติ หอสูง สนามเด็กเล่น อาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ร้านอาหาร ท่าเรือ ลักษณะเส้นทางสัญจรภายในโครงการ เป็นต้น

โครงการที่ 2 โครงการก่อสร้างถนนและสะพานรอบบึงขุนทะเล มีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันการบุกรุกเข้าไปในเขตบึงขุนทะเล พัฒนาเส้นทางคมนาคมบริเวณบึงขุนทะเลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และป้องกันการทิ้งน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่บึงขุนทะเล โดยทำการสำรวจออกแบบโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ถนนรอบบึงขุนทะเล สะพานข้ามคลองในจุดที่ถนนตัดผ่านคลอง ท่อลอดข้ามร่องน้ำในจุดที่ถนนตัดผ่านร่องน้ำ คูข้างถนน เพื่อช่วยในการระบายน้ำในบางจุด และสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองบ้านใหม่

โครงการที่ 3 โครงการขุดลอกบึงขุนทะเล มีวัตถุประสงค์ เพื่อปรับปรุงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและนกน้ำ เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและประมง เพื่อลดปัญหาวัชพืชในบึงขุนทะเลและลำน้ำสาขา แก้ไขปัญหาความตื้นเขินในบึงขุนทะเล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว บรรเทาอุทกภัย และปรับปรุงเส้นทางจราจรทางน้ำ โดยการขุดลอกในบึงขุนทะเลและคลองสาขา

บึงขุนทะเล เป็นพื้นที่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รับผิดชอบดูแล ส่วนพื้นที่รอบๆ บึงมีหน่วยงานท้องถิ่น รับผิดชอบดูแล จึงมีหลายหน่วยงานที่มีแผนงาน/โครงการ พัฒนาบึงขุนทะเล ได้แก่ แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2553-2556 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ เป้าประสงค์ 3: การเป็นผู้นำการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาค กลยุทธ์ 3.2: สร้างจุดขายและวางตำแหน่ง (Positioning) แหล่งท่องเที่ยวทางบกตามศักยภาพของพื้นที่ มีชุดโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเล ได้แก่

1) โครงการพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเลเป็นศูนย์ท่องเที่ยวเมืองสุราษฎร์ธานี เพื่อพัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นแก้มลิง แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม และแหล่งพักผ่อนหย่อนใจขนาดใหญ่ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป งบประมาณ 50,000,000 บาท โดยมีสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้ดำเนินการ

2) โครงการศูนย์กลางการเรียนรู้สัตว์น้ำบึงขุนทะเล งบประมาณ 210,000,000 บาท โดยมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นหน่วยดำเนินการ

ซึ่ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง ได้บรรจุแผนงาน/โครงการพัฒนาพื้นที่บึงขุนทะเลเป็นศูนย์ท่องเที่ยวเมืองสุราษฎร์ธานี ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีโครงการพัฒนาบึงขุนทะเล โดยการก่อสร้างถนนและสะพานรอบบึงขุนทะเล ศาลาริมทางและทำน้ำ ถนนเชื่อมรอบบึงขุนทะเลงบประมาณในการดำเนินงาน 300,000,000 บาท ซึ่งจะดำเนินการปรับปรุงติดต่อกัน 5 ปี

เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มีนโยบายที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว ในรูปแบบนครแห่งการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น คลองร้อยสาย บึงขุนทะเล พระธาตุศรีสุราษฎร์ ถนนคนเดิน และตลาดโต้รุ่ง เป็นต้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพำนักและท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีเพิ่มมากขึ้น และนโยบายนครแห่งเศรษฐกิจ โดยสร้างศูนย์ประชุมแสดงสินค้าแห่งภาคใต้ ณ บึงขุนทะเล

1.4.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ศึกษาการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน มีความจำเป็นไปได้สูงในเรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความดึงดูดใจ ส่วนคุณค่าทางหาดทรายและน้ำทะเลความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และนโยบายของอำเภอหัวหินที่ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง การให้การศึกษอบรมและสร้างความเข้าใจกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ นโยบายที่มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่วนความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาควรมุ่งเน้นในรูปแบบสำหรับระบบนิเวศแบบเรียบง่ายมากที่สุด

อิทธิพล ไทยกมล (2545) ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อประเมินระดับศักยภาพของชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการจัดการเชิงนิเวศของผู้นำชุมชนท้องถิ่น โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกจำนวน 50 คน พบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีศักยภาพในระดับปานกลาง จะต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติ และระบบกำจัดของเสีย เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในท้องถิ่น

ณรงค์ศักดิ์ สุริยวรกุล (2545) ได้ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อ 1) ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อหาแนวทาง

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบปัจจัยในการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ดัดแปลงจากปัจจัยที่ใช้ในการบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจิตศักดิ์ พุฒจร (2543) ได้ปัจจัยทั้งสิ้น 29 ข้อ โดยแบ่งตามองค์ประกอบ 4 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ องค์ประกอบด้านพื้นที่ ได้แก่ 1) ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ 2) ความหลากหลายของศิลปกรรม 3) ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสิ่งมีชีวิต 4) ประเพณีที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม 5) ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 7) วัฒนธรรมทางการเกษตร 8) ปริมาณและความปลอดภัยของน้ำใช้ 9) สภาพพื้นที่ 10) เนื้อที่ในการประกอบกิจกรรม องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ 11) การจัดการขยะ 12) การจัดการคุณภาพเสียง 13) การจัดการคุณภาพน้ำ 14) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับพื้นที่ 15) การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน 16) การจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับประเภทของแหล่งท่องเที่ยว 17) ความคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying capacity) 18) มาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม 19) คุณภาพในการให้บริการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ ได้แก่ 20) ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ 21) รูปแบบและวิธีการสื่อความหมาย 22) เนื้อหาความรู้ประกอบการสื่อความหมาย 23) ความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ 24) ความเหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ 25) ประโยชน์ต่อชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 26) ผลประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ 27) โอกาสในการสนับสนุนด้านพัฒนาจากองค์กรของรัฐและเอกชน 28) การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 29) ความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนและนักท่องเที่ยวเอง ผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะยอ พบว่า เกาะยอมีศักยภาพปานกลางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีองค์ประกอบที่มีศักยภาพสูงได้แก่ ด้านพื้นที่ และด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ส่วนด้านการจัดการและด้านกิจกรรมและกระบวนการ มีศักยภาพปานกลาง และได้เสนอให้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในการวางแผนจัดการ รวมทั้งกำหนดกิจกรรมและกระบวนการที่เหมาะสมกับแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมใจ แก้วไข (2548) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านบางปรู จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการร่วมกำหนดแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานให้ไปตามเป้าหมาย และการร่วมรับทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน อีกทั้งยังต้องการเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อบรมการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การตลาด การบริการด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต่อไป

อรสา คงทอง (2549) ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คูขุด) จังหวัดสงขลา

พบว่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คูชูด) มีระดับศักยภาพ ด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว 16.83% ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว 20% ด้านการบริหารจัดการ 13.67% ด้านการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 10.80% ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและอื่นๆ 11.25% ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย 3.67% มีระดับศักยภาพภาพรวม เท่ากับ 76.22% ซึ่งจัดอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และผลการประเมินความเสี่ยง พบว่าเขตห้ามล่าฯ มีความเสี่ยงด้านผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม 24.20% ด้านความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว 20% ด้านความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว 20% และผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น 9.33% ความเสี่ยงในภาพรวมเท่ากับ 53.53% ซึ่งจัดอยู่ในระดับความเสี่ยงปานกลาง

อำนาจ รักษาผล (2549) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวน้อย อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดออกเป็น 33 ตัวชี้วัด สรุปแยกเป็น 6 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ด้านความพร้อมของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการขยายเครือข่าย ประเมินโดยการใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักหรือให้ค่าความสำคัญตั้งแต่ 1 ถึง 5 คะแนนตัวชี้วัด จาก 1 ถึง 3 ให้ค่าคะแนนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน ควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับสูง (2.59)

พระภิกษุ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2550) ศึกษาการศึกษาไกลและศักยภาพการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาไกลการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด และ 3) เพื่อหาแนวทางในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า กลไกการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นประชาชนในพื้นที่ และผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นนักลงทุนต่างถิ่น/ต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการด้านต่างๆ จำนวน 8 ด้าน คือ 1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม 2) ด้านการเงิน 3) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 4) การจัดโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ 5) การประชาสัมพันธ์และการตลาด 6) ด้านทรัพยากรมนุษย์ 7) ความปลอดภัยและความเสี่ยง และ 8) ลูกค้านักท่องเที่ยว ส่วนเรื่องศักยภาพการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ พบว่า กิจกรรมดำน้ำ ดูปะการัง (น้ำตื้น) และ กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก) มีศักยภาพในระดับสูง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นว่า คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากการท่องเที่ยว มีศักยภาพสูง แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศคิดว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องความปลอดภัยจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และความนิยมของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และได้เสนอแนวทางในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้าง โดยสามารถจัดทำภายใต้กรอบ 3E คือ

Enforcement (การบังคับใช้กฎหมาย หรือข้อบังคับ) Engineering (การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาปรับปรุง และอนุรักษ์) และ Education (การให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและครบถ้วน)

ศิริอร บุญโร (2551) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า เกาะยอมีแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นจุดชมวิวิทัศน์ของทะเลสาบสงขลา และชมทัศนียภาพของตัวเมืองสงขลา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาวใต้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีทรัพยากรด้านงานประเพณีและงานเทศกาลเป็นทรัพยากรที่มีความโดดเด่น ต้องการพัฒนาเกาะยอให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน และประชาชนมีความร้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และได้เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการพัฒนาสินค้าและธุรกิจ 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 5) ด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภค

วิภา ศรีระทุ (2551) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจปรับจากตารางตรวจสอบทรัพยากรของ กอดเฟรย์ เคอร์รี่ (Godfrey Kerry) และคลาก แจ็คกี้ (Clarke Jackie) และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินแหล่งท่องเที่ยวใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แหล่ง โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วจัดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ ที่ศึกษาเป็นพื้นที่ธรรมชาติและเป็นอนุสรณ์สถาน การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีการบริหารจัดการเกือบทุกแหล่ง ยกเว้นจุดชมวิวเพียงแหล่งเดียวที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกศึกษา 10 แหล่ง ที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ สรุปได้ว่า มีศักยภาพดีเยี่ยม 1 แหล่ง คือแก่งบางระจัน มีศักยภาพดีมาก 1 แหล่ง คือน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ มีศักยภาพดี 2 แหล่ง คือสวนสัตว์เปิดเขาค้อและพระตำหนักเขาค้อ มีศักยภาพปานกลาง 1 แหล่ง คือพิพิธภัณฑสถานและถ้ำเขาค้อ มีศักยภาพต่ำ 4 แหล่ง คือหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และเนินมหัศจรรย์ ส่วนจุดชมวิว (ทะเลหมอก) มีศักยภาพเหมาะสม ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กัลยารัตน์ ศิริรัตน์ (2550) ได้ศึกษาการวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดเส้นทาง ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 4) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านปัจจัยจูงใจหลักปัจจัยประกอบ สำหรับปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม อยู่ในระดับปานกลาง มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความโดดเด่น 4 เส้นทางที่ดี

ที่สุด คือ 1) เส้นทางในเมือง เส้น: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ-วัดพระมหาธาตุ-หอพระอิศวร-หอพระนารายณ์-กำแพงเมืองเก่า-ศาลหลักเมือง 2) เส้นทางประวัติศาสตร์ เส้น: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ-วัดพระมหาธาตุ-โบราณสถานเขาคา-พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านหาดทรายแก้ว 3) เส้นทางธรรมชาติ เส้น: อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (บ้านคีรีวง)-เรือนฝักกูด-ฟาร์มดอกหน้าวัว-เขาเหมน-ฟาร์มเห็ด และ 4) เส้นทางผสมผสาน เส้น: วัดพระมหาธาตุ-ศาลหลักเมือง-เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (บ้านคีรีวง)-เรือนฝักกูด-ยอดเขาเหมน-ฟาร์มดอกหน้าวัว กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับมาก ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาการเข้าถึงข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ เห็นว่าควรเพิ่มรถโดยสารประจำทาง

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ความต้องการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสอบถาม และการสนทนากลุ่มย่อย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรางและบ้านโดนปาหนัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ควรนำสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย ผลจากการจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้ง 2 ชุมชน ที่มีระยะเวลาท่องเที่ยว 1 คืน 2 วัน ได้จำนวน 2 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางท่องเที่ยวช่วงเดือนมิถุนายน – พฤศจิกายน เนื่องจากเป็นช่วงหน้าฝนทำให้คลองโตนมีปริมาณน้ำมาก เหมาะสำหรับจัดกิจกรรมล่องแก่ง และเป็นช่วงฤดูกาลผลไม้ เหมาะสำหรับจัดกิจกรรมชมสวนและชิมผลไม้สดจากสวน โดยมีเส้นทางดังนี้ วังยาง โสมสเตอร์-คลองมาเหลา-น้ำตกโตนปลิว-แปลงสาธิตเกษตรผสมผสาน คลองโตน-บ่อน้ำร้อนทุ่งนุ้ย 2) เส้นทางช่วงเดือน ธันวาคม-เมษายน เป็นช่วงหน้าร้อน ไม่เหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมล่องแก่ง จึงเปลี่ยนกิจกรรมหลักเป็นการเดินป่าบนภูเขาทางหมิง โดยมีเส้นทาง ดังนี้ บ่อน้ำร้อนทุ่งนุ้ย-ภูเขาทางหมิง-น้ำตกต้นหว้า-คลองมาเหลา-อุทยานแห่งชาติทะเลบัน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

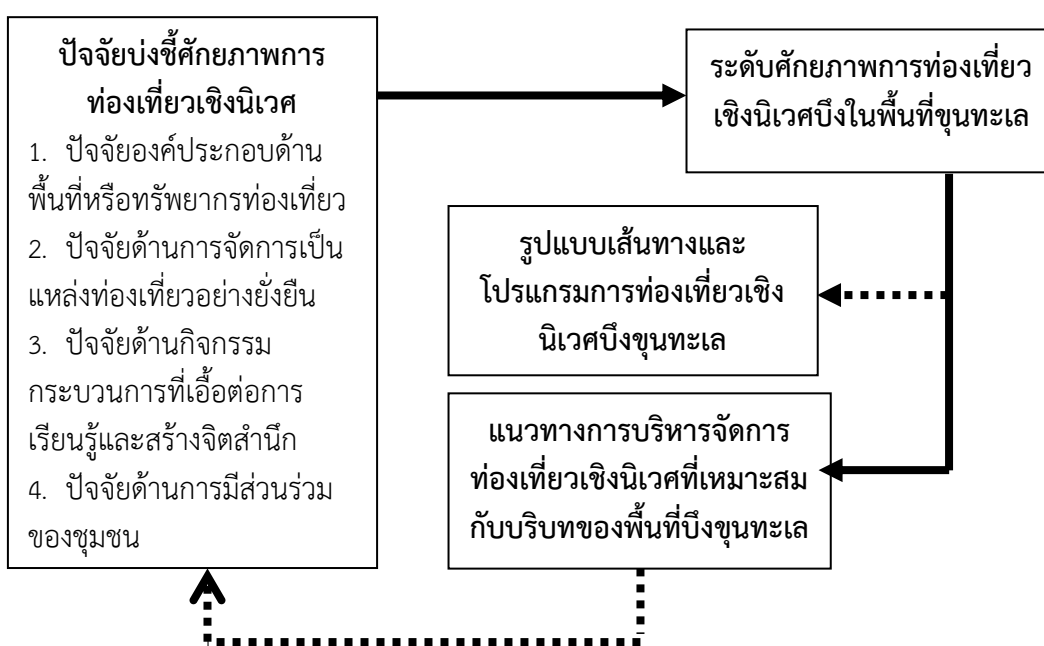
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นการศึกษาศักยภาพบึงขุนทะเลในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล และเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อเป้าหมายสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่บึงขุนทะเล 1,270 ไร่ คลองสาขาและชุมชนรอบบึงขุนทะเล ได้แก่ ชุมชนบึงขุนทะเล ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลมะขามเตี้ย ชุมชนหมู่ที่ 1, 2 และ 3 ตำบลขุนทะเล และ หมู่ที่ 5, 6 และ หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื้อหาในบทนี้ จะอธิบายถึงวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพและเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย

- 1) วิธีดำเนินการวิจัย
- 2) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 5) อุปกรณ์และเครื่องมือในการวิจัย

2.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการวิจัย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหนังสือและเอกสาร การสอบถาม การลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม ซึ่งการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้ จะสามารถอธิบายได้ถึงศักยภาพของและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 วิธี ดังนี้ คือ

2.1.1) การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการตรวจเอกสารข้อมูลจากหน่วยงานราชการต่างๆ หนังสือ วารสาร เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ทราบปัจจัยบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่บึงขุนทะเล

2.1.2) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

(1) ข้อมูลที่ได้จากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยบ่งชี้ถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแบบสอบถามนี้ได้มาจากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(2) ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มประชาชนนักท่องเที่ยว และชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ตลอดจนความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสัมภาษณ์พูดคุย สังเกตการณ์ในพื้นที่ ตลอดจนสำรวจพื้นที่ทางบก ทางน้ำในบึงขุนทะเลและคลองสาขา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอธิบายผลการศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

(3) การเสวนาระดมความคิดเห็น หลังจากประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหารูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่ และรูปแบบการจัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.2.1 ออกแบบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลและเครื่องมือการวิจัย

ออกแบบการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเครื่องมือการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และคณะ (2538); สมใจ ไขแก้ว (2548); นิทัศน์ นุ่นสง (2549); อรสา คงทอง (2549); ชุตินา แจงประดิษฐ์ (2550) สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) เป็นต้น เพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินมาประยุกต์ใช้กับบึงขุนทะเล และได้ลงสำรวจพื้นที่บึงขุนทะเลเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบปัจจัยตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกำหนดแหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละตัวชี้วัด จากภายใต้กรอบทั้งหมดดังกล่าว สามารถกำหนดเป็นปัจจัยและตัวชี้วัดที่ใช้บ่งชี้ถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ประกอบไปด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์ประกอบพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาความเหมาะสม พร้อมทั้งให้ค่าน้ำหนักความสำคัญในแต่ละตัวชี้วัด (Weighing Score; Wi) ซึ่งแบ่งน้ำหนักความสำคัญออกเป็น 5 ระดับคือ 1 สำคัญน้อยมาก จนถึง 5 สำคัญมาก ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัดจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้พิจารณาจากวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการให้ค่าน้ำหนัก (Weighting Score) โดยใช้ค่าเฉลี่ยคะแนน (ภาคผนวก ก) เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการในขั้นตอนการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล จากนั้นปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์การประเมินที่ใช้ในการประเมินศักยภาพฯ ตลอดจนเครื่องมือในการวิจัยฉบับจริง แล้วนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุด เมื่อนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการหาค่า Cronbach's Alpha ในตัวชี้วัดที่สอบถามความคิดเห็นเป็นระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 ก่อนนำไปคำนวณค่าประเมินศักยภาพด้วยสมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย (Weighting Score Method) โดยใช้โปรแกรม SPSS V.11.5 หรือสูงกว่า ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.842 สำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งใช้สอบถามนักท่องเที่ยวและชุมชน ใช้วิธีการตรวจสอบความยากง่ายเป็นรายข้อ พบว่าระดับความยากง่ายของคำถามปะปนกันไป โดยมีค่าคะแนนความยากเฉลี่ย เท่ากับ 0.76 และ 0.74 ตามลำดับ โดยเกณฑ์ความยากของแบบทดสอบที่กำหนดไว้ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 อ่างโน อำนาจ รักษาพล, 2549) (ภาคผนวก ข)

ตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ประกอบด้วย

ปัจจัยที่ 1 องค์ประกอบด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 1) ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ความโดดเด่นที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว
- 2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก
- 3) ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายากและใกล้สูญพันธุ์
- 4) ทักษะคุณภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว
- 5) ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์
- 6) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย
- 7) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
- 8) ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่
- 9) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว
- 10) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ปัจจัยที่ 2 องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- 1) ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.1) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ประกอบกิจกรรม
  - 1.2) กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่
  - 1.3) ออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ
  - 1.4) การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว
  - 1.5) การติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 2) ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว
  - 2.1) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ เช่น พื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่
  - 2.2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ
  - 2.3) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม
- 3) มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม
  - 3.1) จัดให้มีระบบกำจัดขยะ ของเสียและสิ่งปฏิกูล
  - 3.2) มีการกำจัดหรือระบบบำบัดน้ำเสีย
  - 3.3) มาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ
  - 3.4) การควบคุมเสียงรบกวน
  - 3.5) การควบคุมคุณภาพอากาศ

4) มาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบ

- 4.1) การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว
- 4.2) การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว
- 4.3) ตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร
- 4.4) การตัดป่าเตียน/ประชาสัมพันธ์ เช่น ห้ามทิ้งขยะ
- 4.5) อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่ 3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้าง

จิตสำนึก

- 1) รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย
  - 1.1) ระบบการสื่อความหมายด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี
  - 1.2) ระบบการสื่อความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
- 3) ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจัยที่ 4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

- 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
- 2) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

2.2.2 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ออกแบบเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ซึ่งจะมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาแต่ละตัวชี้วัดนั้นแตกต่างกัน ได้แก่ แบบสอบถาม การสำรวจข้อมูล การค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามแนวทางการพิจารณาศักยภาพ ตามแหล่งที่มาของข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาพิจารณาให้ค่าคะแนนและระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ตามวิธีการศึกษาข้อมูลแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว

1.1) ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Wi = 5)

พิจารณาจากความโดดเด่นที่นำมาเป็นจุดเด่นและจุดขาย ก่อให้เกิดความประทับใจ และแสดงออกถึงความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน ศาสนสถาน วิถีชีวิต ได้แก่ พิษพรหม/ธรรมชาติรอบบึงขุนทะเล สัตว์ป่า/นก วัฒนธรรม ประเพณี/ชาติพันธุ์ โบราณสถาน/ศาสนสถาน วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของ

ชุมชนรอบบึงขุนทะเล โดยให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้คะแนนเองตามระดับความโดดเด่น ซึ่งปรากฏอยู่ในแบบสอบถามชุมชน โดยให้คะแนนตามความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	มีมากที่สุด
4	หมายถึง	มีมาก
3	หมายถึง	มีปานกลาง,
2	หมายถึง	มีน้อย
1	หมายถึง	ไม่มีเลย

แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

1.2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก ($W_i = 4.7$)

พิจารณาจากความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่า/นก ที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสพบเห็นได้มากน้อยเพียงใด หรือพบเห็นได้ในระยะห่างมากน้อยเพียงใด หรือจำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลา/ความพยายาม หรืออุปกรณ์เพิ่มเติม เช่น กล้องส่องทางไกล หรือไม่ ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะพบเห็นสัตว์ป่า/นก ตามธรรมชาติ เป็นการประเมินโดยให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็น โดยมีการประเมินแต่ละระดับ ดังนี้

- 1 = ไม่สามารถพบเห็นได้เลย
- 2 = พบเห็นได้ยากมาก เพราะสัตว์ป่า/นกมีน้อย
- 3 = พบเห็นได้แต่ต้องใช้เวลา หรือความพยายาม เพราะสัตว์ป่ามีน้อย
- 4 = พบเห็นได้ในระยะห่าง อาจต้องอาศัยอุปกรณ์ช่วย เพราะสัตว์ป่า/นก

ไม่คุ้นเคยกับคน

- 5 = พบเห็นได้ง่ายโดยทั่วไป สัตว์ป่า/นก คุ้นเคยกับคนแล้ว
- แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

1.3) ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายากและใกล้สูญพันธุ์ ($W_i = 3.3$)

สัตว์ป่า/นก หายาก และใกล้สูญพันธุ์ หมายถึงสัตว์ที่ไม่มีโอกาสพบเห็นได้ทั่วไป มีจำนวนประชากรในธรรมชาติมีน้อย มีการกระจายแคบ ความต้องการเห็นสัตว์ป่าเหล่านี้ จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ผู้ต้องการศึกษาวิจัย นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เช่นนักดูนก ให้เข้ามาในพื้นที่ ซึ่ง พื้นที่บึงขุนทะเลเป็นลักษณะพื้นที่ชุ่มน้ำ จุดเด่นจะเป็นนก จึงเน้นพิจารณานกในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยพิจารณาจากสถานภาพ กับบัญชีต่างๆ ได้แก่ The Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning; ONEP, International Union for Conservation of Nature; IUCN, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna; CITES, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรสัตว์ป่า นก ปลา สัตว์น้ำอื่นๆ จากรายงานที่เคยมีการศึกษาในพื้นที่ และสำรวจด้วยการทำ Species list ด้วยการสอบถามราษฎรและการพบเห็นเอง ขณะลงสำรวจพื้นที่ แล้วนำข้อมูลชนิดสัตว์ต่างๆ มาหาสถานภาพ กับบัญชีต่างๆ ได้แก่ บัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามกฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ออกตามความ

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ให้ไว้ ณ วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 74 ก วันที่ 1 สิงหาคม 2546, บัญชีแดงของประเทศไทย (Red list data Thailand) ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (The Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning; ONEP) ที่ได้รวบรวมสถานภาพของสิ่งมีชีวิตตามบัญชีของ International Union for Conservation of Nature (IUCN), และบัญชีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna; CITES) ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 90 ง วันที่ 30 กรกฎาคม 2556

เกณฑ์การประเมิน มีดังนี้

- 1 = ไม่พบสัตว์ป่า/นกหายากในพื้นที่
- 2 = มีสัตว์ป่า/นก อยู่ในบัญชี พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ/หรือ IUCN และ/หรือ CITES และ/หรือ ONEP จำนวน 1-2 ชนิด
- 3 = มีสัตว์ป่า/นก อยู่ในบัญชี พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ/หรือ IUCN และ/หรือ CITES และ/หรือ ONEP จำนวน 3-5 ชนิด
- 4 = มีสัตว์ป่า/นก อยู่ในบัญชี พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ/หรือ IUCN และ/หรือ CITES และ/หรือ ONEP จำนวน 6-8 ชนิด
- 5 = มีสัตว์ป่า/นก อยู่ในบัญชี พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ/หรือ IUCN และ/หรือ CITES และ/หรือ ONEP มากกว่า 9 ชนิดขึ้นไป

1.4) ทักษะนิภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว (Wi = 4)

พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบพื้นที่ที่ประกอบขึ้นเป็นทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตาโดดเด่นดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยว โดยใช้จำนวนร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % พึงพอใจต่อทัศนียภาพบึงขุนทะเล
- 2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % พึงพอใจต่อทัศนียภาพบึงขุนทะเล
- 3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % พึงพอใจต่อทัศนียภาพบึงขุนทะเล
- 4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % พึงพอใจต่อทัศนียภาพบึงขุนทะเล
- 5 = นักท่องเที่ยว > 80 % พึงพอใจต่อทัศนียภาพบึงขุนทะเล

1.5) ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม

ประเพณี และวิถีชีวิต ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ (Wi = 4.3)

พิจารณาจากความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยการค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก ลงพื้นที่สังเกตการณ์ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 1 = ไม่มีเลย
  - 2 = มี 1 ประเภท
  - 3 = มี 2 ประเภท
  - 4 = มี 3 ประเภท
  - 5 = มีมากกว่า 4 ประเภท
- แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

1.6) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย ($W_i = 5$)

พิจารณาจากความสามารถในการสร้างโอกาสเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ในกิจกรรมการศึกษาพืชพรรณ/ธรรมชาติ ในบึงและรอบบึงขุนทะเล การส่องสัตว์/ดูนก การศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี ชาติพันธุ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนรอบบึงขุนทะเล และประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน โดยการสอบถามความคิดเห็นของชุมชน เพื่อให้คะแนนตามความหมาย ดังนี้

1	หมายถึง	ไม่มีเลย
2	หมายถึง	มีน้อย
3	หมายถึง	มีปานกลาง
4	หมายถึง	มีมาก
5	หมายถึง	มีมากที่สุด

แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

1.7) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ($W_i = 3.7$)

พิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่ที่จะสูง ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้หลายประเภท เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจ โดยการสอบถามนักท่องเที่ยว, ชุมชน และสังเกตการณ์ในพื้นที่ โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

- 1 = ไม่สามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
- 2 = สามารถประกอบกิจกรรมได้ 1 ประเภท
- 3 = สามารถประกอบกิจกรรมได้ 2 ประเภท
- 4 = สามารถประกอบกิจกรรมได้ 3 ประเภท
- 5 = สามารถประกอบกิจกรรมได้ > 4 ประเภท

1.8) ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ ($W_i = 3.7$)

พิจารณาจากสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ โดยการสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

- 1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % พึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าพื้นที่

ง่ายในการเข้าพื้นที่	2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % พึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยาก
ง่ายในการเข้าพื้นที่	3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % พึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยาก
ง่ายในการเข้าพื้นที่	4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % พึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยาก
ง่ายในการเข้าพื้นที่	5 = นักท่องเที่ยว > 80 % พึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าพื้นที่

1.9) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว (Wi = 5)

พิจารณาจากความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ตลอดจนโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากแหล่งท่องเที่ยว เช่นภัยพิบัติแผ่นดินไหว น้ำท่วม น้ำป่า ดินถล่ม กระแสน้ำรุนแรง และปัจจัยภายนอกจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น

โดยการสอบถามความรู้สึกปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % มีความรู้สึกปลอดภัย
- 2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % มีความรู้สึกปลอดภัย
- 3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % มีความรู้สึกปลอดภัย
- 4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % มีความรู้สึกปลอดภัย
- 5 = นักท่องเที่ยว > 80 % มีความรู้สึกปลอดภัย

และการสอบถามชุมชนเกี่ยวกับโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากแหล่งท่องเที่ยว มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 1= มีสถิติเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี
- 2= มีสถิติเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงปี
- 3= มีสถิติเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี
- 4= มีสถิติเกิดเหตุอันตราย 1-2 ในรอบ 5 ปี
- 5= มีสถิติเกิดเหตุอันตราย 1-2 ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า

1.10) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (Wi = 4.3)

พิจารณา จากจำนวนแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทั้งในประเภทเดียวกันและต่างประเภทกันที่อยู่ใกล้ที่สุด โดยใช้วิธีการตรวจสอบจำนวนแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งอยู่ในรัศมี 80 กิโลเมตร โดยให้แหล่งนันทนาการที่ทำการประเมิน (บึงขุนทะเล) เป็นศูนย์กลาง ซึ่งใช้การวัดระยะทางในแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1:50000 ประกอบกับแผนที่ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด (กม.)
- 1 = ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด >40 กม.
- 2 = ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด 30-40 กม.
- 3 = ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด 20-29 กม.
- 4 = ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด 10-19 กม.
- 5 = ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด <10 กม.
- จำนวนแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินในระยะ 80 กม. (แหล่ง)

- 1 = มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. < 20 แหล่ง
- 2 = มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. 20-29 แหล่ง
- 3 = มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. 30-39 แหล่ง
- 4 = มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. 40-50 แหล่ง
- 5 = มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. > 50 แหล่ง

2. ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.1) ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Wi = 4.3)

พิจารณาจากศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ประกอบกิจกรรม 2) กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่ 3) การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ 4) การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) การติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยการสอบถามชุมชน ซึ่งมีเกณฑ์คะแนน ดังนี้

- 1 = ไม่มี
- 2 = มีน้อย
- 3 = ปานกลาง
- 4 = มาก
- 5 = มากที่สุด

แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

2.2) ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว (Wi = 4.7)

พิจารณาจากกิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่นพื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังวางไข่ กิจกรรมเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของของในพื้นที่และขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม โดยการสอบถามความคิดเห็นของชุมชน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- กิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่นพื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังวางไข่

1 = ชุมชน < 50.00 % เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ

2 = ชุมชน 50-59.99 % เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ

3 = ชุมชน 60-69.99 % เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ

4 = ชุมชน 70-79.99 % เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ

5 = ชุมชน > 80 % เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศ

- กิจกรรมเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของชุมชนในพื้นที่และขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ

1 = ชุมชน < 49.99 % ยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2 = ชุมชน 50-59.99 % ยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

3 = ชุมชน 60-69.99 % ยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

4 = ชุมชน 70-79.99 % ยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

5 = ชุมชน > 80 % ยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

- กิจกรรมท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

1 = ชุมชน < 50.00 % ยอมรับว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

2 = ชุมชน 50-59.99 % ยอมรับว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

3 = ชุมชน 60-69.99 % ยอมรับว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

4 = ชุมชน 70-79.99 % ยอมรับว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

5 = ชุมชน > 80 % ยอมรับว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่ง
ธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม

3) มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม (Wi = 4.7)

พิจารณาจาก ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการกำจัดขยะ ของเสีย
และสิ่งปฏิกูล การกำจัดหรือบำบัดน้ำเสีย การประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุม
เสียงรบกวน การควบคุมคุณภาพอากาศ ว่ามีมีมากน้อยเพียงใด โดยการสอบถามความคิดเห็นของ
ชุมชน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 1 = ไม่มี
- 2 = มีน้อย
- 3 = มีปานกลาง
- 4 = มีมาก
- 5 = มีมากที่สุด

แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

4) มาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบ (Wi = 4.7)

พิจารณาจาก 1) การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว 2) การจัดตั้งคณะกรรมการ
เพื่อดูแลติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว 3) การตั้งกฎระเบียบ
ชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) การติดป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์
เช่นห้ามทิ้งขยะ และ5) การอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้
สามารถป้องกันผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยการสอบถามชุมชน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 1 = ไม่มี
- 2 = มีน้อย
- 3 = มีปานกลาง
- 4 = มีมาก
- 5 = มีมากที่สุด

แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ไปประเมินศักยภาพ

3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก

3.1) รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย (Wi = 4.7)

พิจารณาจากระบบสื่อความหมายที่สื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการประหยัด
พลังงานและกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี ตลอดจนกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว โดยการ
สอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว โดยสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์การ
ประเมิน ดังนี้

- ความพึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับการประหยัด
พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้
ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้
ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้
ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้
ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

5 = นักท่องเที่ยว > 80 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้ความรู้
เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

- ความพึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่ง
ท่องเที่ยว

1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมาย
เกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายเกี่ยวกับ
กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมาย
เกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมาย
เกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

5 = นักท่องเที่ยว > 80 % พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายเกี่ยวกับ
กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

3.2) ความพึงพอใจและประสบการณ์นักท่องเที่ยว (Wi = 4.7)

พิจารณาจากการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวเกิด
ความรู้สึกประทับใจสร้างประสบการณ์นั้นหนาตาและการท่องเที่ยวที่ดี โดยสอบถามความคิดเห็น
ของนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

1 = นักท่องเที่ยว < 50.00 % ความพึงพอใจและมีประสบการณ์การ
ท่องเที่ยว

2 = นักท่องเที่ยว 50-59.99 % ความพึงพอใจและมีประสบการณ์การ
ท่องเที่ยว

3 = นักท่องเที่ยว 60-69.99 % ความพึงพอใจและมีประสบการณ์การ
ท่องเที่ยว

4 = นักท่องเที่ยว 70-79.99 % ความพึงพอใจและมีประสบการณ์การ
ท่องเที่ยว

5 = นักท่องเที่ยว > 80 % ความพึงพอใจและมีประสบการณ์การท่องเที่ยว

3.3) ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

($W_i = 4.3$)

พิจารณาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวและชุมชนเกิดความตระหนัก โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวและชุมชน จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

1 = นักท่องเที่ยวและชุมชนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ < 5 คะแนน

2 = นักท่องเที่ยวและชุมชนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5-5.99 คะแนน

3 = นักท่องเที่ยวและชุมชนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6-6.99 คะแนน

4 = นักท่องเที่ยวและชุมชนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 7-7.99 คะแนน

5 = นักท่องเที่ยวและชุมชนได้คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ > 8 คะแนน

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ($W_i = 5$)

พิจารณาจากความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) การดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว 4) การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6) ร่วมแสดงความคิดเห็น 7) การได้รับผลประโยชน์ 8) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการสอบถามความต้องการของชุมชน มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

1 = ชุมชน < 50.00 % มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2 = ชุมชน 50-59.99 % มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3 = ชุมชน 60-69.99 % มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4 = ชุมชน 70-79.99 % มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5 = ชุมชน > 80 % มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ($W_i = 5$)

พิจารณาจากความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกิจกรรมต่างๆ เช่น การจำหน่ายของที่ระลึก การบริการอาหาร ที่พัก การแสดง ศิลปวัฒนธรรม การนำเที่ยว เป็นต้น โดยการสอบถามความคิดเห็นของชุมชน มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- 1 = ชุมชน < 50.00 % ต้องการมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2 = ชุมชน 50-59.99 % ต้องการมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3 = ชุมชน 60-69.99 % ต้องการมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4 = ชุมชน 70-79.99 % ต้องการมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 5 = ชุมชน > 80 % ต้องการมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.3) กำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

การกำหนดแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) กำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบึงขุนทะเล และ

2) หาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม

วิธีการศึกษาโดยนำเสนอผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่ม หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เช่น กลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรในพื้นที่ชุมชน หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันการศึกษา เป็นต้น รับทราบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล และหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการเสวนาระดมความคิดเห็น โดยมีประเด็นหัวข้อคำถามในการเสวนา ดังนี้

1) ศักยภาพของพื้นที่บึงขุนทะเลมีอะไรบ้าง แล้วเราจะรักษาไว้ได้อย่างไร โดยใช้หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญา ได้แก่ การฟื้นฟู, รักษา และการใช้ประโยชน์

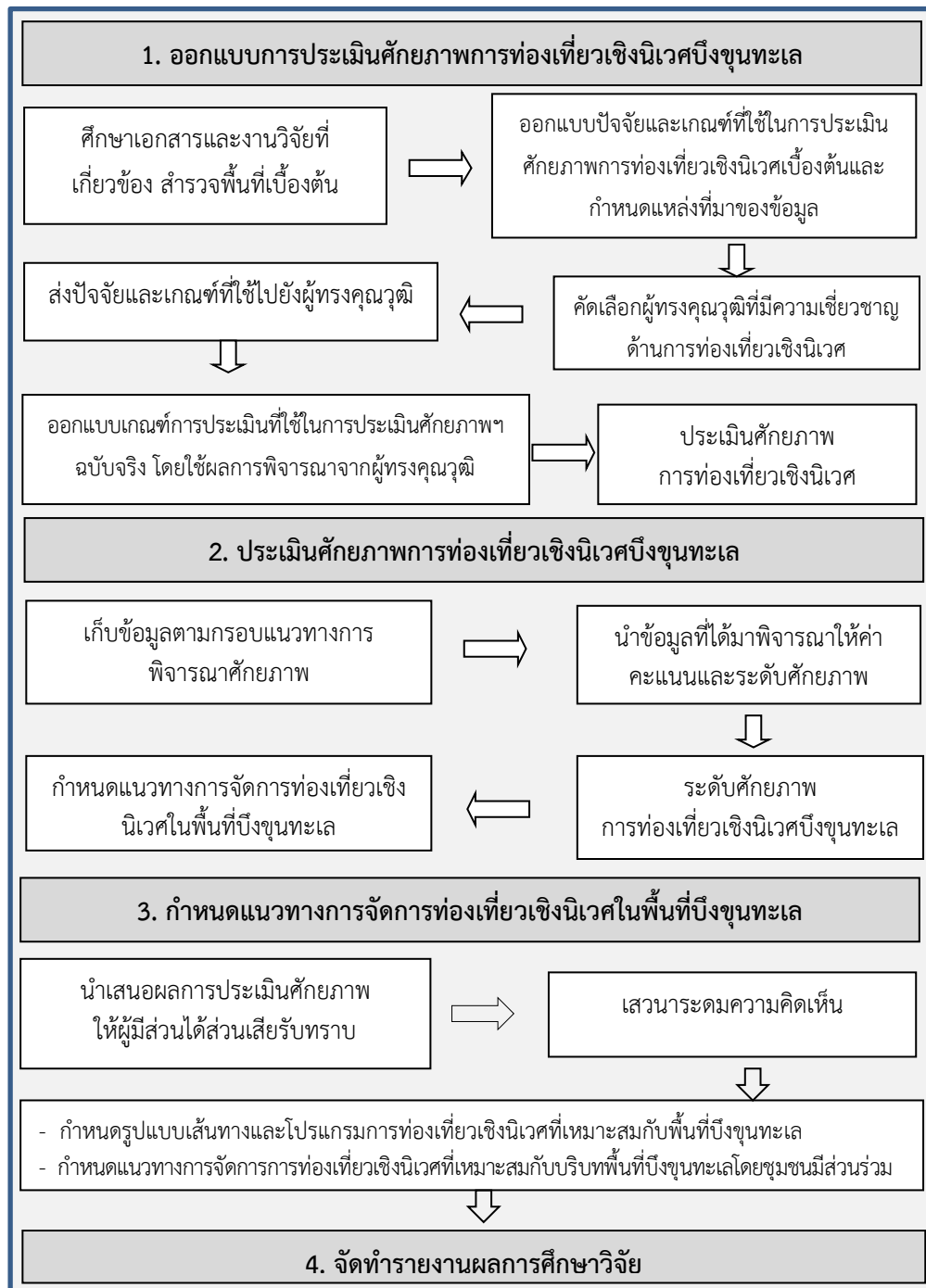
2) ปัจจัยคุกคาม ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง แล้วเราจะจัดการในบึงขุนทะเลทั้งในเชิงทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตให้คงอยู่ได้ยาวนานโดยให้มีธรรมชาติสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมและมลพิษน้อย ได้อย่างไร

3) เราจะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาระบบนิเวศและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของบึงได้อย่างไร จะใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบใด กิจกรรมอะไรบ้าง

4) แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรักษาบึงขุนทะเล วิถีชีวิตผู้คนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปผลจากการเสวนาระดมความคิดเห็นและการสำรวจพื้นที่ศึกษาจำลองเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล และหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

2.2.4) จัดทำรายงานผลการศึกษาและสรุปเป็นรายงานการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละเกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยวและชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ กิจกรรมนันทนาการ/ท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติ เป็นต้น และแบบบันทึกความคิดเห็นจากการเสวนาระดมความคิดเห็น

2.3.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยการคำนวณจากสมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย (Weighting Score Method) ของสุรเชษฐ์ เชษฐมาศ และคณะ (2538) ซึ่งมีสูตร

$$EP = \frac{W1R1 + W2R2 + W3R3 + \dots + WnRn}{W1 + W2 + W3 + \dots + Wn}$$

EP = ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

R_{1...n} = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

W_{1...n} = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

การเปรียบเทียบค่าระดับศักยภาพ (EP) กับเกณฑ์เพื่อหาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพต่ำ ใช้วิธีการกำหนดช่วงชั้นของระดับศักยภาพ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{(\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

$$\text{เมื่อแทนค่าผลลัพธ์} = \frac{(5-1)}{3} = 1.33$$

จากความกว้างของอันตรภาคชั้นที่ได้ สามารถกำหนดค่าระดับศักยภาพ ได้ดังนี้

$$\text{ศักยภาพต่ำ} = 1.00 - 2.33$$

$$\text{ศักยภาพปานกลาง} = 2.34 - 3.67$$

$$\text{ศักยภาพสูง} = 3.68 - 5.00$$

2.4 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาจากชุมชนที่อยู่ติดบึงขุนทะเล นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ดังนี้

2.4.1) กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กรณีประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บึงขุนทะเล

(1) ผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่บึงขุนทะเล ซึ่งมีวิธีการเลือกกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่อยู่ติด บึงขุนทะเล เจ้าหน้าที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุราษฎร์ ธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา และเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่บึงขุนทะเล เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเมืองสุ ราษฎร์ธานี จำนวน 18 คน เพื่อสอบถามพูดคุยข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา ให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบการสังเคราะห์ข้อมูล

(2) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 140 ตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณของ Cochran (1977) ซึ่งเป็นสูตรที่ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดประชากร ที่แน่นอน (อ้างใน ชูติมา แจงประดิษฐ์, 2550)

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

เมื่อ

n = จำนวนกลุ่มประชากรที่ต้องการ

P = สัดส่วนประชากรที่ต้องการจะสุ่ม

Z = ค่าความมั่นใจที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับนัยสำคัญ

ทางสถิติ 0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96)

d = สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ระดับความมั่นใจ 95 % (ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ 0.05) และสัดส่วนของประชากรที่ต้องการจะสุ่ม คือ 10 % (0.1) ดังนั้นเมื่อแทนค่าสูตร ตามที่กำหนดไว้จะได้ $n = (0.1) \times (0.9) \times (1.96)^2 / (0.05)^2$ หรือเท่ากับ 138.30 เป็นกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบริเวณบึงขุนทะเล จำนวน 140 คน โดยการสุ่ม ตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

(3) กลุ่มตัวอย่างชุมชน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยใช้จำนวนครัวเรือน ในพื้นที่รอบบึงขุนทะเล ปี 2556 ได้แก่ ตำบลมะขามเตี้ย 1 หมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล จำนวน 3 หมู่บ้าน และตำบลวัดประดู่ จำนวน 3 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 8,257 ครัวเรือน แล้วหาจำนวนหรือขนาด ตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณ ของ Taro Yamane (อ้างในบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535) เนื่องจากทราบจำนวนประชากรพื้นที่เป้าหมาย

วิธีการคำนวณ ของ Taro Yamane มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = N / (1 + Ne^2)$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้มาจาก จำนวนครัวเรือน 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล จำนวน 8,257 ครัวเรือน และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการคำนวณ ดังนี้

เมื่อ $N = 8,275$ ครัวเรือน และ $e = 0.05$

$$\text{สูตร } n = N/(1+Ne^2)$$

แทนค่า $n = 8,275/1+8,257(0.05)^2 = 381.52$ หรือประมาณ 382 ตัวอย่าง ซึ่ง

เป็นกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่ใช้ศึกษา แล้วสุ่มตัวอย่างแบบสอบถามไปยังชุมชนต่างๆ แล้วทำการสุ่มแบบโควตาของครัวเรือนแต่ละหมู่บ้าน ตามสัดส่วนโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ของแบบสอบถามที่ต้องการเก็บข้อมูล จำนวน 455 ครัวเรือน เพื่อสุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน แต่เนื่องจากแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างและได้รับการตอบรับจากกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี จำนวน 455 ครัวเรือน จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 455 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างประชากรตัวอย่างชุมชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
ชุมชนบึงขุนทะเล ต.มะขามเตี้ย	3,699	204
บ้านนิคม ต.ขุนทะเล	2,421	133
บ้านท่าอู่ ต.ขุนทะเล	276	15
บ้านดอนเกลี้ยง ต.ขุนทะเล	543	30
บ้านฉิมหวัง (บ้านคลองใหม่) ต.วัดประดู่	672	37
บ้านใหม่ ต.วัดประดู่	323	18
บ้านสมหวัง (บ้านบางหมาก) ต.วัดประดู่	323	18
รวม	8,257	455

2.4.2) กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กรณีศึกษารูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล และกรณีศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่บึงขุนทะเล ได้แก่ กลุ่ม หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ซึ่งมีวิธีการเลือกกำหนดขนาดตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี สถาบันการศึกษา จำนวน 32 คน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตการณ์และเข้าร่วมประชุมระดมสมองกับกลุ่มอนุรักษ์บึงขุนทะเลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวบึงขุนทะเล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล และนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.5 อุปกรณ์และเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

1) แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1:50000 เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และใช้จัดทำแผนที่ประกอบข้อมูล

2) เครื่องกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) สำหรับบันทึกค่าพิกัดจุดท่องเที่ยว หรือจุดที่น่าสนใจ ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่

3) สมุดบันทึก ปากกา เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เพื่อบันทึกข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ศึกษา บันทึกการพูดคุย/สัมภาษณ์ การเสวนาระดมความคิดเห็น ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ

4) แบบบันทึกข้อมูล รายการตรวจสอบสิ่งมีชีวิตในบึงขุนทะเล (Species list) เพื่อศึกษาข้อมูล กุ้ง หอย ปู ปลา สัตว์ป่า นก พันธุ์ไม้ โดยการตรวจเอกสาร สอบถามในพื้นที่และสำรวจของผู้วิจัยเมื่อลงพื้นที่ศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปหาสถานภาพด้านการอนุรักษ์และนำไปประเมินศักยภาพ

5) แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ภาคผนวก ค) เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ถิ่นที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับบึงขุนทะเล จำนวนครั้งที่มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง มาท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ประเภทของผู้มาเยือน ลักษณะการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว ความพึงพอใจจากการรับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานในพื้นที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ ปัญหาอุปสรรคในการมาท่องเที่ยว ความคิดเห็นด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสื่อความหมาย การจัดบริการดูแลนักท่องเที่ยว ความต้องการระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเด็นตัวชี้วัด 1) โอกาสในการพบสัตว์ป่า/นกหายาก 2) ความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ 4) ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ 5) ความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 6) ความพึงพอใจต่อระบบป้ายสื่อความหมายที่แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ด้านการประหยัดพลังงานและกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี 7) ความพึงพอใจต่อระบบสื่อความหมาย (คนหรือมัคคุเทศก์ ป้าย แผ่นพับ วัสดุทัศน เป็นต้น) ซึ่งให้ความรู้และความเพลิดเพลินเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว 8) ความพึงพอใจและประสบการณ์ท่องเที่ยว 9) ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ การพัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การ

พัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวคิดที่จะพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลหรือใกล้เคียง เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินและ เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่สุด ความต้องการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดรูปแบบและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

6) แบบสอบถามชุมชน (ภาคผนวก ง) เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดและ ปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นข้อมูลทั่วไป ของประชากร เช่น เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพหลัก อาชีพรอง/อาชีพเสริม จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ในชุมชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกี่ยวกับความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อ รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนเมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งด้านบวกและด้านลบ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านองค์ประกอบพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย 3) ความ หลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ 4) ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ 5) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยว (ภัยพิบัติแผ่นดินไหว น้ำท่วม น้ำป่า ดินถล่ม กระแสน้ำรุนแรง และปัจจัยภายนอกจากโจรสลัดร้าย โรคระบาดอื่นๆ) พร้อมให้ยกตัวอย่างอันตรายที่ เคยเกิดขึ้นในพื้นที่บึงขุนทะเล

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ที่จะ ดำเนินการได้มากน้อยเพียงใดในด้านต่าง ได้แก่ กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความ เหมาะสมของพื้นที่ การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ การวางแผน ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว และการติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว 2) การจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมและ มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึก เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านต่างๆ ได้แก่ (1) การระบุปัญหาและ

สาเหตุของปัญหา (2) การวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (3) การดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว (4) การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น (5) การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (6) ร่วมแสดงความคิดเห็น (7) การได้รับผลประโยชน์ (8) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยว จากกิจกรรมต่างๆ เช่น ขายอาหาร-เครื่องดื่ม จำหน่ายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก นำเที่ยวชมชุมชน/มีคฤหาสน์นำศึกษาธรรมชาติ/ดูนก การถูกจ้างงานด้านการท่องเที่ยว ให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง เป็นแหล่งความรู้วิถีชีวิต/กลุ่มอาชีพ เป็นต้น

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ การพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อสอบถามสภาพปัญหา อุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

7) แบบประเมินศักยภาพ เพื่อสรุปคะแนนการประเมินศักยภาพ (ภาคผนวก จ)

8) โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดทำรายงาน

การวิจัย

บทที่ 3

ผลและการวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและการสำรวจภาคสนาม ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์พูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ตลอดจนการเข้าร่วมประชุมและประชุมกลุ่มย่อย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วบรรยายเชิงพรรณนา ดังนี้

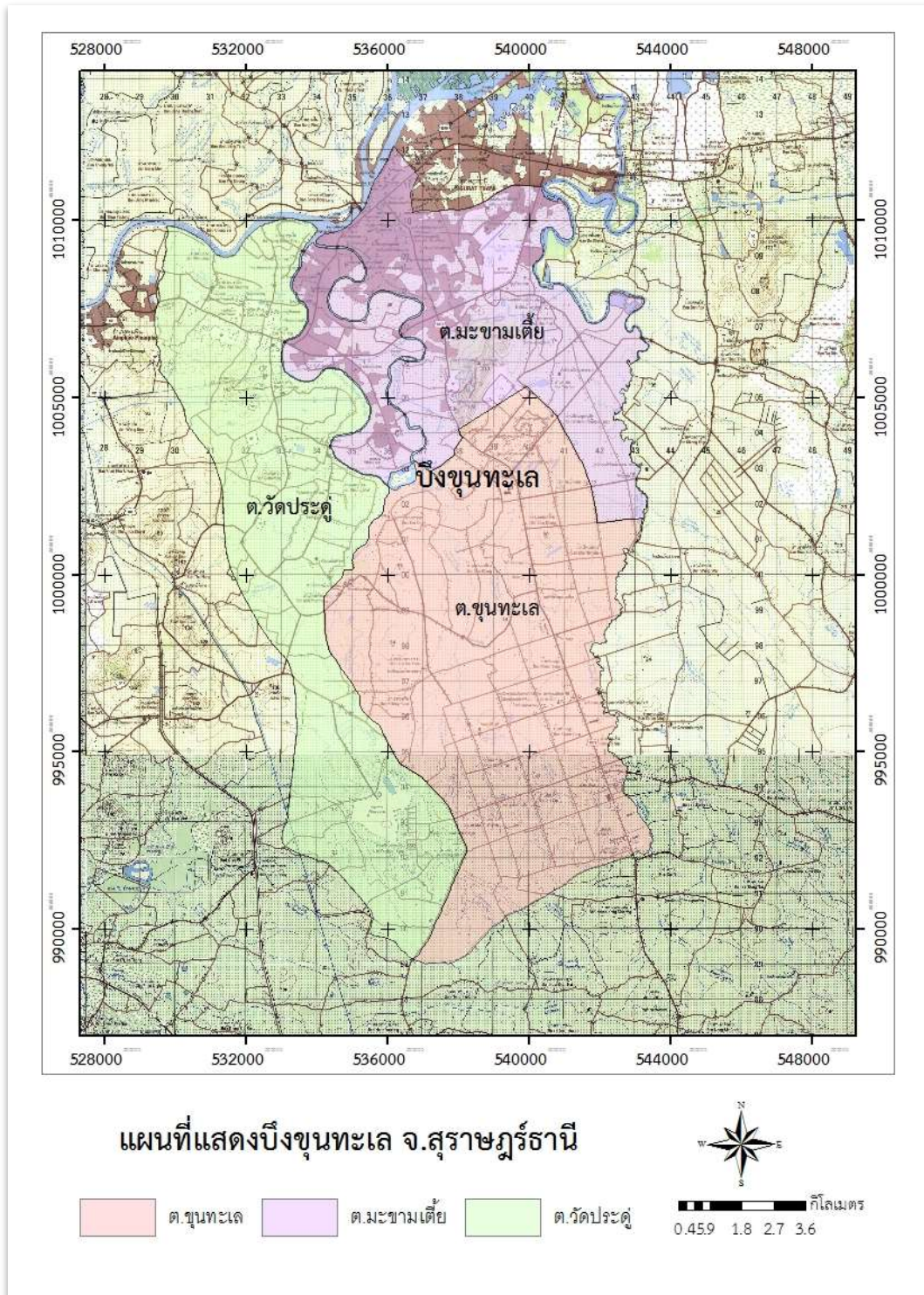
1. ข้อมูลการศึกษาพื้นที่บึงขุนทะเล
2. ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
3. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล
4. ความคิดเห็นและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล
5. สภาพปัญหาอุปสรรค ของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล
6. ผลการเสวนาระดมความคิดเห็น
7. รูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล
8. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเล โดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.1 ข้อมูลการศึกษาพื้นที่บึงขุนทะเล

1) สภาพทั่วไปของบึงขุนทะเล

บึงขุนทะเลเป็นแหล่งน้ำจืดที่คล้ายทะเลสาบขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ประมาณ 1,270 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล ของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี คือ ตำบลมะขามเตี้ย ตำบลขุนทะเล และตำบลวัดประดู่ (ภาพประกอบ 5) ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีไปทางทิศใต้ ประมาณ 7 กิโลเมตร บึงขุนทะเลเป็นบึงตามธรรมชาติอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขามีน้ำตาปีตอนล่าง ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำหลักของกลุ่มน้ำตาปี เป็นแหล่งรองรับน้ำ ที่ไหลมาจากคลองสายหลัก ได้แก่ คลองดอนเกลี้ยง หรือคลองท่ากรวด มีลำน้ำสาขาที่ไหลลงสู่คลองดอนเกลี้ยง ได้แก่ คลองท่าแร่ และคลองชะไก่ ในเขตเทศบาลตำบลขุนทะเล และคลองสายหลักอีกสายที่ไหลลงสู่บึงขุนทะเล คือคลองบ้านใหม่ ซึ่งเป็นลำคลองที่แบ่งเขตเทศบาลตำบลขุนทะเลและเขตเทศบาลตำบลวัดประดู่ และบึงขุนทะเล ยังเป็นแหล่งระบายน้ำออกสู่ทะเลโดยผ่านสูบน้ำตาปี ผ่านทางลำคลองสองสายหลัก ได้แก่ คลองมะขามเตี้ย และคลองท่ากูป ส่งผลให้บึงขุนทะเลได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลงทำให้เกิดการไหลของน้ำย้อนกลับ สร้างความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์น้ำ พบว่ามีทั้งปลาน้ำจืดและปลาสองน้ำหรือน้ำกร่อย หลักฐาน

ชั้นสำคัญที่บอกว่าบึงขุนทะเลเชื่อมต่อกับทะเลคือ การพบโลมาเผือกหรือโลมาหลังโหนด มาเกยตื้นที่
ทำนน้ำวัดท่าอยู่ บริเวณหมู่ที่ 2 บ้านท่าอยู่ (บ้านท่ากรวด)

ภาพประกอบ 5 แผนที่แสดงบึงขุนทะเล

จากการลงสำรวจพื้นที่ทางน้ำ (ภาพประกอบ 6) โดยลงเรือที่ปากคลองดอนเกลี้ยง ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านนิคม ตำบลขุนทะเล เพื่อสำรวจบึงขุนทะเลและคลองสาขา ได้แก่ คลองมะขามเตี้ยออกสู่แม่น้ำตาปีบริเวณบ้านดอน และกลับเข้าสู่คลองท่ากูบ คลองบ้านใหม่ เข้าสู่บึงขุนทะเล เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2556 สรุปได้ดังนี้

1) ระบบนิเวศบึงขุนทะเล มีลักษณะเชื่อมต่อกับทะเล เมื่อน้ำเรือออกสู่แม่น้ำตาปี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ไหลลงสู่ทะเลที่บริเวณอ่าวบ้านดอน ในแม่น้ำตาปี จะพบเกาะลำพูซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี แม่น้ำตาปีไหลเชื่อมต่อกับคลองท่ากูบเข้าสู่บึงขุนทะเล

2) พรรณไม้ริมน้ำและพรรณไม้น้ำ เมื่อล่องเรือกลับเข้าสู่คลองท่ากูบ บริเวณบ้านชุมโถ ตำบลวัดประดู่ ซึ่งเป็นคลองที่แบ่งเขตตำบลมะขามเตี้ยกับตำบลวัดประดู่ จะพบพรรณไม้ริมฝั่งคลองเป็นพรรณไม้ที่สามารถขึ้นอยู่ได้ทั้งที่เป็นน้ำจืดและน้ำกร่อย เช่น ลำพู จาก สาคุ จิกน้ำ เป็นต้น ส่วนบริเวณคลองบ้านใหม่ คลองดอนเกลี้ยง ส่วนใหญ่จะพบพืชน้ำ ได้แก่ สาหร่ายพวงชะโด สาหร่ายไฟ ต้นกก ต้นอ้อ ผักเป็ด บัวสาย เป็นต้น

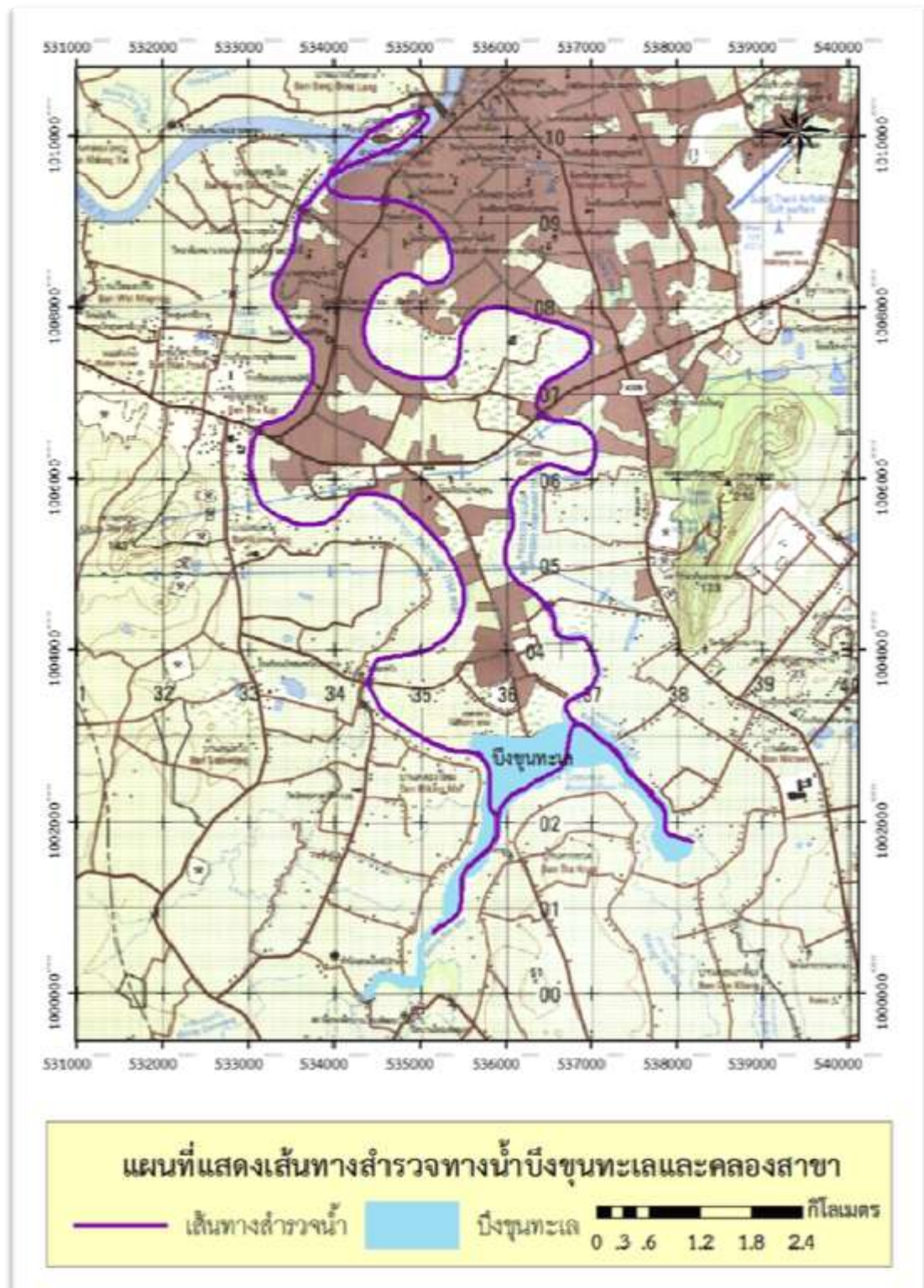
3) สัตว์ป่า สามารถพบเห็น ลิงแสมได้ง่ายบริเวณต้นลำพู ริมฝั่งคลองใกล้สวนของชาวบ้าน พบนกหลากหลายชนิดและซุกซุ่ม เช่น กลุ่มนกยาง ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน นกยางโทนน้อย นกยางเปีย นกตีนเทียน เป็นต้น จะพบเห็นได้ทั่วไปเมื่อน้ำลง ซึ่งจะหากินอยู่ริมตลิ่งเมื่อน้ำลง นอกจากนี้ในช่วงที่สำรวจพื้นที่ยังพบนกอพยพ ได้แก่ นกปากห่าง นกเป็ดน้ำ ซึ่งนกที่พบสามารถพบเห็นได้ง่าย บริเวณปากคลองดอนเกลี้ยง คลองบ้านใหม่ และเกาะกลางน้ำในบึงขุนทะเล ในบริเวณที่ไม่มี การรบกวนจากผู้คน

4) วิถีชีวิตชุมชน พบว่าวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก เช่น ตกกุ้ง ตกปลา ทอดแห วางอวน บ้านเรือนที่สร้างอยู่ริมน้ำจะมีเรือประจำบ้านเกือบทุกหลัง เมื่อเข้าสู่คลองมะขามเตี้ย ฝั่งที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลขุนทะเลจะเป็นสวน ยังคงความเป็นธรรมชาติและ มีพืชพรรณมากกว่าฝั่งที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งจะมีลักษณะเป็นสังคมเมือง เนื่องจากมีบ้านจัดสรรขึ้นอยู่เรียงราย และมีหน่วยงานราชการ วัด โรงเรียน โรงพยาบาลที่สร้างบ้านเรืออยู่ริมน้ำจะมีเรือประจำบ้านเกือบทุกหลัง

5) ประมงพื้นบ้าน ระหว่างล่องเรือ พบการทำประมงขนาดเล็ก ได้แก่ การงมหอย ตกกุ้ง ตกปลา ทอดแห วางอวน เป็นต้น บริเวณเกาะกลางบึงขุนทะเลใกล้ทางเข้าคลองบ้านใหม่ เป็นพื้นที่โครงการเสริมสร้างการจัดการชุมชนประมงต้นแบบ หมู่ที่ 5-6 ตำบลวัดประดู่ และบริเวณปากคลองดอนเกลี้ยง บริเวณหมู่ที่ 1 บ้านนิคม ตำบลขุนทะเล ก็เป็นแหล่งประมงต้นแบบเช่นเดียวกัน

6) วัดวาอารามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ได้แก่ วัดโพธาราม วัดสมหวังวนารา วัดท่าอู่

ภาพประกอบ 6 เส้นทางสำรวจทางน้ำและคลองสาขา

2) ข้อมูลชุมชนที่อยู่ติดบึงขุนทะเล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลชุมชนที่อยู่ติดบึงขุนทะเล ด้วยการลงพื้นที่สำรวจชุมชนที่อยู่ติดกับบึงขุนทะเลร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งพื้นที่ชุมชนที่อยู่ติดกับบึงขุนทะเลมีอยู่ 3 ตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านนิคม, หมู่ที่ 2 บ้านท่าอู่ และ หมู่ที่ 3 บ้านดอนเกลี้ยง (บางส่วน) ตำบลขุนทะเล หมู่ที่ 5 บ้านฉิมหวี, หมู่ที่ 6 บ้านใหม่ และหมู่ที่ 8 บ้านคลองหมาก ตำบลวัดประดู่ และ หมู่ที่ 3 ชุมชนบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย อยู่ในเขตการปกครองของ 3 เทศบาล คือ เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลตำบลวัดประดู่ และเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

จากบันทึกเรื่องเล่าชาวบึงขุนทะเลของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล กล่าวว่า วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ที่อยู่ติดบึงขุนทะเลจะประกอบอาชีพทำการเกษตร ปลูกผักและทำสวนผลไม้ และทำประมงพื้นบ้าน เพราะคนส่วนใหญ่เป็นคนที่ย้ายมาจากภาคกลางหรือที่เรียกกันว่าคนเมืองใน เช่น จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม เป็นต้น และการคมนาคมในอดีตที่ผ่านมาจะใช้ทางเรือในการขนส่งสินค้าไปยังในตัวเมืองบ้านดอน ซึ่งตรงกับที่พระปลัด สมชาย ยโสธโร เจ้าอาวาสวัดท่าอู่ (สัมภานันท์ 24 ตุลาคม 2558) เล่าว่า วิถีชีวิตการทำเกษตรของผู้คนที่อยู่ริมบึงขุนทะเลของคนภาคกลางและภาคใต้ นั้นแยกเห็นเด่นชัด คนใต้มักจะตั้งถิ่นฐานห่างออกมาจากที่ลุ่มหรือลำคลอง พืชที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และเริ่มมาปลูกทุเรียน เป็นพืชส่งออกที่สำคัญของบ้านท่าอู่และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนคนภาคกลางที่มาตั้งรกรากที่บึงขุนทะเล ส่วนใหญ่จะอยู่ในที่ลุ่มติดลำน้ำ ได้นำวิถีชีวิตการทำเกษตรแบบคนที่ราบลุ่มภาคกลางมาประกอบหาเลี้ยงชีพ การทำสวนผลไม้ หรือปลูกผัก จะใช้วิธีการยกร่อง มีคันคู เพื่อรับน้ำเมื่อถึงคราวน้ำขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ หน้าแล้งก็ยังมิน้ำอยู่ในร่อง ผลผลิตสามารถผลิตจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ดังนั้น ชุมชนที่อยู่ติดกับบึงขุนทะเล มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยพึ่งพายุในรูปแบบของที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และแหล่งสมุนไพร มีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำในแง่ของการใช้เป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตด้วยการทำการเกษตรและใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่อาศัยแหล่งน้ำ เช่น การลากพระทางน้ำ ประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น ซึ่งชุมชนที่อยู่ติดบึงขุนทะเล ประกอบด้วย

2.1) ตำบลขุนทะเล มีฐานะเป็นเทศบาลตำบลขุนทะเล มีเนื้อที่ทั้งหมด 50,646 ไร่ หรือประมาณ 81 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีลักษณะลาดเอียงจากตอนกลางไปทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออก ส่วนทิศเหนือไปทางทิศใต้ มีบางส่วนบริเวณตอนกลาง เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง เนื่องจากบริเวณดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาวะน้ำขึ้นน้ำลงของทะเล ซึ่งเชื่อมต่อกับบึงขุนทะเลในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1 2 และ 3 บางส่วน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมสายหลักที่ผ่านพื้นที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ คือ ถนนสายสุราษฎร์-นาสาร และถนนเขาคีรีตัน ถนนสายต่างๆ ในตำบลขุนทะเลเป็นถนนลาดยางส่วนใหญ่ยังสามารถใช้การได้ดี และบางสายเส้นทางชำรุดเสียหายเป็นหลุมเป็นบ่อ ถนนในพื้นที่มีทั้งถนนลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก ลูกกรัง, หินคลุก และทางลาลอง แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ คลองดอนเกลี้ยง คลองท่ากรวด ไหลผ่านหมู่ที่ 2 และ 3 คลองชะโก ไหลผ่านหมู่ที่ 4 5 และ 6 คลองทับบก ไหลผ่านหมู่ที่ 6 คลองบางปริง ไหลผ่านหมู่ที่ 7 และคลองเรือ ไหลผ่านหมู่ที่ 8 ซึ่งลำคลองเหล่านี้จะตื่นขึ้นในช่วงฤดูแล้ง (เทศบาลตำบลขุนทะเล, 2557)

หมู่บ้านในตำบลขุนทะเล ที่อยู่ติดกับบึงขุนทะเล ได้แก่ พื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านนิคม หมู่ที่ 2 บ้านท่าอู่ และหมู่ที่ 3 บ้านดอนเกลี้ยง บางส่วน คลองที่สำคัญ คือคลองดอนเกลี้ยง คลองท่ากรวด ซึ่งจะไหลลงสู่บึงขุนทะเล ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะหมู่บ้านที่ติดกับบึงขุนทะเล ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านนิคม ชื่อหมู่บ้านตั้งตามการจัดตั้งนิคม มีพื้นที่ 5,934 ไร่ ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่การเกษตร 5,800 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนภาคกลาง เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี เพชรบุรี มีประชากรทั้งหมด 2,621 ครัวเรือน 2,524 คน เป็นเพศชาย 1,208 คน เพศหญิง 2,524 คน มีเนื้อที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด 5,748.50 ไร่ สวนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และทำการประมง มีกลุ่มยุวเกษตรกร 1 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพ 1 กลุ่ม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประมงต้นแบบ และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล มีร้านขายของชำ 32 แห่ง ร้านอาหาร 13 แห่ง บั๊มน้ำมันและก๊าซ 1 แห่ง อู่ซ่อมรถ 4 แห่ง ตลาดนัด 2 แห่ง บ้านเช่า 28 หลัง ห้องเช่า 32 แห่ง โรงแรม 1 แห่ง ตู้เอทีเอ็ม 9 แห่ง ร้านเสริมสวย 5 แห่ง มีโรงงานยางแผ่นรมควัน 2 แห่ง โรงงานไม้แปรรูป 1 แห่ง โรงงานคอนกรีตอัดแฉ่น 1 แห่ง และยังเป็นที่ตั้งหน่วยงานและสถานที่ราชการหลายแห่ง ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ศูนย์ความปลอดภัยแรงงานพื้นที่ 11 สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพภาคใต้ (บ้านศรีสุราษฎร์) ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 66 จังหวัดสุราษฎร์ธานี สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานคลังเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลแขวงจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ทำการไปรษณีย์ขุนทะเล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นิคมสร้างตนเองขุนทะเล และโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง เนื่องจากชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพทำประมงน้ำจืด ดังนั้นชาวบ้านหมู่ที่ 1 ได้มีการประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จำนวน 68 ไร่ เพื่ออนุบาลพันธุ์ปลาเล็กและจัดการไม่ให้ทรัพยากรสัตว์น้ำสูญหาย จึงมักมีการร่วมกันปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน ในวันสำคัญต่างๆ

หมู่ที่ 2 บ้านท่าอู่ มีเนื้อที่ 5,945 ไร่ เล่ากันว่าในสมัยก่อนพื้นที่นี้มีท่าเรือและอู่เรือ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านท่าอู่” มีคำขวัญ ว่า “บึงขุนทะเลเพชรเม็ดงาม เศรษฐกิจปาล์ม ยางพารา วัฒนาอาราม 200 ปี ทูเรียนชั้นดีหอมทอง ปลาในบึงคลองหลากหลายพันธุ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน 5 ดาว” มีประชากรทั้งหมด 284 ครัวเรือน 784 คน เป็นเพศชาย 386 คน เพศหญิง 398 คน มีพื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตรทั้งหมด 5,591 ไร่ มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1 กลุ่ม คือกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก มีร้านขายของชำ 8 แห่ง มีวัด 1 แห่ง คือวัดท่าอู่

หมู่ที่ 3 บ้านดอนเกลี้ยง มีเนื้อที่ 7,124 ไร่ สันนิษฐานว่าการตั้งชื่อหมู่บ้านนั้น สืบเนื่องจากหมู่บ้านติดบึงขุนทะเลและพื้นที่ริมคลองสมัยนั้นมีการทับถมของดินและทราย ซึ่งน้ำพัดพาขึ้นมาบนตลิ่งจนเกิดเป็นสันดอนทรายไม่มีต้นไม้อายุขึ้น มีแต่ต้นหญ้า ทุ่งๆ ที่ข้างพื้นที่ดินมีต้นไม้อายุขึ้น และปลูกอะไรไม่ขึ้น จึงตั้งชื่อว่า “ดอนเกลี้ยง” ซึ่งคำว่าเกลี้ยงในภาษาถิ่นภาคใต้ แปลว่า หหมดไม่เหลือ ประชากรบ้านดอนเกลี้ยงมีทั้งหมด 562 ครัวเรือน 1,288 คน เป็นเพศชาย 543 คน และเพศหญิง 655 คน พื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตรทั้งหมด 6,852 ไร่ มีร้านขายของชำ 9 แห่ง ร้านอาหาร 3 แห่ง บั๊มน้ำมัน 1 แห่ง อู่ซ่อมรถ 1 แห่ง บ้านเช่า 2 หลัง ห้องเช่า 4 แห่ง

เอทีเอ็ม 1 แห่ง ร้านเสริมสวย 2 แห่ง มีโรงงานยางแผ่นรมควัน 1 แห่ง โรงงานไม้แปรรูป 1 แห่ง โรงเลื่อยไม้ยางพารา 1 แห่ง โรงน้ำแข็งหลอด 1 แห่ง โรงผลิตน้ำดื่ม 1 แห่ง มีโรงเรียน 1 แห่ง คือโรงเรียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2 (บ้านดอนเกลี้ยง) มีวัด 1 แห่ง คือ วัดโมกขธรรมาราม

2.2) ตำบลวัดประดู่ มีฐานะการปกครองเป็นเทศบาลตำบลวัดประดู่ มีพื้นที่ 36,250 ไร่ หรือ 58 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลบางไปไม้ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี โดยมีแม่น้ำตาปีเป็นเส้นกำหนดเขต ทิศใต้ ติดกับ องค์การบริหารส่วนตำบลนาใต้ อำเภอนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีลำห้วยรัตนโกสัย เป็นเส้น กำหนดเขต และพื้นที่ของเทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี โดยมีคลองเรือ เป็นเส้น กำหนดเขต ทิศตะวันออก ติดกับเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี โดยมีคลองท่ากูบเป็นเส้นกำหนดเขต และ ทิศตะวันตก ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสะท้อน และเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง เกือบทุกหมู่บ้าน พื้นที่บางส่วนเป็นเนินสูงและภูเขาดินขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ เกษตรกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 33,389 ไร่ ประกอบด้วย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว หมาก พืชผัก/พืชไร่ สวนผลไม้ เช่น ชมพู่ กระท้อน แก้วมังกร ฝรั่ง เป็นต้น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน 25 ชุมชน เพื่อให้สะดวกในการบริหารจัดการชุมชนและเกิดความสะดวกในการพัฒนา ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนมะพร้าว มีการเลี้ยงสัตว์เป็นรายได้เสริมในครัวเรือน บางส่วนรับจ้างใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น และพื้นที่ใกล้เคียง บางส่วนประกอบกิจการทางด้านธุรกิจและค้าขาย ตลอดจนเป็นเจ้าของกิจการ ขนาดเล็ก แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของตำบลวัดประดู่ ได้แก่ แม่น้ำตาปี คลองจำนวน 20 สาย ได้แก่ คลองท่ากูบ คลองบางชุมไถ คลองวัดประดู่ คลองสมหวัง คลองบางมะรอด คลองทับบก และ คลองเรือ เป็นต้น มีลำห้วย ลำบาง และหนองบึงขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกหมู่บ้าน และมีบึงขุนทะเลเป็นบึงน้ำธรรมชาติ (เทศบาลตำบลวัดประดู่, มปป.)

หมู่บ้านที่ติดกับบึงขุนทะเล ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านฉิมหวัง (บ้านคลองใหม่) หมู่ที่ 6 บ้านใหม่พัฒนา (บ้านใหม่) และหมู่ที่ 8 บ้านบางหมาก (บ้านสมหวัง)

หมู่ที่ 5 บ้านฉิมหวัง (บ้านคลองใหม่) มีเนื้อที่ 5,785 ไร่ ข้อมูลจำนวน ประชากร ปี 2557 มี 703 ครัวเรือน ประชากร 2,410 คน เป็นเพศชาย 1,179 คน เพศหญิง 1,231 คน มีบริษัทไม้แปรรูป 1 แห่ง มีโบสถ์คริสต์ 1 แห่ง

หมู่ที่ 6 บ้านใหม่พัฒนา มีเนื้อที่ 10,276 ไร่ ข้อมูลจำนวนประชากร ปี 2557 มี 331 ครัวเรือน ประชากรรวม 1,129 คน เป็นเพศชาย 587 คน เพศหญิง 542 คน มีสถานที่ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน 2 แห่ง คือ วัดโพธิ์ปักข์ และวัดบ้านใหม่พัฒนา มี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่พัฒนา รับผิดชอบพื้นที่ หมู่ที่ 5 6 8 และ 9 มีกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มสังข์จะออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 1 กลุ่ม (สำนักงานเกษตรอำเภอ เมืองสุราษฎร์ธานี, 2555)

หมู่ที่ 8 บ้านสมหวัง มีเนื้อที่ 7,331 ไร่ ข้อมูลประชากรปี 2557 มี 380 ครัวเรือน ประชากรรวม 894 คน เป็นเพศชาย 420 คน เพศหญิง 474 คน มีบริษัทรับซื้อน้ำยางสด และแปรรูป 1 แห่ง โรงผลิตภัณฑ์คอนกรีตผสมเสร็จ 1 แห่ง โรงประกอบกิจการเครื่องปั้นดินเผา 1 แห่ง

บริษัทผลิตท่อน้ำสำเร็จ 1 แห่ง โรงงานผลิตขวดพลาสติก 1 แห่ง โรงไม้และโรงผลิตเหล็ก 1 แห่ง มีโรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง (โรงเรียนวัดสมหวัง) มีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน 2 แห่ง คือ วัดสมหวังนาราม และธรรมสถานโพธิธรรม มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และกลุ่มเลี้ยงโคเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี, 2555)

2.3) ตำบลมะขามเตี้ย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 ส่วนคือ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย และเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีการตัดหมู่ที่ 1-4 และ หมู่ที่ 5 บางส่วน และหมู่ที่ 6 บางส่วน ไปอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ทิศเหนือติดต่อกับ ตำบลบางชนะ ตำบลคลองฉนากและตำบลท่าทองใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลวัดประดู่ และตำบลขุนทะเล ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลทุ่งกงและตำบลทุ่งรัง อำเภอกาญจนดิษฐ์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางชนะ ตำบลบางไผ่และตำบลวัดประดู่ บางส่วนของตำบลมะขามเตี้ยที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อยู่บริเวณที่ราบแม่น้ำตาปี และเป็นที่บรรจบของลำน้ำหลายสาย ได้แก่ คลองท่ากูบและคลองมะขามเตี้ยที่ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำตาปีบริเวณเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ซึ่งบริเวณนี้แม่น้ำตาปี ยังได้แยกออกเป็น 2 สาย ไหลลงสู่ทะเล คือ แม่น้ำตาปี และคลองฉนาก

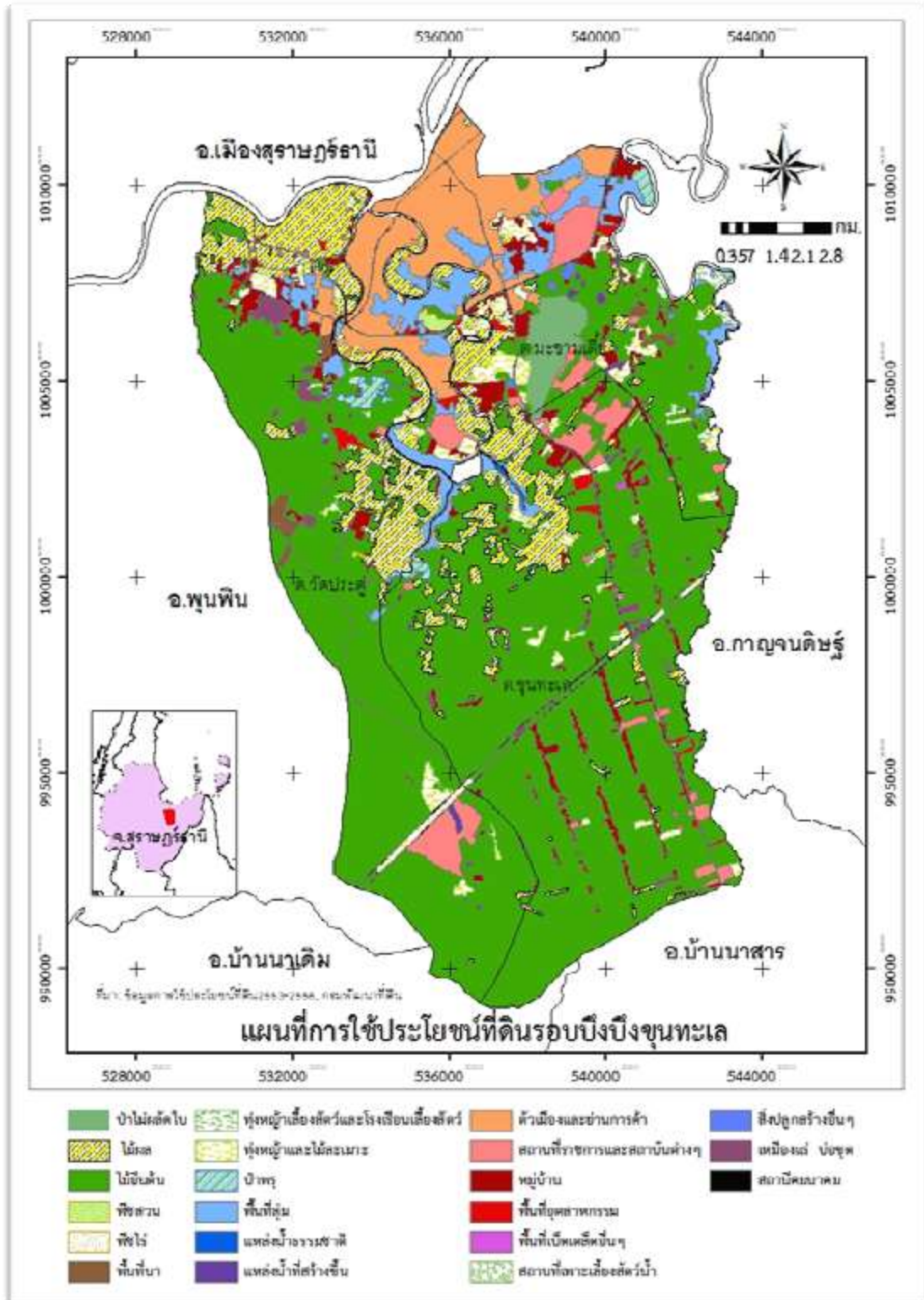
ชุมชนในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ที่อยู่ติดบึงขุนทะเล คือ ชุมชนบึงขุนทะเล หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามเตี้ย มีพื้นที่ 3.16 ตารางกิโลเมตร ข้อมูลประชากร ปี 2555 มีประชากร 3,699 คน ครัวเรือน 5,047 คน เป็นเพศชาย 2,728 คน เพศหญิง 2,319 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับราชการ และค้าขาย (<http://www.suratcity.go.th/> เข้าถึงเมื่อ 25 เมษายน 2558) พื้นที่ชุมชนบึงขุนทะเลส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านจัดสรร และสถานที่ราชการ เช่น ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8 กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 417 ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี (บึงขุนทะเล) เป็นต้น มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวบึงขุนทะเล สินค้า OTOP ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร แชมพู น้ำยาล้างจาน ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเครื่องดื่มเต้าฮวย และผ้าขึ้นบาติก (สำนักงานพัฒนาการอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี, 2555) นอกจากนี้ ยังมีตลาดสำหรับจับจ่ายซื้อของ สถานบริการ ร้านอาหารที่มีบริการทั้งเช้า กลางวัน จนถึงค่ำ การเดินทางมายังชุมชนบึงขุนทะเล สามารถนั่งรถโดยสารสายตลาดเกษตร 2-บึงขุนทะเล กิจกรรมประเพณีที่จัดบริเวณริมบึงขุนทะเล ได้แก่ ประเพณีถือศีลกินเจ ลอยกระทง ปีใหม่ เป็นต้น แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนบึงขุนทะเล คือ บึงขุนทะเล เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้คน ในชุมชนและใกล้เคียง การใช้ประโยชน์พื้นที่ ได้แก่ การออกกำลังกาย ปิกนิก พักผ่อนหย่อนใจ ระบายสี ตึกตอปูนพลาสติก มีการจัดให้มัสมการพอดตาขุนทะเล พระพุทธรูป และเจ้าแม่กวนอิม สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับผู้มาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ร้านค้า ห้องน้ำ อาคารที่พัก ศาลาริมน้ำ เป็นต้น

3) การใช้ประโยชน์ที่ดินรอบบึงขุนทะเล (ภาพประกอบ 7)

การใช้ประโยชน์ที่ดินรอบพื้นที่บึงขุนทะเลทั้ง 3 ตำบล ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี พบว่าในเขตตำบลมะขามเตี้ย ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี นั้นส่วนใหญ่

เป็นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำตาปี เป็นตัวเมืองและย่านธุรกิจ มีการทำสวนผลไม้ รอบลำคลองและลำห้วย
ที่ไหลเชื่อมต่อกับบึงขุนทะเล ทั้ง 3 ตำบล

ภาพประกอบ 7 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรอบบึงขุนทะเล

4) วัฒนธรรม/ความเชื่อและประเพณีของชุมชนรอบบึงขุนทะเล

ผู้ครอบงำบึงขุนทะเลมาจากหลายจังหวัดทั้งภาคใต้และภาคกลาง จึงมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกันไป ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ผู้ครอบงำจึงมีประเพณี อันดีงามที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันสารทเดือนสิบ วันลอยกระทง การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธตามเทศกาลและวันสำคัญทาง ศาสนา เป็นต้น ภาษาที่ใช้ยังคงเป็นภาษาถิ่น โดยคนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะเป็นคนถิ่นใต้ ก็ใช้ภาษาใต้ใน การสื่อสาร ส่วนในพื้นที่ที่มีชาวภาคกลางตามหมู่บ้านจะใช้ภาษากลางในการสื่อสาร การดำเนินชีวิต ของคนรอบบึงขุนทะเลใช้วิถีธรรมชาติพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีอยู่และปลูกหากินเอง ภายในชุมชน ความเชื่อส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เห็น ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการนับถือ เทวดาประจำหมู่บ้านเรียกว่าพ่อตา ที่คอยดูแลและป้องกันอันตรายต่างๆ ที่จะนำมาแก่คนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับตำนานพ่อตาขุนทะเล ซึ่งประวัติความเป็นมาของพ่อตาขุนทะเลนั้น ยังไม่ มีความชัดเจนบ้างก็เล่าว่า พ่อตาขุนทะเลเดิมชื่อ พ่อตาเคี่ยม เป็นจ้าวจระเข้ถือศีล ก่อนที่ชาวบ้าน จะออกหาปลา จะนำ เบ็ด ไก่ ไปสักการบูชาหรือบนบานสานกล่าวหรือขอพร (มณฑา เพ็ชรวรรณ และปิยะวัฒน์ แสงเพชร, 2557) บ้างก็เล่าว่า พ่อตาขุนทะเลนั้นอาจจะรับราชการมียศหรือตำแหน่ง เป็นท่านขุน และเป็นผู้ปกครองดูแลหัวเมืองหรือบึงขุนทะเลในปัจจุบัน คาดการณ์ว่าเมื่ออดีต บึงขุนทะเล แห่งนี้เป็นทะเลที่กว้างใหญ่ไพศาล มีการขุดพบเรือขนส่งสินค้าและพบเครื่องใช้สอยต่างๆ ในสมัยก่อน ต่างก็มีคำล่ำลือกันในเรื่องของโจรสลัดและโจรผู้ร้ายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีการขนส่งสินค้าทางน้ำ ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้มีคำสั่งให้พ่อตาขุนทะเลเข้ามาปกครองที่บึงขุนทะเล แต่เชื่อว่านามของพ่อตา ขุนทะเลในสมัยนั้นคงไม่ได้ชื่อนี้ มีการสันนิษฐานว่าพ่อตาขุนทะเล เป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่ำเรียนวิชาและ บำเพ็ญตนจนวิชาอาคมแก่กล้า สามารถแปลงกายเป็นจระเข้ได้ เพื่อความสะดวกในการเดินทางขึ้น เหนือล่องใต้และการปราบโจรผู้ร้าย จนสามารถปกครองดูแลเมืองนี้ให้มีความสงบสุขเป็นเวลาช้านาน ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ไม่หวังดีคอยจ้องที่จะทำลายท่านอยู่เป็นเนืองๆ จนมีวันหนึ่งได้มีการทำลายพิธี ของพ่อตาขุนทะเล ทำให้ท่านไม่สามารถกลับเข้าสู่สภาพร่างมนุษย์เหมือนเดิมได้ แต่ด้วยความดีและบุญ งามมีที่ท่านได้บำเพ็ญตนไว้นั้น ในทุกวันพระ 15 ค่ำ ชาวบ้านยังคงพบเห็นการปรากฏกายของพ่อตา ขุนทะเล เป็นจระเข้ยักษ์ขึ้นมาอาบแสงจันทร์อยู่เป็นประจำ ถึงแม้ท่านจะกลับเข้าสู่กายเดิมไม่ได้ แต่ด้วยบารมีท่านยังคงส่งผลช่วยดูแลปกป้องให้ชาวบ้านได้อยู่เย็นเป็นสุขมาจนถึงปัจจุบัน และด้วย ความเคารพนับถือ จึงได้มีการตั้งศาลพ่อตาขุนทะเลขึ้น ในหมู่บ้านที่อยู่รอบบึงขุนทะเล ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีคนเดือดเนื้อร้อนใจในเรื่องต่างๆ ไม่รู้จะไปพึ่งใคร อย่างน้อยก็เป็นที่พึ่งทางใจ ก็จะมีการบนบาน สานกล่าวให้พ่อตาขุนทะเลได้ช่วยในเรื่องนั้นเรื่องนี้ สมหวังบ้างไม่สมหวังบ้าง แต่ส่วนใหญ่มักจะ สมหวัง โดยเฉพาะเรื่องของหายที่มักจะได้อินอยู่เป็นประจำ สิ่งของที่จะนำมาถวายพ่อตาขุนทะเลนั้น ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาก็จะมีใบจากยาเส้น ข้าวต้มกุ้ง ไข่เค็ม เหนียวต้ม ดอกไม้ธูปเทียน เหล้าขาว ประทัด รวมถึงรูปปั้นจระเข้ (สัมภาษณ์คุณมาโนช สงวนพันธุ์ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556) ศาลพ่อตา ขุนทะเลที่ตั้งอยู่รอบบึงขุนทะเล มีดังนี้ บริเวณริมบึงขุนทะเลในพื้นที่ของชุมชนบึงขุนทะเล หมู่ที่ 3 ตำบลมะขามเตี้ย ท่าตามิตร หมู่ที่ 1 บ้านนิคม วัดท่าอู่ หมู่ที่ 2 บ้านท่าอู่ ตำบลขุนทะเล วัดบ้านใหม่ พัฒนา หมู่ที่ 6 บ้านคลองใหม่ หมู่ที่ 5 และวัดสมหวังวนาราม หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่

วัฒนธรรมประเพณี ที่สำคัญและปฏิบัติสืบทอดกันมาของผู้คนริมบึงขุนทะเล ได้แก่

ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจะจัดช่วงเดือนพฤศจิกายน เป็นกิจกรรมที่จัดในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านนิคม บริเวณท่าตามิตร ตำบลขุนทะเล บริเวณวัดสมหวังวนาราม หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่ และริมบึงขุนทะเล เขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นประเพณีการขอขมาต่อพระแม่คงคาที่มนุษย์ได้ใช้น้ำ ได้ดื่มกิน รวมไปถึงการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง โดยนำกระทงที่ประดิษฐ์ขึ้นมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น กาบกล้วย ใบกล้วย ดอกไม้ แล้วจึงนำไปลอยยังบึงขุนทะเล หรือลำคลอง โดยจัดกิจกรรมประกวดนางนพมาศ หนูน้อยนพมาศ การแสดงบนเวที นอกจากนี้ในวันดังกล่าวได้มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือสองตอน และกีฬาพื้นบ้าน ในวันนั้นจะมีการสักการบูชาพ่อตาขุนทะเล ประกอบด้วย หมู เป็ด ไก่ ผลไม้ เช่น อ้อย ส้ม มะพร้าวอ่อน ขนมไทย เหล้า ดอกไม้ รูปเทียน และประทัด

ประเพณีงานบุญเดือนสิบ หรือประเพณีแห่หมรับ หรือประเพณีรับส่งตายาย หรือเรียกอีกอย่างว่า รับเปรต-ส่งเปรต เป็นประเพณีท้องถิ่นภาคใต้ มีการทำขนมพื้นบ้านต่างๆ รวมทั้งการนำข้าวปลาอาหารไปทำบุญตักบาตรให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งทุกๆ ปีจะตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ เชื่อกันว่าเป็นวันที่วิญญาณปล่อยเปรตขึ้นมาจากนรก ชาวบ้านจะจัดสำหรับคาวหวาน ดอกไม้ รูปเทียน ไปกราบพระที่วัด ส่วนวันส่งตายาย ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ถือเป็นวันที่เปรต ต้องกลับไปสู่รกรตามเดิม จึงต้องเตรียมเครื่องคาวหวานไปทำบุญอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ตายายหรือเปรตได้นำกลับไปนั่นเอง ซึ่งจะมีการจัดข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ มาจัดเป็นหมรับ ซึ่งรูปแบบการจัดไม่แน่นอน จะจัดรูปแบบใดก็ได้ แต่ลำดับการจัดของลงหมรับ คือนำข้าวสาร ตามด้วย หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล และเครื่องปรุงอาหารที่จำเป็นอื่นๆ แล้วใส่ของจำพวกอาหารแห้ง ผลไม้ที่เก็บไว้ได้นาน เช่น พักทอง มะพร้าว อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น จากนั้นใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใต้ ไม้ขีด เป็นต้น สุดท้ายเป็นขนม 5 อย่าง ที่มีความหมายในตัวเอง คือ ขนมหอง เป็นสัญลักษณ์แทนแพสำหรับผู้ล่องกลับ ใช้ล่องข้ามห้วงมหรรณพ ขนมลา แทนเครื่องนุ่งห่มแพพรพรรณ ขนมงกหรือขนมไข่ปลา แทนเครื่องประดับ ขนมติซั้ม แทนเงินเบี้ยสำหรับใช้สอย ขนมห่าน แทนสะพานใช้ละเล่น

ประเพณีสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมช่วงเดือนเมษายน มีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ สรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ มีการแสดงศิลปะภาคใต้

ประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งขันเรือยาว มีอีกชื่อหนึ่ง คือ งานเดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับเทศกาลออกพรรษา กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การประกวดเรือพระ ซึ่งจะมีทั้งรถพนมพระ และเรือพนมพระ ซึ่งรถและเรือพนมพระ อาจจะทำตกแต่งประดับประดาด้วยการแกะสลักหรือฉลุไม้ ตกแต่งจำลอง เสมือนฉากที่พระพุทธรูปเจ้ากลับมาจากสวรรค์ ขึ้นดาวดึงส์ ในงานพิธีจะใช้คนลาก เชื่อว่าผู้ที่ได้ร่วมลากจูงรถหรือเรือพนมพระจะได้อันสิริหลายประการ วัดรอบบึงขุนทะเล จะมีการตกแต่งเรือพระ หมายถึง รถหรือล้อเลื่อนที่ประดับตกแต่งเป็นรูปเรือ แล้ววางบุษบก ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมืองของภาคใต้ เรียกว่า “นม” หรือ “นมพระ” ยอดบุษบก เรียกว่า “ยอดนม” ใช้สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานแล้วลากในวันออกพรรษา ลากพระทางน้ำเรียก “เรือพระน้ำ” ส่วนการลากพระทางบก เรียกว่า “เรือบก” แต่ละหมู่บ้านจะร่วมขบวนแห่เรือพระ และส่งเรือยาวเพื่อเข้าร่วมแข่งขันในงานชักพระแข่งเรือยาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจะมีการแข่งขันกันบริเวณแม่น้ำตาปี

วันตรุษจีน และมีประเพณีถือศีลกินเจ สำหรับผู้ที่มีเชื้อสายจีน ก็จะมีการไหว้ขอขอบคุณเทวดาช่วงเทศกาลตรุษจีน และจัดเทศกาลกินเจ บริเวณริมบึงขุนทะเล เขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลยังไม่ปรากฏเด่นชัดเป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาเอง มาเป็นหมู่คณะเพื่อศึกษาดูงาน และมาท่องเที่ยวโดยผ่านกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ กิจกรรมท่องเที่ยวที่พบในบึงขุนทะเล ที่สามารถสังเกตได้ส่วนใหญ่เป็นการนั่งเรือศึกษาธรรมชาติ การดูลิงแสม จักรยานน้ำ พายเรือคายัค ซึ่งมีจุดบริการอยู่บริเวณริมบึงขุนทะเล ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดน้ำ หรือเรียกว่าตลาดน้ำวัดสมหวัง ได้เริ่มมีการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดสมหวัง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2555 ซึ่งได้จัดวันเที่ยวตลาดน้ำวัดสมหวังทุกวันเสาร์-อาทิตย์ มีการออกร้านจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น สินค้าทั่วไป ทั้งในน้ำและบนบก บริเวณวัดสมหวังวนาราม บริการเรือนำเที่ยวบึงขุนทะเล เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกตลาดน้ำวัดสมหวังไปแล้ว เพราะทางเทศบาลตำบลวัดประดู่ทำสัญญากับวัดสมหวังวนาราม เพียง 1 ปี

กลุ่มท่องเที่ยวที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบึงขุนทะเล โดยจะให้บริการเกี่ยวกับจักรยานน้ำ และพายเรือคายัค ซึ่งได้รับการสนับสนุนเรือและอุปกรณ์จากเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล ที่จะนำนักท่องเที่ยวล่องเรือชมบึงขุนทะเล ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ชมสวนผลไม้ และการทำน้ำตาลมะพร้าว นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มประมงต้นแบบ ขึ้นในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวโดยมากับกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล ก็จะเสริมด้วยกิจกรรมการปล่อยปลาลงสู่บึงบริเวณพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ปลา ปลุกแดงหรือบัวสาย เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ไม้น้ำในบึงร่วมด้วย แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีชาวบ้านส่วนน้อยที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวซึ่งพบได้ในรูปแบบของไกด์นำนักท่องเที่ยวนั่งเรือชมธรรมชาติในบึงขุนทะเล เป็นจุดเรียนรู้วิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล ที่กลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ได้นำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม และเลือกซื้อของฝากจากผลิตภัณฑ์ในชุมชน กลุ่มที่พิภคโฮมสเตย์ ชาวบ้านที่ให้บริการรถ เรือนำเที่ยว ของเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล จึงทำให้มีสมาชิกหลายรายไม่เห็นด้วยกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีความเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติบึงขุนทะเลทุกคนเป็นเจ้าของ แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน บ้างก็ให้เหตุผลว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น ปัญหาขยะ อาจจะเป็นเพราะว่าชุมชนรอบบึงขุนทะเลยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเพียงทางกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล พยายามที่จะผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การรักษาหรือเพื่อจัดกิจกรรมล่องแพในบึงขุนทะเล เพื่อระดมทุน หุ่น และสมาชิก โดยใช้แพไม้ไผ่ได้มีการทดลองทำแพล่องบึงขุนทะเล โดยมีกลุ่มนักศึกษา หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา มาทดลองก่อนจะรับนักท่องเที่ยวจริง มีแนวคิดจะจัดทำตลาดชุมชนเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านนิคม ตำบลขุนทะเล โดยการจัดทำเวทีชาวบ้าน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี เทศบาลตำบลขุนทะเล เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

สุราษฎร์ธานี และประชาชนรอบบึงขุนทะเล เป็นต้น แต่ยังไม่ได้อบรมเกี่ยวกับรูปแบบและพื้นที่ในการจัดทำตลาดชุมชน

กลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้รับคำปรึกษาและงบประมาณในการสนับสนุนกลุ่มท่องเที่ยวที่ได้จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เช่น จากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานด้านการเกษตรสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่บึงขุนทะเล และได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับงานวิชาการจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แต่การตอบรับยังไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารแบบปากต่อปาก นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มต้องการให้ทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการพัฒนาบึงขุนทะเลให้แล้วเสร็จตามแผนแม่บทของจังหวัดเสียก่อนแล้วการท่องเที่ยวจะเข้ามาในพื้นที่เอง

จากการลงสำรวจพื้นที่ทางน้ำ เพื่อศึกษาระบบนิเวศของบึงขุนทะเล และเส้นทางบึงรอบบึงขุนทะเล โดยใช้ถนนที่ติดกับบึงมากที่สุดแล้วบันทึกค่าพิกัดพื้นที่ด้วย GPS ในพื้นที่ที่เคยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เรียนรู้วิถีชีวิต และสถานที่ที่น่าสนใจ รอบบึงขุนทะเล (ภาพประกอบ 8) ดังนี้

- ปากคลองดอนเกลี้ยง บริเวณต้นไทร เป็นพื้นที่เงียบสงบเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของหมู่ 1 บ้านนิคม สามารถพบเห็นนกหลากหลายชนิด โดยเฉพาะช่วงเช้า และช่วงน้ำลงเห็นเนินดินและนกหากินริมตลิ่ง เป็นบริเวณที่ใช้เป็นพื้นที่ปล่อยปลาเพื่อการอนุรักษ์ ของชุมชน สถาบันการศึกษา ในวันสำคัญๆ ต่างๆ และการปล่อยปลาของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวกับกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล ปัจจุบัน (2558) กำลังมีการสร้างถนนรอบบึงขุนทะเล ทำให้สภาพพื้นที่เป็นหลุมเป็นบ่อจากรถบรรทุกทุกคัน เนื่องจากยังเป็นเส้นทางลูกรังและเป็นทางเปิดใหม่

- ท่าตามิตร เป็นที่ประกอบกิจกรรมของผู้คนในชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านนิคม เป็นที่ตั้งของศาลเพียงตาและศาลพ่อตาขุนทะเล และศาลาที่ประชาชนมักจะมีการมาประชุมนัดหมายกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน และจัดประเพณีลอยกระทง กีฬาพื้นบ้าน และแข่งเรือสองตอน ของตำบลขุนทะเล

- ฟาร์มเห็ด เป็นจุดการเรียนรู้การเพาะเห็ดในพื้นที่ตำบลขุนทะเล

- สวนผลไม้ ได้แก่ กระท้อน ชมพู่ ฝรั่ง มะพร้าว เป็นต้น เป็นลักษณะของการทำสวนแบบคนภาคกลาง โดยอาศัยแหล่งน้ำจากบึงขุนทะเลและคลองสาขาในการทำการเกษตร ซึ่งให้ผลผลิตได้ทั้งปี ตามฤดูกาล ซึ่งจะพบเห็นได้ตลอดเส้นทางชุมชนที่อยู่ริมบึงขุนทะเล และคลองสาขา ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ภาพประกอบ 7)

- ขนมหินเมืองผลิตภัณฑจากมะพร้าว เช่น ขนมหินจาก วันมะพร้าว เป็นจุดที่สามารถเรียนรู้วิธีการทำขนมจาก การย่างขนมจาก โดยการใช้เปลือกมะพร้าวเป็นเชื้อเพลิงจะให้ความร้อนสม่ำเสมอกว่าการใช้ถ่านไม้ และไม่ร้อนมากเกินไป (สัมภาษณ์ คุณสำราญ บุญขานี เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2557)

- สวนผักลอยทาง เป็นสวนผักปลอดสารพิษที่อยู่ริมถนน ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านดอนเกลี้ยง ตำบลขุนทะเล กระจ่างสำหรับปลูกผัก ได้มาจากการซื้อล้อย่างเก่าแล้วนำมาแกะเป็นกระจ่างเอง ส่วนดินที่ใช้เป็นดินที่ผสมเอง โดยใช้ดินตะกอนจากบ่อบำบัดน้ำเสียของโรงงาน เป็นดินที่

ไม่มีเมล็ดของวัชพืช โดยการนำมาตากให้แห้งก่อนนำมาเป็นดินปลูก แล้วใช้สมุนไพรจากสะเดาเป็นยาฆ่าแมลง โดยไม่มีการใช้สารเคมีใดๆ ผักที่ปลูก ได้แก่ ผักบุ้ง คะน้า พริก เป็นต้น (สัมภาษณ์คุณนิพนธ์ ม่วงพานิช เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2557)

- วัดท่าอู่ วัดเก่าแก่ 200 ปี ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านท่าอู่ ตำบลขุนทะเล ที่ดินตั้งวัด มีเนื้อที่ 56 ไร่ ตั้งเมื่อปี 2445 วัดท่าอู่ตั้งชื่อตามหมู่บ้านที่ว่า บ้านท่าอู่ มาจากคำบอกเล่าว่าเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ของบึงขุนทะเล ว่ามีท่าเรือและอยู่เรือในการขนส่งพืชผลทางการเกษตร ไม้ซุง และทางสัญจรไปมาระหว่างชุมชนและตลาดบ้านดอน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทาง มีโรงซ้างลากไม้ซุง มีพื้นที่ติดกับบึงขุนทะเล ภายในวัดมีบรรยากาศที่เงียบสงบ ช้างหลังวัดมีน้ำเป็นเขตอภัยทานของวัด และสามารถพบเห็นนกชนิดต่างๆ ได้ง่ายเนื่องจากเป็นบริเวณที่เงียบสงบปราศจากเสียงรบกวน และยังสามารถพบเห็นไก่อ่าได้ในพื้นที่วัด พระปลัดสมชาย ยโสธโร เจ้าอาวาสวัดท่าอู่ เล่าว่า วัดได้ร่วมกับชาวบ้านท่าอู่ได้ทำการอนุรักษ์ต้นไม้เก่าแก่ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ร่วมกันปลูกมาเป็นเวลาช้านานกว่า 100 ปี มีต้นไม้ที่มีคุณค่าเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จึงได้ร่วมกันอนุรักษ์ ห้ามตัดหรือทำลาย เช่น มะฮอกกานี ตะเคียนทอง จามจรี หว่าหิน พะยอม ยมหิน ต้นโพธิ์ เป็นต้น ซึ่งมีประโยชน์สูงและให้ร่มเงา จึงมีการจัดตั้งธนาคารต้นไม้ เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ร่วมกันปลูกต้นไม้ นอกจากนี้ในวัดยังมีพระพุทธรูปปูนปั้นลักษณะทรงสมัยอยู่ทอง พระพุทธรูปศิลาแลงแบบหินดินดานประดิษฐานอยู่ในโบสถ์เก่าแก่ของวัด แต่ในปัจจุบัน กำลังมีการก่อสร้างโบสถ์ใหม่บริเวณที่ตั้งโบสถ์เดิมทำให้สูญเสียคุณค่าทางโบราณสถานไป บริเวณวัดท่าอู่ยังมีศาลพ่อตาขุนทะเลตั้งอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีการแสดงโลมาหัวโหนกหรือโลมาเผือก เพศผู้ พลัดหลงเข้ามาในบึงขุนทะเล เมื่อประมาณปี 2542 ชาวประมงพยายามต้อนให้กลับออกทะเล แต่ไม่สำเร็จเข้ามาเกยตื้นและตายอยู่ที่ริมท่าหน้าวัดท่าอู่

- วัดบ้านใหม่พัฒนา ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2318 ตามประวัติเล่าว่า ในสมัยกรุงธนบุรี บ้านใหม่พัฒนาเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ในชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพปลูกหัวเผือกหัวมัน (มันสำปะหลัง) ส่วนอาชีพหลักคือ การตัดไม้ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่เป็นจำนวนมาก ไม้ที่ตัด ตัดเป็นต้นๆ ไม่ได้มีการแปรรูปเป็นไม้แผ่น หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ไม้ซุง ในพื้นที่มีลำคลองที่สำคัญ 2 สาย คือ คลองซ้าง และคลองทับบก คลองซ้าง เกิดจากการใช้ซ้างชักลากไม้ออกจากป่าเพื่อขายให้กับผู้ที่มารับซื้อจนกลายเป็นร่องน้ำและขยายลึกลงไปจนเป็นลำคลองในเวลาต่อมา ชาวบ้านจึงเรียกว่าคลองซ้าง ส่วนคลองทับบก มาจาก ลำคลองแห่งนี้ไหลผ่านที่ดอน ซึ่งภาษาภาคใต้ “บก” คือที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง เป็นที่ที่ชาวบ้านนำไม้ที่ตัดแล้วมากองทับกันไว้เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า คลองทับบก จากที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพตัดไม้โดยนำไม้ที่ตัดมาแปรรูปสร้างบ้านพักอาศัย เรียกว่า “ไม้ใหม่” และเรียกขานหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านใหม่” เนื่องจากไม่มีเป็นจำนวนมากจึงนำมาสร้างวัด เรียกว่า “วัดบ้านใหม่” ปี พ.ศ. 2498 มีการดำเนินการจัดตั้งถูกต้อง ตั้งชื่อวัดว่า “วัดบ้านใหม่” ต่อมาปี พ.ศ. 2524 มีการพัฒนาโบสถ์ วิหาร และภายในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น ชาวบ้านตั้งชื่อวัดเสียใหม่ว่า “วัดบ้านใหม่พัฒนา” ในปี พ.ศ. 2500 วัดแห่งนี้มีชื่อเสียงในด้านการส่งออกขมพู่ทูลเกล้า มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย นอกจากนี้มีพระครูพิศาล พัฒนาพร เจ้าอาวาส มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยแก่ผู้ที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต และกระดูกหัก ปี พ.ศ. 2534 มีการจัดสร้างพระอุโบสถหลังใหม่มีลักษณะเป็นปูนปั้นหินทรายแดง โดยช่างฝีมือที่มีความละเอียด สวยงามแปลกตากว่าวัดที่เห็นทั่วไป ในปี พ.ศ. 2546 ได้สร้างเรือพระนมพระลานปูนปั้นพระนารายทรงสุบรรณ เข้าประกวดในงานประเพณี

ซึกพระทอดผ้าป่าประจำปี จนได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 (<http://www.m-culture.in.th/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2558) ปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จุดเด่นของวัดคือโบสถ์สีแดงออกชมพู คุณมาโนช สงวนพันธุ์ เล่าว่า โบสถ์สร้างจากส่วนผสมของกาว หนังกวากับดินเหนียว ดินอิฐสีธรรมชาติ มีโรงพยาบาลสงฆ์ ที่รักษาเกี่ยวกับโรคเส้นเอ็น กระดูก ทำการต่อข้อเส้นเอ็นและกระดูก และรักษาผู้ที่กินยาฆ่าตัวตาย ด้วยสมุนไพรและคาถาอาคม และจะมีการทำพิธีไหว้ครูประจำปี ในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนหก ตามตำราไทย และเป็นจุดที่ตั้งศาลพ่อตาขุนทะเลอีกด้วย (สัมภาษณ์ คุณมาโนช สงวนพันธุ์ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556)

- วิถีชีวิตการทำน้ำตาลมะพร้าว เรียนรู้การทำน้ำตาลมะพร้าวแบบดั้งเดิมของคนเมืองใน (คนภาคกลางที่มาตั้งถิ่นฐานที่บึงขุนทะเล เช่น มาจากจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี นครปฐม เป็นต้น สัญลักษณ์บ้านที่ทำน้ำตาลมะพร้าว คือ ปล่องไฟก่อด้วยอิฐมอญ ปัจจุบันมีผู้ประกอบการทำน้ำตาลมะพร้าวไม่ถึง 15 ราย

- กลุ่มส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน ของลุงจำลอง จำนวนพันธ์ เลขที่ 65/2 หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่ เป็นจุดที่เป็นศูนย์การเรียนรู้พืชสมุนไพรแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สมุนไพร

- วัดสมหวังวนาราม เป็นวัดสร้างใหม่มีอายุประมาณ 50 ปี โดยเริ่มแรกชาวบ้านได้ร่วมกันบริจาคที่ดินสร้างเป็นที่พำนักสงฆ์และไปนิมนต์ หลวงพ่ออ้วน ธิรปัญญา (พระถัน) จากจังหวัดนครปฐม มาเป็นผู้ดูแล ท่านเป็นที่นับถือของประชาชนทั่วไป เพราะเป็นพระหมอที่เก่ง ทางรักษาโรคต่างๆ เช่น ฝีเข้า ถูกคุณไสย ต่อมาท่านได้มรณภาพในปี พ.ศ.2514 ทำให้ที่พักรักษาแห่งนี้มีจำพรรษาบ้าง ไม่มีบ้าง เนื่องจากความเป็นอยู่ลำบาก ทั้งอาหารการกินและการสัญจร กระทั่งปี พ.ศ. 2524 พระครูโพธิวรสาร หรือหลวงพ่อบรรพต โพธิโร เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ได้เดินธุดงค์ผ่านมา ชาวบ้านเห็นวัตรปฏิบัติแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงนิมนต์ให้ท่านอยู่จำพรรษา และร่วมกันบูรณะพัฒนาจนเป็นสำนักสงฆ์ ก่อนจะได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2524 วัดสมหวังวนาราม มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ให้กราบไหว้ 3 แห่ง คือ ศาลพ่อเต่าศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ (หลวงปู่จ้อย) วิหารหลวงพ่อบรรพต อดีตเจ้าอาวาสวัด และศาลพ่อตาขุนทะเล ที่วัดยังเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา เป็นเขตอภัยทาน มีปลาหลากหลายชนิด มีบริการจำหน่ายอาหารปลา นักท่องเที่ยวมักจะชอบไปให้อาหารปลาบริเวณท่าน้ำของวัด และดูปลาเสือพ่นน้ำ ที่วัดสมหวังวนารามเคยจัดเป็นตลาดน้ำทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เปิดตัวครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2555 และปัจจุบันได้ปิดตัวลงแล้ว เพราะทางเทศบาลตำบลวัดประดู่ได้ทำสัญญากับวัดสมหวังวนารามเพียง 1 ปี

- บึงขุนทะเลบริเวณเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่มาก มีการแบ่งโซนร้านค้า สถานที่นวดแผนไทยทั้งของภาครัฐและเอกชน ลานจอดรถ ลานออกกำลังกาย ห้องสุขา เป็นจุดชมวิวิทิวทัศน์บึงขุนทะเล มีจักรยานน้ำ พายเรือคายัคบริการ และมีที่ตั้งศาลพ่อตาขุนทะเล อยู่บริเวณริมบึง

- ศาลพ่อตาขุนทะเล รอบบึงขุนทะเล มีจำนวน 6 ศาล ได้แก่ บริเวณท่าตามิตร หมู่ที่ 1 บ้านนิคม, วัดท่าอู่, วัดบ้านใหม่พัฒนา, บ้านคลองใหม่, วัดสมหวังวนาราม และริมบึงขุนทะเลเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี แสดงให้เห็นว่าเป็นที่เคารพสักการะของผู้คนรอบบึงขุนทะเล

ภาพประกอบ 8 เส้นทางสำรวจพื้นที่ทางบกรอบบึงขุนทะเล

6) สภาพปัญหาในพื้นที่

พื้นที่โดยรอบบึงขุนทะเล มีการขยายตัวของเขตเมือง มีบ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรม รายรอบบึงโดยเฉพาะในเขตตำบลมะขามเตี้ย และตำบลขุนทะเล จากการสำรวจพื้นที่ทางน้ำและคลองสาขา พบว่ามีการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองโดยตรง มีขยะจำพวกขวด ถุงพลาสติกลอยอยู่ในลำคลอง บริเวณพื้นที่ริบึงที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจหรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมประเพณีประจำปี จะปรากฏให้เห็นขยะอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ จากการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีชาวบ้านจัดทำตลาดชุมชนบึงขุนทะเล เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2558 ชุมชนให้ความเห็นว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่บึงขุนทะเลติดปัญหาเรื่องการขออนุญาตใช้พื้นที่ โดยผู้ใช้ประโยชน์เป็นบุคคลรอบบึงขุนทะเล แต่หน่วยงานเทศบาลตำบลไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เนื่องจากตั้งแต่แนวถนนจรดขอบบึงจะอยู่ในความรับผิดชอบของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการพัฒนาบึงขุนทะเลจึงมีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้รับผิดชอบดูแลหลัก ซึ่งมีแผนแม่บทพัฒนาบึงขุนทะเล โดยมีโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาพื้นที่ ทำให้ติดขัดเรื่องการใช้ประโยชน์ตามความต้องการของชุมชน ที่จะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เป็นผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล และชุมชนรอบพื้นที่บึงขุนทะเล จำแนกข้อมูลเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวและชุมชน ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2.1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

3.2.1.1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว เป็นข้อมูลจากการสรุปผลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในส่วนของที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1) เพศ จากผลการศึกษาเกี่ยวกับเพศ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70 และเพศชาย ร้อยละ 30

2) อายุ อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 20-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 65 ร้อยละ 26.43 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 8.57 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาวและวัยทำงาน คาดว่าเป็นช่วงวัยที่มีเวลาว่าง และมีความสนใจในการเดินทางเพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ

3) ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.29 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 15 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับปวช. และปวส. คิดเป็นร้อยละ 6.4 เท่ากัน ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 3.57

ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 2.14 และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.71 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูง และปานกลางค่อนข้างสูง นิยมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอาจเป็นเพราะว่า บึงขุนทะเลอยู่บริเวณใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี ใกล้สถานศึกษา และสถานที่ราชการ

4) ศาสนา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94.29 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 5 และนับถือศาสนาคริสต์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.71

5) อาชีพหลัก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.14 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ใกล้เคียงกับเป็นพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 17.14 และ 13.57 ตามลำดับ และมีอาชีพบริการท่องเที่ยวน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.43

6) อาชีพรอง/อาชีพเสริม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 72.86 ประกอบอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 27.1 โดยประกอบอาชีพทำสวน/ทำไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.1 รองลงมา ทำธุรกิจ/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 5.71 และประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเป็นพนักงานเอกชน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.43

7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน นักท่องเที่ยวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท และระหว่าง 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 27.14 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.14 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.86

8) ถิ่นที่อยู่ นักท่องเที่ยวร้อยละ 95 อยู่ภาคใต้ เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี มากที่สุดจำนวน 104 คน นอกจากนั้นมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมพร ตรัง นราธิวาส สงขลา ระนอง จังหวัดละ 3 คน จังหวัดพัทลุง 2 คน จังหวัดพังงา ภูเก็ต ยะลา และสตูล จังหวัดละ 1 คน รองลงมา เป็นนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 2.14 และภาคกลาง ซึ่งมาจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดนครปฐม จังหวัดละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.43 เป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจังหวัดชลบุรีและภาคตะวันออก เชียงเหนือ จากจังหวัดขอนแก่น จำนวนภาคละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.74 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	n = 140
		ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	42	30.00
หญิง	98	70.00
2) อายุ		
<20 ปี	37	26.43
20-40 ปี	91	65.00
41-60 ปี	12	8.57

ตารางที่ 2 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว (ต่อ)

	n = 140	
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3) ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	2.14
ประถมศึกษา	1	0.71
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	6.43
มัธยมศึกษาตอนปลาย	21	15.00
ปวช.	9	6.43
ปวส.	9	6.43
ปริญญาตรี	83	59.29
สูงกว่าปริญญาตรี	5	3.57
4) ศาสนา		
พุทธ	132	94.29
อิสลาม	7	5.00
คริสต์	1	0.71
5) อาชีพหลัก		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	12	8.57
พจนง.เอกชน	19	13.57
รับจ้างทั่วไป	9	6.43
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	24	17.14
ทำสวน/ทำไร่	4	2.86
บริการท่องเที่ยว	2	1.43
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	4	2.86
นักเรียน/นักศึกษา	66	47.14
6) อาชีพรอง/อาชีพเสริม		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	1.43
พจนง.เอกชน	2	1.43
รับจ้างทั่วไป	5	3.57
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	8	5.71
ทำสวน/ทำไร่	10	7.14
บริการท่องเที่ยว	4	2.86
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	7	5.00
ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง/อาชีพเสริม	102	72.86

ตารางที่ 2 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว (ต่อ)

n = 140		
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000	38	27.14
5,000-10,000	38	27.14
10,001-15,000	24	17.14
15,001-20,000	17	12.14
20,001-25,000	11	7.86
มากกว่า 25,000	12	8.57
8) ถิ่นที่อยู่		
ภาคกลาง	2	1.43
ภาคใต้	133	95.00
ภาคตะวันออก	1	0.71
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	0.71
กรุงเทพมหานคร	3	2.14

3.2.1.2 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามชุมชน ในส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพหลัก อาชีพรอง/อาชีพเสริม จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ในปัจจุบัน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนโดยประมาณ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

n = 455		
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	237	52.09
หญิง	218	47.91
2) อายุ		
<20	7	1.54
20-40	125	27.47
41-60	203	44.62
>60	120	26.37

ตารางที่ 3 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (ต่อ)

n =455		
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3) สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	279	61.32
คู่สมรส	87	19.12
ผู้อาศัย	89	19.56
4) ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	49	10.77
ประถมศึกษา	157	34.51
มัธยมศึกษาตอนต้น	77	16.92
มัธยมศึกษาตอนปลาย	86	18.90
ปวช.	25	5.49
ปวส.	21	4.62
ปริญญาตรี	40	8.79
5) ศาสนา		
พุทธ	450	98.90
คริสต์	1	0.22
อิสลาม	4	0.88
6) อาชีพหลัก		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16	3.52
พนักงานบริษัทเอกชน	7	1.54
รับจ้างทั่วไป	54	11.87
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	112	24.62
ทำสวน/ทำไร่	169	37.14
ประมง	1	0.22
การบริการท่องเที่ยว	27	5.93
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	10	2.20
นักเรียน/นักศึกษา	59	12.97
7) อาชีพรอง/อาชีพเสริม		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	0.22
พนักงานบริษัทเอกชน	1	0.22
รับจ้างทั่วไป	11	2.42
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	6	1.32
ทำสวน/ทำไร่	12	2.64
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	13	2.86

ตารางที่ 3 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (ต่อ)

n =455		
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อื่นๆ (กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ระบุข้อมูล)	7	1.54
ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง/อาชีพเสริม	404	88.79
8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน		
1-2 คน	103	22.64
3-4 คน	255	56.04
5-6 คน	60	13.19
มากกว่า 6 คน	37	8.13
9) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชน		
น้อยกว่า 5 ปี	4	0.88
5-10 ปี	37	8.13
11-20 ปี	101	22.20
มากกว่า 20 ปี	313	68.79
10) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	27	5.93
5,000-10,000 บาท	151	33.19
10,001-15,000 บาท	227	49.89
15,001-20,000 บาท	25	5.49
20,001-25,000 บาท	23	5.05
มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป	2	0.44

จากตารางที่ 3 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน สรุปได้ดังนี้

- 1) เพศ ชาวบ้านผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 237 คน คิดเป็นร้อยละ 52.09 เพศหญิง 218 คน คิดเป็นร้อยละ 47.91
- 2) อายุ ส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.62 รองลงมา อายุระหว่าง 20-40 ปี อายุมากกว่า 60 ปี และอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.47, 26.37 และ 1.54 ตามลำดับ
- 3) สถานภาพในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 61.32 เป็นคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 19.12 และ เป็นผู้อาศัย คิดเป็นร้อยละ 19.56
- 4) ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.51 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้เรียนหนังสือ ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับ ปวช. และระดับ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 18.90, 16.92, 10.77, 8.79, 5.49 และ 4.62 ตามลำดับ

5) ศาสนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98.90 รองลงมา ศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 0.88 และนับถือศาสนาคริสต์ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.22

6) อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน/ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.14 รองลงมา ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เป็นนักเรียน/นักศึกษา รับจ้างทั่วไป การบริการ ท่องเที่ยว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พ่อบ้าน/แม่บ้าน พนักงานเอกชน และประมง คิดเป็นร้อยละ 24.62, 12.97, 11.87, 5.93, 3.52, 2.20, 1.54 และ 0.22 ตามลำดับ

7) อาชีพรอง/อาชีพเสริม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ประกอบอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 88.79 ประกอบอาชีพรองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พ่อบ้าน/แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.86 รองลงมา ได้แก่ ทำสวน/ทำไร่, รับจ้างทั่วไป, อื่นๆ (กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ระบุข้อมูล), ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 2.64, 2.42 1.54, 1.32 ส่วนรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 0.22 เท่ากัน

8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันใน ครัวเรือน 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาเป็นครอบครัวขนาดเล็กอยู่ร่วมกัน 1-2 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.64 อยู่ร่วมกัน 5-6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 และอยู่ร่วมกันมากกว่า 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.13

9) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมา นานกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.79 ระยะเวลาระหว่าง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.20 ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.13 และอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 5 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.88

10) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือนที่ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.89 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ต่ำกว่า 5,000 บาท 15,001-20,000 บาท 20,001-25,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 25,000 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.19, 5.93, 5.49, 5.05 และ 0.44 ตามลำดับ

3.2.2 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยว

ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ตามแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในส่วนที่ 2 เรื่องความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่ง ท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า

1) แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักบึงขุนทะเล นักท่องเที่ยวรู้จักและทราบข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับบึงขุนทะเล ได้หลายช่องทางสื่อสาร ได้แก่ การบอกเล่าต่อกันมา คิดเป็นร้อยละ 91.43 รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 3.67 วารสารหรือหนังสือนันทนาการ ร้อยละ 2.86 จากแผ่นพับ ร้อยละ 2.14 และจากโทรทัศน์ มีเพียงร้อยละ 0.71

2) การมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวร้อยละ 93.57 เคยมาท่องเที่ยวที่บึงขุนทะเล และมีเพียงร้อยละ 6.43 เคยมาเป็นครั้งแรก

3) รูปแบบการท่องเที่ยว การเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นลักษณะของกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 55.50 รองลงมาเป็นลักษณะของครอบครัว เดินทางมาคนเดียว และหมู่คณะ คิดเป็นร้อยละ 31.43, 11.43 และ 2.14 ตามลำดับ

4) ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว วิธีการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 60.71 และรถยนต์ส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 39.29

5) ประเภทนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มองว่าตนเองเป็นนักท่องเที่ยวทั่วไปหรือนักทัศนศึกษา คิดเป็นร้อยละ 75.71 เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/เชิงอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 13.57 เป็นนักดูนก น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.43 และนักท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มาออกกำลังกาย เดิน วิ่ง คิดเป็นร้อยละ 9.29

6) รูปแบบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบเข้าไปเย็น กลับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.86 พักค้างคืนในพื้นที่ มีเพียง ร้อยละ 7.14 ซึ่งสถานที่พักค้างคืนของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ พักโรงแรมในเมือง คิดเป็นร้อยละ 70 พักรีสอร์ทในหมู่บ้าน ร้อยละ 2 และพักโฮมสเตย์ ร้อยละ 10 ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 10 คน

7) ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวบึงขุนทะเลของนักท่องเที่ยว มาประกอบกิจกรรมมากกว่า 1 อย่าง ส่วนใหญ่มาเพื่อการพักผ่อน ปิกนิก และล่องเรือรอบบึงขุน คิดเป็นร้อยละ 82.86, 14.29 และ 9.29 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือประกอบกิจกรรม พายเรือ/ล่องเรือ ปั่นจักรยาน ส่องสัตว์/ดูนก ชมโบราณสถาน และอื่นๆ เป็นกิจกรรมออกกำลังกาย

8) ความพึงพอใจจากการได้รับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานในพื้นที่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจจากการได้รับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 88.57 และร้อยละ 11.43 ไม่พึงพอใจ เพราะไม่เคยมีการประชาสัมพันธ์ใดๆ และไม่มีจุดบริการเพื่อให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

9) ความคิดเห็นการมีมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล ยังไม่มีมัคคุเทศก์สำหรับนำเที่ยวที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีมัคคุเทศก์นำเที่ยว เนื่องจากจะได้รับทราบข้อมูลความรู้เกี่ยวกับบึงขุนทะเลและธรรมชาติในพื้นที่ อีกร้อยละ 41.43 มองว่าไม่มีความจำเป็นต้องมีมัคคุเทศก์ในพื้นที่ เพราะบึงขุนทะเลเป็นสถานที่สาธารณะ พื้นที่ไม่กว้างมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเล็กๆ สามารถท่องเที่ยวเองได้ ยังไม่ค่อยมีการพัฒนา ควรมีการพัฒนาให้มากกว่านี้ก่อน ถ้ามีชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวจึงจะมีมัคคุเทศก์ เหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าเสริมความรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่ค่อยมีอะไรพิเศษ

10) ความคิดเห็นต่ออาชีพมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.86 ควรมีมัคคุเทศก์ที่เป็นคนในพื้นที่ อีกร้อยละ 7.14 คิดว่าเป็นคนนอกพื้นที่ก็ได้ อาจเป็นเพราะว่าคนในพื้นที่มีความรู้รักพื้นที่ตนเองดีกว่าคนนอกพื้นที่สามารถให้ความรู้และคำแนะนำได้ดีกว่าคนนอกพื้นที่ ดังนั้นถ้าจะส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์ควรเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

11) ปัญหาอุปสรรคในการมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ร้อยละ 75.71 ให้ความเห็นว่าไม่พบปัญหาอุปสรรคใดๆ ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ร้อยละ 24.29 เห็นว่ามีปัญหาอุปสรรค ในเรื่อง

ของห้องน้ำว่ามีปริมาณน้อย ปริมาณขยะมากจนทำให้ทัศนียภาพลดลง ไม่มีการจัดระเบียบของพื้นที่ และขาดเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่

12) ความต้องการกลับมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวร้อยละ 99.29 บอกว่าจะกลับมาท่องเที่ยวที่บึงขุนทะเลอีกครั้ง มีเพียงร้อยละ 0.71 จะไม่กลับมาอีก ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

n = 140		
ข้อมูลการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
*1) แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักบึงขุนทะเล		
ผ่านป้าย	3	2.14
วารสาร/หนังสือนำเที่ยว	4	2.86
โทรทัศน์	1	0.71
การบอกเล่า	128	91.43
อินเทอร์เน็ต	5	3.57
2) การมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว		
เคยมา	131	93.57
ไม่เคยมา	9	6.43
3) รูปแบบการท่องเที่ยว		
คนเดียว	16	11.43
ครอบครัว	44	31.43
กลุ่มเพื่อน	77	55.00
หมู่คณะ	3	2.14
4) ยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว		
รถยนต์ส่วนตัว	55	39.29
รถจักรยานยนต์	85	60.71
5) ประเภทนักท่องเที่ยว		
นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/อนุรักษ์	19	13.57
นักดูนก	2	1.43
นักท่องเที่ยวทั่วไป/ทัศนอาจร	106	75.71
อื่นๆ (ผู้ออกกำลังกาย, เดิน, วิ่ง)	13	9.29
6) รูปแบบการท่องเที่ยว		
แบบเข้าไป-เย็นกลับ	130	92.86
แบบค้างคืน	10	7.14
*7) ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยว		
พักผ่อน	116	82.86
ปิกนิก	20	14.29

ตารางที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (ต่อ)

	n = 140	
ข้อมูลการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ล่องเรือรอบบึง	13	9.29
ส่องสัตว์/ดูนก	4	2.86
ซื้อของที่ระลึก	2	1.43
พายเรือ/ล่องเรือ	11	7.86
ปั่นจักรยาน	6	4.29
ชมโบราณสถาน	2	1.43
อื่นๆ (ออกกำลังกาย)	8	5.71
8) ความพึงพอใจจากการได้รับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว		
จากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานในพื้นที่		
พึงพอใจ	124	88.57
ไม่พึงพอใจ	16	11.43
9) ความคิดเห็นการมีมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยว		
ควรมี	82	58.57
ไม่ควรมี	58	41.43
10) ความคิดเห็นต่ออาชีพมัคคุเทศก์		
คนนอกพื้นที่	10	7.14
คนในพื้นที่	130	92.86
11) ปัญหาอุปสรรคในการมาท่องเที่ยว		
ไม่พบ	106	75.71
พบ	34	24.29
12) ความต้องการกลับมาท่องเที่ยว		
มา	139	99.29
ไม่มา	1	0.71

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

13) ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

13.1) ปริมาณและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่บึงขุนทะเล พบว่ามีปริมาณ ถนน/เส้นทางคมนาคม, ที่จอดรถ/ท่าเทียบเรือ และจุดชมวิว/ศาลาชมวิว มีเพียงพอและสภาพดี, ที่พักแรม/บ้านพักในชุมชน ร้านอาหาร มีปริมาณเพียงพอแต่คุณภาพพอใช้ ปริมาณห้องน้ำ/ห้องสุขา และป้อมยามรักษาความปลอดภัย มีไม่เพียงพอและควรปรับปรุง ส่วนการจัดการขยะมูลฝอย และการจัดการน้ำเสีย มีไม่เพียงพอและสภาพพอใช้

13.2) ปริมาณและคุณภาพของระบบสื่อความหมาย ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวโดยสรุป พบว่าปริมาณของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้ และแผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์ มีไม่เพียงพอและคุณภาพพอใช้ ส่วนป้าย/สัญลักษณ์บอกทาง เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางบก เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางน้ำ และกิจกรรมนันทนาการ/กิจกรรมท่องเที่ยว มีเพียงพอและมีคุณภาพพอใช้

13.3) ปริมาณและคุณภาพของการจัดบริการดูแลนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวโดยสรุป พบว่า การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การพักผ่อนนักท่องเที่ยว ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อจำเป็น มีไม่เพียงพอและคุณภาพพอใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ลงสำรวจในพื้นที่พบว่า ในการให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางน้ำ ได้มีป้ายแจ้งเตือนและวิธีปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว โดยให้ใส่ชูชีพทุกครั้งเมื่อลงเรือ แต่ป้ายมีสภาพเก่าและชำรุด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

n = 140		
ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริมาณและคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวก		
1.1 ถนน/เส้นทางคมนาคม		
เพียงพอ	122	87.14
ไม่เพียงพอ	18	12.86
สภาพควรปรับปรุง	11	7.86
สภาพพอใช้	59	42.14
สภาพดี	70	50.00
1.2 ที่จอดรถ/ท่าเทียบเรือ		
เพียงพอ	110	78.57
ไม่เพียงพอ	30	21.43
สภาพควรปรับปรุง	19	13.57
สภาพพอใช้	55	39.29
สภาพดี	66	47.14
1.3 ที่พักแรม/บ้านพักในชุมชน		
เพียงพอ	78	55.71
ไม่เพียงพอ	62	44.29
สภาพควรปรับปรุง	30	21.43
สภาพพอใช้	58	41.43
สภาพดี	52	37.14

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

	n = 140	
ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1.4 ร้านอาหาร		
เพียงพอ	91	65.00
ไม่เพียงพอ	49	35.00
สภาพควรปรับปรุง	27	19.29
สภาพพอใช้	64	45.71
สภาพดี	49	35.00
1.5 ห้องน้ำ/ห้องสุขา		
เพียงพอ	42	30.00
ไม่เพียงพอ	98	70.00
สภาพควรปรับปรุง	67	47.86
สภาพพอใช้	46	32.86
สภาพดี	27	19.29
1.6 จุดชมวิว/ศาลาชมวิว		
เพียงพอ	92	65.71
ไม่เพียงพอ	48	34.29
สภาพควรปรับปรุง	25	17.86
สภาพพอใช้	50	35.71
สภาพดี	65	46.43
1.7 ป้อมยามรักษาความปลอดภัย		
เพียงพอ	44	31.43
ไม่เพียงพอ	96	68.57
สภาพควรปรับปรุง	58	41.43
สภาพพอใช้	52	37.14
สภาพดี	30	21.43
1.8 การจัดการขยะมูลฝอย		
เพียงพอ	61	43.57
ไม่เพียงพอ	79	56.43
สภาพควรปรับปรุง	41	29.29
สภาพพอใช้	61	43.57
สภาพดี	38	27.14
1.9 การจัดการน้ำเสีย		
เพียงพอ	57	40.71
ไม่เพียงพอ	83	59.29

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

	n = 140	
ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
สภาพควรปรับปรุง	44	31.43
สภาพพอใช้	64	45.71
สภาพดี	32	22.86
2 ปริมาณและคุณภาพระบบสื่อความหมาย		
2.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว		
เพียงพอ	63	45.00
ไม่เพียงพอ	77	55.00
สภาพควรปรับปรุง	45	32.14
สภาพพอใช้	57	40.71
สภาพดี	38	27.14
2.2 ป้าย/สัญลักษณ์บอกทิศทาง		
เพียงพอ	75	53.57
ไม่เพียงพอ	65	46.43
สภาพควรปรับปรุง	39	27.86
สภาพพอใช้	59	42.14
สภาพดี	42	30.00
2.3 ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้		
เพียงพอ	61	43.57
ไม่เพียงพอ	79	56.43
สภาพควรปรับปรุง	46	32.86
สภาพพอใช้	54	38.57
สภาพดี	40	28.57
2.4 แผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์		
เพียงพอ	52	37.14
ไม่เพียงพอ	88	62.86
สภาพควรปรับปรุง	50	35.71
สภาพพอใช้	62	44.29
สภาพดี	28	20.00
2.5 เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางบก		
เพียงพอ	77	55.00
ไม่เพียงพอ	63	45.00
สภาพควรปรับปรุง	36	25.71
สภาพพอใช้	60	42.86

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

	n= 140	
ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
สภาพดี	44	31.43
2.6 เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางน้ำ		
เพียงพอ	80	57.14
ไม่เพียงพอ	60	42.86
สภาพควรปรับปรุง	37	26.43
สภาพพอใช้	60	42.86
สภาพดี	43	30.71
2.7 กิจกรรมนันทนาการ/กิจกรรมการท่องเที่ยว		
เพียงพอ	72	51.43
ไม่เพียงพอ	68	48.57
สภาพควรปรับปรุง	42	30.00
สภาพพอใช้	57	40.71
สภาพดี	41	29.29
3 ปริมาณและคุณภาพการจัดบริการดูแลนักท่องเที่ยว		
3.1 การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว		
เพียงพอ	66	47.14
ไม่เพียงพอ	74	52.86
สภาพควรปรับปรุง	40	28.57
สภาพพอใช้	62	44.29
สภาพดี	38	27.14
3.2 การตักเตือนนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ		
เพียงพอ	62	44.29
ไม่เพียงพอ	78	55.71
สภาพควรปรับปรุง	46	32.86
สภาพพอใช้	60	42.86
สภาพดี	34	24.29
3.3 การให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อจำเป็น		
เพียงพอ	61	43.57
ไม่เพียงพอ	79	56.43
สภาพควรปรับปรุง	46	32.86
สภาพพอใช้	56	40.00
สภาพดี	38	27.14

14) ความต้องการระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล

ความต้องการระบบสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีความต้องการมากกว่า 1 ประเภท นักท่องเที่ยวต้องการป้ายแนะนำจุดท่องเที่ยว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา มีความต้องการป้ายให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 46.43 ส่วนความต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ คู่มือนักท่องเที่ยว และบอร์ดนิทรรศการ มีความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 45.71, 33.14, 31.43, 29.29, 28.56 และ 25.71 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความต้องการระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล

ประเภทของระบบสื่อความหมาย	จำนวน	ร้อยละ
สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ	64	45.71
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	44	31.43
บอร์ดนิทรรศการ	36	25.71
ป้ายให้ความรู้	65	46.43
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	52	37.14
คู่มือท่องเที่ยว	40	28.57
คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่	41	29.29
ป้ายแนะนำจุดท่องเที่ยว	70	50.00

หมายเหตุ ข้อมูลตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3.2.3 ความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปผลได้จากแบบสอบถามชุมชน ส่วนที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

1) ความรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษา พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่บอกว่ารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 59.56 อีกร้อยละ 40.44 ไม่รู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจำนวน 184 คน

2) ความต้องการของท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการถนนลาดยางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมา ได้แก่ ร้านค้า (อาหาร, ขายของที่ระลึก) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ลานจอดรถและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พัก สถานที่กางเต็นท์ ระบบบำบัดน้ำเสีย ลานแสดงศิลปวัฒนธรรม ระบบน้ำใช้ โทรศัพท์ และสถานพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 58.46, 39.78, 35.38, 32.53, 23.08, 17.80, 9.23 และ 7.03 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นความต้องการด้านอื่นๆ ร้อยละ 23.08 ในเรื่องให้มีการพัฒนาบึงขุนทะเล ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ร้อยละความต้องการของท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

n = 455

*ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
ถนนลาดยาง	344	75.60
ระบบน้ำใช้	81	17.80
ร้านค้า (อาหาร, ขายของที่ระลึก)	266	58.46
โทรศัพท์	42	9.23
ระบบบำบัดน้ำเสีย	112	24.62
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	181	39.78
ที่พัก	152	33.41
สถานที่กางเต็นท์	148	32.53
สถานพยาบาล	32	7.03
ลานจอดรถ	161	35.38
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	160	35.16
ลานแสดงศิลปวัฒนธรรม	105	23.08
อื่นๆ (ให้พัฒนาบึงขุนทะเล)	105	23.08

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเด็นนี้เป็นการแสดงความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ร้อยละความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

n = 455

ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ	ร้อยละความคิดเห็น (คน)		
	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ไม่มี
ด้านเศรษฐกิจ			
1. รายได้	97.80 (445)	0.44 (2)	1.76 (8)
2. ค่าครองชีพ	48.13 (219)	12.31 (56)	39.56 (180)
3. มีทางเลือกในการประกอบอาชีพไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น	64.40 (293)	9.67 (44)	25.93 (118)

ตารางที่ 8 ร้อยละความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ต่อ)
n = 455

ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ	ร้อยละความคิดเห็น (คน)		
	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ไม่มี
ด้านสังคม			
4. เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน	80.66 (367)	2.42 (11)	16.92 (77)
5. ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	85.05 (387)	1.76 (8)	13.19 (60)
6. หมู่บ้านได้รับการพัฒนา	79.34 (361)	1.54 (7)	19.12 (87)
7. การย้ายเข้ามาในพื้นที่ของคนต่างถิ่น	36.70 (167)	11.43 (52)	52.31 (238)
8. เกิดปัญหาอาชญากรรม/อบายมุข เช่นการพนัน ลักขโมย และการแพร่ระบาดของยาเสพติด	29.67 (135)	25.71 (117)	44.62 (203)
9. การย้ายออกของคนในถิ่น	23.30 (106)	10.33 (47)	66.37 (302)
10. ทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเปลี่ยนไป	25.71 (117)	5.05 (23)	69.23 (315)
11. การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน	25.49 (116)	4.84 (22)	69.67 (317)
ด้านสิ่งแวดล้อม			
12. ปัญหาหยาขะ	42.42 (193)	23.74 (108)	33.85 (154)
13. น้ำเสีย	40.22 (183)	25.05 (114)	65.27 (297)
14. เสียงรบกวน	46.37 (211)	4.40 (20)	49.23 (224)
15. ฝุ่นละออง/มลพิษทางอากาศ	17.36 (79)	25.93 (118)	56.70 (258)
16. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	39.12 (17.36)	4.40 (20)	56.48 (257)

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยมีความเห็นในด้านเศรษฐกิจ ว่าชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 97.80 และทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นด้วย คิดเห็นร้อยละ 48.13 มีทางเลือก

ในการประกอบอาชีพไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 64.60 ผลกระทบทางด้านสังคม มีความเห็นว่า เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 80.66 ทำให้ชุมชน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 85.05 ส่งผลให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา เพิ่มขึ้น คิดเป็น ร้อยละ 79.34 และมีความเห็นว่าการย้ายเข้ามาในพื้นที่ของคนต่างถิ่น เกิดปัญหาอาชญากรรม/ อบายมุข เช่นการพนัน ลักขโมย และการแพร่ระบาดของยาเสพติด การย้ายออกของคนในถิ่น และการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน ไม่ส่งผลกระทบต่อ คิดเป็นร้อยละ 52.31, 44.62, 66.37 และ 69.67 ตามลำดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า จะทำให้เกิดปัญหาขยะ เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 42.42 ไม่มีผลกระทบต่อการเกิดน้ำเสีย, ฝุ่นละออง/มลพิษทางอากาศ และการเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์ที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 65.27, 56.70 และ 56.48 ตามลำดับ

3.3 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

3.3.1 ผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการให้ค่าคะแนนศักยภาพ (Ri)

ผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการให้ค่าคะแนน (Ri) เพื่อนำไปประเมินศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล แบ่งเป็นการประเมินโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลทุติย ภูมิ การสำรวจภาคสนาม สัมภาษณ์พูดคุยผู้ที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและชุมชน ท้องถิ่น โดยรายละเอียดแหล่งที่มาของการประเมินศักยภาพแต่ละประเด็นตามวิธีการศึกษาของแต่ละ ตัวชี้วัด โดยผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 ปัจจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1) ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว

1.1) ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของชุมชนด้านความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น						
- พันธุ์พืชและธรรมชาติในและรอบบึงขุนทะเล	8 (1.76)	126 (27.69)	63 (13.85)	155 (34.07)	103 (22.64)	3.48
- พันธุ์สัตว์ (สัตว์ป่า/นก/สัตว์น้ำ)	5 (1.10)	125 (27.49)	79 (17.36)	156 (34.29)	90 (19.78)	3.45
- วัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์	11 (2.42)	47 (10.33)	299 (65.71)	83 (18.24)	15 (3.30)	3.09

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของชุมชนด้านความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
	ค่าคะแนนเฉลี่ย					
- โบราณสถาน/ศาสนสถาน	16 (3.52)	85 (18.86)	300 (65.93)	47 (10.33)	7 (1.54)	2.87
- วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล	21 (4.62)	166 (36.48)	217 (47.69)	43 (9.45)	8 (1.76)	2.68

จากตารางที่ 9 พบว่า ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของพันธุ์พืชและธรรมชาติในและรอบบึงขุนทะเล อยู่ในระดับคะแนน 3.48 พันธุ์สัตว์ เช่น สัตว์ป่า นก สัตว์น้ำ อยู่ในระดับ 3.45 วัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์ อยู่ในระดับคะแนน 3.09 โบราณสถาน/ศาสนสถาน อยู่ในระดับ 2.87 และวิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล อยู่ในระดับ 2.68 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 3.11

1.2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก

นักท่องเที่ยว จำนวน 140 คน ได้ทำการประเมิน พบว่านักท่องเที่ยว 25 คน ไม่สามารถพบเห็นสัตว์ป่า/นกได้เลย คิดเป็นร้อยละ 17.9 นักท่องเที่ยว 41 คน เห็นว่าพบเห็นได้ยากมาก เพราะสัตว์ป่า/นก มีน้อย คิดเป็นร้อยละ 29.3 นักท่องเที่ยว 31 คน เห็นว่า พบเห็นได้แต่ต้องใช้เวลา หรือความพยายาม เพราะสัตว์ปามีน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.1 นักท่องเที่ยว 22 คน มีความเห็นว่า พบเห็นได้ในระยะห่าง อาจต้องอาศัยอุปกรณ์ช่วย เพราะสัตว์ป่า/นก ไม่คุ้นกับคน คิดเป็นร้อยละ 15.7 และอีก 21 คน เห็นว่า พบเห็นได้ง่ายโดยทั่วไป สัตว์ป่า/นก คุ้นเคยกับคนแล้ว คิดเป็นร้อยละ 15 โดยมีค่าคะแนน (Ri) ค่าเท่ากับ 2.81 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
	โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก					
จำนวน	25	41	31	22	21	2.81
ร้อยละ	17.86	29.29	22.14	15.71	15.00	

1.3) ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหายาก/นกหายาก

ผลการศึกษาพบว่า ความหลากหลายของชนิดพรรณพืชในพื้นที่บึงขุนทะเล พบพรรณพืช จำนวน 63 ชนิด เช่น เหงือกปลาหมอ (*Acanthus ebracteatus*), จาก (*Nypa fruticans*), สำหรับพวงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) บัวแดงหรือบัวสาย (*Nymphaea lotus*) เป็นต้น เมื่อตรวจสอบสถานภาพด้านการอนุรักษ์ตามบัญชีแดงของประเทศไทย (Red list data Thailand) ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (The Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning; ONEP) ปี 2006 พบสถานภาพที่จัดไว้ในบัญชีแดงแต่อย่างใด

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่บึงขุนทะเล จากการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 139 ชนิด ประกอบด้วย นก จำนวน 51 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวน 3 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน จำนวน 10 ชนิด ปลา จำนวน 62 ชนิด และกิ้ง ปู หอย จำนวน 13 ชนิด เมื่อแยกตามสถานภาพโดยใช้เกณฑ์การจัดสถานภาพตามบัญชีต่างๆ มีดังนี้ (ภาคผนวก ฉ)

1) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีสัตว์ป่าที่มีสถานภาพสถานภาพเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองทั้งสิ้น 57 ชนิด เป็นนก จำนวน 50 ชนิด เช่น เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*), นกกระแตแต้แว๊ด (*Vanellus indicus*), นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็นต้น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 1 ชนิด คือ ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) และ สัตว์เลื้อยคลาน จำนวน 6 ชนิด เช่น เต่าจ๊กกร (*Heosemys spinosa*), งูเหลือม (*Python reticulatus*) เป็นต้น

2) บัญชีแดงของประเทศไทย (Red list data Thailand) ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (The Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning; ONEP) ปี 2005 หรือ พ.ศ. 2548 จำนวน 18 ชนิด อยู่ในสถานภาพต่างๆ ดังนี้

2.1) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR; Critically Endangered) มี 1 ชนิด คือ ปลาบึก (*Pangasinodon gigas*)

2.2) มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU; Vulnerable) มีจำนวน 7 ชนิด ได้แก่ เต่าจ๊กกร (*Heosemys spinosa*), เต่านา (*Malayemys macrocephala*), เต่าหับ (*Cuora amboinensis*), ปลาดุกค้ำ (*Clarias batrachus*), ปลาดุกอูย (*Clarias macrocephalus*), ปลากระทิงไฟ (*Mastacembelus erythrotacnia*) และปลาทกหรือปลาเค็ดดำ (*Wallago micropogon*) ซึ่งเป็นปลาเฉพาะถิ่นของแม่น้ำตาปี

2.3) ใกล้สูญคุกคาม (NT; Near Threatened) มี 3 ชนิด ได้แก่ นกทืดทือพันธุ์เหนือ (*Ketupa zeylonensis*), งูวงช้าง (*Acrochordus javanicus*), ปลาสาวย (*Pangasius hypophthalmus*)

2.4) ถูกคุกคามในถิ่นอาศัย (TI; Threatened in situ) มี 2 ชนิด ได้แก่ ปลายี่สกไทย (*Probarbus jullieni*), ปลากัด (*Betta splendens*) และพบว่าปลากัด เป็นสัตว์ป่าที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ (DD; Data Deficient) อีกด้วย

นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มที่เป็นกังวลน้อย (LC; Concern) จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ งูเหลือมกะโหลกหรืองูเหลือมอ้อ (*Homalosis buccata*), งูเหลือม (*Python reticulatus*), ตะพาบน้ำ (*Amyda cartilaginea*), เหี้ย (*Varanus salvator*) และปลาชี่เกงหรือปลาตะกรับ (*Scatophagus argus*)

3) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna; CITES) มีดังนี้

3.1) บัญชีหมายเลข 1 (Appendix I) เป็นชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ที่มีหรืออาจจะมีผลกระทบจากการค้า การค้าซึ่งชนิดพันธุ์เหล่านี้ต้องเป็นไปโดยความเข้มงวดและโดยไม่มีวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ และจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขข้อกำหนดเฉพาะ เช่น กรณีการศึกษาวิจัย การเพาะพันธุ์ เป็นต้น การค้าชนิดพันธุ์ในบัญชี 1 จะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศผู้นำเข้าเสียก่อน ประเทศผู้ส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้ มี 3 ชนิด คือ ปลาชี่สก (*Probarbus jullieni*), ปลากระโทงไฟ (*Mastacembelus erythrotacnia*) และ ปลาบึก (*Pangasinodon gigas*)

3.2) บัญชีหมายเลข 2 (Appendix II) เป็นชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ จึงอนุญาตให้ค้าโดยมีการควบคุม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม และส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ มี 6 ชนิด ได้แก่ เต่าจ๊กกร (*Heosemys spinosa*), เต่านา (*Malayemys macrocephala*), งูเหลือม (*Python reticulatus*), ตะพาบน้ำ (*Amyda cartilaginea*) และเหี้ย (*Varanus salvator*)

ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่บึงขุนทะเล มีความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหายาก/นกหายาก มีมากกว่า 9 ชนิดขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน พบว่ามีค่าคะแนน (Ri) เท่ากับ 5 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหายาก/นกหายาก

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน (Ri)
ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหายาก/นกหายาก	
- มีสัตว์ป่า/นก อยู่ในบัญชี พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ/หรือ CITES และ/หรือ Thailand Red Data ของ ONEP มากกว่า 9 ชนิดขึ้นไป	5

1.4) ทศนิยมภาพและภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของบึงขุนทะเล คิดเป็นร้อยละ 83.57 เพราะเห็นว่าเป็นธรรมชาติมีเสน่ห์ในตัวเอง อีกร้อยละ 16.43 ไม่พึงพอใจ มีค่าคะแนน (Ri) เท่ากับ 5 ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์บึงขุนทะเล

n=140

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน (Ri)
พึงพอใจ	117	83.57	5
ไม่พึงพอใจ	23	16.43	

1.5) ความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์พูดคุยเชิงลึกกับผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล ประธานหมู่บ้านบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย กลุ่มอนุรักษ์ในพื้นที่บึงขุนทะเล ตลอดจนลงพื้นที่ พบว่าชุมชนในพื้นที่บึงขุนทะเล มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีทั้งประเพณีที่เป็นสากล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีถือศีลกินเจ งานวันเด็ก งานเทศกาลบุญเดือน 10 เช่น แห่หมรับไปวัดทำอู่ ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่ง ประเพณีชักพระของวัดนิคม ชุมชนประมงต้นแบบ มีการปล่อยปลาเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยการปล่อยปลาปีละ 5 ครั้ง พื่อตาทิศข้างเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในพื้นที่ขุนทะเล ประมงพื้นบ้านขนาดเล็กในบึงขุนทะเล เช่น การงมหอยช่วงที่น้ำลด หาปลา ทอดแห นอกจากนี้ ยังมีวิถีชีวิตการทำเกษตรแบบคนภาคกลาง เนื่องจากผู้คนในพื้นที่รอบบึงขุนทะเลอพยพมาจาก ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี ได้นำวิถีชีวิตมาดำรงชีพอยู่ที่บึงขุนทะเล เช่น การทำน้ำตาลมะพร้าวแบบดั้งเดิม การทำสวนผลไม้ นอกจากนี้ยังนำเรือสองตอน มาแข่งขันกันในวันลอยกระทง ซึ่งเป็นการแข่งขันที่มีที่เดียวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากผู้คนที่อพยพมาจากภาคกลางนั่นเอง ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล เรียกคนเหล่านี้ว่า คนเมืองใน ดังนั้น จากการศึกษาจึงพบว่า ชุมชนในพื้นที่บึงขุนทะเลมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ที่ผสมผสานระหว่างภาคใต้และภาคกลาง ทำให้วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต มีมากกว่า 4 ประเภท ดังนั้น ค่าคะแนน (Ri) จึงมีค่าเท่ากับ 5

1.6) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

พบว่านัยสำคัญต่อการสื่อความหมายแต่ละด้าน มีดังนี้ พันธุ์พืชและธรรมชาติในและรอบบึงขุนทะเล มีค่าคะแนนมากที่สุด เท่ากับ 3.43 พันธุ์สัตว์ (สัตว์ป่า/นก/สัตว์น้ำ) มีค่าคะแนน 3.39 วัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์ มีค่าคะแนน 3.05 โบราณสถาน/ศาสนสถาน มีค่าคะแนน 2.88 และวิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล มีค่าคะแนนน้อยที่สุด เท่ากับ 2.81 ค่าคะแนนนัยสำคัญต่อการสื่อความหมายในภาพรวม มีค่า 3.11 ซึ่งนำไปใช้ในการประเมินศักยภาพต่อไป ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
- พันธุ์พืชและธรรมชาติ ในและรอบบึงขุนทะเล	7 (1.54)	127 (27.91)	79 (17.36)	146 (32.09)	96 (21.00)	3.43
- พันธุ์สัตว์ (สัตว์ป่า/นก/สัตว์น้ำ)	5 (1.10)	128 (28.13)	92 (20.22)	145 (31.87)	85 (18.86)	3.39
วัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์	13 (2.86)	53 (11.65)	301 (66.15)	75 (16.48)	13 (2.86)	3.05
โบราณสถาน/ศาสนสถาน	19 (4.18)	79 (17.36)	305 (67.03)	44 (9.67)	8 (1.76)	2.88
วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล	24 (5.27)	89 (19.56)	297 (65.27)	39 (8.57)	6 (1.32)	2.81
ค่าคะแนนเฉลี่ย						3.11

1.7) ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

ได้รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็นนี้ ทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยว 140 คน และ ชุมชน 455 คน ซึ่งแต่ละคนตอบได้มากกว่า 1 กิจกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ร่วมด้วย โดยนำจำนวนกิจกรรม มาให้ค่าคะแนน ได้ค่าคะแนน (Ri) เท่ากับ 5 เพราะในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ได้มากกว่า 4 กิจกรรม ดังตารางที่ 14

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ ถึงกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล พบว่า มีการนั่งเรือล่องแพศึกษาธรรมชาติในบึงขุนทะเล ดูลิงแสม ดูนกน้ำในพื้นที่ พายเรือแคนู/คายัค บันทึกภาพ นอกจากนี้ ได้ร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวกับกลุ่มอนุรักษ์บึงขุนทะเลในการชมโบราณสถาน ศิลปะ ของวัดโบราณ เช่น วัดท่าอู่ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่อายุมากกว่า 200 ปี วัดบ้านใหม่พัฒนา ที่มีอุโบสถโดดเด่นเป็นสีแดงทำจากดินอิฐ ดินเหนียวและกาวหนังควายเป็นวัสดุก่อสร้าง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ใด การใช้แพทย์แผนไทยในการรักษาโรคของวัดบ้านใหม่พัฒนา นอกจากนี้ ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในบึงขุนทะเลเคารพนับถือ ก็คือ พ่อดาขุนทะเล ที่มีสัญลักษณ์เป็นรูปจระเข้ ซึ่งเป็นศาลที่อยู่รายรอบบึง เป็นต้น

ตารางที่ 14 ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

รายละเอียด	นักท่องเที่ยว		ชุมชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- ศึกษารธรรมชาติ	102	72.86	265	58.24
- ส่องสัตว์	57	40.71	152	33.41
- ชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล	66	47.14	150	32.97
- นั่งเรือ/ล่องแพ	87	62.14	347	76.26
- ชื้อของที่ระลึก/สินค้า OTOP	36	25.71	51	11.21
- พายเรือแคนู/คายัค	51	36.43	230	50.55
- ชีจรรย์านท่องเที่ยวรอบบึงขุนทะเล	70	50.00	270	59.34
- ซิม้า/นั่งช้าง	5	3.57	11	2.42
- ศึกษาท้องฟ้า (ดูดาว)	21	15.00	97	21.32
- ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง	69	49.29	167	36.70
- ตกปลา	53	37.86	228	50.11
- ตั้งแคมป์พักแรม	26	18.57	188	41.32
- เที่ยวชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์	7	5.00	99	21.76
- ศึกษาเรียนรู้ ประวัติความเป็นมา ของแหล่ง- โบราณสถาน/โบราณคดี และประวัติศาสตร์	12	8.57	52	11.43
- อื่นๆ (ตลาดน้ำ, แพนอน)	102	72.86	82	18.02
	ค่าคะแนน Ri	5		

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในเรื่องของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถทำได้ในแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล 5 อันดับแรก ได้แก่ ศึกษารธรรมชาติ นั่งเรือ/ล่องแพ ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง ชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล และส่องสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 72.86, 62.14, 49.29, 47.14 และ 40.71 ตามลำดับ สำหรับกิจกรรมอื่นในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่แสดงความคิดเห็นเป็นกิจกรรมออกกำลังกาย ซึ่งไม่ได้เป็นรูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 อันดับแรก ได้แก่ นั่งเรือ/ล่องแพ ชีจรรย์านท่องเที่ยวรอบบึงขุนทะเล ศึกษารธรรมชาติ พายเรือคายัค/แคนู และตกปลา คิดเป็นร้อยละ 76.26, 59.34, 58.24, 50.55 และ 50.11 ตามลำดับ และให้ความเห็นว่ากิจกรรมอื่นที่สามารถทำได้ในพื้นที่บึงขุนทะเล คือ ตลาดน้ำ และแพนอน สำหรับกิจกรรมตกปลา มีนักท่องเที่ยวบางท่านให้ความเห็นว่าในช่วงฤดูวางไข่ ห้ามจับสัตว์น้ำโดยเด็ดขาด หากพบเห็นให้แจ้งเจ้าหน้าที่ประมงดำเนินการต่อไป

1.8) ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่

ประเด็นความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ เป็นการสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ แล้วใช้ร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจ เพื่อให้คะแนน (Ri) พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 86.43 มีความพึงพอใจอีกร้อยละ 13.57 ไม่พึงพอใจ ดังแสดงในตารางที่ 15 และให้ความเห็นว่า ไม่มีไฟฟ้าบนถนน ทำให้ตอนกลางคืนดูน่ากลัว และสภาพเส้นทางดูไม่เป็นระเบียบทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยจากการสัญจร

ตารางที่ 15 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อสภาพเส้นทางและความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่

n = 140			
ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน Ri
- พึงพอใจ	121	86.43	5
- ไม่พึงพอใจ	19	13.57	

1.9) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้แบ่ง ออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ (1) ความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (ตารางที่ 16) พบว่า นักท่องเที่ยว ร้อยละ 65 มีความรู้สึกปลอดภัย อีกร้อยละ 35 รู้สึกไม่ปลอดภัย โดยให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงไฟบนท้องถนนเพราะช่วงเวลากลางคืนทำให้ดูน่ากลัว และอีกสาเหตุหนึ่งคือสภาพเส้นทางคมนาคมมีรถสิบล้อวิ่งผ่าน ในประเด็นนี้คาดว่าเพราะพื้นที่บึงขุนทะเลมีโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ปาล์มน้ำมัน และโครงการบ้านจัดสรร ยังมีการพัฒนาในพื้นที่ทำให้รถบรรทุกวิ่งเส้นทางเพราะเส้นทางเป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยได้ เมื่อนำค่าร้อยละนักท่องเที่ยว ที่มีความรู้สึกปลอดภัย มาประเมินได้ค่าคะแนนเท่ากับ 3 และ (2) โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภัยพิบัติแผ่นดินไหว น้ำท่วม น้ำป่า ดินถล่ม กระแสธารุนแรง และปัจจัยภายนอกจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น (ตารางที่ 17) จากความเห็นของชุมชน เกี่ยวกับสถิติการเกิดเหตุอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชาวบ้าน 1 คน มีความเห็นว่ามีสถิติเกิดเหตุบ่อยครั้งทุกปี คิดเป็นร้อยละ 0.2 ชาวบ้าน 2 คน เห็นว่ามีสถิติเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี คิดเป็นร้อยละ 0.4 ชาวบ้าน 82 คน มีความเห็นว่ามีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 18 ชาวบ้าน 19 คน เห็นว่ามีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.2 และอีก 351 คน มีความเห็นว่ามีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 10 ปีหรือนานกว่าหรือไม่มีเลย คิดเป็นร้อยละ 77.1 ซึ่งภัยอันตรายที่เคยเกิดในพื้นที่ ได้แก่ น้ำท่วม และอุบัติเหตุทางยานพาหนะ เมื่อนำมาคิดค่าคะแนน (Ri) เท่ากับ 4.58 ซึ่งหมายถึงมีความปลอดภัยและโอกาสจะเกิดอันตรายเมื่อเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวน้อยมาก เมื่อนำค่าคะแนน 2 ประเด็นมาหาค่าเฉลี่ย ทำให้ค่าคะแนนประเด็นตัวชี้วัดเรื่องความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเท่ากับ 3.79

ตารางที่ 16 ความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

n=140			
ความรู้สึกถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน (Ri)
ปลอดภัย	91	65	3
ไม่มีความปลอดภัย	49	35	

ตารางที่ 17 โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยว

n=455			
โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	
1 มีสถิติเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	1	0.22	
2 มีสถิติเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	2	0.44	
3 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	82	18.02	
4 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 5 ปี	19	4.18	
5 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 10 ปีหรือนานกว่า หรือไม่มีเลย	351	77.14	
ค่าคะแนน(Ri)			4.58

1.10) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่น

(1) ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทั้งในประเภทเดียวกันและต่างประเภทกันที่อยู่ใกล้ที่สุด ผลการศึกษาพบว่า ระยะทางระหว่างบึงขุนทะเลกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด คือศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเขาท่าเพชร เท่ากับ 2.92 กิโลเมตร ซึ่งมีระยะทางน้อยกว่า 10 กิโลเมตร อยู่ในเกณฑ์คะแนน ระดับ 5

(2) จำนวนแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ในระยะ 80 กิโลเมตร ผลการศึกษาพบว่า จำนวนแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับบึงขุนทะเลในรัศมีระยะทาง 80 กิโลเมตร มีจำนวน 222 แห่ง ซึ่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน อยู่ในเกณฑ์คะแนน ระดับ 5 (ภาคผนวก ช)

ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่น จึงมีค่าคะแนนเท่ากับ 5 รายละเอียดตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่น

รายละเอียด	ค่าคะแนน (Ri)
- ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด (กม.)	5
- แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. (แหล่ง)	5
ค่าคะแนน (Ri) เฉลี่ย	5

2) ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.1) ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการกำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ในระดับ 3.12 คะแนน กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่ ระดับ 3.15 คะแนน การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับ 2.95 คะแนน การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว ระดับ 3.16 คะแนน และการติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว ระดับ 3.16 คะแนน เมื่อกำหนดหาค่าเฉลี่ยของคะแนน ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเท่ากับ 3.11 ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
1. กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	30 (6.59)	89 (19.56)	232 (50.99)	5 (1.10)	99 (21.76)	3.12
2. กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่	30 (6.59)	77 (16.92)	238 (52.31)	12 (2.64)	98 (21.54)	3.15
3. การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ	30 (6.59)	77 (16.92)	237 (52.09)	109 (23.96)	2 (0.44)	2.95
4. การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว	31 (6.81)	77 (16.92)	233 (51.21)	15 (3.30)	99 (21.76)	3.16
5. การติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว	32 (6.81)	78 (16.92)	234 (51.21)	11 (3.30)	100 (21.76)	3.15
คะแนนเฉลี่ย						3.11

n = 455

2.2) ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา พบว่าชุมชน จำนวน 234 คน เห็นว่าการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา คิดเป็น ร้อยละ 51.43 มีค่าคะแนนเท่ากับ 2 ชุมชน จำนวน 427 คน มีความเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ คิดเป็นร้อยละ 93.85 ค่าคะแนนเท่ากับ 5 และชุมชน จำนวน 424 คน เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม คิดเป็นร้อยละ 93.19 มีค่าคะแนนเท่ากับ 5 รายละเอียดตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของชุมชนด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	ใช่		ไม่ใช่		ค่าคะแนน (Ri)
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่นพื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่	234	51.43	221	48.57	2
2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ	427	93.8	28	6.15	5
3) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม	424	93.19	31	6.81	5

2.3) ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษา พบว่าค่าคะแนนศักยภาพของชุมชนในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในด้านของการจัดให้มีระบบกำจัดขยะ ของเสียและสิ่งปฏิกูล, มีระบบการกำจัดหรือบำบัดน้ำเสีย และมีการควบคุมคุณภาพอากาศ เช่นรณรงค์ลดวันดำ ห้ามก่อกองไฟ มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.28 ส่วนศักยภาพในการกำหนดให้มีมาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทำได้อย่างจริงจังในชุมชน และมีการควบคุมเสียงรบกวน เช่น กำหนดเวลาให้บริการร้านค้า และสถานบันเทิง ห้ามส่งเสียงดังในเวลากลางคืน มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.27 ค่าคะแนนศักยภาพของชุมชนในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.28 รายละเอียดตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม

n=455

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
1. จัดให้มีระบบกำจัดขยะ ของเสีย และสิ่งปฏิกูล	19 (4.18)	49 (10.77)	267 (58.68)	21 (4.62)	99 (21.76)	3.29
2. มีระบบการกำจัดหรือบำบัดน้ำเสีย	18 (3.96)	53 (11.65)	265 (58.24)	20 (4.40)	99 (21.76)	3.28
3. กำหนดให้มีมาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทำได้จริงจังในชุมชน	18 (3.96)	58 (12.75)	260 (57.14)	20 (4.40)	99 (21.76)	3.27
4. มีการควบคุมเสียงรบกวน เช่น กำหนดเวลาให้บริการร้านค้า และสถานบันเทิง ห้ามส่งเสียงดังในเวลากลางคืน	18 (3.96)	57 (12.553)	263 (57.80)	19 (4.18)	98 (21.54)	3.27
5. มีการควบคุมคุณภาพอากาศ เช่น รมรงค์ลดควันดำ ห้ามก่อกองไฟ	18 (3.96)	52 (11.43)	269 (59.12)	17 (3.74)	99 (21.76)	3.28
คะแนนเฉลี่ย						3.28

2.4) มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ

ตารางที่ 22 ศักยภาพในการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ

n=455

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
1. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว	18 (3.96)	54 (11.87)	264 (58.02)	21 (4.62)	98 (21.54)	3.28

ตารางที่ 22 ศักยภาพในการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับของเกณฑ์ตัวชี้วัด (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (Ri)
	1	2	3	4	5	
2. การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว	19 (4.18)	59 (12.97)	255 (56.04)	24 (5.27)	98 (21.50)	3.27
3. ตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ	19 (4.18)	58 (12.75)	259 (56.92)	20 (4.40)	99 (21.76)	3.27
4. ติดตั้งป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์ เช่นห้ามทิ้งขยะ ใช้น้ำอย่างประหยัด ปิดไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้ เป็นต้น	18 (3.96)	55 (12.09)	262 (57.58)	20 (4.40)	100 (21.98)	3.28
5. อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	20 (4.40)	51 (11.21)	262 (57.58)	22 (4.84)	100 (21.98)	3.28
คะแนนเฉลี่ย						3.28

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพหรือขีดความสามารถที่จะจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ได้หากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ของชุมชน ในด้านกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว, ติดตั้งป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์ เช่นห้ามทิ้งขยะ ใช้น้ำอย่างประหยัด ปิดไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้ และอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.28 ส่วนการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว และตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.27 และค่าคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 3.28

3) ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก

3.1) รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยว ร้อยละ 72.14 พึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี อีกร้อยละ 27.86 ไม่พึงพอใจ นักท่องเที่ยว ร้อยละ 70.7 มีความพึงพอใจต่อระบบสื่อความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว

อีกร้อยละ 29.29 ไม่พึงพอใจ เมื่อนำร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจไปประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนน มีค่าคะแนนเท่ากับ 4 ทั้ง 2 ประเด็น รายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมายระบบสื่อความหมาย

n = 140			
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อระบบการสื่อความหมาย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน (Ri)
1) ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี			
พึงพอใจ	101	72.14	4
ไม่พึงพอใจ	39	27.86	
2) กิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยว			
พึงพอใจ	99	70.71	4
ไม่พึงพอใจ	41	29.29	
คะแนนเฉลี่ย			4

3.2) ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 90 มีความพึงพอใจและสร้างประสบการณ์นันทนาการและการท่องเที่ยวที่ดี อีกร้อยละ 10 ไม่พึงพอใจ เมื่อนำร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจ ไปประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนน มีค่าคะแนนเท่ากับ 5 รายละเอียดดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว

n = 140			
ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน (Ri)
พึงพอใจ	126	90	5
ไม่พึงพอใจ	14	10	

3.3) ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 25 คะแนนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คะแนน	นักท่องเที่ยว		ชุมชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2	1	0.71	0	0
3	4	2.86	1	0.22
4	51	36.43	24	5.27
5	20	14.29	41	9.01
6	18	12.86	56	12.31
7	13	9.29	52	11.43
8	18	12.86	137	30.11
9	11	7.86	141	30.99
10	4	2.86	3	0.66
รวม	140	100	455	100
คะแนนเฉลี่ย	5.71		7.47	
ค่าคะแนน (Ri)	2		4	
ค่าคะแนน (Ri) เฉลี่ย	3			

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนัก 100 % มีจำนวน 4 คน ส่วนชุมชน มีจำนวน 3 คน นักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักน้อยที่สุด ได้ 2 คะแนน มี 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.71 ส่วนชุมชน ได้คะแนนน้อยที่สุด 3 คะแนน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.22 คะแนนเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว เท่ากับ 5.71 คะแนน ส่วนชุมชน ได้คะแนนเฉลี่ย 7.47 นำไปเปรียบเทียบเกณฑ์การประเมิน ได้ 2 และ 4 คะแนนตามลำดับ ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3

เมื่อวิเคราะห์คำตอบของนักท่องเที่ยวและชุมชนแต่ละข้อ (ตารางที่ 26) สรุปผลได้ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า นักท่องเที่ยวตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 97.14 ตอบผิด ร้อยละ 2.86 ชุมชนส่วนใหญ่ตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 98.46 ตอบผิด ร้อยละ 1.54

2) การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง นักท่องเที่ยวตอบถูก ร้อยละ 37.86 ตอบผิด ร้อยละ 62.14 ส่วนชุมชนตอบถูก ร้อยละ 79.12 ตอบผิด ร้อยละ 20.88

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืนไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 95 ส่วนชุมชน คิดเป็นร้อยละ 93.41 นักท่องเที่ยวตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 5 ส่วนชุมชนคิดเป็นร้อยละ 6.59

4) วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 95.71 ตอบผิด ร้อยละ 4.29 ส่วนชุมชนตอบถูก ร้อยละ 93.63 ตอบผิด ร้อยละ 6.37

5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้ในสถานที่บันเทิง นักท่องเที่ยวตอบถูก ร้อยละ 35.71 ตอบผิด ร้อยละ 64.29 ชุมชนตอบถูก ร้อยละ 65.93 ตอบผิด ร้อยละ 34.07

6) ป้ายและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวย่อมศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว นักท่องเที่ยวตอบถูก ร้อยละ 43.57 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 56.43 ส่วนชุมชน ตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 71.43 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 28.57

7) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 34.29 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 65.71 ส่วนชุมชนตอบถูก ร้อยละ 41.10 ตอบผิด ร้อยละ 58.90

8) ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวตอบถูก ร้อยละ 12.86 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 87.14 ส่วนชุมชนตอบถูก ร้อยละ 62.42 ตอบผิด ร้อยละ 37.58

9) การให้บริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 87.86 ตอบผิด ร้อยละ 12.14 ส่วนชุมชนตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 60.22 ตอบผิด ร้อยละ 39.78

10) ควรให้เอกชน เข้ามาสร้างโรงแรม และรีสอร์ท ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่มีความสะดวกสบายและเพียงพอ นักท่องเที่ยวตอบถูก ร้อยละ 31.43 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 68.57 ส่วนชุมชนตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 81.32 ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 18.68 ดังแสดงในตารางที่ 27 จากคะแนนแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวและชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักปานกลาง ดังนั้นควรจะมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น โดยผ่านรูปแบบของระบบการสื่อความหมาย ทั้งใช้คนและไม่ใช้คน

ตารางที่ 26 ร้อยละความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนจัมแปกตามความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

	ประเมินความรู้ความเข้าใจ		นักท่องเที่ยว		ชุมชน			
	ตอบถูก	ตอบผิด	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	97.14	2.86	98.46	1.54	(136)	(4)	(448)	(7)
- การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง	37.86	62.14	79.12	20.88	(53)	(87)	(360)	(95)
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม	95.00	5.00	93.41	6.59	(133)	(7)	(425)	(30)
- วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	95.71	4.29	93.63	6.37	(134)	(6)	(426)	(29)
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้แต่สถานที่บนเทิง	35.71	64.29	65.93	34.07	(50)	(90)	(300)	(155)
- ป้ายและสัญลักษณ์ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวอยากศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว	43.57	56.43	71.43	28.57	(61)	(79)	(325)	(130)

ตารางที่ 26 ร้อยละความพึงพอใจและชุมชนจำแนกตามความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ต่อ)

	ประเมินความรู้ความเข้าใจ			
	นักท่องเที่ยว (จำนวน)	ชุมชน (จำนวน)		
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
- การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	34.29	65.71	41.10	58.90
- ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้ปริมาณนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	(48)	(92)	(187)	(268)
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	12.86	87.14	62.42	37.58
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	(18)	(122)	(284)	(171)
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	87.86	12.14	60.22	39.78
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	(123)	(17)	(274)	(181)
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	31.43	68.57	81.32	18.68
- การให้บริการนักท่องเที่ยวพักผ่อนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	(44)	(96)	(370)	(85)

หมายเหตุ: ตอบถูก เท่ากับ ได้คะแนน, ตอบผิด เท่ากับ ไม่ได้คะแนน

4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

4.1) ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

(1) ชุมชน ร้อยละ 29.45 ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมหาหรือรวมถึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และอีกร้อยละ 70.55 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(2) ชุมชน ร้อยละ 28.57 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอีกร้อยละ 71.43 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(3) ชุมชน ร้อยละ 34.95 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว และอีกร้อยละ 65.05 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(4) ชุมชน ร้อยละ 34.07 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และอีกร้อยละ 65.93 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(5) ชุมชน ร้อยละ 28.79 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอีกร้อยละ 71.21 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(6) ชุมชน ร้อยละ 32.97 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และอีกร้อยละ 67.03 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(7) ชุมชน ร้อยละ 13.41 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่นรายได้จากการท่องเที่ยว และอีกร้อยละ 86.59 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

(8) ชุมชน ร้อยละ 29.67 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอีกร้อยละ 70.33 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

เมื่อสรุปความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในภาพรวมเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 28.98 ไม่ต้องการ คิดเป็นร้อยละ 71.02 แล้วนำร้อยละความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน คือ 28.98 นำไปประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนน มีค่าคะแนนเท่ากับ 1.00 รายละเอียดตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ร้อยละความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

n=455

ประเด็น	ร้อยละ (คน)	
	ต้องการ	ไม่ต้องการ
- มีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากการทำท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมหารือ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ	29.45 (134)	70.55 (321)
- มีส่วนร่วม ในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	28.57 (130)	71.43 (325)
- มีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	34.95 (159)	65.05 (296)
- มีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	34.07 (155)	65.93 (300)
- มีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	28.79 (131)	71.21 (324)
- มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	32.97 (150)	67.03 (305)
- มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น รายได้จากการท่องเที่ยว	13.41 (61)	86.59 (394)
- มีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29.67 (135)	70.33 (320)
	ร้อยละเฉลี่ย	
	28.98	71.02

4.2) ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชน จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 33.85 มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยว โดยต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ขายอาหาร-เครื่องดื่ม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.01 รองลงมาคือ กิจกรรมจำหน่ายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก นำเที่ยวชมชุมชน/มัคคุเทศก์ นำศึกษาธรรมชาติ/ตุนก กิจกรรมอื่นๆ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต/กลุ่มอาชีพ การถูกจ้างงานด้านการท่องเที่ยว และให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 85.71, 69.48, 65.58, 64.29, 4.55, 3.25 และ 1.95 ของผู้ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยวตามลำดับ และอีกร้อยละ 66.15 ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำค่าร้อยละของความ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยว ร้อยละ 33.8 ไปประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนน มีคะแนนเท่ากับ 1 ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ร้อยละความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชน

n=455

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์รายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่ต้องการ	301	66.15
- ต้องการ	154	33.85
*ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม		
- ขายอาหาร-เครื่องดื่ม	134	87.01
- จำหน่ายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก	132	85.71
- นำเที่ยวชมชุมชน/มัคคุเทศก์	107	69.48
- นำศึกษาธรรมชาติ/ดูนก	101	65.58
- การถูกจ้างงานด้านการท่องเที่ยว	5	3.25
- ให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว	3	1.95
- การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง	98	63.64
- เป็นแหล่งความรู้วิถีชีวิต/กลุ่มอาชีพ	7	4.55
- อื่นๆ	99	64.29

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 กิจกรรม

นำผลของการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการให้ค่าคะแนน (Ri) เพื่อนำไปประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ตามปัจจัยองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ตามวิธีการที่ได้มาของข้อมูล สรุปได้ดังตารางที่ 29 เพื่อนำไปประเมินและคำนวณค่าศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ต่อไป

ตารางที่ 29 สรุปค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) แต่ละตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน ศักยภาพ (Ri)
1. ปัจจัยด้านองค์ประกอบด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว	
1.1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	
- พืชพรรณ/ธรรมชาติรอบบึงขุนทะเล	3.48
- สัตว์ป่า/นก	3.45
- วัฒนธรรม ประเพณี/ชาติพันธุ์	3.09
- โบราณสถาน/ศาสนสถาน	2.87
- วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล	2.68
คะแนนเฉลี่ย	3.11

ตารางที่ 29 สรุปค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) แต่ละตัวชี้วัด (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน ศักยภาพ (Ri)
1.2. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก	2.81
1.3. ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายาก	5.00
1.4. ทศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	5.00
5. ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์	5.00
6. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	
- พิษพรรณ/ธรรมชาติรอบบึงขุนทะเล	3.43
- สัตว์ป่า/นก	3.39
- วัฒนธรรม ประเพณี/ชาติพันธุ์	3.05
- โบราณสถาน/ศาสนสถาน	2.88
- วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ของชุมชนรอบบึงขุนทะเล	2.81
	คะแนนเฉลี่ย
	3.11
7. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	5.00
8. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	5.00
9. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	
- ความรู้สึกปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	3.00
- โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยว	4.58
	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	3.79
10. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	
- ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้ที่สุด (กม.)	5.00
- แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะ 80 กม. (แหล่ง)	5.00
	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	5.00
2. ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
2.1 ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
- กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.12
- กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่	3.15
- การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ	2.95

ตารางที่ 29 สรุปค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) แต่ละตัวชี้วัด (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน ศักยภาพ (Ri)
- การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว	3.16
- การติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว	3.15
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.11
2.2 ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	
- กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่นพื้นที่ที่ฝูงนกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่	2.00
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ	5.00
- กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม	5.00
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.00
2.3 ศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม	
- จัดให้มีระบบกำจัดขยะ ของเสียและสิ่งปฏิกูล.	3.29
- มีระบบการกำจัดหรือบำบัดน้ำเสีย	3.28
- กำหนดให้มีมาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทำได้อย่างจริงจังในชุมชน	3.27
- มีการควบคุมเสียงรบกวน เช่น กำหนดเวลาให้บริการร้านค้าและสถานบันเทิง ห้ามส่งเสียงดังในเวลากลางคืน	3.27
- มีการควบคุมคุณภาพอากาศ เช่น งด燃放ดอกไม้ไฟ ห้ามก่อกองไฟ	3.28
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.28
2.4 มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ	
- การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว	3.28
- การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว	3.27
- การตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.27
- การติดตั้งป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์ เช่นห้ามทิ้งขยะ ใช้น้ำอย่างประหยัด ปิดไฟฟ้าเมื่อไม่ใช่ เป็นต้น	3.29
- การอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.29
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.28

ตารางที่ 29 สรุปค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) แต่ละตัวชี้วัด (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน ศักยภาพ (Ri)
3 ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก	
3.1 รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย	
- ความพึงพอใจต่อระบบการสื่อความหมายให้ความรู้เกี่ยวกับการ ประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	4.00
- ความพึงพอใจต่อระบบสื่อความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมและแหล่ง ท่องเที่ยว	4.00
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.00
3.2 ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว	5.00
3.3 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.00
4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	
4.1 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.00
4.2 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	1.00

3.3.2 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

หัวข้อนี้จะนำเสนอผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลตามด้วยวิธีการประเมิน (วิธีการคำนวณ) โดยการคำนวณจากสมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย (Weighting Score Method) ของสุรเชษฐ์ เชษฐมาต และคณะ (2538) ซึ่งมีสูตร

$$EP = \frac{W1R1 + W2R2 + W3R3 + \dots + WnRn}{W1 + W2 + W3 + \dots + Wn}$$

EP = ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

R₁.....n = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

W₁.....n = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

ค่าคะแนนศักยภาพแต่ละตัวชี้วัดนำมาจาก ข้อ 3.3.1 ผลการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการให้ค่าคะแนนศักยภาพ (Ri) ซึ่งได้สรุปข้อมูลดังตารางที่ 30 และค่าถ่วงน้ำหนัก (Wi) แต่ละตัวชี้วัด มาลงคะแนนในตารางประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วเปรียบเทียบค่าระดับศักยภาพ (EP) กับเกณฑ์เพื่อหาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพต่ำ ได้ดังนี้

ศัภยภาพต่ำ	=	1.00 – 2.33
ศัภยภาพปานกลาง	=	2.34 – 3.67
ศัภยภาพสูง	=	3.68 – 5.00

ตารางที่ 30 ประเมินศัภยภาพการท่องเทียวยเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (Wi)	คะแนน (Ri)	WixRi
1. ปัจจัยด้านองค์ประกอบของพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเทียวย			
1.1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	5	3.11	15.57
1.2. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก	4.7	2.81	13.21
1.3. ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายาก	3.3	5.00	16.50
1.4. ทศณียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากร ท่องเทียวย	4	5.00	20.00
1.5. ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การ อนุรักษ์	4.3	5.00	21.50
1.6. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	3.11	15.56
1.7. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเทียวยเชิงนิเวศ ในพื้นที่	3.7	5.00	18.50
1.8. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	3.7	5.00	18.50
1.9. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเทียวย	5	3.79	18.95
1.10. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่ง ท่องเทียวยอื่นๆ	4.3	5.00	21.50
	ΣWi	43	
	$\Sigma WiRi$		179.79
	EP1	4.18	
2. ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเทียวยอย่างยั่งยืน			
2.1 ศัภยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการ ท่องเทียวยเชิงนิเวศ	4.7	3.11	14.60
2.2 ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเทียวย	4.7	4.00	18.80

ตารางที่ 30 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ค่าถ่วง น้ำหนัก (Wi)	คะแนน (Ri)	WixRi
2.3 มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม	4.7	3.28	15.41
2.4 มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ	4.7	3.28	15.42
ΣWi	18.8		
$\Sigma WiRi$			64.22
EP2		3.42	
3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก			
3.1 รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย	4.7	4.00	18.80
3.2 ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว	4.7	5.00	23.50
3.3 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.3	3.00	12.90
ΣWi	13.7		
$\Sigma WiRi$			55.20
EP3		4.03	
4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
4.1 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5	1.00	5.000
4.2 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	5	1.00	5.000
ΣWi	10		
$\Sigma WiRi$			10.000
EP4		1.00	

จากตารางที่ 30 จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านองค์ประกอบของพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นก หายาก ทักษะคุณภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ส่วนความโดดเด่นเป็นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก และนัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย มีศักยภาพระดับปานกลาง ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าศักยภาพด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว มีศักยภาพระดับสูง ส่วนศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม และมาตรการ

เฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีศักยภาพปานกลาง ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก พบว่ารูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย และความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว มีศักยภาพสูง ส่วนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในระดับต่ำ

เมื่อสรุปคะแนนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลภาพรวม แต่ละปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ปัจจัยด้านองค์ประกอบของพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว มีค่าคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 4.18 ระดับศักยภาพสูง ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีค่าคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 3.42 ระดับศักยภาพปานกลาง ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก มีค่าคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 4.03 ระดับศักยภาพสูง และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 1.00 ระดับศักยภาพต่ำ เมื่อสรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล เท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนนศักยภาพ	ระดับศักยภาพ
1. ปัจจัยด้านองค์ประกอบของพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว	4.18	สูง
2. ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.42	ปานกลาง
3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก	4.03	สูง
4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.00	ต่ำ
ศักยภาพในภาพรวม	3.62	ปานกลาง

3.4 ความคิดเห็นและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

การศึกษาความคิดเห็นและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากชุมชนตามแบบสอบถามชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนที่ 4 ผลการศึกษาปรากฏผล ดังนี้

3.4.1) ความคิดเห็นที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเลมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างของชุมชนทั้ง 455 คน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 140 คน เห็นด้วย คิดเป็น ร้อยเปอร์เซ็นต์

3.4.2) ความคิดเห็นที่จะพัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยว จำนวน 136 คนเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 97.14 ไม่เห็นด้วย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86 ส่วนความคิดเห็นของชุมชน จากกลุ่มตัวอย่าง 455

ตัวอย่าง เห็นด้วย 448 คน คิดเป็นร้อยละ 98.46 คน ไม่เห็นด้วยที่จะพัฒนาบึงขุนทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.54 โดยให้ความเห็นว่าสภาพพื้นที่บึงขุนทะเลเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากกว่าตลาดน้ำ ดีกว่าปล่อยทิ้งไว้เฉยๆ จะได้ส่งเสริมให้คนริมบึงมีรายได้ด้วย และเห็นว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และควรให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทด้วยกัน อยากรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาท่องเที่ยวเรื่อยๆ และจะได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น แต่ควรมีการจัดการเรื่องห้องสุขา และเรื่องของการบอกเส้นทาง เรื่องไฟฟ้า เนื่องจากไม่ได้รับการดูแล

3.4.3) รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะสร้างจุดเด่นให้กับบึงขุนทะเล
เป็นการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวและชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นและสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่บึงขุนทะเล

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ชุมชน		นักท่องเที่ยว	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ส่องสัตว์/ดูนก	138	30.33	75	53.57
2. ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล	165	36.26	72	51.43
3. ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล	241	52.97	85	60.71
4. ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล	248	54.51	68	48.57
5. พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ	199	43.74	51	36.43
6. ศิลปวัฒนธรรมประเพณี	14	3.08	22	15.71
7. ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์	19	4.18	19	13.57
8. อื่นๆ (ตลาดชุมชน, ตลาดนัด, ตลาดน้ำ, ถนนคนเดิน, แพนอน, ลานกิจกรรม, ลานกีฬา, สวนสาธารณะ, กีฬาพื้นบ้าน, การเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน, ระบายสีตุ๊กตา)	135	29.67	-	-

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 32 พบว่าความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นและสร้างเป็นจุดเด่นกับพื้นที่บึงขุนทะเล เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย มีดังนี้ ควรมุ่งเน้นให้เป็นกิจกรรมล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล มากที่สุด รองลงมาคือปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ, ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล, ส่องสัตว์/ดูนก, อื่นๆ (ได้แก่ ตลาดชุมชน, ตลาดนัด, ตลาดน้ำ, ถนนคนเดิน, แพนอน, ลานกิจกรรม, ลานกีฬา,

สวนสาธารณะ, กีฬาพื้นบ้าน, การเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน, ระบายสีตุ๊กตา), ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี คิดเป็นร้อยละ 54.51, 52.97, 43.74, 36.26, 30.33, 29.67, 4.18, และ 3.08 ตามลำดับ

ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นเป็นจุดเด่นให้กับบึงขุนทะเล เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล, ล่องสัตว์/ดูนก, ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล, ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล, พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ, ชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 60.71, 53.57, 51.43, 48.57, 36.43, 15.71 และ 13.57 ตามลำดับ

ซึ่งนักท่องเที่ยวและชุมชนได้แสดงความคิดเห็น สามารถสรุปรายละเอียดความคิดเห็นในภาพรวม ได้ดังนี้

1) กิจกรรมล่องสัตว์/ดูนก เพราะเห็นว่าสภาพพื้นที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ได้เรียนรู้พฤติกรรมของสัตว์และความสวยงาม ทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2) ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล เพราะ บึงขุนทะเลมีแม่น้ำ ป่าไม้และความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศน่าปั่นจักรยาน ชาวบ้านจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น สถานที่ที่เอื้ออำนวยที่จะได้เรียนรู้ความเป็นอยู่ของชาวบ้านว่ามีวิถีชีวิตแบบไหน คนแถวริมบึงยังมีวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนกับสมัยใหม่

3) ปั่นจักรยานรอบบึง เพราะบรรยากาศดี หากมีการจัดการเรื่องเส้นทางและความปลอดภัยเพียงพอจะมีเสน่ห์น่าดู ชมบรรยากาศ เหมาะสำหรับปั่นจักรยานรอบบึง ได้ชมวิวและทำให้มีสุขภาพแข็งแรง

4) ล่องเรือศึกษาธรรมชาติบึงขุนทะเล เพราะอยากรู้ว่าในบึงกับกลางเกาะมีสัตว์อะไรบ้าง ได้เห็นธรรมชาติของรอบๆ บึงขุนทะเล ได้ศึกษาธรรมชาติที่สวยงามของริมฝั่งคลอง มีพืช สัตว์ป่า ได้ศึกษา แต่ควรมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้ความรู้ ให้รู้ว่าบึงขุนทะเลมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์

5) พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ เพื่อความเพลิดเพลิน เนื่องจากมีแหล่งน้ำกว้างจะได้มีนักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้น ได้ชมสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำ เหมาะพื้นที่เหมาะที่จะประกอบกิจกรรมนี้ จะได้มีกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่

6) ศึกษาศิลปวัฒนธรรมประเพณี ได้มีความรู้เพิ่มขึ้น ได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

7) ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนได้ใกล้ชิดศาสนา ได้มีความรู้เพิ่มขึ้น และคนไทยส่วนใหญ่ชอบการท่องเที่ยวควบคู่กับการนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์

8) อื่นๆ เช่น ระบายสี เพราะคนท้องถิ่นรู้อยู่แล้วว่าเป็นพื้นที่สำหรับระบายสี, ได้ ออกกำลังกาย ทำให้สุขภาพแข็งแรงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อยากให้มีตลาดน้ำทุกเสาร์-อาทิตย์ เพื่อโฆษณาบึงขุนทะเลให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

3.4.4) ความคิดเห็นที่จะพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 92.9 ไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 7.1 ส่วนชุมชนเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 77.8 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 22.2 โดยในส่วน

ของแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วย เพราะจะได้เป็นที่รู้จักแก่ภูมิภาคอื่น และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรมีสถานที่ท่องเที่ยวด้านธรรมชาติในเมืองสั๊กที่ เหมือนกับที่จังหวัดสงขลาที่มีทะเลให้พักผ่อนหย่อนใจ ผู้คนส่วนใหญ่มักจะเที่ยวในห้างจณลิมธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งยังสามารถเพิ่มเติมรายได้ให้แก่ชุมชน ส่วนที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นว่า ขนาดพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับการท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์กลาง และจะทำให้เสียบรรยากาศการท่องเที่ยว

3.4.5) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความต้องการไปเที่ยว/ชม หรือ ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (โปรแกรมทัวร์) ในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็น ความต้องการที่จะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว แบ่งเป็นกิจกรรมช่วงเช้า กลางวัน และช่วง เย็น/กลางคืน

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นได้หลากหลาย บางกิจกรรม ซ้ำซ้อนกันในแต่ละช่วงเวลา และบางกิจกรรมไม่ใช่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังมีรายละเอียด ตามตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล

ช่วงของกิจกรรม	ความต้องการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว
เช้า	ทำบุญตักบาตร, ออกกำลังตอนเช้า, ดูพระอาทิตย์ขึ้น, พายเรือ/ล่องเรือ/นั่งเรือชมธรรมชาติยามเช้ารอบบึงขุนทะเล, ดูนก, ตกปลา, ปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตผู้คนรอบบึงขุนทะเล/ศึกษาระบบนิเวศบนบกรอบบึงขุนทะเล, ถ่ายภาพ, นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของบึงขุนทะเล, ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบึงขุนทะเล, แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว, กิจกรรมพัฒนาเช่น เก็บขยะ, รับประทานอาหารเช้า, ออกเดินทางไปชมสินค้า OTOP ของบึงขุนทะเล
กลางวัน	รับประทานอาหารเช้า, ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศทางน้ำ, ชมโบราณสถานใกล้ๆ, เที่ยวชมบรรยากาศรอบบึง, ดูนก, พรรณไม้, ชมโบราณคดี, ปั่นจักรยานรอบบึง, เก็บขยะ, ทำกิจกรรมในที่ร่ม เช่น ทาสีปูนพลาสติก, นวดแผนไทย, ชมการแสดงศิลปะต่างๆ, ล่องเรือพร้อมทำกิจกรรมบนเรือเล่นเกมคลายเครียด, หามุมพักผ่อนเพื่อผ่อนคลาย, ชมนิทรรศการ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
เย็น/กลางคืน	เสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน, กิจกรรมสันตนาการ, ออกกำลังกายยามเย็น, ปั่นจักรยานน้ำ หรืออาจจะมีการจัดทำแพสำหรับนักท่องเที่ยวได้ค้างคืน, พาล่องเรือดูสัตว์กลางคืน, ล่องเรือชมหิ่งห้อย, ล่องเรือชมนก ชมวิถีชีวิตการทำมาหากิน, กิจกรรมรอบกองไฟ, ปั่นจักรยานรอบบึง, ดูดาว, ชมธรรมชาติยามเย็น, ดูนก, ชมการแสดงพื้นบ้านของคนในพื้นที่, จัดกิจกรรมช่วยกันอนุรักษ์บึงขุนทะเล ชักชวนชาวบ้านในบึงขุนทะเลให้มารวมตัวกันและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสนุกสนานครั้งหนึ่ง, พักผ่อน

3.5 สภาพปัญหาอุปสรรค ของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

เป็นการศึกษาโดยการสอบถามความคิดเห็นชุมชน โดยใช้แบบสอบถามชุมชนใน ส่วนที่ 5 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค และที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะอื่นๆ ของชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วม ทั้งจากผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม ของประชาชนมีน้อย การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้คนในชุมชน ขาดความร่วมมือร่วมใจ อาจจะทำให้เกิดความแตกแยก และยังขาดความร่วมมือของประชาชนต่างถิ่นที่เข้ามาพักอาศัยอยู่ในชุมชน บึงขุนทะเล แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นจะต้องมีการชักชวนคนในชุมชนให้มีส่วนร่วม โดยจะต้อง ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบเพื่อสร้างแนวร่วมเชิงรุก มีการจัดเวทีชาวบ้าน สร้าง/จัดกิจกรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวบ่อยๆ โดยให้ทางจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม หรือให้จังหวัดเรียกผู้นำท้องถิ่น องค์กรต่างๆ มาพูดคุยกัน

3.6 ผลการเสวนาระดมความคิดเห็น

สรุปผลการเสวนาระดมความคิดเห็น ได้ดังนี้

1) ฐานทรัพยากรบึงขุนทะเล ทั้งทรัพยากร ทิวทัศน์ ทั้งกลางวัน ตอนเย็น มีความ สวยงาม มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งรวมของสัตว์หายาก เช่น ลิง นก ซึ่งนกมีหลากหลายชนิด เหมาะแก่การดูนก ปลา พบปลาตกหรือปลาเคี้ยว เป็นปลาเฉพาะถิ่นในแม่น้ำตาปี เมื่อประเมิน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพสูง ทั้งริมบึงและในบึง นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตชุมชน ริมบึงมีความน่าสนใจหลายอย่าง เช่น สวนเกษตร สวนผลไม้ การทำน้ำตาลมะพร้าว ทำขนม การหาปลา เพาะเห็ด เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากบึงขุนทะเล ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ สร้างความโดดเด่นของพื้นที่ ดังนั้นเมื่อประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว จึงมีศักยภาพสูง นอกจากนี้ยังมีวัดสมหวังวนาราม เป็นเขตอภัยทาน เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา มีการให้อาหารปลา วัดบ้านใหม่พัฒนา มีความโดดเด่นเรื่องโบราณสถาน การแพทย์แผนโบราณ ในพื้นที่ตำบลขุนทะเลมี โรงทำน้ำตาลมะพร้าวประมาณ 12 แห่ง เป็นต้น ในการรักษาฐานทรัพยากรเหล่านี้ใช้หลักการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญา ด้วยการฟื้นฟู รักษา และใช้ประโยชน์ ซึ่งทรัพยากรในพื้นที่ บึงขุนทะเลที่มีนั้นคืออยู่แล้ว ให้รักษาไว้ และฟื้นฟู ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชน และใช้ประโยชน์ เพราะถ้าผู้คนเห็นคุณค่าก็จะทำให้มีมูลค่าเห็นความสำคัญ เมื่อเห็นความสำคัญก็จะ ช่วยกันรักษาไว้ เช่น ใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) ปัญหาในพื้นที่บึงขุนทะเล

2.1) ปัจจัยคุกคามในพื้นที่บึงขุนทะเล เกิดจากธรรมชาติเอง ได้แก่ (1) ปริมาณ ผักตบชวา ลิงแสมที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเริ่มส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน (2) ปัจจัยคุกคามจากฝีมือ มนุษย์ ได้แก่ การขยายตัวของเมือง การเลี้ยงวัวแบบปล่อย การปล่อยน้ำเสียจากชุมชน บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรมและกิจการขนาดเล็ก ผู้ที่มาพักผ่อนและท่องเที่ยว ทั้งขยะริมบึงและในบึง

นอกจากนี้หากนโยบายการพัฒนาพื้นที่ไม่ดีก็อาจจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ได้เช่นเดียวกัน ปัญหาการใช้สารเคมีของเกษตรกรริมบึงขุนทะเล ทำให้สารเคมีไหลลงสู่บึงขุนทะเล ส่งผลกระทบต่อบึงขุนทะเล นอกจากนี้ยังมีเรื่องนโยบาย ถ้ามีการจัดการไม่ดีก็ทำให้พื้นที่เสื่อมโทรมได้

2.2) การบริหารจัดการพื้นที่ไม่เป็นเอกภาพ เนื่องจากมีการบริหารจัดการ 3 ตำบล 3 เทศบาล ต่างฝ่ายต่างพัฒนาและจัดการพื้นที่

3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- การรักษาระบบนิเวศ เช่น การปลูกไม้้ำเพื่อการวางไข่ของปลา การควบคุมผักตบชวา โดยให้นักท่องเที่ยวช่วยกันนำผักตบชวาขึ้นจากน้ำในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์

- เสริมสร้างความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เช่น การปล่อยพันธุ์ปลา การปลูกต้นไม้ การปลูกบัวสายหรือบัวแดง

- กิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ปั่นจักรยานรอบบึง ล่องเรือ ดูนก ดูลิง ชมหิ่งห้อย อดหนุนสินค้าปลอดสารพิษ ปล่อยปลาในเขตอภัยทาน ปลูกต้นไม้ ปล่อยปลาโยน EM ball

- รูปแบบการท่องเที่ยวอาจใช้เส้นทางท่องเที่ยวแบบ 3 ตำบล หรือตำบลใดตำบลหนึ่งก็ได้

4) แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรักษาบึงขุนทะเล วิถีชีวิตผู้คนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

4.1) ควรมีการตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเชื่อมโยงสู่คณะกรรมการระดับพื้นที่ และกรรมการเฉพาะด้าน เพื่อจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเล มีองค์ประกอบคณะกรรมการดังนี้

- ชมรมท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- แกนนำท่องเที่ยวในพื้นที่
- สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

- เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

- เทศบาลตำบลขุนทะเล

- เทศบาลตำบลดงประดู่

- กลุ่ม/ชมรม ในพื้นที่

- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 14 สุราษฎร์ธานี

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.2) ด้านพื้นที่ ควรมีแผนในการกำหนดขีดความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ ทั้งด้านการขยายตัวของเมือง และการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยว รองรับเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ในอนาคต มีการเฝ้าระวัง

4.3) การนำเที่ยว/กิจกรรม/โปรแกรม ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การศึกษาดูงาน

4.4) การแก้ไขปัญหาผักตบชวา ในพื้นที่ด้วยการใช้ประโยชน์ จากผักตบชวา เช่น ทำปุ๋ย แปลงผักลอยน้ำ ผลิตภัณฑ์จักสานจากผักตบชวาเพื่อเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึก สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

4.5) เตรียมความพร้อมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รอบพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.6) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว

4.7) ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยการมีระบบเฝ้าระวัง ให้ชุมชนร่วมกับหน่วยงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่บึงขุนทะเล

3.7 รูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

ผู้วิจัยได้ประมวลผลการศึกษาศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวบึงขุนทะเล การสำรวจพื้นที่ และการเสวนาระดมความคิดเห็น เพื่อกำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม พบว่าควรส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้

3.7.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล ซึ่งมีความโดดเด่น แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ประกอบด้วย

1) ท่องเที่ยวทางธรรมชาติบึงขุนทะเล

เนื่องจากบึงขุนทะเล เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี ส่งผลให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีความหลากหลายของพรรณไม้ของพรรณน้ำจืด และพรรณไม้ป่าชายเลนผสมผสานกันอยู่ร่วมกัน เนื่องจากมีระบบนิเวศเชื่อมโยงกับทะเล มีความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำ และนกนานาชนิด กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ได้แก่ การล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล ดูนก ชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน พายเรือคายัค/แคนู เป็นต้น

2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเล 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล ประกอบด้วย วัฒนธรรมประเพณีประจำปี กลุ่มอาชีพประมงพื้นบ้าน ศาสนสถาน วัดวาอารามต่างๆ ความเชื่อเกี่ยวกับพ่อตาขุนทะเล การไหว้ครูหมอในวันพฤหัสบดีสัปดาห์แรกของเดือนหก ของวัดบ้านใหม่พัฒนา เป็นต้น

3.7.2 เส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

ผู้วิจัยได้จำลองเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 2 เส้นทาง คือ ทางบกและทางน้ำ สามารถจำลองโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ดังนี้

1) โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน โดยได้จำลองเส้นทางท่องเที่ยว ออกเป็น 2 เส้นทาง ดังนี้

1.1) เส้นทางบก เส้นทางท่องเที่ยว 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล (ภาพประกอบ

9)

เส้นทาง ชุมชนบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย (บึงขุนทะเล-ศาลพ่อตาขุนทะเล) – บ้านนิคม (ต้นไทร-แหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ-ศาลพ่อตาขุนทะเล-สวนผลไม้-ฟาร์มเห็ด-ขนมพื้นเมือง), บ้านดอนเกลี้ยง (สวนผักล้อย่าง), บ้านท่าอู่ (วัดท่าอู่-ศาลพ่อตาขุนทะเล-โลมาหลังโหนก-สวนผลไม้) ตำบลขุนทะเล – บ้านใหม่ (วัดบ้านใหม่พัฒนา-ศาลพ่อตาขุนทะเล) บ้านคลองใหม่ (สวนผลไม้-แหล่งทำน้ำตาลมะพร้าว-ศาลพ่อตาขุนทะเล) บ้านสมหวัง (วัดสมหวังวราราม-ศาลพ่อตาขุนทะเล-จุดเรียนรู้พืชสมุนไพร) ตำบลวัดประดู่

ภาพประกอบ 9 เส้นทางท่องเที่ยวทางบก

เส้นทางท่องเที่ยวทางบก เป็นการท่องเที่ยวโดยเริ่มจากบึงขุนทะเล ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีรถโดยสารจากในตัวเมืองสุราษฎร์ธานีเข้ามาถึงยังพื้นที่โดยตรง และตามแผนโครงการพัฒนาบึงขุนทะเล จะมีการสร้างอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี โดยมีรายละเอียดเส้นทาง ดังนี้

- ลงทะเบียนนักท่องเที่ยว รับฟังประวัติความเป็นมาของบึงขุนทะเล
ข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยว ชมวิวทิวทัศน์บึงขุนทะเล และสักการะศาลพ่อตาขุนทะเล ในบริเวณ
ชุมชนบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย

- เรียนรู้เกี่ยวกับต้นไทร บริเวณต้นไทรร้อยปี สมญานามไทร “ไทรนักษ่า
หน้านักบุญ” เหตุผลที่เรียกเช่นนี้เพราะ เมื่อยามที่ต้นไทรเติบโตใหญ่ มันจะแผ่กิ่ง ก้าน สาขา ราก ใบ
ให้ร่มเงาแก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิต เมื่อลูกไทรสุก ก็จะเป็นแหล่งอาหารชั้นดีของสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นนก
ลิง หากมันขึ้นอยู่ในป่า ก็จะเป็นอาหารของชะนี เก้ง กวาง อีกด้วย เราจะพบว่าเมื่อลูกสุกจะพบนก
นานาชนิดส่งเสียงร้องดังกังวานเพราะมากินลูกไทร แต่ในขณะที่เดียวกันต้นไทรเปรียบเสมือนนักษ่า
เพราะเมื่อลูกไทรสุกหากตกลงบนพื้นดิน เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาก็จะหยั่งรากลึกลงดินแต่เมื่อไรก็ตาม
ที่ลูกไทรไปตกบนต้นไม้ หรือสัตว์กินแล้วไปถ่ายบนต้นไม้ มันก็จะค่อยๆ หยั่งรากโอบรัดต้นไม้ที่แอบ
อิงอาศัยจนทำให้ต้นไม้ที่ตายไป จึงเปรียบได้ว่า เป็นนักษ่าหน้านักบุญ บ้างก็ให้สมญานาม ต้นไทรนี้
ว่า นักษ่าแห่งป่า นักษ่าแห่งพงไพร หรือ นักษ่าแห่งป่า นักษ่าเลือดเย็น แต่พืชตระกูลไทร ไม่ได้เป็น
นักษ่าทุกชนิดเช่น พวกต้นมะเดื่อ ซึ่งบริเวณนี้สามารถพบเห็นนกต่างๆ ได้ง่าย เนื่องจากเป็นบริเวณ
ที่เงียบสงบ

- ปล่อยพันธุ์ปลาร่วมกับกลุ่มประมงต้นแบบ หมู่ที่ 1 บ้านนิคม
ตำบลขุนทะเล เพื่อร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบึงขุนทะเล

- สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล บริเวณท่าตามิตร เรียนรู้ประวัติพ่อตา
ขุนทะเล

- ฟาร์มเห็ด เรียนรู้การเพาะเห็ด และชื่อเห็ดชนิดต่างๆ เป็นของฝาก
- ชมสวนผลไม้ (ตามฤดูกาล) ได้แก่ กระท้อน ชมพู่ ฝรั่ง มะพร้าว เป็นต้น
เรียนรู้การทำสวนแบบคนภาคกลาง เลือกซื้อ เลือกเก็บ ผลไม้ตามฤดูกาล

- เรียนรู้วิธีการทำขนมพื้นเมืองผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว เช่น ขนมจาก
วุ้นมะพร้าว เรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาโดยการใช้เปลือกมะพร้าวมาเป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้ได้ความร้อน
สม่ำเสมอกว่าการใช้ถ่านไม้และไม้ร้อนมากเกินไป สามารถเรียนรู้การกำจัดเศษวัสดุเหลือใช้ (เปลือก
มะพร้าว) มาเป็นเชื้อเพลิง และซื้อขนมจาก วุ้นมะพร้าว เป็นของฝาก

- สวนผักล้อย่าง เรียนรู้การทำสวนผักล้อย่าง แบบพอเพียง หมู่ที่ 3
บ้านดอนเกลี้ยง ตำบลขุนทะเล เป็นสวนผักปลอดสารพิษที่อยู่ริมถนน ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านดอน
เกลี้ยง ตำบลขุนทะเล กระจ่างสำหรับปลูกผัก ได้มาจากการซื้อล้อย่างเก่าแล้วนำมาแกะเป็นกระจ่าง
เอง ส่วนดินที่ใช้เป็นดินที่ผสมเอง โดยใช้ดินตะกอนจากบ่อบำบัดน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม
เป็นดินที่ไม่มีเมล็ดของวัชพืช โดยการนำมาตากให้แห้งก่อนนำมาเป็นดินปลูก แล้วใช้สมุนไพรจาก
สะเดาเป็นยาฆ่าแมลง โดยไม่มีการใช้สารเคมีใดๆ และสามารถเลือกซื้อผักปลอดสารพิษเป็นของฝาก

- วัดท่าอู่ วัดเก่าแก่ 200 ปี แวะชมโลมาหลังโหนด ศึกษาพันธุ์ไม้ในวัด
ร่วมปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อม สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล

- วัดบ้านใหม่พัฒนา โบสถ์แดงจากกาบหนังควาย โรงพยาบาลโรคเอ็นข้อ
และกระดูก สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล

- สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล บริเวณหมู่ที่ 5 บ้านคลองใหม่ ตำบลวัดประดู่
- ชมวิถีชีวิตการทำน้ำตาลมะพร้าว เรียนรู้การทำน้ำตาลมะพร้าวแบบดั้งเดิมของคนเมืองใน แวะซื้อน้ำตาลมะพร้าวเป็นของฝาก
- กลุ่มส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่ เรียนรู้พืชสมุนไพรแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สมุนไพร เลือกซื้อผัก สมุนไพร เป็นของฝาก
- วัดสมหวังวนาราม ไหว้พระทำบุญ ให้สมหวังดังชื่อวัด สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล อนุรักษ์พันธุ์ปลา ดูปลาเสือพ่นน้ำ

โดยจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ในลักษณะของสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งจุดท่องเที่ยวยังไม่มียุทธศาสตร์หรือระบบสื่อความหมาย ควรมีการจัดทำคู่มือท่องเที่ยว โดยสอดแทรกเรื่องการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น จุดเรียนรู้การทำขนมพื้นเมืองผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว ขนมหาก และวันมะพร้าว ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ เรื่องการกำจัดของเสียเหลือใช้จากเปลือกมะพร้าว ซึ่งใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนถ่านไม้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการให้ความร้อนสม่ำเสมอ สวนผักล้อย่างปลอดภัย เป็นการใช้ประโยชน์จากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และการใช้ประโยชน์จากล้อย่างที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้วมาเป็นกระถางปลูกผัก ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และขอควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หรือจัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นผู้ให้ความรู้ความเพลิดเพลินเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2) เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ (ภาพประกอบ 10)

เป็นเส้นทางท่องเที่ยวบึงขุนทะเล คลองสาขา เป็นการชมธรรมชาติระบบนิเวศของคลองสาขาของบึงขุนทะเล โดยรอบ 2 เส้นทาง คือ เฉพาะในบึงขุนทะเล และบึงขุนทะเลรวมคลองสาขา ดังนี้

เส้นทางที่ 1 เส้นทางในบึงขุนทะเล ดูนก ดูลิง ศึกษาธรรมชาติในบึงขุนทะเล สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวประมงพื้นบ้าน โดยมีกิจกรรมดังนี้

ลงเรือที่ทำตามิตร สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล เรียนรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาของไทรบริเวณต้นไทรร้อยปีปากคลองดอนเกลี้ยง ดูนก ดูลิงแสม ชมธรรมชาติในบึง สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวประมงพื้นบ้าน เข้าสู่คลองบ้านใหม่ เพื่อศึกษาพีชน้ำ เช่น สาหร่ายพวงกะโศก สาหร่ายไฟ แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ดูนกบริเวณคลองบ้านใหม่ ล่องเรือกลับเข้าสู่บึงขุนทะเล ล่องเรืออ้อมเกาะกลางน้ำ แล้วกลับเทียบท่าที่ทำตามิตร หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล

เส้นทางที่ 2 บึงขุนทะเลและคลองสาขา เส้นทาง ทำตามิตร – ปากคลองดอนเกลี้ยง – คลองมะขามเตี้ย – แม่น้ำตาปี – คลองท่ากูบ – บึงขุนทะเล โดยมีกิจกรรมดังนี้

ลงเรือที่ทำตามิตร สักการะศาลพ่อตาขุนทะเล บริเวณนี้สามารถดูนกได้ เรียนรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาของไทร บริเวณต้นไทรร้อยปีปากคลองดอนเกลี้ยง นั่งเรือชมความงาม

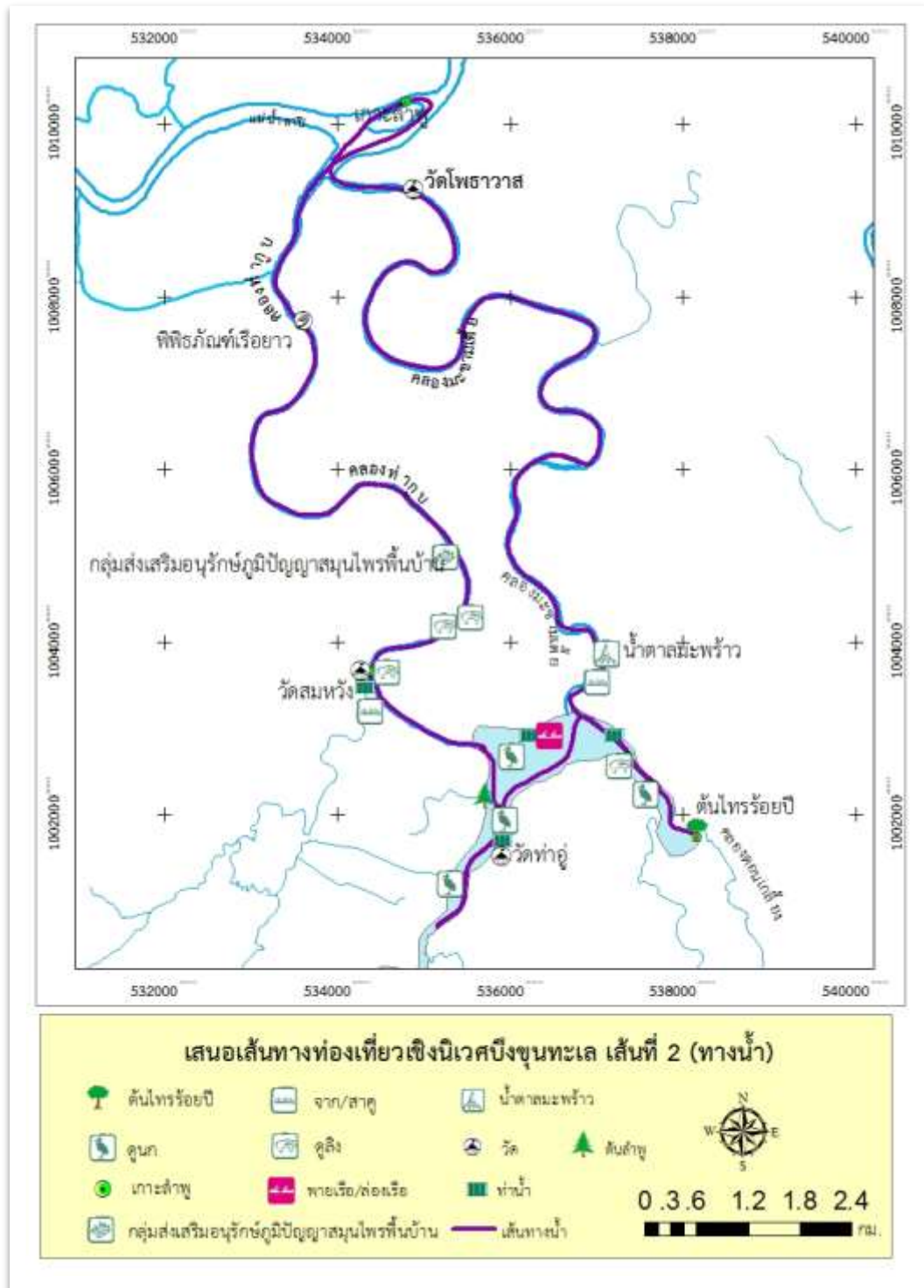
ของธรรมชาติและวิถีชีวิตสองฝั่งคลอง จะพบการทำประมงพื้นบ้าน การเก็บผักพืชน้ำ เพื่อการดำรงชีพ เข้าสู่คลองมะขามเตี้ย ชมความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับธรรมชาติริมฝั่งคลอง แวะวัดโพธาวาส วัดเก่าแก่ ตั้งเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2330 นมัสการพระพุทธรูป หลวงพ่อกล่อม เพื่อเป็นสิริมงคล นั่งเรือออกสู่แม่น้ำตาปี ชมธรรมชาติของสายน้ำที่ไหลมาบรรจบกัน แวะเที่ยวเกาะลำพู นั่งเรือจากแม่น้ำตาปี เข้าสู่คลองท่ากูบ แวะชมพิพิธภัณฑสถานเรือยาว แวะเรียนรู้พืชสมุนไพร จากกลุ่มส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน หมู่ที่ 8 ตำบลวัดประดู่ แวะวัดสมหวังวนาราม ไหว้พระทำบุญ กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 แห่ง คือ ศาลพ่อเฒ่าศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ (หลวงปู่จ้อย) วิหารหลวงพ่อด่วน อดีตเจ้าอาวาสวัด และศาลพ่อตาขุนทะเล อนุรักษ์พันธุ์ปลา คูปลาเสื่อพ่นน้ำ นั่งเรือชมธรรมชาติ จนถึงบึงขุนทะเล สามารถชมนก คูลิง ธรรมชาติสองฝั่งคลอง ชมธรรมชาติทิวทัศน์เขาท่าเพชร จากบึงขุนทะเล จนถึงท่าตามิตร

2) โปรแกรมการท่องเที่ยวใน 1 วัน กิจกรรมชมพระอาทิตย์ขึ้นริมบึงขุนทะเล สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวประมงพื้นบ้าน แวะรับประทานอาหารเช้าในตลาดขุนทะเล ชมวิถีชีวิตและกลุ่มอาชีพ พร้อมซื้อของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นของฝาก นมัสการพระพุทธรูป ณ วัดต่างๆ รอบบึงขุนทะเล ได้แก่ วัดท่าอู่ วัดบ้านใหม่พัฒนา วัดโพธิ์ปัก และวัดสมหวังวนาราม พร้อมขึ้นชมสถาปัตยกรรมความงามของวัด ปวดเมื่อยแวะนวดแผนโบราณในชุมชนบึงขุนทะเล ช่วงเย็นดื่มด่ำธรรมชาติกับโปรแกรมล่องเรือชมธรรมชาติในบึงขุนทะเล หรือ พายเรือคายัค ชมธรรมชาติยามเย็นของบึงขุนทะเล

3) โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เป็นโปรแกรมตามความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถจำลองกิจกรรม ได้ดังนี้ ชมพระอาทิตย์ขึ้นริมบึงขุนทะเล สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวประมงพื้นบ้าน แวะทานอาหารเช้าในตลาดขุนทะเล ชมวิถีชีวิตและกลุ่มอาชีพ พร้อมซื้อของผลิตภัณฑ์เป็นของฝาก นมัสการพระพุทธรูป ณ วัดต่างๆ รอบบึงขุนทะเล ได้แก่ วัดท่าอู่ วัดบ้านใหม่พัฒนา วัดโพธิ์ปัก และวัดสมหวังวนาราม พร้อมขึ้นชมสถาปัตยกรรมความงามของวัด ปวดเมื่อยแวะนวดแผนโบราณในชุมชนบึงขุนทะเล ช่วงเย็นดื่มด่ำธรรมชาติกับโปรแกรมล่องเรือชมธรรมชาติในบึงขุนทะเล รับประทานอาหารพื้นเมือง ล่องเรือชมหิ่งห้อย ชมการแสดงพื้นบ้านของคนในพื้นที่ เข้าพักโฮมสเตย์ในพื้นที่ รุ่งเช้า ร่วมตักบาตรพระสงฆ์ ร่วมกิจกรรมช่วยกันอนุรักษ์บึงขุนทะเล ร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น เก็บขยะ ปล่อยปลา ปลูกต้นไม้ เลือกซื้อสินค้าชุมชน OTOP แล้วเดินทางกลับ

นอกจากนี้ ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวตามกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีประจำปี เช่น สงกรานต์ รับ-ส่งตายาย (เทศกาลงานเดือน 10) ประเพณีแข่งเรือสองตอน กีฬาพื้นบ้าน ในเทศกาลลอยกระทง ประเพณีแข่งขันว่าวไทย การแข่งขันนกกรงหัวจุก ประเพณีออกพรรษาแข่งขันเรือยาว, แห่ผ้าขึ้นพระธาตุศรีสุราษฎร์ ช่วงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี

จัดกิจกรรมดูนก เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ และขึ้นชออบกิจกรรมดูนก

ภาพประกอบ 10 เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบึงขุนทะเล กำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล และหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการศึกษาค้นคว้าทั้งข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจข้อมูลพื้นที่เบื้องต้น และข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบปัจจัยและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลและกำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล หลังจากที่ได้พัฒนาเกณฑ์และปัจจัยในการประเมินศักยภาพที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงนำไปประเมินศักยภาพตามกรอบแนวทางการพิจารณาศักยภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 140 คน และแบบสอบถามชุมชน จำนวน 455 คน และการสำรวจภาคสนามด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เกี่ยวกับความพึงพอใจ ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยว และชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยการคำนวณจากสมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย เพื่อหาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพต่ำ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาเสวนาระดมความคิดเห็นเพื่อหารูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

บึงขุนทะเล มีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีแหล่งน้ำเป็นศูนย์กลาง ล้อมรอบด้วยป่าไม้แบบบึงน้ำจืด ที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำตาปีตอนล่าง ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำตาปี เป็นแหล่งน้ำจืดที่มีทางติดต่อกับแหล่งน้ำกร่อยของอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,270 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลขุนทะเล ตำบลวัดประดู่ และตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่งผลให้มีระบบนิเวศที่หลากหลาย จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี บึงขุนทะเลเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและนกน้ำหลายชนิด เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการประมง ชุมชนที่อยู่ติดกับบึงขุนทะเลมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยพึ่งพาอยู่ในรูปของที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และแหล่งสมุนไพร ใช้แหล่งน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตด้วยการทำการเกษตร ประมงพื้นบ้าน และใช้น้ำในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ จึงมีความสำคัญในแง่ของจิตวิญญาณของชุมชน ซึ่งมีความผสมผสานกัน

ระหว่างคนภาคใต้ดั้งเดิมและชาวภาคกลางที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบึงขุนทะเล ส่งผลให้เกิดการ
ท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่แต่ยังไม่เป็นรูปธรรม

ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของนักท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่
เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-40 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา นับถือศาสนาพุทธ รายได้เฉลี่ย
ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาจากภาคใต้ ซึ่งรู้จักบึงขุนทะเลจากการบอกเล่า
ต่อกันมา และเคยมาท่องเที่ยวบึงขุนทะเลมาก่อน นิยมมาท่องเที่ยวแบบกลุ่มเพื่อน โดยรถจักรยานยนต์
แบบเข้าไปเย็นกลับ หากจะพักค้างส่วนใหญ่พักค้างในโรงแรมในตัวเมือง และมองว่าตนเอง
เป็นนักท่องเที่ยวทั่วไป กิจกรรมส่วนใหญ่มาเพื่อพักผ่อน ปิกนิก ล่องเรือรอบบึงขุนทะเล พายเรือ ปั่นจักรยาน
ดูนก และออกกำลังกาย แต่พื้นที่ไม่มีจุดบริการเพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว
ในพื้นที่ และไม่มีมัคคุเทศก์นำเที่ยวที่ชัดเจน และให้ความเห็นว่าควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นดีกว่า
มัคคุเทศก์ต่างถิ่น เพราะรู้จักพื้นที่ดีกว่าและสามารถสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน
สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ที่จอดรถ/ท่าเทียบเรือ มีเพียงพอและสภาพดี ควรมี
การปรับปรุงถนน/เส้นทางคมนาคม ให้มีสภาพดี ปรับปรุงที่พักแรม/บ้านพักในชุมชน ร้านอาหาร ให้ดีขึ้น
ห้องน้ำ/ห้องสุขา มีไม่เพียงพอ ไม่มีป้อมยามรักษาความปลอดภัย ต้องการให้มีการปรับปรุงระบบ
สื่อความหมายในพื้นที่ เช่น ป้ายแนะนำจุดท่องเที่ยว ป้ายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ/
โบรชัวร์) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ คู่มือท่องเที่ยว
และบอร์ดนิทรรศการ ให้เพียงพอ และต้องการการให้บริการด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
การตักเตือนนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามระเบียบ การให้คำแนะนำช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

สำหรับความคิดเห็นและทัศนคติของชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว
อายุระหว่าง 41-60 ปี การศึกษาระดับต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพทำสวน/
ทำไร่เป็นหลัก จำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในครอบครัวรวมกัน 3-4 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง
10,001-15,000 บาท ชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า หากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนจะทำให้
ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่อาจจะทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นด้วย แต่สามารถลดการออกไปประกอบอาชีพ
ต่างถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกอบกิจกรรมในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่
รู้จัก ส่งผลให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา แต่อาจจะทำให้เกิดปัญหาขยะขึ้นในพื้นที่ และต้องการให้มี
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เกี่ยวกับถนนลาดยางเพื่อความสะดวกในการเข้ามาท่องเที่ยว
ร้านจำหน่ายอาหาร ขายของที่ระลึก เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พัก สถานที่
กางเต็นท์ ระบบบำบัดน้ำเสีย ลานแสดงศิลปวัฒนธรรม ระบบการใช้น้ำ โทรศัพท์ และสถานพยาบาล
เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ตามปัจจัยองค์ประกอบ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว จำนวน 10 ตัวชี้วัด
ประกอบด้วย (1) ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก (3) ความเป็น
แหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายากและใกล้สูญพันธุ์ (4) ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากร
ท่องเที่ยว (5) ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต
ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ (6) นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (7) ความหลากหลายของกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ (8) ความง่ายในการเข้าถึงพื้นที่ (9) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว

และ(10) ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย (1) ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ (4) มาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบ ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย (1) รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย (2) ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และ(3) ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย (1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และ(2) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าคะแนน เท่ากับ 3.62 แบ่งตามองค์ประกอบตัวชี้วัด 4 ด้าน พบว่า ด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนน เท่ากับ 4.18 และ 4.03 ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีศักยภาพระดับปานกลาง มีค่าคะแนน เท่ากับ 3.42 และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีศักยภาพระดับต่ำ มีค่าคะแนน เท่ากับ 1.00

บึงขุนทะเล เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี ส่งผลให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีความหลากหลายของพรรณไม้ของพรรณน้ำจืด และพรรณไม้ป่าชายเลนผสมผสานกันอยู่ร่วมกัน เนื่องจากมีระบบนิเวศเชื่อมโยงกับทะเล มีความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำ และนกนานาชนิด และวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ผสมผสานระหว่างภาคใต้และภาคกลาง ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบึงขุนทะเล มี 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติบึงขุนทะเล และ 2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเล เส้นทางท่องเที่ยวในบึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งทางน้ำและทางบก โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นและสร้างเป็นจุดเด่นกับพื้นที่บึงขุนทะเล คือ ศึกษา ระบบนิเวศบึงขุนทะเล ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล กิจกรรมดูนก ชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน พายเรือคายัค/แคนู ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ โดยสามารถจำลองเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 โปรแกรมตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว คือ 1) โปรแกรมแบบครึ่งวัน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางบก เพื่อศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการกำจัดวัสดุเหลือใช้และใช้ประโยชน์กากของเสียจากโรงงานเป็นวัสดุปลูกพืช เรียนรู้พรรณไม้และสัตว์ป่า เรียนรู้การอนุรักษ์พืชสมุนไพร และเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ ท่องเที่ยวบึงขุนทะเล และคลองสาขา เป็นการชมธรรมชาติและเรียนรู้ระบบนิเวศของคลองสาขาของบึงขุนทะเล ดูนก ดูลิงแสม สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้คนที่ทำประมงพื้นบ้าน ศึกษาพืชน้ำและพืชริมน้ำ และแวนนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2) โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน เป็นกิจกรรมชมทิวทัศน์บึงขุนทะเล ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและกลุ่มอาชีพ ประมงพื้นบ้าน นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชื่นชมสถาปัตยกรรมความงามของวัด นวดแผนโบราณ พายเรือคายัค ล่องเรือศึกษาธรรมชาติในบึงขุนทะเล และ 3) โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน เป็นการเพิ่มกิจกรรม ล่องเรือชมหิ่งห้อย ชมการแสดงพื้นบ้าน

ของคนในพื้นที่ พักโฮมสเตย์ในพื้นที่ ตักบาตรพระสงฆ์ยามเช้า ร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์บึงขุนทะเล เช่น เก็บขยะ ปล่อยปลา ปลูกต้นไม้

สำหรับแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล มีดังนี้ 1) จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเลโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) รักษา ฟื้นฟู และเฝ้าระวังผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีแผนในการกำหนดขีดความสามารถในการพัฒนาของพื้นที่บึงขุนทะเล และกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ใช้ประโยชน์ผักตบชวาเพื่อลดปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำและสามารถดงบประมาณในการกำจัดผักตบชวาได้นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้ ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยการมีระบบเฝ้าระวัง โดยให้ชุมชนร่วมกับหน่วยงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่บึงขุนทะเล 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล เช่น เตรียมความพร้อมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรอบพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบเพื่อสร้างแนวร่วมเชิงรุก มีการจัดเวทีชาวบ้าน สร้าง/จัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้นโดยแกนนำจากภาครัฐ 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 5) ส่งเสริมและพัฒนาารูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเล

4.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประเด็นอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล โดยกำหนดปัจจัยและเกณฑ์การชี้วัด จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว จำนวน 10 ตัวชี้วัด ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ตัวชี้วัด ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก 3 ตัวชี้วัด และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2 ตัวชี้วัด ประเมินศักยภาพทุกตัวชี้วัดโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่าย ของสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และคณะ (2538) การกำหนดศักยภาพแบ่งเป็นระดับสูง อยู่ในช่วงคะแนน 3.68-5.00 คะแนน ศักยภาพปานกลาง อยู่ในช่วงคะแนน 2.34-3.67 และ ระดับศักยภาพต่ำ อยู่ในช่วงคะแนน 1.00 – 2.33 คะแนน โดยผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลในภาพรวม เมื่อคำนวณค่าคะแนนศักยภาพ มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.62 มีศักยภาพระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ สุริยารกุล (2546) ที่ได้ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะยอ ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ผลการประเมินศักยภาพในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของอิทธิพล ไทยกมล (2545) เรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้า จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าศักยภาพในการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะแตกต่างกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศพม่า ที่ให้คำนิยาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่า Tourism-related activity in and around its protected areas, and focuses on management tools, systems, and processes that deliver tree elements includes biodiversity and ecosystem conservation; education and learning to enable hosts and visitors to understand and engage with management approached to protect and conserve the natural and cultural assets of these areas; and, economic and social benefits to communities in and around protected areas that (a) reduce their demand for the natural assets of these areas, and (b) engage them in collaborative approaches to protected area management. (ICIMOD, 2015) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในและรอบๆ พื้นที่อนุรักษ์ และมุ่งเน้นกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และป้องกันความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ 2) การศึกษาเรียนรู้ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ด้วยการอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และ 3) คนในและรอบๆ พื้นที่อนุรักษ์ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ลดความต้องการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์

เมื่อแยกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ศักยภาพด้านองค์ประกอบพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นบึงธรรมชาติที่อยู่ใจกลางเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถเป็นแหล่งเชื่อมโยงหรือศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวบรวมสัตว์ป่า/นก หายากเหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งดูนกที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การคมนาคมสะดวก มีความปลอดภัยสูง และนอกจากนี้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนรอบบึงขุนทะเลมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มของผู้คนทางภาคกลางได้อพยพ มาตั้งรกรากในพื้นที่บึงขุนทะเลและได้นำวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผสมผสานกับวิถีชีวิตภาคใต้ ทำให้มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างเรื่องราว/เค้าโครงเรื่องในการสื่อความหมาย (interpretive theme) เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว มีค่าคะแนนศักยภาพเท่ากับ 4.18 ถือได้ว่ามีศักยภาพด้านองค์ประกอบพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยวในระดับสูง ซึ่งตรงกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ สุริยวารกุล (2546) ได้วิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ศักยภาพองค์ประกอบด้านพื้นที่มีศักยภาพสูงเป็นเพราะเกาะยอยังมีพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติอยู่มาก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเรียบง่าย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวน การประมง รวมถึงทอผ้าสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ยังคงรักษาวัฒนธรรมความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไว้ได้ ทำให้ศักยภาพด้านพื้นที่สูง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของอุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ กล่าวว่า พื้นที่ที่จะทำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเป็นฐานจะต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติที่สวยงาม แปลกใหม่ หรือมี

วัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เป็นต้น เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมไม่พอดังต้องมีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ปลอดภัยด้วย ศักยภาพด้านพื้นที่จึงอยู่ในระดับปานกลาง

2) ศักยภาพด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมของชุมชน เกี่ยวกับศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เขตอุทยานห้ามจับสัตว์น้ำ พื้นที่ประกอบกิจกรรม, กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่ มีการแบ่งเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เขตอุทยาน กฎระเบียบข้อบังคับในการประกอบกิจกรรม เช่น ให้สวมเสื้อชูชีพทุกครั้งก่อนลงเรือ ห้ามล่าสัตว์ป่าทุกชนิดบริเวณบึงขุนทะเล แต่ยังไม่ปรากฏเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนในบางกิจกรรม เช่น ยังไม่มีมาตรการการออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว และการติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีพื้นที่ดูแลรับผิดชอบ 3 เทศบาล ที่ไม่เป็นเอกภาพ แต่การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนรอบบึงขุนทะเล ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวิถีชีวิตชุมชนริมบึงขุนทะเล พื้นที่บึงขุนทะเลมีมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีถังขยะไว้คอยบริการ และติดป้ายประชาสัมพันธ์ให้ทิ้งขยะลงถัง และคัดแยกขยะมีระบบป้ายสื่อความหมายให้ช่วยกันประหยัดน้ำประหยัดไฟ แต่ยังไม่มีการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นค่าคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 3.42 คะแนน มีศักยภาพระดับปานกลาง ซึ่งมีระดับศักยภาพเท่ากับงานวิจัยของสมใจ ไช้แก้ว (2548) เรื่อง การประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านบางปรุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประเด็นการกำหนดเขตพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะหรือพื้นที่ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว, จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยติดตามตรวจสอบ และประเมินผลกระทบต่อชุมชน กำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่แต่ละวัน จัดให้มีระบบกำจัดขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ กำหนดให้มีมาตรการประหยัดพลังงานที่สามารถทำได้จริงจริงจังในชุมชน และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความกลมกลืนกับสภาพดั้งเดิม และเหมาะสมกับระบบนิเวศท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และกล่าวว่าปัจจัยนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากหากจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่ดีพออาจทำให้เกิดปัญหาทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้

3) ศักยภาพด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก พบว่านักท่องเที่ยวมีความพอใจต่อระบบสื่อความหมายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดน้ำ และกำจัดของเสีย ซึ่งเป็นรูปแบบเนื้อหาของคำขวัญ คำกลอน ข้อควรปฏิบัติในการพายเรือ ป้ายให้ความรู้ชื่อต้นไม้ และมีสภาพชำรุดและทำจากกระดาษเคลือบพลาสติก นักท่องเที่ยวและชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เมื่อสรุปค่าคะแนนศักยภาพในภาพรวม เท่ากับ 4.03 มีศักยภาพระดับสูง เช่นเดียวกับระดับศักยภาพด้านกิจกรรมและกระบวนการในงานวิจัยของรัตนา อุ่นจันทร์ (2552) เรื่องการศึกษาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีศักยภาพระดับสูง และกล่าวว่า การจัดทำสื่อความหมาย เช่น ป้ายห้ามทิ้งขยะ ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว เป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับ

นักท่องเที่ยวยังมีความรู้และเห็นคุณค่าของทรัพยากรได้ ส่วนงานวิจัยของสมใจ ไช้แก้ว (2548) ที่ศึกษา ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ พายเรือ/ล่องแพ ชี่จักรยาน ท่องเที่ยว ส่องสัตว์/ดูนก ตั้งแคมป์/พักแรม/ปิกนิก โฮมสเตย์และวิถีชีวิตชาวบ้าน และขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสอบถามชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่ากิจกรรมศึกษา ธรรมชาติและพายเรือ/ล่องแพ อยู่ในระดับสูง เนื่องจากมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้นำในการ ประกอบกิจกรรมจึงคอยให้ความรู้และคอยแนะนำแก่นักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้และมี จิตสำนึกในการอนุรักษ์ แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง ซึ่งแตกต่างจาก ผู้วิจัยที่ประเมินศักยภาพด้านปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้าง จิตสำนึก ด้วยการสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการ สื่อความหมาย และความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยวในการเข้ามาประกอบกิจกรรม ซึ่งต่อไป สามารถนำไปพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินศักยภาพให้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้นได้ภายใต้ กรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า องค์ประกอบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการ ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต่อไป

4) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการศึกษาความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนรอบบึงขุนทะเล ตั้งแต่ การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ท่องเที่ยว การรักษาวรรณธรรมท้องถิ่น การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร่วมแสดงความคิดเห็น การได้รับผลประโยชน์ และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อพิจารณาตามลำดับค่าคะแนนร้อยละ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มากที่สุด รองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการรักษาวรรณธรรมท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็น การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การระบุปัญหาและ สาเหตุของปัญหาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจาก ท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวางแผนหรือบริหารจัดการ และร่วมรับ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ระดับความต้องการทุกด้าน ต่ำกว่า ร้อยละ 50 เมื่อพิจารณา ค่าคะแนนตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ มีค่าเท่ากับ 1 เช่นเดียวกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม รับผลประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยว พบว่า มีความต้องการเข้ามามีส่วน มีค่าคะแนน 1.00 เมื่อนำมาหาค่าระดับศักยภาพ พบว่ามีศักยภาพระดับต่ำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับ ผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน

การควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า จนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) อาจจะเป็นเพราะชุมชนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้เข้าร่วมเสวนาระดมความคิดเห็นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2558 ให้ความคิดเห็นว่า อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้สอบถามประชาชนโดยทั่วไปที่อยู่ติดริมบึงขุนทะเล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ไม่ได้ใช้วิธีการเลือกกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จึงไม่ได้เจาะจงกลุ่มของแกนนำในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยก็ไม่ได้เจาะจงสอบถามกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลที่มีการตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวบึงขุนทะเล 2 กลุ่ม หรือกลุ่มแกนนำอื่นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งต่อไปสามารถนำไปศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลต่อไปได้ เมื่อตรวจสอบกับงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีงานวิจัยของอภิรัฐ ปานแป้น (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่าระดับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการด้านการท่องเที่ยว ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา ความต้องการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน รองลงมาคือความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และด้านการดำเนินการ ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุด ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ อรสา คงทอง (2549) ที่ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คูขุด) ที่ได้ประเมินศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่นๆ พบว่าอยู่ในระดับสูง เพราะชุมชนในพื้นที่ตำบลคูขุด มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างต่อเนือง และได้ขยายผลในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นมีการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยววิถีชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่ากลุ่มองค์กร ในพื้นที่สามารถสร้างเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้นได้ งานวิจัยของนันทรัตน์ ทองมีเพชร (2553) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนลีเล็ด ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เสนอแนวคิดที่ว่า ควรจัดให้ประชาชนท้องถิ่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการได้ร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ให้มากขึ้น

การประเมินศักยภาพ การได้มาซึ่งค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัดของผู้วิจัย แตกต่างจาก สุธเชษฐ์ เชนฐมาส และคณะ (2538) ที่ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้ ที่ได้ทำการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้กำหนดปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว 11 ตัวแปร ได้แก่ โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ป่า, ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายาก สัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์หรือชนิดพันธุ์ใหม่ที่ค้นพบ, ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช, ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช, ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ (เฉพาะระบบนิเวศบนบก), ความเป็นแหล่งรวมพืชหายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก, ความโดดเด่น

เฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่, ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ, สภาพภูมิทัศน์, สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง และลักษณะโดดเด่นทางโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรม ในพื้นที่ธรรมชาติ 2) โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ 4) ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 5) ความปลอดภัย และ 6) ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน และ/หรือที่จะพัฒนาในอนาคต กับกิจกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน ควบคู่กับการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งตัวแปรในการประเมินผลกระทบประกอบด้วยตัวแปร 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ ได้แก่ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสัตว์ป่า พืช และสิ่งแวดล้อม ซึ่งพิจารณาจากความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมต่อการรองรับกิจกรรมและการพัฒนาที่จำเป็นในพื้นที่ 2) ผลกระทบต่อวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ และ 3) ผลกระทบต่อศิลปวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุในพื้นที่ธรรมชาติ แล้วประเมินศักยภาพและผลกระทบโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักอย่างง่ายเช่นเดียวกัน พบว่าพื้นที่ที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และวนอุทยานต่างๆ โดยไม่ได้นำตัวแปรการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และแนวโน้มการยอมรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาพิจารณาในสมการถ่วงน้ำหนัก ในขณะที่ตัวชี้วัดและค่าถ่วงน้ำหนักของผู้วิจัย เป็นการศึกษาจากงานเอกสารงานวิจัยและนำมาปรับปรุง และมีผู้เชี่ยวชาญให้ค่าถ่วงน้ำหนัก ก่อนจะทำการประเมินศักยภาพ ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปในพื้นที่บึงขุนทะเลอาจจะต้องมีการกำหนดตัวแปร และค่าความถ่วงน้ำหนัก ที่ใช้เฉพาะพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับระบบนิเวศบึงขุนทะเลจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปในอนาคต

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ท่องเที่ยวทางธรรมชาติบึงขุนทะเล เนื่องจากบึงขุนทะเล เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี ส่งผลให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีความหลากหลายของพรรณไม้ พืชน้ำจืด และพรรณไม้ป่าชายเลนผสมผสานกันอยู่ร่วมกัน เนื่องจากมีระบบนิเวศเชื่อมโยงกับทะเล มีความหลากหลายของชนิดสัตว์น้ำ และนกนานาชนิด และ 2) ท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงขุนทะเล โดยรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในบึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ทั้งทางน้ำและทางบก โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรมุ่งเน้นและสร้างเป็นจุดเด่นกับพื้นที่บึงขุนทะเล คือ ปันจักรยานรอบบึง ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงพายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ ชมวิถีชุมชน ดูลิง ดูนก ชมหิ่งห้อย ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ โดยสามารถจำลองเส้นทาง และโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 โปรแกรม ตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว จากรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะต้องมีผู้นำไปประกอบกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว

นักท่องเที่ยวยังคงไม่สามารถคิดจะไปประกอบกิจกรรมเองได้ จึงต้องอาศัยกลุ่มหรือผู้นำด้านการท่องเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ เป็นผู้นำในการประกอบกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่ได้รับความรู้ ความตระหนักและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ในจุดท่องเที่ยวที่จะไปเรียนรู้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวิภาวี พลรัตน์ (2551) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ กรณีศึกษาย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี ใช้รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำกล่าวว่า มัคคุเทศก์เป็นตัวกลางที่จะประสานความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวไปในทิศทางที่ถูกต้อง สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ส่วนงานวิจัยของมณฑา เพ็ชรวรรณ และปิยะวัฒน์ แสงเพชร (2557) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ทำการเตรียมความพร้อมชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล โดยการสร้างองค์กรชุมชน จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลขุนทะเล แล้วสร้างกิจกรรมท่องเที่ยว ได้เสนอกิจกรรมท่องเที่ยวในหนึ่งวันของตำบลขุนทะเล เริ่มจากชมบรรยากาศยามเช้าชมพระอาทิตย์ขึ้นริมบึงขุนทะเล สัมผัสบรรยากาศวิถีชีวิตดั้งเดิม แวะทานอาหารเช้าที่จำหน่ายริมบึงขุนทะเล หลังจากนั้นเดินทางเยี่ยมชมวัดศานติ-ไมตรี และสนทนาธรรมกับเจ้าอาวาส พร้อมถวายเพลร่วมกับชาวบ้าน สัมผัสวิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่ยังพึ่งพาวัดเป็นที่พึ่งใจ กลางวันหลบร้อนเข้าไปเดินชมธรรมชาติในป่าเฉลิมพระเกียรติ จนเริ่มเย็นแวะร้านขายของที่ระลึกที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โปรแกรมสุดท้ายของวันล่องเรือชมธรรมชาติในบึงขุนทะเลด้วยเรือหางยาวความเร็วต่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการจำลองเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ออกเป็นเส้นทางบกและทางน้ำ เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลและรอบบึงขุนทะเลในพื้นที่ศึกษาวิจัย เป็น 3 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมครึ่งวัน เป็นเส้นทางบก 1 เส้นทาง และเส้นทางน้ำ 2 เส้นทาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของภัทรธนกัลย์ เตียไพบูลย์ (2557) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านห้วยอนวัต ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ชาวบ้านบ้านห้วยอนวัต ได้ร่วมกันเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อการเชื่อมโยงกิจกรรมไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยเป็นโปรแกรมทัวร์ครึ่งวัน 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมทางรถ และโปรแกรมทางเรือ โดยกล่าวว่า ในการกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของบ้านห้วยอนวัต จะเกิดขึ้นและสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรม และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว การสร้างสิ่งที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 2. โปรแกรม 1 วัน โดยชมพระอาทิตย์ขึ้นริมบึงขุนทะเล สัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้านและประมงพื้นบ้าน แวะรับประทานอาหารเช้าในตลาดชุมชนทะเล ชมวิถีชีวิตและกลุ่มอาชีพ พร้อมซื้อของผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของฝาก นมัสการพระพุทธรูป ณ วัดต่างๆ รอบบึงขุนทะเล ได้แก่ วัดท่าอู่ วัดบ้านใหม่พัฒนา วัดโพธิ์ปัก และวัดสมหวังวนาราม พร้อมชื่นชมสถาปัตยกรรมความงามของวัด ปวดเมื่อยแวะนวดแผนโบราณในชุมชนบึงขุนทะเล ช่วงเย็นดื่มตำธรรมชาติกับโปรแกรมล่องเรือชมธรรมชาติในบึงขุนทะเล หรือ พายเรือคายัค ชมธรรมชาติยามเย็นของบึงขุนทะเล เช่นเดียวกับงานวิจัยของมณฑา เพ็ชรวรรณ และปิยะวัฒน์ แสงเพชร (2557) ที่จัดโปรแกรมท่องเที่ยวภายในหนึ่งวันของชุมชนตำบลขุนทะเล ให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวภายใน 1 วัน ได้อย่างครบครัน และยังจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงขุนทะเล จำนวน 10 สถานี

เพื่อเรียนรู้พันธุ์พืชในบึงขุนทะเล ได้แก่ สถานีที่ 1 สำหรับเรือน้อยของปลาเล็ก สถานีที่ 2 ต้นไทรใจ นกเลง สถานีที่ 3 เรื่องของจิกที่ควรราบ สถานีที่ 4 จากนั้นไม่มีวันลืม สถานีที่ 5 สาธุสารพัดประโยชน์ สถานีที่ 6 ต้นกก กาดตามชื่อจริงหรือไม่ สถานีที่ 7 เตยหนาม งามสง่า สถานีที่ 8 ลำพู ชูหึ่งห้อย สถานีที่ 9 จะรักหรือจะร้าย และสถานีที่ 10 สิ่งเล็กๆ ที่เรียกว่าแพงพวย ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า สามารถนำไปใช้เป็น กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติบึงขุนทะเลและสร้างระบบสื่อความหมาย เช่น แผ่นพับ คู่มือศึกษา ธรรมชาติบึงขุนทะเล หรืออบรมผู้ขับเรือ มัคคุเทศก์นำเที่ยว เพื่อให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวได้ และ 3 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจากการ ใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ต้องการประกอบกิจกรรมช่วงเย็นถึงค่ำ มีความต้องการล่องเรือดูสัตว์กลางคืน ชมหิ่งห้อย ชมการแสดงพื้นบ้าน กิจกรรมรอกองไฟ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้จำลองกิจกรรมออกมาตาม ความต้องการของนักท่องเที่ยว ออกเป็นโปรแกรม 2 วัน 1 คืน ประกอบกับกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บึงขุนทะเล มีเครือข่ายของชาวบ้านที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในรูปแบบของโฮมสเตย์ จึงสามารถ จัดโปรแกรมค้างคืนในพื้นที่ได้ แต่เนื่องจากในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวได้ ครอบคลุมพื้นที่ใน ครึ่งวัน ถึง 1 วัน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของธเนศ ทวีบุรุษ (2557) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่นอกจากจัดทำโปรแกรมนำเที่ยวใน ชุมชนแล้ว ชุมชนได้มีแนวคิดที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับแหล่งท่องเที่ยวนอกพื้นที่ เพื่อให้ มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวบาง กลุ่มต้องการที่จะสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณรอบพื้นที่ใกล้เคียง อย่างเช่น พระโคะ ของอำเภอสทิงพระ หรือมีความต้องการที่จะนั่งเรือเพื่อดูวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำโดยรอบทะเลสาบสงขลา จึงได้มีการเพิ่มเติม สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียงชุมชนชะแล้ เช่น อำเภอบางปะกง อำเภอสทิงพระ เป็นต้น จากผลการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างบึงขุนทะเลและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ในรัศมี 80 กิโลเมตร พบว่ามีถึง 222 แห่ง ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวและสร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ต้องการพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัด

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ที่ได้จากแบบสอบถามและการเสวนา ระดมความคิดเห็น คือ 1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และท่องเที่ยวบึงขุนทะเลโดยการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน เช่นเดียวกับแนวคิดของวิภาวี พลรัตน์ (2551) ได้เสนอแนะให้จัดตั้งองค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น ชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ชมรมอนุรักษ์ เพื่อช่วยกันตรวจสอบดูแล แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในแหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชน 2) รักษา พื้นฟู และเฝ้าระวังผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีแผนในการ กำหนดขีดความสามารถในการพัฒนาของพื้นที่บึงขุนทะเล และกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะ เพิ่มขึ้นในอนาคต ใช้ประโยชน์จากฝักตบขวาเพื่อลดปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำและสามารถลด งบประมาณในการกำจัดฝักตบขวาได้นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ควบคุมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ด้วยการมีระบบเฝ้าระวัง ให้ชุมชนร่วมกับหน่วยงานติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่

บึงขุนทะเล สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของดร.ชนิเอมพันธ์ และคณะ (2547) ว่าการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นการติดตามตรวจสอบและประเมินสถานภาพของทรัพยากรอยู่เสมอ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล เช่น เตรียมความพร้อมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รอบพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการ ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบเพื่อสร้างแนวร่วมเชิงรุก มีการจัดเวทีชาวบ้าน สร้าง/จัดกิจกรรม สนับสนุน การท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้นโดยแกนนำจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑา เพ็ชรวรรณ และปิยะวัฒน์ แสงเพชร (2557) กล่าวว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ชาวบ้านและตัวบุคคลเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเชิงนิเวศ และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการ คาดหวังผลตอบแทน ทำให้เกิดการยอมรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองและเข้ามามี บทบาทในการจัดการ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ กราปัญญา (2554) ศึกษาเรื่องรูปแบบการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพุด ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ กล่าวว่า การขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ชุมชน ขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการ ดังนั้นการจัดประชุมราษฎรทุกหมู่บ้าน เพื่อกำหนดรูปแบบการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและเชิญทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนศึกษาดูงานด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากชุมชนที่ประสบ ความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้ในชุมชน น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อม รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่นเดียวกับงานวิจัยของศิริจรรยา ประพตติกิจ (2553) ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ เสนอแนะให้ดำเนินการปรับปรุง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เช่น ถนนหรือเส้นทาง ที่ใช้ในการท่องเที่ยว และป้ายบอกทางต่างๆ รวมถึงการจัดทำเอกสารหรือคู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว 5) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึง ขุนทะเล เช่นเดียวกับงานวิจัยของธเนศ ทวีบุรุษ (2557) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา กล่าวว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ตำบลชะแล้ ณ ขณะนี้ยังเป็นไปในลักษณะของกลุ่มผู้ที่มาศึกษาดูงาน แต่หากในอนาคตชุมชนได้ ปรับปรุงบ้านเรือนรับรองให้ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ และมีการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์ ชุมชนจะปรับโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่บึงขุนทะเลได้ต่อไปในอนาคตว่าหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อย่างสมบูรณ์จะสามารถพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ จากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล ตามปัจจัย องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยด้านประกอบพื้นที่หรือ ทรัพยากรท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านกิจกรรมและ กระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบ แต่ละด้านมีศักยภาพระดับใด เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการจัดการหรือแก้ไขปัญหาตามลำดับ

ความสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีศักยภาพต่ำ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาและจัดการก่อนเป็นลำดับแรก ส่วนปัจจัยที่มีศักยภาพปานกลาง จัดลำดับการจัดการรองลงมาโดยการพัฒนา ส่งเสริม ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะต้องอาศัยกำลังคน งบประมาณ และการวางแผนการจัดการ สำหรับปัจจัยที่มีศักยภาพสูง ก็ต้องรักษาให้มียุ่อย่างยั่งยืนหรือพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป รวมทั้งนำเอาตัวชี้วัดที่มีศักยภาพสูง มาใช้เป็นจุดแข็งในการเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงนักท่องเที่ยวให้รับรู้และสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งสามารถนำแนวคิดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ Shirley Eber, 1992 (อ้างใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

- 1) ใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทางทำธุรกิจ
- 2) ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
- 3) รักษาและส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยว
- 4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาว
- 5) สนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยพิจารณากำหนดราคาและค่าบริการที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็ให้รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย
- 6) ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน บริหารจัดการ และการบริการ ซึ่งจะช่วยให้คนท้องถิ่นมีรายได้ และช่วยยกระดับการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูงขึ้น
- 7) ให้มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อว่าจะได้ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน
- 8) ทำการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการให้มีคุณภาพสูงขึ้น
- 9) ให้ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ เช่น จัดเตรียมเอกสารอย่างพร้อมมูล ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ เข้าใจ และเคารพต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว นั้น และยังช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย
- 10) ทำการศึกษาวิจัย และติดตามผลการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์แก่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ลงทุน

ร่วมกับแนวคิดหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของศูนย์วิจัยป่าไม้ (2541) สรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

- 1) จัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น

ดั้งเดิม

- 2) จัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3) การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามผลการวิจัย ดังนี้

1) พัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล เช่น การเตรียมความพร้อมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรอบพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบเพื่อสร้างแนวร่วมเชิงรุก จัดเวทีชาวบ้าน สร้าง/จัดกิจกรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ให้มากขึ้นโดยแกนนำจากภาครัฐ

2) ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา, การวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว, การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น, การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ร่วมแสดงความคิดเห็น, การได้รับผลประโยชน์ และติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3) ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มเป็นสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล แบ่งอำนาจหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริการนักท่องเที่ยว งานบ้านพัก บริการอาหาร งานยานพาหนะ ฝ่ายต้อนรับ งานการเงิน เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และจัดสรรเงินรายได้ในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

4) จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับพื้นที่ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว (Zoning) เช่น พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ พื้นที่ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว พื้นที่รองรับเพื่อการพัฒนาที่ไม่กระทบต่อพื้นที่และออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ แล้วติดประกาศหรือจัดทำเป็นผังบริเวณหรือแผนผังการใช้ประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

5) จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของบึงขุนทะเลและชุมชนรอบบึงขุนทะเลเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการ

6) พัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นแหล่งดูนก โดยใช้อุปกรณ์ช่วยในการดูนก มีข้อควรปฏิบัติสำหรับนักดูนก ตามแนวทางมาตรฐานการดูนกของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

7) ออกแบบระบบสื่อความหมาย เพื่อสื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาและความสำคัญของบึงขุนทะเล พืชพรรณ ธรรมชาติ สัตว์ป่า/นก วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนสถาน เพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักและมีจิตสำนึกรักหวงแหนพื้นที่

8) จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสมบูรณ์ของทรัพยากรและระบบนิเวศบึงขุนทะเลด้วยการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปลูกต้นไม้ เพื่ออนุรักษ์พรรณไม้ ปลูกไม้้ำ เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

9) จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เช่น พระธาตุศรีสุราษฎร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และสัตว์ป่าเขาท่าเพชร การสร้างเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น คลองร้อยสาย ในบางบางโบไม้ เป็นต้น เพื่อสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวคลองสาขาบึงขุนทะเล นอกจากนี้ยังสามารถสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในรัศมี 80 กิโลเมตร ซึ่งมีถึง 222 แห่ง โดยมีบึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลาง

10) ตั้งกฎระเบียบข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยว เมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลเพื่อไม่ให้กระทบต่อบึงขุนทะเล สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน

11) จัดให้มีถังขยะให้เพียงพอและให้นักท่องเที่ยวแยกขยะให้ถูกต้องเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำป้ายสื่อความหมายถึงอันตรายของขยะประเภทต่างๆ

12) จัดกิจกรรมรณรงค์ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลได้ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์โดยการเก็บขยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแล้วนำมาแลกของที่ระลึก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดหรือวันสำคัญ

13) ควรมีแผนในการกำหนดขีดความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ ทั้งด้านการขยายตัวของเมือง และการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยว รองรับเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ในอนาคต

14) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว

15) จัดหาแนวทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย เช่น จัดทำแผ่นพับ โบรชัวร์ แล้วประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี ธุรกิจนำเที่ยว บริษัททัวร์ ที่พักและโรงแรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และจัดเป็นรายการนำเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ในบริเวณเส้นทางใกล้เคียงเพื่อทำให้รายการน่าสนใจมากขึ้น

16) จัดทำระบบสื่อความหมาย เช่น ป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ หรือโปสเตอร์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในบึงขุนทะเล เช่น ปลา ไม้ น้ำ พรรณไม้ยืนต้น นก เพื่อสร้างคุณค่าการเรียนรู้ไปสู่การอนุรักษ์ และจัดทำป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยว

17) ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ด้วยระบบเฝ้าระวัง ตรวจสอบคุณภาพน้ำร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 14 สุราษฎร์ธานี หรือสถานศึกษา แล้วจัดทำป้ายบอกปริมาณคุณภาพน้ำของบึงเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูล

4.3. ข้อเสนอแนะ

4.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1) จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับพื้นที่และบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด

2) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ สามารถส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรักความหวงแหนถิ่นอาศัย และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

3) ชุมชนให้ความร่วมมือในการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยรอยยิ้มที่แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และต้อนรับด้วยความเต็มใจ ตลอดจนคอยเป็นหูเป็นตาดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

4.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่อาจจะเพิ่มขึ้นในอนาคต

2) ควรมีการศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล เพื่อจะได้ทราบแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อจะได้พัฒนาการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ควรนำรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยวบึงขุนทะเลไปทดลองใช้จริงเพื่อหาจุดเด่น จุดอ่อน แล้วนำมาปรับปรุงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเล

4) ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล เพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2546.
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 74 ก (1 สิงหาคม 2546): หน้า 1.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2557. *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557*. สำนักหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2554. *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. 72 หน้า.
- กระทรวงวัฒนธรรม. 2555. *วัดบ้านใหม่พัฒนา*. http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/165370/วัดบ้านใหม่พัฒนา. ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. กระทรวงวัฒนธรรม. (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2558)
- กัลยารัตน์ ศิริรัตน์. 2550. *การวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปรินญา นิพนธ์วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี. ม.ป.ป. *สุราษฎร์ธานี มีดีทั้ง 19 อำเภอ กับ 5 กลุ่มเส้นทางท่องเที่ยว*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ, กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กุลวดี ละม้ายเงิน. 2551. *ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยขนุน ชุมชนภูผาหมอก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. สารมนุษยศาสตร์ 4, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 37-47.
- เกษม จันท์แก้ว. 2551. *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ชนิษฐา พอนอ่วม และสาทิส สุขผ่องศรี. 2543. *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- ชวลิต วิทยานนท์. 2545. *พรรณปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย*. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- ชุติมา แจงประดิษฐ์. 2550. *การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณอ่าวสลักเพชร เกาะช้าง จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ศักดิ์ สุริยวรกุล. 2546. *การศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- दनัย บวรเกียรติกุล. 2549. *ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพจากการท่องเที่ยวและนันทนาการ*. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ.

- ดรชรณี เอมพันธุ์. 2554. *แบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ*. เอกสารประกอบการเรียนปริญญาโท สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม (ภาคพิเศษ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)
- ดรชรณี เอมพันธุ์, ชัชชัย ตันตีสรินทร์, และเรณูภา รัชชโน . 2551. *การติดตามความสามารถในการรองรับได้ ด้านนันทนาการของอุทยานแห่งชาติ*. คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 10. สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- ดรชรณี เอมพันธุ์, สุทัศน์ วรรณะเลิศ, และ เรณูภา รัชชโน. 2547. *คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum, ROS)*. กรุงเทพฯ, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ตรีรัตน์ รุจิโรก. 2552. *ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาหมู่บ้านที่ 3, 4 และ 5 ตำบลคูขุด อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา*. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 15(3): 482-490.
- เทศบาลตำบลขุนทะเล. 2557. *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558 - 2560)*. เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- เทศบาลตำบลวัดประดู่. มปป. *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558-2560)*.
http://www.watpradoocity.go.th/develop_plan (สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2558)
- เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. มปป. *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2557-2559)*. <http://www.suratcity.go.th/> (สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2558)
- ธเนศ ทวีบุรุษ. 2557. *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนทะเล ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
<http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/10013/1/389666.pdf> (สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2559).
- ัญญกมล ทองดีษา. 2550. *รายงานการวิจัยการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตำบลแม่พูน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ธีรยุทธ กำศิริพิมาน. 2553. *ขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)*. การจัดการความรู้สิ่งแวดล้อม. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 ภูเก็ต.
http://km.reo15.net/index.php?option=com_content&view=article&id=40:2010-05-26-09-46-33&catid=11:envi&Itemid=21. (สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2555.)
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์, วันชัย อรุณประภารัตน์, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, รติกร น่วมภักดี, และธีระพงษ์ ชุมแสงศรี. 2548. *ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ (เล่มที่1) โครงการระบบสนับสนุนการวางแผนการจัดการแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ระยะที่1*. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นันทรัตน์ ทองมีเพชร. 2553. *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนลีเล็ด ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- นิทัศน์ นุ่นสง. 2549. *การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการฐานป่าไม้*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิวัติ เรืองพานิชย์. 2539. *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. *การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุษผา วงษ์พันธุ์ทา. 2544. *การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. ค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2556. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 90 ง (30 กรกฎาคม 2556): หน้า 27.
- ประภัสสร สมบัติศรี. 2551. *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. การเกษตรราชภัฏ 7(1): 73-83.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. 2556. *การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดน และบ้านโดนป่าหน้น อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล*. วารสารสุทธิปริทรรศน์. ปีที่ 27 ฉบับที่ 83 กรกฎาคม – กันยายน 2556. หน้า 97-112.
- พงระภี ศรีสวัสดิ์, ประชุมพร รังสีวงศ์, และเจษฎาภรณ์ ยานุพรหม. 2550. *การศึกษากลไกและศักยภาพของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. รายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พจนา สวนศรี. 2546. *หน่วยที่ 12 บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ: หน่วยที่ 8-15. สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พจนานุกรม แปลภาษา. ม.ป.ป. *ศักยภาพ*. <http://th.w3dictionary.org/> (สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2555)
- พนิตดา สิงห์ครา. 2544. *ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์*. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชญา โคตรชมภู. 2543. *ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง (ด้านบหลังแป)*. รายงานตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และนิติพล ภูตะโชติ. 2541. *การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย และอุบลราชธานี*. เสนอต่อ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภราวเดช พยัฒวิเชียร. 2539. *พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน*. จุลสารการท่องเที่ยว, 15(2), 4-7.
- ภัทร์ธนภัลย์ เตี้ยไพบูลย์. 2557. *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านห้วยนอนวัด ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม ,

คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

<http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/10011/1/388180.pdf> (สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2559)

มณฑา เพ็ชรวรรณ และ ปิยะวัฒน์ แสงเพชร. 2557. *โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุดโครงการความร่วมมือ สกว.-มรส. การพัฒนางานวิจัยและการสนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รุ่นที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5320036 (สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2558)

มธุรส ปราปไพรี. 2543. *ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี*. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2548. *โครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดพัฒนาบึงขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. รายงานการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดฉบับสมบูรณ์. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มิ่งสรร ขาวสอาด และ พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ. 2547. 8 *คู่มือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ในคู่มือรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผน มาตรการหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. หน้า 289-352.

รัตนา อุ่นจันทร์. 2552. *การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนนาการเกษตร, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ลำไย หงส์สิงห์. 2541. *การศึกษาศักยภาพของเขื่อนอุบลรัตน์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัชรภรณ์ จันทร์ขำ. 2547. *ศักยภาพของชุมชนไทลื้อในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาบ้านดอนมูล อำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2551. *วิธีวิทยาการวิจัย*. สุวีริยาสาส์น. กรุงเทพมหานคร.

วิทยาลัยวัดธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2554. *โครงการจัดทำมาตรการลดภาวะโลกร้อนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. รายงานฉบับสมบูรณ์ นำเสนอต่อ องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

- วิภา ศรีระทุ. 2551. *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*. สารนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนและการจัดการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาวี พลรัตน์. 2551. *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ: กรณีศึกษา ย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อดีตราชธานีกรุงธนบุรี*. ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ ทองอินทร์. 2546. *การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศันสนีย์ ชูแหว. ม.ป.ป. *พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands)*. มูลนิธิสืบนาคะเสถียร.
http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=206:libery&catid=66:2009-11-12-08-43-43&Itemid=81 (สืบค้นเมื่อ 5 ก.ย.2555)
- ศิริจรรยา ประพตกิจ. 2553. *การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริอร บุญโร. 2551. *แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุนย์วิจัยป่าไม้. 2541. *คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด สุราษฎร์ธานี. ม.ป.ป. *งานเฝ้าระวังและสำรวจคุณภาพน้ำ*. ศุนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด สุราษฎร์ธานี. <http://www.fisheries.go.th/if-suratthani/searchbasin2.htm>. (สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2555).
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. 2553. *เกาะระ..ปอดสีเขียวแห่งอันดามัน*. จุลสารท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก.ค.53-ก.ย. 53 ปีที่ 3 (3): 9.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันวิจัยสถานะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548. *คู่มือการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. สถาบันวิจัยสถานะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สมใจ แก้วไข. 2548. *การประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านบางปรู จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วนศาสตร์), สาขาการจัดการป่าไม้, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. 2547. *การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ม.ป.ป. *แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2553-2556*. คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (กบจ.สฎ.), กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.
- _____. ม.ป.ป. *แผนปฏิบัติการราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (กบจ.สฎ.), กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.
- สำนักอุทยานแห่งชาติ และสถาบันวิจัยความเป็นเลิศความหลากหลายทางชีวภาพแห่งคาบสมุทรไทย. 2535. *คู่มืออุทยานแห่งชาติลำดับที่ 13 การจัดการสำรวจติดตามทรัพยากรทางบกและทางทะเล*. สำนักอุทยานแห่งชาติ, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- สุธน ช่วยเกิด. 2545. *การศึกษาคุณภาพน้ำของแม่น้ำตาปีตอนล่างและบึงขุนทะเล*. งานวิจัยโดยการสนับสนุนของโครงการ พวส. สำนักงานสภาพัฒนาการวิจัย. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุพจน์ ไทยสุริยะ. 2553. *การศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของเกาะช้าง จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาส, ดรรชนี เอมพันธุ์, วิจักขณ์ ฉิมโฉม และวิชาญ เอียดทอง. 2538. *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้*. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เสรี เวชชบุษกร. 2545. *หน่วยที่ 7 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ: Recreation and nature tourism management หน่วยที่ 1-7. สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสรี เวชชบุษกร. 2545. *หน่วยที่ 7 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 1-7. สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อภิรดี ช้วนตัน, เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี, และ ชนิษฐา ชูสุข. 2554. *การประเมินศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภupes และถ้าเจ็ดคต ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล*. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 17(1): 48-74.
- อภิรัฐ ปานแป้น. 2555. *การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรสา คงทอง. 2549. *ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คุชูด) จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อริสรา เสยานนท์. 2552. การป้องกันความเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตลادن้าอัมพวา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 29, ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2552: 167.
- อำนาจ รักษาผล. 2550. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, หน้า 595-602.
- อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี. มปป. บรรยายสรุปอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี 2556.
http://www.muangsurat.go.th/download/muangsurat_go_th/REPORT/MUANGSURAT2556.pdf (สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2558)
- อิทธิพล ไทยกมล. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้), สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุไรพรรณ ปรางอุตมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. 2545. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 21,4 (ตุลาคม- ธันวาคม): 38-48.
- Arundhati Inamdar-Willetts. (n.d.) *Environmental Management and Ecotourism*. Presentation. Ecotourismkenya.
<http://www.ecotourismkenya.org/downloads/aru%20willetts%20environmental%20management%20and%20ecotourism.pdf> (Accessed December 14, 2011).
- Boo, Elizabeth. 1991. *Making Ecotourism sustainable: Recommendations for Planning, Development and Management*, In *Nature Tourism: Managing for the Environment*. Washington D.C.. Island Press.
- Hall, Derek and Greg Richards. 2003. *Tourism and Sustainable Community Development*. Routledge Taylor & Friends Group. Great Britain.
http://www.amazon.com/Sustainable-Community-Development-Routledge-Advances/dp/0415309158#reader_0415309158 (Accessed September 3, 2011).
- International Centre for Intergrated Mountain Development. 2015. *Myanmar Ecotourism Policy and Management Strategy*. www.icimod.org (Access December 30, 2015)
- José Jiménez García-Herrera. (n.d). *HANDBOOK OF ECOTOURISM IN PROTECTED AREAS OF VIETNAM*. Mekong Tourism Coordinating Office.
<http://mekongtourism.org/website/wp->

- content/uploads/downloads/2011/02/Handbook-of-Ecotourism-in-Protected-Areas-of-Viet-Nam.pdf (Accessed September 3, 2011).
- Kusler, Jon. (n.d). *COMMON QUESTIONS: WETLANDS AND ECOTOURIM*. Association of State Wetlan Managers,Inc. In Cooperation With: The International Institute for Wetland Science and Public Policy.
- Nabhitabhata, Jarujin. and Tanya Chan-ard. 2005. *Thailand Red Data : Mammals, Reptiles and Amphibians*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand.
- Naiyanetr, Phaibul. 2007. *Checklist of Crustaceans Fauna in Thailand (Decapoda, Stomatopoda, Anostraca. Myodocopa and Isopoda)*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand.
- Santisuk, Thawatchai, Kongkanda Chayamarit, Rachun Pooma and Somran Suddee. 2006. *Thailand Red Data : Plants*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand.
- Vidthayanon, Chabalit. 2005. *Thailand Red Data : Fishes*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand. 108 p.
- Wood, Megan Epler. 2002. *Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability*. Frist edition. United Nation publication.
- World Tourism Organization. 2008. *Seminar on Ecotourism and Protected Areas in Africa: Contributing to community development and conservation*. Summary Report. Maputo, Mozambique, 5-7 November 2008.

ภาคผนวก ก.

การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือการทำวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดย

นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำชี้แจง

การสอบถามความคิดเห็นในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ หัวข้อ “ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ภายใต้การควบคุมของ ดร.กฤตยา กานต์ เดชดี และ ดร.กานดา คำชู โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล 2) เพื่อกำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล 3) เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่บึงขุนทะเลโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวชี้วัดศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ละตัวชี้วัดของท่านในฐานะของผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบประเมิน พร้อมขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ชื่อผู้ตอบแบบประเมิน.....

ตำแหน่ง.....

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ ที่สามารถติดต่อได้ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม	ระดับความสำคัญของ ปัจจัย (ค่าน้ำหนัก)					ข้อเสนอ แนะ
			1	2	3	4	5	
ปัจจัยด้านการจัดการเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน								
1. แผนการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ								
2. การจัดการกิจกรรม ท่องเที่ยว								
3. มาตรการในการจัดการ สิ่งแวดล้อม								
4. มาตรการในการเฝ้าระวัง ผลกระทบ								
ปัจจัยด้านกิจกรรมและ กระบวนการที่เอื้อต่อการ เรียนรู้และสร้างจิตสำนึก								
1. รูปแบบและเนื้อหาความรู้ใน การสื่อความหมาย								
2. ความพึงพอใจและ ประสบการณ์ท่องเที่ยว								
3. ความรู้ความเข้าใจและความ ตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ								
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน								
1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดการท่องเที่ยว								
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับ ประโยชน์จากการท่องเที่ยว								

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและเหมาะสมของเครื่องมือการทำวิจัย

1. ผศ.ดร. นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน: อุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
สถานที่ติดต่อ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนงามวงศ์งาน
จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 0-2579-0172
2. ผศ.ดร.อุมาพร มุณีแนม
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน: การศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อม
สถานที่ติดต่อ: ตู้ ปณ 50 คอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90112
โทร.074-286842, 074-429758 E-mail Address: umaporn.m@psu.ac.th
3. ดร. พนาร์ตน์ เดชกุลทอง
ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน: สิ่งแวดล้อม, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สถานที่ติดต่อ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 167 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000
โทร.089-7176656

ตารางภาคผนวก ก-1 สรุปผลการกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยนำไปเป็นค่าน้ำหนัก (Wi) ตัวชี้วัด สำหรับประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าความสำคัญ (Wi)			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
องค์ประกอบด้านพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว					
1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	5	5	5	15	5.0
2. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นกหายาก	5	5	4	14	4.7
3. ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายาก และใกล้สูญพันธุ์	3	3	4	10	3.3
ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว					
4. ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	4	4	4	12	4.0
5. ความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต	5	5	5	15	5.0
6. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5	4	5	14	4.7
7. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	3	4	4	11	3.7
8. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	2	5	4	11	3.7
9. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	5	5	5	15	5.0
10. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	3	5	5	13	4.3
ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน					
1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4	5	5	14	4.7
2. การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว	4	5	5	14	4.7
3. มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม	4	5	5	14	4.7
4. มาตรการในการเฝ้าระวังผลกระทบ	4	5	5	14	4.7
ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก					
1. รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย	5	4	5	14	4.7
2. ความพึงพอใจและประสบการณ์ท่องเที่ยว	5	4	5	14	4.7
3. ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4	4	5	13	4.3

ตารางภาคผนวก ก-1 สรุปผลการกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยนำไปเป็นค่าน้ำหนัก (Wi) ตัวชี้วัดสำหรับประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล ของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าความสำคัญ (Wi)			รวม	เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน					
1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5	5	5	15	5.0
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการท่องเที่ยว	5	5	5	15	5.0

ภาคผนวก ข.

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความยากของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความยากของแบบสอบถาม

ตารางภาคผนวก ข-1 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

ปัจจัย	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านพืชพันธุ์/ธรรมชาติ	-0.633	0.857
2. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านพันธุ์สัตว์	-0.64	0.856
3. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์	-0.551	0.858
4. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านโบราณสถาน/ศาสนสถาน	-0.125	0.846
5. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต	-0.36	0.859
6. โอกาสพบเห็นสัตว์ป่า/นก	-0.123	0.882
7. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายด้านพืชพันธุ์/ธรรมชาติ	-0.64	0.856
8. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายด้านพันธุ์สัตว์	-0.837	0.87
9. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายด้านวัฒนธรรมประเพณี/ชาติพันธุ์	0.941	0.832
10. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายด้านโบราณสถาน/ศาสนสถาน	0.941	0.832
11. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมายด้านวิถีชีวิต	0.232	0.842
12. โอกาสที่จะเกิดอันตรายในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว	-0.427	0.876
13. ศักยภาพของชุมชนในการกำหนดเขตพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	0.933	0.814
14. ศักยภาพของชุมชนในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่	0.937	0.822
15. ศักยภาพของชุมชนในการออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ	0.648	0.833
16. ศักยภาพของชุมชนในการการวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว	0.875	0.816
17. ศักยภาพของชุมชนในการการติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว	0.933	0.814

ตารางภาคผนวก ข-1 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล (ต่อ)

ปัจจัย	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
18. ระบบกำจัดขยะของเสียและสิ่งปฏิกูล	0.927	0.821
19. ระบบกำจัดหรือระบบบำบัดน้ำเสีย	0.953	0.812
20. มาตรการประหยัดพลังงาน	0.933	0.814
21. การควบคุมเสียงรบกวน	0.927	0.821
22. การควบคุมคุณภาพอากาศ	0.937	0.822
23. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว	0.872	0.814
24. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตามตรวจสอบและ ประเมินผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว	0.953	0.812
25. ตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติ	0.937	0.822
26. ติดตั้งป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์ เช่น ห้ามทิ้งขยะ ใช้น้ำ อย่างประหยัด เป็นต้น	0.937	0.822
27. อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	0.937	0.822

Reliability Coefficients N of Case = 30

Cronbach's Alpha = 0.842

N Of Item = 27

ส่วนความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยว และชุมชน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือโดยการตรวจสอบความยากเป็นรายข้อคำถาม ซึ่ง ความยาก หมายถึง สัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ตอบข้อสอบในแต่ละข้อถูก ต่อจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด ดังสูตร

$$P = \frac{R}{N}$$

N

โดยที่

P = ความยากของข้อคำถามแต่ละข้อ

R = จำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ

N = จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด

ตามเกณฑ์ความยากของข้อสอบ กำหนดไว้อยู่ระหว่าง .02 ถึง .08 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 อ้างใน อำนวย รักษาพล, 2549)

- ข้อสอบที่มีค่า p เท่ากับ .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นมีความยากปานกลางพอดี
- ข้อสอบที่มีค่า p ต่ำกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นค่อนข้างยาก
- ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นค่อนข้างง่าย
- ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .20 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นยากเกินไป
- ข้อสอบที่มีค่า p สูงกว่า .80 แสดงว่า ข้อสอบข้อนั้นง่ายเกินไป

เมื่อ p หมายถึง ค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ

ตารางภาคผนวก ข-2 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

ข้อคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูก	ค่าความยาก
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	28	0.93
2. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง	23	0.77
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม	29	0.97
4. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	29	0.97
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้ในสถานที่บันเทิง	14	0.47
6. ป้ายและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวย่อมศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว	23	0.77
7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	24	0.80
8. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	26	0.87

ตารางภาคผนวก ข-2 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว (ต่อ)

ข้อความคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูก	ค่าความยาก
9. การให้บริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	11	0.37
10. ควรให้เอกชน เข้ามาสร้างโรงแรม และรีสอร์ท ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาก เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่มีความสะดวกสบายและเพียงพอ	22	0.73

N of Case = 30, N Of Item = 10

ค่าความยากในภาพรวม เท่ากับ 0.76

ตารางภาคผนวก ข-3 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ข้อความคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูก	ค่าความยาก
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	29	0.97
2. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารอย่างดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง	21	0.70
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม	27	0.90
4. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	27	0.90
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้ในสถานที่บันเทิง	10	0.33
6. ป้ายและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวย่อมศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว	21	0.70
7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	24	0.80

ตารางภาคผนวก ข-3 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน (ต่อ)

ข้อความคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูก	ค่าความยาก
8. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	25	0.83
9. การให้บริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น	9	0.30
10. ควรให้เอกชน เข้ามาสร้างโรงแรม และรีสอร์ท ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่มีความสะดวกสบายและเพียงพอ	29	0.97

N of Case = 30, N Of Item = 10

ค่าความยากในภาพรวม เท่ากับ 0.74

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

โดย

นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามมีทั้งหมด 8 หน้า แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิง
นิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

วันที่เก็บข้อมูล.....

แบบสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

.....

(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง)

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ 1. < 20 ปี 2. 20-40 3. 41-60 4. >60
3. ระดับการศึกษา
 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย 5. ปวช. 6. ปวส.
 7.ปริญญาตรี 8. สูงกว่าปริญญาตรี
4. ศาสนา
 1. พุทธ 2. อิสลาม
 3. คริสต์ 4. อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพหลักของท่าน
 1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2. พนักงานบริษัทเอกชน
 3. รับจ้างทั่วไป 4. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
 5. ทำสวน/ทำไร่ ๕. ประมง
 ๖. การบริการท่องเที่ยว ๕. พ่อบ้าน/แม่บ้าน
 ๖. นักเรียน/นักศึกษา 1. อื่นๆ (ระบุ).....
6. อาชีพรอง/อาชีพเสริมของท่าน
 1. ไม่ประกอบอาชีพเสริม 2. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 ๓. พนักงานบริษัทเอกชน ๓. รับจ้างทั่วไป
 ๔. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ๔. ทำสวน/ทำไร่
 ๕. ประมง ๕. การบริการท่องเที่ยว
 ๖. พ่อบ้าน/แม่บ้าน ๖. 1. นักเรียน/นักศึกษา
 1. อื่นๆ (ระบุ).....
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท 4. 15,001-20,000 บาท
 2. 5,000-10,000 บาท 5. 20,001-25,000 บาท
 3. 10,001-15,000 บาท 6. มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

8. ถิ่นที่อยู่

1. ภาคเหนือ จังหวัด..... 4. ภาคตะวันออก จังหวัด.....
 2. ภาคกลาง จังหวัด..... 5. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัด.....
 3. ภาคใต้ จังหวัด..... 6. กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

1. ท่านรู้จักบึงขุนทะเลจากแหล่งข้อมูลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. แผ่นพับ/เอกสารเผยแพร่ การบอกเล่า
 2. วารสาร/หนังสือนันทนาการ 6. อินเทอร์เน็ต
 3. โทรทัศน์ 7. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 4. บริษัททัวร์ 8. อื่นๆ (ระบุ).....

2. ท่านเคยเดินทางมาเยือนบึงขุนทะเลมาก่อนหรือไม่

1. เคยมา จำนวน.....ครั้ง
 2. ไม่เคยมา

3. ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้

1. คนเดียว 2. ครอบครัว
 3. กลุ่มเพื่อน 4. หมู่มาก
 5. อื่นๆ (ระบุ).....

4. ท่านเดินทางมาโดยวิธีใด

1. รถยนต์ส่วนตัว 5. รถจักรยานยนต์รับจ้าง
 2. รถเช่าเหมา 6. เรือ
 3. รถจักรยานยนต์ 7. อื่นๆ (ระบุ) .....

4. รถโดยสารสาธารณะ

5. การเดินทางมาเยือนบึงขุนทะเลในครั้งนี้ ท่านจัดตัวท่านเองเป็น

1. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/นักท่องเที่ยวที่อยากเรียนรู้ธรรมชาติ
 2. นักดูนก
 3. นักท่องเที่ยวทั่วไป/นักทัศนอาจร
 4. อื่นๆ (ระบุ).....

6. การมาเที่ยวครั้งนี้เป็นลักษณะใด
1. แบบเข้าไป-เย็นกลับ 2. แบบค้างคืน สถานที่พัก
- ( ) 2.1. พักร่วมกับชาวบ้าน/โฮมสเตย์
( ) 2.2. โรงแรม/รีสอร์ทในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี
( ) 2.3. รีสอร์ท ในหมู่บ้าน
( ) 2.4. กางเต็นท์พักแรม
( ) 2.5. อื่นๆ (ระบุ).....
7. ในการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านมาประกอบกิจกรรมใดบ้าง
1. พักผ่อน 2. ปิกนิก
 3. ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล 4. ส่องสัตว์/ดูนก
 5. ซื้อของที่ระลึก/สินค้า OTOP 6. พายเรือ/ล่องเรือ
 7. ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล 8. เข้าร่วมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 9. อื่นๆ (ระบุ).....
8. ท่านมีความพึงพอใจจากการได้รับบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่/หน่วยงานในพื้นที่เพียงใด
1. พึงพอใจ 2. ไม่พึงพอใจ เพราะ.....
9. การท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ท่านคิดว่าควรมีมีคชุเทศกในการนำเที่ยวหรือไม่
1. ควรมี (ตอบข้อ 11) 2. ไม่ควรมี เพราะ.....
10. ท่านคิดว่ามีคชุเทศกควรมีแบบใด
1. คนนอกพื้นที่ 2. คนในพื้นที่
11. การท่องเที่ยวในพื้นที่บึงขุนทะเลในครั้งนี้ ท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง
1. ไม่พบ 2. พบ (โปรดระบุ) .....
12. ท่านคิดว่าจะมาเที่ยวที่นี่อีกหรือไม่
1. มา
 2. ไม่มา เพราะ .....

13. ความคิดเห็นในด้านอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็น	ปริมาณ		คุณภาพ		
	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ดี	พอใช้	ต้องปรับปรุง
1. สิ่งอำนวยความสะดวก					
1.1 ถนน/เส้นทางคมนาคม					
1.2 ที่จอดรถ/ท่าเทียบเรือ					
1.3 ที่พักแรม/บ้านพักในชุมชน					
1.4 ร้านอาหาร					
1.5 ห้องน้ำ/ห้องสุขา					
1.6 จุดชมวิว/ศาลาชมวิว					
1.7 ป้อมยามรักษาความปลอดภัย					
1.8 การจัดการขยะมูลฝอย					
1.9 การจัดการน้ำเสีย					
2. ระบบสื่อความหมาย					
2.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					
2.2 ป้าย/สัญลักษณ์บอกทิศทาง					
2.3 ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้					
2.4 แผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์					
2.5 เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางบก					
2.6 เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางน้ำ					
2.7 กิจกรรมนันทนาการ/กิจกรรมการท่องเที่ยว					
3. การจัดการบริการดูแลนักท่องเที่ยว					
3.1 การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว					
3.2 การตั้งเตือนนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ					
3.3 การให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อจำเป็น					

14. ท่านต้องการให้มีการสื่อความหมายอย่างไรในแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ	☐ 2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (ระบุ).....
☐ 3. บอร์ดนิทรรศการ	☐ 4. ป้ายให้ข้อมูล/ความรู้
☐ 5. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	☐ 6. คู่มือท่องเที่ยว
☐ 7. คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่/ชุมชน	☐ 8. ป้ายแนะนำจุดท่องเที่ยว
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ)	

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านมีโอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก เพียงใด
☐ 1. ไม่สามารถพบเห็นได้เลย
☐ 2. หรือเห็นได้ยากมาก เพราะสัตว์ป่า/นกมีน้อย
☐ 3. พบเห็นได้แต่ต้องใช้เวลาหรือความพยายาม เพราะสัตว์ป่า/นกมีน้อย
☐ 4. พบเห็นได้ในระยะห่าง อาจต้องอาศัยอุปกรณ์ช่วย เพราะสัตว์ป่า/นกไม่คุ้นเคยต่อคน
☐ 5. พบเห็นได้ง่ายโดยทั่วไป สัตว์ป่า/นกคุ้นเคยกับคนแล้ว
2. ท่านพึงพอใจต่อทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์โดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น ระบบนิเวศบึงหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ
☐ 1 พึงพอใจ	☐ 2 ไม่พึงพอใจ
3. ท่านคิดว่าในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. ศึกษาธรรมชาติ	☐ 2. ส่องสัตว์/ดูนก
☐ 3. ชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล	☐ 4. นั่งเรือ/ล่องแพ
☐ 5. ชื่อของที่ระลึก/สินค้า OTOP	☐ 6. พายเรือแคนู/คายัค
☐ 7. ขี่จักรยานท่องเที่ยวรอบบึงขุนทะเล	☐ 8. ซิม้า/นั่งช้าง
☐ 9. ศึกษาท้องฟ้า (ดูดาว)	☐ 10. ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง
☐ 11. ตกปลา	☐ 12. ตั้งแคมป์พักแรม สถานที่.....
☐ 13. เข้าร่วมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์	
☐ 14. ศึกษา เรียนรู้ ประวัติความเป็นมา ของแหล่งโบราณสถาน/โบราณคดี และประวัติศาสตร์	
☐ 15. อื่นๆ (ระบุ).....	
4. ท่านมีความพึงพอใจกับสภาพเส้นทางและการเข้าถึงพื้นที่หรือไม่
☐ 1 พึงพอใจ	☐ 2 ไม่พึงพอใจ เพราะ (ระบุ).....
5. ท่านคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีความปลอดภัยต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวหรือไม่
-	
--
☐ มีความปลอดภัย
--

- ไม่มีความปลอดภัย ควรปรับปรุงด้าน
- ( ) สภาพเส้นทางคมนาคม
  - ( ) การรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่
  - ( ) สภาพยานพาหนะที่ใช้ในการท่องเที่ยว เช่น เรือ รถโดยสาร
  - ( ) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยวเช่น ป้ายเตือน
  - ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

6. ท่านพึงพอใจต่อระบบป้ายสื่อความหมายที่แสดงให้ท่านได้เรียนรู้ด้านการประหยัดพลังงาน และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี หรือไม่

- 1 พึงพอใจ   2 ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

7. ท่านพึงพอใจต่อระบบสื่อความหมาย (คนหรือมีคฤศคร์ ป้าย แผ่นพับ วิดีทัศน์ เป็นต้น) ซึ่งให้ความรู้และความเพลิดเพลินเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวหรือไม่

- 1 พึงพอใจ   2 ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

8. ในการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านพึงพอใจและได้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดีหรือไม่

- 1 พึงพอใจ   2 ไม่พึงพอใจ เพราะ.....

9. ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน		
2. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารที่ดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง		
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม		
4. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้ในสถานที่บันเทิง		
6. ป้ายและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวย่อมศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว		
7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
8. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น		
9. การให้บริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น		
10. ควรให้เอกชน เข้ามาสร้างโรงแรม และรีสอร์ท ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่มีความสะดวกสบายและเพียงพอ		

**ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
บึงขุนทะเล**

1. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวควรมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย
และต่างประเทศ

1 เห็นด้วย 2 ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะมีการพัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1 เห็นด้วย 2 ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลควรมุ่งเน้นในรูปแบบกิจกรรมแบบใด เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับ
พื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 ส่องสัตว์/ดูนก
เหตุผล (ระบุ).....

2 ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....

3 ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....

4 ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....

5 พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ
เหตุผล (ระบุ).....

6 ศึกษาศิลปวัฒนธรรมประเพณี
เหตุผล (ระบุ).....

7 ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์
เหตุผล (ระบุ).....

8 อื่นๆ (ระบุ).....
เหตุผล (ระบุ).....

4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี
1. เห็นด้วย   2. ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

5. ท่านคิดว่าหากจะพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเลหรือใกล้เคียง เพื่อให้ท่านได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่สุด ท่านต้องการไปเที่ยว/ชมหรือประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวอะไรบ้าง ตามลำดับ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (โปรแกรมทัวร์) ในพื้นที่บึงขุนทะเล

กิจกรรมช่วงเช้า ประกอบด้วย

.....

.....

.....

กิจกรรมช่วงกลางวัน ประกอบด้วย

.....

.....

.....

กิจกรรมช่วงเย็น/กลางคืน ประกอบด้วย

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามชุมชน

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามชุมชน

โดย

นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามมีทั้งหมด 11 หน้า แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

ส่วนที่ 5 สภาพปัญหา อุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ชุมชนที่เก็บข้อมูล.....

แบบสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในพื้นที่บึงขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อ-สกุล.....
บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ เมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง)

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ 1. < 20 ปี 2. 20-40 3. 41-60 4. >60
3. สถานภาพในครัวเรือน 1. หัวหน้าครอบครัว 2. คู่สมรส 3. ผู้อาศัย
4. ระดับการศึกษา
  1. ไม่ได้เรียนหนังสือ 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
  4. มัธยมศึกษาตอนปลาย 5. ปวช. 6. ปวส.
  7. ปริญญาตรี 8. สูงกว่าปริญญาตรี
5. ศาสนา
  1. พุทธ 2. คริสต์
  3. อิสลาม 4. อื่นๆ (ระบุ).....
6. อาชีพหลักของท่าน
  1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2. พนักงานบริษัทเอกชน
  3. รับจ้างทั่วไป 4. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
  5. ทำสวน/ทำไร่ 6. ประมง
  7. การบริการท่องเที่ยว 8. พ่อบ้าน/แม่บ้าน
  9. นักเรียน/นักศึกษา 10. อื่นๆ
  - (ระบุ).....
7. อาชีพรอง/อาชีพเสริมของท่าน
  1. ไม่ประกอบอาชีพเสริม 2. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
  3. พนักงานบริษัทเอกชน 4. รับจ้างทั่วไป
  5. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย 6. ทำสวน/ทำไร่
  7. ประมง 8. การบริการท่องเที่ยว
  9. พ่อบ้าน/แม่บ้าน 10. นักเรียน/นักศึกษา
  11. อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง (ต่อ)

ผลกระทบ	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ไม่มี	ข้อเสนอแนะ
ด้านสังคม				
8. เกิดปัญหาอาชญากรรม/อบายมุข เช่น การพนัน ลักขโมย และการแพร่ระบาดของยาเสพติด				
9. การย้ายออกของคนในถิ่น				
10. ทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเปลี่ยนไป				
11. การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน				
ด้านสิ่งแวดล้อม				
12. ปัญหาขยะ				
13. น้ำเสีย				
14. เสียงรบกวน				
15. ฝุ่นละออง/มลพิษทางอากาศ				
16. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน				

ส่วนที่ 3 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนทะเล

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านองค์ประกอบพื้นที่หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว (5=มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = ไม่มี)

ปัจจัย	พนักู้พิชและ ธรรมชาติ ในและ รอบบึงชุมชนทะเล					พนักู้สัตว (สัตว์ป่า/นก/สัตว์น้ำ)					วัฒนธรรม พื้นฐั					โบราณสถาน/ ศาสนสถาน					วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ ของชุมชนรอบบึงชุมชน ทะเล				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และระบบนิเวศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือมีความประกอบของวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน ประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์โดดเด่นที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นเพียงใด																									
2. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถนำมาใช้เป็นตัวดึงดูดในการสร้างเรื่องราว/เค้าโครง เรื่องการสื่อความหมาย (interpretive theme) เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด																									

3. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถาน ที่มีความโดดเด่น มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีตำนานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยว และควรค่าแก่การอนุรักษ์ฟื้นฟู หรือไม่
- 1 ไม่มี   2 มี ได้แก่.....
4. ท่านคิดว่าในพื้นที่บึงขุนทะเลสามารถประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ศึกษาธรรมชาติ   2. ส่องสัตว์/ดูนก
3. ชมวิถีชีวิตชุมชนรอบบึงขุนทะเล   4. นั่งเรือ/ล่องแพ
5. ซื้อของที่ระลึก/สินค้า OTOP   6. พายเรือแคนู/คายัค
7. ขี่จักรยานท่องเที่ยวรอบบึงขุนทะเล   8. ซิม้า/นั่งช้าง
9. ศึกษาท้องฟ้า (ดูดาว)   10. ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง
11. ตกปลา   12. ตั้งแคมป์พักแรม สถานที่.....
13. เข้าร่วมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์
14. ศึกษา เรียนรู้ ประวัติความเป็นมา ของแหล่งโบราณสถาน/โบราณคดี และประวัติศาสตร์
15. อื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านคิดว่าในพื้นที่บึงขุนทะเลมีโอกาสที่จะเกิดอันตราย ในบริเวณเส้นท่องเที่ยวหรือไม่ (แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย และปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาด)
- 1 มีสถิติเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี
- 2 มีสถิติเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี
- 3 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี
- 4 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 5 ปี
- 5 มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งในรอบ 10 ปีหรือนานกว่าหรือไม่มีเลย

กรุณายกตัวอย่างอันตรายที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่บึงขุนทะเล .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้ ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีศักยภาพหรือขีดความสามารถที่จะดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	ระดับศักยภาพ				
	1	2	3	4	5
1. กำหนดเขตหรือแบ่งพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือแบ่งพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว					
2. กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของพื้นที่					
3. การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้กลมกลืนกับธรรมชาติ					
4. การวางแผนด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว					
5. การติดตามและจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว					

หมายเหตุ 1 = ไม่มี
2 = น้อย
3 = ปานกลาง
4 = มาก
5 = มากที่สุด

7. การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่นพื้นที่ที่ผู้ผุ่ณอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่

1 ใช่

2 ไม่ใช่

2) ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือวัฒนธรรมของชาติ

1 ใช่

2 ไม่ใช่

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ

1 ใช่

2 ไม่ใช่

8. ท่านคิดว่า ถ้ามีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชนของท่าน ชุมชนจะมีศักยภาพในการกำหนดมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับใด

รายละเอียด	ระดับศักยภาพ				
	1	2	3	4	5
มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม					
1. จัดให้มีระบบกำจัดขยะ ของเสียและสิ่งปฏิกูล					
2. มีระบบการกำจัดหรือบำบัดน้ำเสีย					
3. กำหนดให้มีมาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทำได้อย่างจริงจังในชุมชน					
4. มีการควบคุมเสียงรบกวน เช่น กำหนดเวลาให้บริการร้านค้าและสถานบันเทิง ห้ามส่งเสียงดังในเวลากลางคืน					
5. มีการควบคุมคุณภาพอากาศ เช่น รมรงค์ลดควันดำ ห้ามก่อกองไฟ					
มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ					
1. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว					
2. การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว					
3. ตั้งกฎระเบียบชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ					
4. ติดตั้งป้ายเตือน/ป้ายประชาสัมพันธ์ เช่นห้ามทิ้งขยะ ใช้น้ำอย่างประหยัด ปิดไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้ เป็นต้น					
5. อบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

- หมายเหตุ
- 1 = ไม่มี
  - 2 = น้อย
  - 3 = ปานกลาง
  - 4 = มาก
  - 5 = มากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก

9. ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้นานขึ้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน		
2. การประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นอาหารที่ดีที่สุด ไม่ควรให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารพื้นเมือง		
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม		
4. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดได้ทุกที่แม้ในสถานที่บันเทิง		
6. ป้ายและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้ต่างๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวย่อมศึกษาข้อมูลพื้นที่มาก่อนแล้ว		
7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
8. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ชาวบ้าน/ชุมชนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น		
9. การให้บริการนักท่องเที่ยวพักค้างคืนที่บ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่น จัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของราษฎรในท้องถิ่น		
10. ควรให้เอกชน เข้ามาสร้างโรงแรม และรีสอร์ท ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่มีความสะดวกสบายและเพียงพอ		

ตอนที่ 4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

10. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านต่างๆ เหล่านี้หรือไม่

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ
1.) มีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมหาหรือ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
2.) มีส่วนร่วม ในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
3) มีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว		
4) มีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น		
5) มีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
6) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น		
7) มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่นรายได้จากการท่องเที่ยว		
8) มีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		

11. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือไม่

1. ไม่ต้องการ   2. ต้องการ จากกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 2.1. ขายอาหาร-เครื่องดื่ม
  - 2.2. จำหน่ายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/ของฝาก
  - 2.3. นำเที่ยวชมชุมชน/มัคคุเทศก์
  - 2.4. นำศึกษาธรรมชาติ/ดูนก
  - 2.5. การถูกจ้างงานด้านการท่องเที่ยว
  - 2.6. ให้สถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว
  - 2.7. การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง
  - 2.8. เป็นแหล่งความรู้วิถีชีวิต/กลุ่มอาชีพ
  - 2.9. อื่นๆ ระบุ).....

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึงขุนทะเล

1. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวบึงขุนทะเลควรมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
  1. เห็นด้วย
  2. ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
 .....
 .....

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะมีการพัฒนาบึงขุนทะเลให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  1. เห็นด้วย
  2. ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
 .....
 .....

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเลควรมุ่งเน้นในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบใด เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  1. ส่องสัตว์/ดูนก
เหตุผล (ระบุ).....
  2. ชมวิถีชีวิตรอบบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....
  3. ปั่นจักรยานรอบบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....
  4. ล่องเรือศึกษาระบบนิเวศบึงขุนทะเล
เหตุผล (ระบุ).....
  5. พายเรือคายัค/แคนู/จักรยานน้ำ
เหตุผล (ระบุ).....
  6. ศึกษาศิลปวัฒนธรรมประเพณี
เหตุผล (ระบุ).....
  7. ชมโบราณสถาน/นมัสการสิ่งศักดิ์
เหตุผล (ระบุ).....
  8. อื่นๆ (ระบุ).....
เหตุผล (ระบุ).....

5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะพัฒนาให้บึงขุนทะเลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี
  1. เห็นด้วย
  2. ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
 .....
 .....

**ส่วนที่ 5 สภาพปัญหา อุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บึง
ขุนทะเล**

1. สภาพปัญหาอุปสรรค และที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....
.....

2. แนวทางแก้ไข

.....
.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....

ภาคผนวก จ

แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล

ตัวชี้วัด	ค่าความสำคัญ (Wi)	คะแนน (Ri)	ค่าคะแนน (Wi×Ri)
1. ปัจจัยด้านองค์ประกอบของพื้นที่หรือทรัพยากรท่องเที่ยว			
1.1. ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	5		
1.2. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า/นก	4.7		
1.3. ความเป็นแหล่งรวมสัตว์ป่า/นกหายาก	3.3		
1.4. ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	4		
1.5. ความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์	4.3		
1.6. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย	5		
1.7. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	3.7		
1.8. ความยากง่ายในการเข้าถึงพื้นที่	3.7		
1.9. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	5		
1.10. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	4.3		
2. ปัจจัยด้านการจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน			
2.1 ศักยภาพหรือขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.7		
2.2 ด้านการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.7		
2.3 มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อม	4.7		
2.4 มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ	4.7		
3. ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึก			
3.1 รูปแบบและเนื้อหาความรู้ในการสื่อความหมาย	4.7		
3.2 ความพึงพอใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว	4.7		
3.3 ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับ	4.3		

ตัวชี้วัด	ค่าความสำคัญ (Wi)	คะแนน (Ri)	ค่าคะแนน (Wi×Ri)
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
4.1 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5		
4.2 ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว	5		

ภาคผนวก ฉ

บัญชีรายชื่อสิ่งมีชีวิตที่พบในพื้นที่บึงขุนทะเลและสถานภาพการอนุรักษ์

ตารางภาคผนวก ฉ-1 บัญชีรายชื่อและสถานภาพการอนุรักษ์ของพรรณไม้ที่พบในบริเวณบึงขุนทะเล

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	วิสัย	สถานภาพ	
					การอนุรักษ์ ONEP 2006	แหล่งข้อมูล
1	ACANTHACEAE	เหงือกปลาหมอ	<i>Acanthus ebracteatus</i>	US	-	ต,พ,ถ
2	AMARANTHACEAE	ผักเป็ด, ผักเป็ดน้ำ	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	AqH	-	ต,พ,ถ
3	ANACARDIACEAE	เตยหนาม	<i>Pentaspadon velutinus</i>	T	-	ต,ถ
4	ARACEAE	จอก	<i>Pistia stratiote</i>	AqH	-	ต,พ,ถ
5	ARACEAE	บอน	<i>Colocasia spp.</i>	H	-	ต,พ
6	ARACEAE	แมงหน	<i>Lemna trisulca</i>	AqH	-	ต
7	ARECACEAE	จาก	<i>Nypa fruticans</i>	P	-	ต,พ
8	ARECACEAE	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i>	P	-	ต,ถ
9	ARECACEAE	มะพร้าว	<i>Cocos nucifera</i>	EXP	-	ต,พ
10	ARECACEAE	หมาก	<i>Areca catechu</i>	EXP	-	ต,พ
11	ARECACEAE	หมากลิ้ง	<i>Pinanga riparia</i>	P	-	ถ
12	ARECACEAE	หาลาซะโอิน	<i>Oncosperma tigillarum</i>	P	-	ต,ถ
13	ARECACEAE	หวายน้ำ	<i>Daemonorops angustifolia</i>	CP	-	ต,ถ
14	ASCLEPIADACEAE	นมเมีย	<i>Dischidia griffithii</i>	GH	-	ต
15	ASCLEPIADACEAE	หัวลิง	<i>Sarcolobus globosus</i>	C	-	ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	รหัส	สถานภาพ การอนุรักษ์ ONEP 2006	แหล่งข้อมูล
16	ASTERACEAE	กะเม็ง	<i>Eclipta prostrata</i>	H	-	ต,พ
17	ASTERACEAE	ผักขูปลิง	<i>Enydra fluctuans</i>	AqH	-	ต,พ
18	BLECHNACEAE	ลำแพง/ปรงสวน/ลำแพ้ง	<i>Stenochlaena palustris</i>	CF	-	ต,พ
19	CERATOPHYLLACEAE	สาหร่ายพวงกะโหลก	<i>Ceratophyllum demersum</i>	AqH	-	ต,พ
20	CHARACEAE	สาหร่ายใต้อาบน้ำ	<i>Chara zeylanica</i>	AqH	-	ต,พ
21	CYPERACEAE	กก	<i>Cyperus difformis</i>	H	-	ต,พ
22	DIPTEROCARPACEAE	รัง	<i>Shorea siamensis</i>	T	-	ต
23	ELAEOCARPACEAE	กระต่อนรอก	<i>Eleocharpus rugosus</i>	T	-	ต,ถ
24	FABACEAE	กะเฉด	<i>Neptunia oleracea</i>	AqH	-	พ
25	FABACEAE	ทองกลางน้ำ	<i>Erythrina fusca</i>	T	-	ต,พ
26	FABACEAE	เทพี	<i>Caesalpinia crista</i>	C	-	ถ
27	FABACEAE	มะพร้าวกระ	<i>Dendrolobium triangulare</i>	S	-	ต
28	FABACEAE	โสน	<i>Sesbania javaiica</i>	US	-	ต
29	FABACEAE	หนามร้อย	<i>Mucuna gigantea</i>	C	-	ต,พ
30	FLAGELLARIACEAE	หวายลิง	<i>Flagellaria indica</i>	HC	-	ต,พ
31	HANGUANACEAE	กก	<i>Hanguana malayana</i>	H	-	ต,พ
32	HYDROCHARITACEAE	สาหร่ายหางกระรอก	<i>Hydrilla verticillata</i>	AqH	-	ต,พ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	นิสัย	สถานภาพ การอนุรักษ์ ONEP 2006	แหล่งข้อมูล
33	LECYTHIDACEAE	จิกน้ำ	<i>Barringtonia acutangula</i>	ST/T	-	ต,พ
34	LENTIBULARIACEAE	สาหร่ายข้าวเหนียว	<i>Utricularia aurea</i>	AqH	-	ต
35	LYGODIACEAE	ลิเภา	<i>Lygodium polystachyum</i>	CF	-	ต
36	LYTHRACEAE	ลำพู	<i>sonneratia caseolaris</i>	T	-	ต,พ
37	LYTHRACEAE	ลำแพน	<i>Sonneratia alba</i>	T	-	ต
38	MALVACEAE	ปอสา	<i>Hibiscus macrophyllus</i>	S/ST	-	ต
39	MALVACEAE	โพงทะเล	<i>Thespesia populnea</i>	ST	-	ต,ถ
40	MARANTACEAE	สาตู่	<i>Maranta arundinacea</i>	EXH	-	ต,พ
41	MORACEAE	ไทร, ไทรย้อย, ไทรย้อยใบ แผลง	<i>Ficus benjamina</i>	T	-	ต,พ
42	MYRISTICACEAE	กรวยน้ำ	<i>Horsfieldia macrocoma</i>	T	-	ต
43	MYRISTICACEAE	เขรป่าพระ, กระเขรป่าพระ	<i>Horsfieldia irya</i>	T	-	ต
44	MYRTACEAE	เสม็ดขาว	<i>Melaleuca leucadendra</i>	EXS/ST	-	ต
45	NYMPHAEACEAE	บัวสาย	<i>Nymphaea lotus</i>	AqH	-	ต,พ
46	ONAGRACEAE	แมงพวย, ผักปอดน้ำ	<i>Ludwigia adscendens</i>	AqH	-	พ
47	PARKERIACEAE	ผักกูดน้ำ	<i>Ceratopteris thalictroides</i>	AqF	-	ต,พ
48	POACEAE	หญ้าขจร	<i>Brachiaria mutica</i>	EXG	-	ต,พ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	รหัส	สถานภาพ การอนุรักษ์ ONEP 2006	แหล่งข้อมูล
49	POACEAE	หญ้าไทร, หญ้าคมบาง	<i>Leersia hexandra</i>	G	-	ต,พ
50	POACEAE	หญ้าพองลม	<i>Hygronza aristata</i>	G	-	พ
51	POACEAE	อ้อ	<i>Arundo donax</i>	G	-	ต,พ
52	POLYGONACEAE	เอื้องน้ำ	<i>Polygonum tomentosum</i>	H	-	ต
53	PONTEDERIACEAE	ผักตบชวา	<i>Eichornia crassipes</i>	EXAqH	-	ต,พ
54	PTERIDACEAE	ปรงทะเล	<i>Acrostichum aureum</i>	AqF	-	ต
55	RUBIACEAE	เป้งเม่น	<i>Guettarda speciosa</i>	ST	-	ต
56	RUBIACEAE	ลุมบัง/กระทุงหูกลาง	<i>Neonaucllea sessilifolia</i>	T	-	ต,ถ
57	SALVINIACEAE	จอกหู	<i>Salvinia cucullata</i>	AqF	-	ต,พ
58	Sapindaceae	เนียงน้ำ	<i>Aesculus assamica</i>	T	-	ต,ถ
59	THELYPTERIDACEAE	ผักกูดผี	<i>Cyclosorus terminans</i>	TerF	-	ต,พ
60	UMBELLIFERAE	ผักชีล้อม	<i>Trachyspermum roxburghianum</i>	H	-	ต
61	VITACEAE	เถาต้น	<i>Cissus repens</i>	C	-	พ
62	-	ต้นลัก	-	-	-	ถ
63	-	ตีนกาบ	-	-	-	ต

หมายเหตุ

รหัส (ตามหนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมมติฐานที่ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557; กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2557)

Aqf = Aquatic Fern เฟินที่อาศัยอยู่ในน้ำ
 Aqh = Aquatic Herb ไม้ล้มลุกที่อาศัยอยู่ในน้ำ
 C = Climber ไม้เถา
 CF = Climbing Fern เฟินที่มีลักษณะเลื้อยพัน
 CP = Climbing Plant หนากหรือปาล์มที่มีลักษณะพันเลื้อย
 CH = Creeper Herb ไม้ล้มลุกที่ลำต้นทอดคลานไปตามดิน หิน หรือลำต้น
 EX = Exotic มาจากต่างประเทศ
 G = Grass หญ้า รวมทั้งกกต่างๆ
 H = Herb ไม้ล้มลุก หมายถึง พืชที่ไม่มีเนื้อไม้ ลำต้นไม่แข็งแรงแรงส่วนมากมีอายุสั้น
 HC = Herbaceous Climber ไม้เถาล้มลุก
 P = Palm หนาก หรือ ปาล์ม
 S = Shrub ไม้พุ่ม หมายถึง พืชที่มีเนื้อไม้ และแตกกิ่งก้านสาขาในระดับใกล้กับผิวดิน ทำให้ดูเป็นกอ หรือ เป็นพุ่ม
 ST = Shrubby Tree ไม้ต้นขนาดเล็ก
 T = Tree ไม้ต้น หมายถึง พืชที่มีเนื้อไม้มาก มีลำต้นสูงชะลูดจากพื้นดินขึ้นมาระยะหนึ่ง แล้วจึงแตกกิ่งก้านสาขาอยู่ในระดับสูง
 Terf = Terrestrial Fern เฟินที่อาศัยอยู่บนพื้นดิน
 US = Undershrub ไม้พุ่มขนาดเล็ก

แหล่งข้อมูล

ต = ตรวจจับเอกสาร

ถ = สอบถาม

พ = สืบรวจพบ

ตารางภาคผนวก ฉ-2 บัญชีรายชื่อและสถานภาพการอนุรักษ์ของชนิดสัตว์ป่าที่พบในปัจจุบันทะเล

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	แหล่งข้อมูล
นกป่า							
1	Accipitridae	นกเหยี่ยวดำใหญ่,เหยี่ยวดำหูดำ	<i>Milvus lineatus</i>	ค	-	-	พ
2	Accipitridae	นกเหยี่ยวรุ้ง	<i>Spilornis cheela</i>	ค	-	-	พ
3	Alcedinidae	นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา	<i>Halcyon capensis</i>	ค	-	-	ต
4	Alcedinidae	นกกะเต็นออกขาว	<i>Halcyon smyrnensis</i>	ค	-	-	ต,พ
5	Anatidae	เป็ดแดง	<i>Dendrocygna javanica</i>	ค	-	กลุ่มที่ 2	ต,พ
6	Anatidae	เป็ดคับแค	<i>Nettapus coromandelianus</i>	ค	-	กลุ่มที่ 2	ต,พ
7	Apodidae	นกแอ่นกินรัง	<i>Aerodramus germami</i>	ค	-	-	ถ
8	Ardeidae	นกยางกรอกพันธุ้จีน	<i>Ardeola bacchus</i>	ค	-	-	ต,พ
9	Ardeidae	นกยางควาย	<i>Bubulcus ibis</i>	ค	-	-	ต,พ
10	Ardeidae	นกยางโทนน้อย	<i>Egretta intermedia</i>	ค	-	-	พ
11	Ardeidae	นกยางโทนใหญ่	<i>Egretta alba</i>	ค	-	-	ต,พ
12	Ardeidae	นกยางเป็ย	<i>Egretta garzetta</i>	ค	-	-	ต,พ
13	Ardeidae	นกยางไฟ	<i>Ixobrychus cinnamomeus</i>	ค	-	-	ต,พ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
14	Caprimulgidae	นกตบยุงทางยาว	<i>Caprimulgus macurus</i>	ค	-	-	ต,พ
15	Charadriidae	นกกระแตแต้แว้ด	<i>Vanellus indicus</i>	ค	-	-	ต,พ
16	Chloropseidae	นกเขี้ยวก้านทองเล็ก	<i>Chloropsis cyanopogon</i>	ค	-	-	ต
17	Ciconiidae	นกปากห่าง	<i>Anastomus oscitans</i>	ค	-	-	พ
18	Cisticolidae	นกกระจับหญ้าทองเหลือง	<i>Prinia flaviventris</i>	ค	-	-	ต,พ
19	Columbidae	นกเขาใหญ่	<i>Streptopelia chinensis</i>	-	-	กลุ่มที่ 2	ต,พ
20	Columbidae	นกเขาเปล้า	<i>Treron curvirostra</i>	ค	-	-	พ
21	Cuculidae	นกกระปูดเล็ก	<i>Centropus bengalensis</i>	ค	-	-	ต
22	Cuculidae	นกกระปูดใหญ่	<i>Centropus sinensis</i>	ค	-	-	ต,พ
23	Dicruridae	นกแซงแซวเล็กเหลือง	<i>Dicrurus aeneus</i>	ค	-	-	ต
24	Dicruridae	นกแซงแซวทางบางเล็ก	<i>Dicrurus remifer</i>	ค	-	-	ต,พ
25	Eurylaimidae	นกเขี้ยวปากงุ้ม	<i>Calypptomena viridis</i>	ค	-	-	ต
26	Hirundinidae	นกนางแอ่นบ้าน	<i>Hirundo rustica</i>	ค	-	-	พ
27	Jacanida	นกพริก	<i>Metopidius indicus</i>	ค	-	-	ต,พ
28	Jacanidae	นกอีแจว	<i>Hydrophasianus chirurgus</i>	ค	-	-	ต
29	Meropidae	นกจาบคาคอสีฟ้า	<i>Merops viridis</i>	ค	-	-	ต

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
30	Meroiidae	นกจาบคาตราแดง	<i>Myctornis amictus</i>	ค	-	-	ต,พ
31	Muscicapidae	นกกาขงขมดง	<i>Copsychus malabaricus</i>	ค	-	-	ต
32	Muscicapidae	นกกาขงขมบ้าน	<i>Copsychus saularis</i>	ค	-	-	ต,พ
33	Nectariniidae	นกกินใบลิคอสี่น้ำตาล	<i>Anthreptes malacensis</i>	ค	-	-	ต
34	Nectariniidae	นกกาฝากอกเหลือง	<i>Prionochilus maculatus</i>	ค	-	-	ต
35	Passeridae	นกกกระจอทาล	<i>Passer flaveolus</i>	ค	-	-	ต
36	Phalacrocoracidae	นกกาน้ำเล็ก	<i>Phalacrocorax niger</i>	ค	-	-	ต,พ
37	Phasianidae	ไก่ป่า	<i>Gallus gallus</i>	ค	-	-	ต,ถ
38	Picidae	นกหัวขวานสีน้ำตาลทอง	<i>Chrysocolaptes lucidus</i>	ค	-	-	ต
39	Picidae	นกหัวขวานลายตะโพกเหลือง	<i>Meiglyptes tristis</i>	ค	-	-	ต
40	Picidae	นกหัวขวานสีตาล	<i>Micropternus brachyurus</i>	ค	-	-	ต,พ
41	Psittacoidae	นกหกเล็กปากแดง	<i>Loriculus vernalis</i>	ค	-	-	ต
42	Rallidae	นกอีแอ่นอกเทา	<i>Gallinulus striatus</i>	ค	-	-	ต,พ
43	Rallidae	นกอีแอ่น	<i>Porphyrio porphyrio</i>	ค	-	-	ต,พ
44	Rallidae	นกกวัก	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	ค	-	-	ต,พ
45	Recurvirostridae	นกตีนเทียน	<i>Himantopus himantopus</i>	ค	-	-	พ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
46	Strigidae	นกที่ตีโพพันธุ์เหนือ	<i>Ketupa zeylonensis</i>	ค	NT	-	ต
47	Strigidae	นกเค้าป่าสีน้ำตาล	<i>Strix leptogrammica</i>	ค	-	-	ต,พ
48	Sylviidae	นกกระจับคอดำ	<i>Orthotomus atrogularis</i>	ค	-	-	ต,พ
49	Sylviidae	นกกระจับธรรมดา	<i>Orthotomus sutorius</i>	ค	-	-	ต,พ
50	Timaliidae	นกกินแมลงหน้าปากสีน้ำตาล	<i>Stachyridopsis rufifrons</i>	ค	-	-	ต
51	Upupidae	นกกระวางหัวขวาน	<i>Upupa epops</i>	ค	-	-	ต
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม							
1	Lorisdidae	ลิงผสม	<i>Macaca fascicularis</i>	ค	-	-	ต,พ
2	Sciuridae	กระรอก	<i>Callosciurus erythraeus</i>	-	-	-	ต,พ
3		หนู		-	-	-	ต,ถ
สัตว์เลื้อยคลาน							
1	Acrochordidae	งูจางช้าง	<i>Acrochordus javanicus</i>	-	NT	กลุ่มที่ 2	ถ
2	Colubridae	งูกินปลา/งูน้ำ	<i>Enhydris enhydris</i>	-	-	-	พ
3	Colubridae	งูหัวกะโหลก (เหลื่อมอ้อ)	<i>Homalopsis buccata</i>	-	LC	-	ถ
4	Geomydidae	เต่าจ๊กกร	<i>Heosemys spinosa</i>	ค	VU	2	ถ
5	Geoemydidae	เต่านา	<i>Malayemys macrocephala</i>	ค	VU	2	ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
6	Geomydidae	เต่าหัว	<i>Cuora amboinensi</i>	ค	VU	2	ถ
7	Pythonidae	งูเหลือม	<i>Python reticulatus</i>	ค	LC	2	พ
8	Trogonidae	ตะพาบน้ำ	<i>Amyda cartilaginea</i>	ค	LC	2	ถ
9	Varanidae	เหี้ย	<i>Varanus salvator</i>	ค	LC	2	พ
10		เต่าเหม็น/เต่าขี้ลาด		-	-	-	ถ
ปลา							
1	Ambassidae	ปลาไหลจก (ยอดจาก)	<i>Congresox talabon</i>	-	-	-	ถ
2	Bagriidae	ปลากต	<i>Mystus nemurus</i>	-	-	-	ต,ถ
3	Anabantidae	ปลาหมอไทย	<i>Anabus testudineus</i>	-	-	-	ต,พ
4	Anabantidae	ปลาแรด	<i>Osphronemus goramy</i>	-	-	-	ต,ถ
5	Atherininae	ปลาหัวตะกั่ว	<i>Hypoatherina valencienni</i>	-	-	-	ต,ถ
6	Bagriidae	ปลาแขยงใบข้าว	<i>Mystus bocourti</i>	-	-	-	ต,ถ
7	Bagriidae	ปลาแขยงข้างลาย	<i>Mystus vittatus</i>	-	-	-	ต
8	Belontiidae	ปลากุหนิง	<i>Xenentodon cancila</i>	-	-	-	ต,ถ
9	Channidae	ปลากะพง/ช่อนหัวแหลม	<i>Channa lucius</i>	-	-	-	ถ
10	Channidae	ปลาชะโด	<i>Channa micropetles</i>	-	-	-	ต,ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
11	Channidae	ปลาช่อน	<i>Channa striatus</i>	-	-	-	ต,ถ
12	Cichlidae	ปลานิล	<i>Tilapia nilotica</i>	-	-	-	ต,ถ
13	Clariidae	ปลาอุบ	<i>Batrachus grunniens</i>	-	-	-	ต,ถ
14	Clariidae	ปลาตุกรัสเซีย	<i>Clarias gariepinus</i>	-	-	-	ถ
15	Clariidae	ปลาหมัก,ปลาตุกร้าพัน	<i>Clarias nieuhofii</i>	-	-	-	ถ
16	Clariidae	ปลาตุกตัน	<i>Clarias batrachus</i>	-	VU	-	ต,ถ
17	Clariidae	ปลาตุกอุย	<i>Clarias macrocephalus</i>	-	VU	-	ต,ถ
18	Cyprinidae	ปลาตะเพียนทอง	<i>Barbonymus altus</i>	-	-	-	ต,ถ
19	Cyprinidae	ปลาตะเพียนขาว	<i>Barbonymus gonionotus</i>	-	-	-	ต,ถ
20	Cyprinidae	ปลาตะเพียนหางแดง	<i>Barbonymus schwanenfeldii</i>	-	-	-	ต,ถ
21	Cyprinidae	ปลาซิวข่ม	<i>Brachydanio kerrii</i>	-	-	-	ต,พ
22	Cyprinidae	ปลาชิวหนวดยาว	<i>Esomus metallicus</i>	-	-	-	ต
23	Cyprinidae	ปลาทรงเครื่อง	<i>Laabeo bicolor</i>	-	-	-	ต
24	Cyprinidae	ปลากาแดง	<i>Laabeo erthrurus</i>	-	-	-	ต
25	Cyprinidae	ปลาอีศกเทศ	<i>Laabeo lohita</i>	-	-	-	ต,ถ
26	Cyprinidae	ปลาหลาวทอง	<i>Labiobarbus leptochelilus</i>	-	-	-	พ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
27	Cyprinidae	ปลาตาแดง	<i>Labiobarbus lineatus</i>	-	-	-	ต,ถ
28	Cyprinidae	ปลาพรหม	<i>Osteochilus melanopleurus</i>	-	-	-	ต,ถ
29	Cyprinidae	ปลาชิวบ้าน	<i>Parachela</i> sp.	-	-	-	ต,ถ
30	Cyprinidae	ปลาสี่สไปทย	<i>Probarbus jullieni</i>	-	TI	1	ต
31	Cyprinidae	ปลาจิ/กระมั่ง	<i>Puntipolites proctozystron</i>	-	-	-	ต
32	Cyprinidae	ปลาชิวควาย	<i>Rasbora lateristrata</i>	-	-	-	ต,พ
33	Cyprinidae	ปลาชิวทางกรรไกร	<i>Rasbora trilineata</i>	-	-	-	ต
34	Cyprinidae	ปลาแก้มซ่า	<i>Systemus orphoides</i>	-	-	-	ต,ถ
35	Eleotridae	ปลาปู่เอื้อย	<i>Oxyeleotris marmoratus</i>	-	-	-	พ
36	Eleotridae	ปลานูจาก/ปูทราย	<i>Oxyeleotris mamoratus</i>	-	-	-	ต,พ
37	Haemulidae	ปลากะพงแสม	<i>Pomadasys kaokan</i>	-	-	-	พ
38	Hemiramphidae	ปลาเข็ม	<i>Demogenus pusillus</i>	-	-	-	ต,พ
39	Heteropneustidae	ปลาเม่น	<i>Heteropneustes fossilis</i>	-	-	-	ต,ถ
40	Latidae	ปลากะพงขาว	<i>Lates calcarifer</i>	-	-	-	พ
41	Macropodinae	ปลากกริม	<i>Trichopsis vittatus</i>	-	-	-	ต,ถ
42	Mastacembelidae	ปลาหลด	<i>Macrognathus siamensis</i>	-	-	-	ต,ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
43	Mastacembelidae	ปลากระทิงเงฬ	<i>Mastacembelus erythrotaenia</i>	-	VU	1	ต,ถ
44	Monacanthidae	ปลาวัว	<i>Monacanthus</i> sp.	-	-	-	ต
45	Mugilidae	ปลากระบอก	<i>Mugil</i> sp.	-	-	-	ต,ถ
46	Nandidae	ปลาหมอช้างเหยียบ	<i>Pristolepis fasciata</i>	-	-	-	ต,ถ
47	Notopteridae	ปลากกราย	<i>Notopterus chitara</i>	-	-	-	ต,ถ
48	Osphronemidae	ปลากัด	<i>Betta splendens</i>	-	TL,DD	-	ต,ถ
49	Ostoglossidae	ปลากกระต๊นาง	<i>Trichogaster microlepis</i>	-	-	-	ต
50	Ostoglossidae	ปลาสลิด	<i>Trichogaster pectoralis</i>	-	-	-	ต,ถ
51	Ostoglossidae	ปลากกระต๊สามจุด/กระต๊หม้อ	<i>Trichogaster trichopterus</i>	-	-	-	ต,ถ
52	Pangasiidae	ปลาน้ำก	<i>Pangasinodon gigas</i>	-	CR	1	ต,ถ
53	Pangasiidae	ปลาสวาย	<i>Pangasius hypophthalmus</i>	-	NT	-	ต,พ
54	Scatophagidae	ปลาซี้ดง, ปลาตะกรับ	<i>Scatophagus argus</i>	-	LC	-	ถ
55	Siluridae	ปลาเนื้ออ่อน	<i>Kriopterus apogon</i>	-	-	-	ต,พ
56	Siluridae	ปลาก้างพระร่วง	<i>Kriopterus bicirrhis</i>	-	-	-	ต
57	Siluridae	ปลาทก, ปลาเต้าดำ	<i>Wallago micropogon</i>	-	VU	-	ต,ถ
58	Synbranchidae	ปลาไหลนา	<i>Monopterus albus</i>	-	-	-	ต,ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ. 2535	ONEP 2005	CITES 2556	
59	Tetraodontidae	ปลาปักเป้า	<i>Chelonodon</i> sp.	-	-	-	ต,ถ
60	Toxotidae	ปลาเสือพ่นน้ำ	<i>Toxotes chatareus</i>	-	-	-	ต,พ
61		ปลาร่อน	-	-	-	-	ถ
62		ปลากาคำ	-	-	-	-	ต
กุ้ง ปู หอย							
1	Ampullariidae	หอยโข่ง	<i>Pila ampullacea</i>	-	-	-	ต,ถ
2	Ampullarioidea	หอยเขมือรี	<i>Pomacea canaliculata</i>	-	-	-	ต,ถ
3	Grapsidae	ปูแม่น้ำ (ปูจากร)	<i>Varuna litterata</i>	-	-	-	ถ
4	Lymanaeidae	หอยคัน	<i>Radix rubiginosa</i>	-	-	-	ต,ถ
5	Palaemonidae	กุ้งกะต๋อม	<i>Macrobrachium</i> sp.	-	-	-	ต,ถ
6	Palaemonidae	กุ้งก้ามกราม	<i>Macrobrachium rosenbergii</i>	-	-	-	ต,พ
7	Palaemonidae	กุ้งฝอย	<i>Macrobrachium lanchesteri</i>	-	-	-	ต,พ
8	Palaemonidae	กุ้งหัวแข็ง (กะเปาะ)	<i>Macrobrachium equidens</i>	-	-	-	ถ
9	Parathelphusidae	ปูนา	<i>Esanthelephusa</i> sp.	-	-	-	ต
10	Penaeidae	กุ้งตะกาด	<i>Metapenaeus affinis</i>	-	-	-	ถ
11	Portunidae	ปูดำ	<i>Scylla serrata</i>	-	-	-	ต,ถ

ลำดับ	วงศ์ (Family)	ชื่อไทย (Thai name)	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)	สถานภาพการอนุรักษ์			แหล่งข้อมูล
				พ.ร.บ.	ONEP	CITES	
12	Succineidae	หอยทาก	<i>Succinea chrysis</i>	-	-	-	พ
13	Viviparidae	หอยขม	<i>Sinotaila ingallsiana</i>	-	-	-	ศ,พ

หมายเหตุ: สถานภาพทางการอนุรักษ์

- EN = ใกล้สูญพันธุ์ หรือ Endangered
- VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หรือ Vulnerable
- LC = ไม่เป็นกังวล หรือ Least concern
- NT = ใกล้ถูกคุกคาม หรือ Near threatened
- DD = มีข้อมูลไม่เพียงพอ หรือ Data deficient

ค = สัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

- 1 = ชนิดพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายที่ 1 (Appendix I)
- 2 = ชนิดพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายที่ 2 (Appendix II)
- 3 = ชนิดพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายที่ 3 (Appendix III)

กลุ่มที่ 2 = ชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่มีเชสต์สัตว์ป่าสงวนหรือ
 สัตว์ป่าคุ้มครองและมีเชสต์สัตว์ป่าบัญชีท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้า
 ระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)
 แหล่งข้อมูล   ศ = ตราจเอกสาร   ถ = สอบถาม   พ = สำรองพบ

ตามสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ IUCN และตามสำนัก
 นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ หรือ สผ. หรือ ONEP

ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้า
 หรือส่งออก ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2556

ภาคผนวก ช

ความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นกับบึงขุนทะเล

ตารางภาคผนวกที่ ข-1 ความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยวอื่นกับบึงขุนทะเล

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
0	บึงขุนทะเล	0	536216	1002998
1	ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเขาท่าเพชร	2.92	538337	1004979
2	พระธาตุศรีสุราษฎร์	3.72	538517	1005902
3	เกาะลำพู	7.27	534723	1010093
4	ปากน้ำตาปี	12.68	540653	1014852
5	บ่อน้ำร้อนรัตนโกสัย	12.91	529087	992215
6	วัดเขาศรีวิชัย	14.83	524629	1012218
7	ศูนย์ฝึกสิงบ้านคลองไทร	24.36	516166	1016800
8	น้ำตกเพชรพนมวัฒน์	26.23	558242	988715
9	น้ำตกบ้านคีรีรอบ	27.04	558849	988179
10	บ่อน้ำร้อนเขาตอก	27.52	524018	978305
11	ถ้ำเหม็น (ถ้ำขมิ้น)	27.77	541973	975803
12	อุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น(ที่ทำกร)	28.45	552649	979748
13	น้ำตกดาดฟ้า	29.04	553135	979374
14	ถ้ำเหมก	29.44	556663	981796
15	บ่อน้ำร้อน	31.45	546067	973102
16	วัดถ้ำสิงขร	32.02	504379	999615
17	จุดชมทิวทัศน์เขาหนอง	32.14	554330	976427
18	โป่งน้ำร้อน	32.41	521917	1032062
19	แหลมโพธิ์	33.92	529587	1036236
20	แหลมซุย	34.60	534402	1037524
21	บ้านพุมเรียง	35.47	527997	1037483
22	ถ้ำพริก	36.00	500334	1005794
23	ถ้ำมะพร้าว	36.03	500334	1006136
24	สวนโมกขพลาราม	36.14	518870	1034673
25	ถ้ำแก้ว	36.37	499978	999945
26	ถ้ำลอด	36.52	567201	983630
27	วัดรัตนาราม	36.96	520869	1036599

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
28	เจดีย์วัดหลง	37.44	520898	1037138
29	ถ้ำกาซี	37.64	498590	1001978
30	พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านอำเภอไชยา	37.70	521032	1037478
31	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา	37.93	520232	1037374
32	วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร	38.03	520230	1037479
33	น้ำตกคลองปาว	38.05	559755	973071
34	ถ้ำสวนปราง	38.08	573159	993714
35	น้ำตกเหมืองทวด	38.20	547896	966598
36	ถ้ำคีรีวงเดิม	39.33	572755	1017534
37	น้ำตกคลองพต	40.19	563283	973267
38	หาดนายอำเภอ	41.02	529612	1043459
39	สันเขื่อน	41.09	558217	968268
40	ถ้ำหลวง	41.93	564075	971635
41	น้ำตกคลองคันเบ็ด	42.00	547028	962387
42	น้ำตกเขาไค	43.05	571887	978865
43	น้ำตกหน่อตง	43.06	577109	989473
44	หาดนิยม	43.06	527953	1045233
45	ถ้ำกรุงนาง	43.34	565342	970875
46	น้ำตกกรุงนาง	43.97	565033	969765
47	น้ำตกภูริน	44.54	579303	991672
48	วัดเขาใหญ่ (วัดชมเพชรวนาราม)	44.91	575956	982040
49	ถ้ำวังบาดาล	45.16	494986	984553
50	เกาะवाद	45.18	572567	1029802
51	น้ำตกคลองน้ำเฒ่า	45.63	548219	958949
52	น้ำตกสำนักเขียน	45.66	580435	991569
53	อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด (ที่ทำการอุทยาน)	46.49	582368	997338
54	น้ำตกสี่ขีด	46.54	582389	997119
55	ถ้ำลอด	46.63	570694	971575
56	น้ำตก357	46.70	552326	959145

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
57	น้ำตกคลองท่าหลัก	47.51	580449	985622
58	วัดเขาสวรรณประดิษฐ์	47.89	575444	1030443
59	พิพิธภัณฑสถานปลาหิน	48.22	576025	1030187
60	แหลมทอด	48.47	574917	1032168
61	วังหิน	48.70	575480	1031792
62	ถ้ำเขาพับผ้า	49.10	584516	994098
63	น้ำตกห้วยตะเคียน	49.39	548700	955187
64	เกาะนกภาริกัน	49.58	574967	1033902
65	เกาะแรด	50.08	577326	1031585
66	น้ำตกวิภาวดี	50.10	487026	1012466
67	ถ้ำหงส์	50.68	568722	964089
68	น้ำตกหินลาด	50.79	485551	1006508
69	ถ้ำเขาวังทอง	50.98	585051	1017610
70	เกาะนกตะเภา	51.48	573667	1038302
71	บ่อน้ำร้อน(กรุงชิง)	51.80	573028	966526
72	น้ำตกหนานช่องฟ้า	52.10	581827	977776
73	น้ำตกลานโซวี	52.56	584479	1023805
74	แก่งหินดาต	52.67	575224	967579
75	เกาะหลัก	52.74	579117	1033660
76	น้ำตกทำน้อย	53.22	588764	1011428
77	หาดวังหิน	53.32	581729	1030761
78	แหลมกุลา	53.67	581785	1031334
79	หาดนางกำ	53.84	582828	1029919
80	ถ้ำเขากรด	54.13	586597	1022771
81	เกาะเชือก	54.30	573667	1042302
82	เกาะเชือก	54.32	573765	1042231
83	น้ำตกคลองฝ้าย	54.37	584341	977661
84	เกาะวัวจิว	54.45	571667	1044302
85	วัดเจติยชลวง	54.61	589351	1015614

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
86	จุดชมทิวทัศน์เขาดาดฟ้า	54.75	590734	1008036
87	จุดชมวิวทะเลหมอก	55.01	581261	971384
88	ถ้ำเขาเหล็ก	55.22	579992	969310
89	น้ำตกยวนสาว	55.88	480346	1003692
90	บ่อน้ำจิตรธรรมชาติในทะเล	56.03	584997	1030544
91	เกาะตะไคร	56.31	585230	1030710
92	น้ำตกกรุงชิง	56.67	576424	963038
93	เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกกรุงชิง	57.12	576783	962754
94	คลองยัน	57.43	484875	1028702
95	เกาะสั้ม	57.60	574167	1046302
96	น้ำตกเสม็ดขุน	57.61	593365	1010269
97	เขื่อนรัชชประภา	57.88	479477	991570
98	น้ำตกควนกลอย	57.97	593772	1009956
99	จุดล่องแก่ง บ้านสองหลัง	58.10	484551	1029552
100	เจดีย์เขาธาตุ	58.11	589558	1026042
101	หาดสำเริง	58.53	522862	1059959
102	แหลมประทับ	58.60	588432	1029590
103	วัดกระดังงา	59.25	594587	1013168
104	ป่าชายเลนคลองขนอม	59.43	593502	1018815
105	เขาหลวง	59.95	596112	1005710
106	หาดขนอม	60.01	592357	1024185
107	น้ำตกน่านไผ่	60.09	595561	1012404
108	หาดในเป็รด	60.11	595761	1011259
109	หาดหัวถนน	60.57	596015	1012616
110	หาดในเพลา	60.70	596581	1009349
111	จุดล่องแก่ง หาดปากขุน	61.04	481584	1030194
112	อ่าวแขวงเภา	61.08	592604	1026462
113	หาดหน้าด่าน	61.13	596087	1015328
114	อ่าวขนอม	61.84	596282	1017711

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
115	น้ำตกสุนันทา	61.93	588123	969193
116	เขาพลายดำ	62.01	598223	1003644
117	อุทยานแห่งชาติเขานัน(ที่ทำการอุทยาน)	62.15	588444	969275
118	จุดชมวิวสุนันทา	62.51	587475	967191
119	น้ำตกกระแสน	62.74	568543	949203
120	หาดท้องหยี	62.74	598808	1007355
121	อ่าวท้องหยี	62.75	598819	1007402
122	สถานที่ท่องเที่ยวบางสวรรค์	62.93	497851	953092
123	แหล่งโบราณคดีเขาคา	63.32	595823	981593
124	น้ำตกบางจำ	63.34	483122	1037502
125	เกาะกล้วย	63.44	577317	1051302
126	จุดชมวิวผาไทรน้อย	63.53	481676	1035543
127	น้ำตกโหยน	63.54	496554	953333
128	อ่าวท้องยาง	63.62	599800	1005362
129	เกาะพะลวย	63.72	575110	1053457
130	อ่าวบางปอ	63.74	599960	1003432
131	จุดชมวิวผาหนุมาน	63.80	481412	1035634
132	เกาะเตापูน	63.88	572867	1055302
133	หินงามรางตัด	63.98	600194	1003905
134	หาดพลายดำ	64.02	600235	1004028
135	สถานที่ท่องเที่ยวสระแก้ว	64.04	496310	952888
136	หาดทุ่งไส	64.12	600234	999317
137	ปากน้ำลิซล	64.45	600386	996879
138	เกาะตุ	64.92	578067	1052602
139	หาดคอเขา	65.04	600662	994168
140	บ่อน้ำพุร้อนบางจำ	65.35	481942	1039371
141	หาดหินงาม	65.37	601150	995402
142	เกาะกงแพ	65.42	573398	1056799
143	น้ำตกยอดเหลือง	65.46	579196	953593

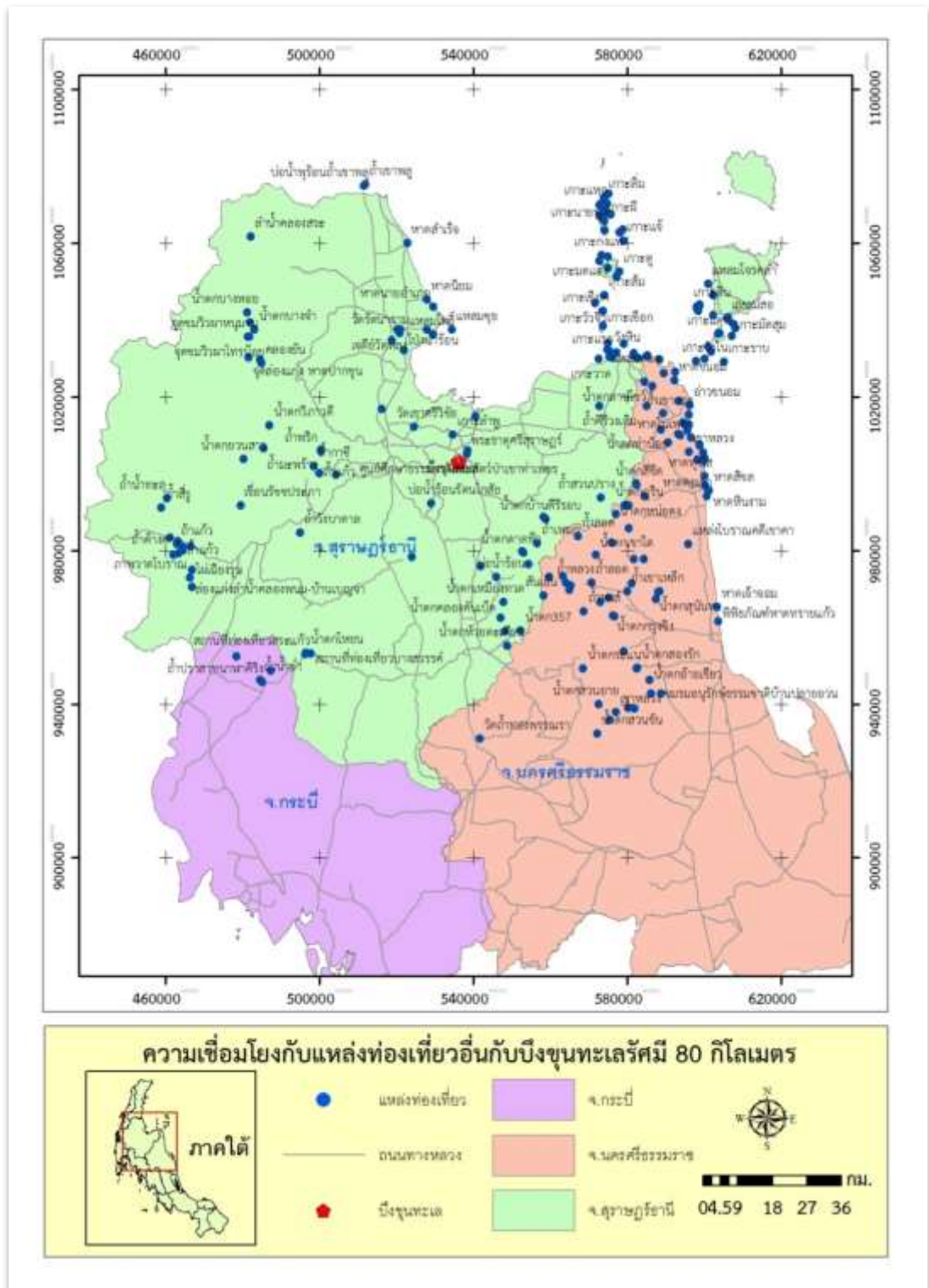
ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
144	หาดลิซล	65.50	601301	995612
145	เกาะมดแดง	66.14	575067	1056502
146	เกาะวังใน	67.13	597969	1029322
147	น้ำตกบางหอย	67.40	481269	1042001
148	เกาะวังนอก	69.35	600167	1029802
149	น้ำตกวังลุง (สองรัก)	70.88	582481	949272
150	น้ำตกสองรัก	70.89	582576	949345
151	เกาะวัวตาหลับ	71.27	574167	1063302
152	เกาะมัดแดง	71.60	601183	1033076
153	เกาะมัดโงก	71.61	601852	1031608
154	เกาะวัวเตะ	71.87	579167	1060602
155	วัดถ้ำทองพรณรา	72.23	541688	930948
156	น้ำตกสวนอายุ	72.77	572567	939934
157	เกาะไผ่ลวก	72.97	578088	1062739
158	เกาะไผ่รวก	73.07	578167	1062802
159	ถ้ำแห่งบางเหียน,เขาหม้อ(ถ้ำทำบุญ)	73.12	487342	948598
160	น้ำตกแม่ยาย	73.14	466450	981034
161	เกาะผี	73.35	574067	1065802
162	เกาะแมลงป่อง	73.67	598482	1042353
163	เกาะราบ	73.69	605124	1029102
164	เกาะแม่ทัพ	73.72	598067	1043102
165	ทะเลในหรือทะเลสาบกลางภูเขา	73.74	572994	1066886
166	เกาะเจตมูล	73.83	598036	1043346
167	เกาะแม่เกาะ	73.91	572843	1067169
168	เกาะแจ้	74.09	579017	1063452
169	เกาะดิน	74.63	598844	1043564
170	ไผ่เฉียงรุน	74.81	466888	974874
171	เกาะทะลุ	74.94	598900	1044043
172	เส้นทางศึกษาธรรมชาติต้นไม้ใหญ่	75.13	464392	980938

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
173	เกาะแตน	75.20	603639	1036296
174	น้ำตกอ้ายเขียว	75.31	585773	946259
175	ถ้ำแก้ว	75.41	464439	979860
176	เกาะสามเส้า	75.42	574767	1067802
177	เกาะวัวกั้งตั้ง	75.73	575857	1067504
178	ล่องลำน้ำคลองสก (วังมัจฉา-บ้านเขียวปง)	75.77	463362	982184
179	เกาะแตน/เกาะกะเต็น	75.81	604164	1036604
180	บ่อน้ำพุร้อนถ้ำเขาพลู	76.04	511613	1074918
181	ภาพวาดโบราณ	76.14	466322	972771
182	เกาะช้างโตรม	76.16	573467	1069402
183	เกาะหัวกลิ้ง	76.22	572867	1069802
184	ถ้ำเขาพลู	76.28	511881	1075265
185	ถ้ำแก้ว	76.40	462868	981618
186	แหลมหินคม	76.48	602482	1041159
187	ถ้ำน้ำทะเล	76.55	460264	993444
188	ล่องแก่งลำน้ำคลองพนม-บ้านเบญจา	76.67	466788	970467
189	ถ้ำค้างคาว	76.73	463269	979194
190	ถ้ำปราสาทนาผาศิริง	76.74	485117	945727
191	เกาะแหล	76.76	573167	1070252
192	ถ้ำน้ำซำ	76.77	484570	946179
193	ถ้ำต้นเหรียงเขายิงหมี่(ถ้ำเขาน้อย)	76.77	478469	952388
194	เขาหลวง	76.82	577073	937915
195	เกาะทองทั้งแท่ง	76.86	574367	1069702
196	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	76.86	574367	1069702
197	หาดเจ้าจอม	77.06	603344	965132
198	เกาะหว้าน้อย	77.25	574267	1070202
199	เกาะหินดับ	77.50	574870	1070154
200	จุดชมทิวทัศน์ยอดเขาหลวง	77.70	580308	938996
201	อุทยานแห่งชาติคลองพนม(ที่ทำกรฯ)	77.71	461042	983297

ลำดับ	รายชื่อแหล่งนันทนาการ/แหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	X_WGS84	Y_WGS84
202	เกาะหัวใหญ่	77.74	574048	1070896
203	น้ำตกหัวแหวน	77.79	575474	935820
204	เกาะหนูมาน	77.82	574344	1070812
205	ถ้ำน้ำลอดเขาวงกต	78.03	462040	978755
206	เกาะมัดสุ่ม	78.17	607167	1035802
207	ถ้ำสี่รู	78.22	458912	991049
208	น้ำตกพรหมโลก	78.25	586134	942710
209	เกาะนายพุด	78.60	574167	1071802
210	เกาะลิ้ม	78.70	574117	1071949
211	เส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านคีรีวง-ยอดเขา หลวง	78.82	581869	938717
212	อ่าวตลิ่งงาม	79.16	602457	1046328
213	แหลมสอ	79.18	605986	1040425
214	พิพิธภัณฑสถานหาดทรายแก้ว	79.26	603753	961483
215	น้ำตกสวนขัน	79.27	572167	932323
216	พุทธเจดีย์แหลมสอ	79.58	606358	1040580
217	แหลมโจรกล้า	79.74	601113	1049322
218	ลำน้ำคลองสระ	79.83	482150	1061706
219	เกาะหลามราน้อย	79.88	607549	1038940
220	ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านปลายอวน	79.92	588746	942737
221	เกาะหลามราใหญ่	79.94	608152	1037840
222	เกาะท้ายเพลา	79.95	575138	1072810

หมายเหตุ: คำนวณระยะทางระหว่างจุด ด้วยการใช้ ArcGis 9.3 เครื่องมือ Point Distance (analysis)

ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จาก สถานวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ศูนย์ปฏิบัติการภูมิสารสนเทศ (สุราษฎร์ธานี) และนภวรรณ ฐานะกาญจน์ และคณะ (2548)

ภาพภาคผนวก ข-1 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นกับบึงขุนทะเลรัศมี 80 กิโลเมตร

ภาคผนวก ซ

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และเสวนาระดมความคิดเห็น

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. คุณศรีจิตต์ เขมียวภรณ์, สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาสุราษฎร์ธานี
2. รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสุราษฎร์ธานี
3. คุณอภิรักษ์ ศักดา นักบริหารงานช่าง 7 กองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. คุณวชิรภรณ์ จิตติณรงค์ นักพัฒนาการท่องเที่ยว 5 สำนักงานเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี
5. คุณวิไลตดา แต้มประเสริฐ พัฒนาการผู้ประสานงานตำบลมะขามเตี้ย
6. คุณเพ็ญศิริ ฤทธิเดช พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล สำนักงานพัฒนาการอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
7. คุณพจนารถ วิเชียร เทศบาลตำบลวัดประดู่
8. คุณวรรณภา สุวรรณวงศ์ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
9. คุณมานิช สงวนพันธุ์ ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล
10. คุณเกสินี รอบคอบ หมู่ที่ 1 ต.ขุนทะเล
11. คุณมีศักดิ์ ธรรมเจริญ ประธานชุมชนบึงขุนทะเล
12. พระปลัดสมชาย ยโสธโร เจ้าอาวาสวัดท่าอู่ หมู่ที่ 2 ต.ขุนทะเล
13. คุณนิพัฒน์ ม่วงพานิช หมู่ที่ 3 ต.ขุนทะเล
14. คุณจำลอง จำนงพันธ์ หมู่ที่ 8 ต.วัดประดู่
15. คุณอดุลย์ มีถาวร ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบึงขุนทะเล
16. คุณสำราญ บุญขำนิ หมู่ที่ 1 ต.ขุนทะเล
17. คุณอารมณ วิชัยกุล อาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว
18. คุณสายสุนีย์ วิชัย อาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว

รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนาระดมความคิดเห็น
การกำหนดรูปแบบเส้นทางละโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่บึงขุนทะเล
และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่บึงขุนทะเล
วันพุธ ที่ 16 ธันวาคม 2558 เวลา 13.00 – 16.00 น.
ณ ห้องประชุมศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี บึงขุนทะเล

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์/E-mail
1	คุณนันทวัน ศิริโชคพัฒน์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ททท.สำนักงานสุ ราษฎร์ธานี	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์: 085-1231118
2	คุณฐิติพรรณ แสงเงิน	หัวหน้าสำนักงาน ปลัดเทศบาลตำบลขุน ทะเล	เทศบาลตำบลขุนทะเล โทรศัพท์: 089-8678080 E-mail: Autjune2012@hotmail.com
3	นางพจนารถ วิเชียร	หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน สาธารณสุข	เทศบาลตำบลวัดประดู่ โทรศัพท์: 080-8787812
4	นายอภิรักษ์ พูลมาศ	สมาชิกสภาเทศบาล นครสุราษฎร์ธานี และ แทนประธานชุมชนบึง ขุนทะเล	เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์: 081-5365566
5	นายสุรเชษฐ์ นรินธนาชาติ	นายช่างชลประทาน	โครงการชลประทานสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์: 086-7456950 E-mail: SURACHET40@hotmail.com
6	ผศ.สอรัฏฐ์ มากบุญ	อาจารย์คณะศิลป ศาสตร์และวิทยาการ จัดการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
7	ผศ.ดร.สมทิพย์ ด่านธีรว นิษฐ์	อาจารย์คณะ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
8	ผศ.ดร.กานดา คำชู	อาจารย์คณะ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์/E-mail
9	ดร.นิตัน เพราแก้ว	ผู้อำนวยการวิทยาลัย ชุมชนสุราษฎร์ธานี	วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์: 087-6900069 E-mail: nitas.p@psu.ac.th
10	นายณชพัฒน์ แดงอ่อน	นักวิเคราะห์นโยบาย และแผนปฏิบัติการ	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์: 087-5897124
11	นางพจนีย์ ไชยถาวร	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญ การ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 11 (สุราษฎร์ธานี)
12	นายพงศ์รินทร์ ไชยกรด	นักวิชาการป่าไม้ ปฏิบัติการ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 11 (สุราษฎร์ธานี)
13	น.ส.อมรรัตน์ ทองนพคุณ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ชำนาญการ	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ ธานี โทรศัพท์: 086-6602245
14	นายอดุลย์ มีถาวร	ประธานกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนท่องเที่ยวบึงขุน ทะเล	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบึงขุนทะเล 90/11 หมู่ที่ 3 ซ.พ่อบึงทะเล 21 ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ ธานี 84000 โทรศัพท์: 089-7262436
15	นายกฤษดา รอบคอบ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ต.ขุนทะเล	โทรศัพท์: 099-4064674
16	นายมนตรี เวชกุล	กรรมการวิสาหกิจ ชุมชนท่องเที่ยวบึงขุน ทะเล	โทรศัพท์: 086-9508616
17	นายสรพงศ์ ชุมบ้านยาง	กรรมการวิสาหกิจ ชุมชนท่องเที่ยวบึงขุน ทะเล	โทรศัพท์: 089-5877108
18	นางอำไพ อินทร์แก้ว	ประธานแอโรบิค บึง ขุนทะเล	77 ซ.พ่อบึงทะเล 21 ม.3 ต. มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ ธานี
19	คุณอรรณ นัยเนตร	กรรมการแอโรบิค บึง ขุนทะเล	โทรศัพท์: 081-3677562
20	คุณสุปราณี สุตว่าง	ครูนำเต้นแอโรบิคบึง ขุนทะเล	โทรศัพท์: 081-2544871

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์/E-mail
21	คุณปรานี พรหมพันธุ์	สมาชิกเต็มไทม์แบริวค บึง ขุนทะเล	โทรศัพท์: 098-8456356
22	คุณนวพรรษ แดงมา	สมาชิกเต็มไทม์แบริวค บึง ขุนทะเล	โทรศัพท์: 082-4048388
23	นายสุวิจักขณ์ สงวนพันธุ์	ประธานกลุ่มท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุน ทะเล โทรศัพท์: 080-5351142
24	นายสุนทร ขอบเวช	กรรมการกลุ่ม ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บึงขุนทะเล	โทรศัพท์: 089-6462451
25	นายณรงค์ แสงจันทร์	กรรมการกลุ่ม ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บึงขุนทะเล	โทรศัพท์: 085-9433491
26	นายสุกิจ อรุณส่ง	ประธาน อสม. บึงขุน ทะเล	สาธารณสุขบึงขุนทะเล โทรศัพท์: 088-8268718
27	คุณจันทร์แรม เกรีมาศ	อสม.	โทรศัพท์: 084-0657722
28	นางอัมพร หมั่นบาล	อสม.	โทรศัพท์: 081-5367739
29	นางสุมานิตย์ อรุณส่ง	อสม.	โทรศัพท์: 081-6071187
30	นางสมใจ ปิ่นแก้ว	อสม.	โทรศัพท์: 086-6831195
31	น.ส.ธัญเพ็ญพัฒน์ คงสุทธิ	ประธานวิสาหกิจชุมชน เพื่อการเกษตรและการ ท่องเที่ยวบึงขุนทะเล	โทรศัพท์: 080-5212041
32	ส.ต.สมนึก ธาณีรัตน์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ บึงขุนทะเล	23/103 ถ.พ่อขุนทะเล 15 โทรศัพท์: 081-9088797

ภาคผนวก ฅ

ภาพประกอบการสำรวจพื้นที่และการทำวิจัย

ภาพภาคผนวก ฅ1-8
การสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์กลุ่มท่องเที่ยว

สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดท่าอู่

เตรียมความพร้อมเก็บแบบสอบถาม

การสำรวจความคิดเห็น

สำรวจพื้นที่ทางน้ำ

สำรวจพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวรอบบึงขุนทะเล

ภาพภาคผนวก ฅ9-10
 ประชาสัมพันธ์งานวิจัย เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2556
 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์งานวิจัย

นำเสนองานวิจัย

ภาพภาคผนวก ฅ11-12
 ร่วมประชุมกลุ่มทำแฟ้มไม้ไผ่ล่องบึงขุนทะเล เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2557
 ณ ห้องประชุมศูนย์บริการสาธารณสุขบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพภาคผนวก ฅ13-14
 ร่วมประชุมกับกลุ่มท่องเที่ยวในบึงขุนทะเลเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวบึงขุนทะเล
 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2557
 ณ ศาลา ริมบึงขุนทะเล ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพภาคผนวก ฅ15-16

ร่วมประชุมเวทีชาวบ้านจัดทำตลาดชุมชนบึงขุนทะเล

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2558 ณ ท่าตามิตร หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพภาคผนวก ฅ17-20

การเสวนาระดมความคิดเห็น

กำหนดรูปแบบเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเสนอแนะแนวทางการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่บึงขุนทะเล

วันพุธที่ 16 ธันวาคม 2558 เวลา 13.00 น. – 16.00 น.

ณ ห้องประชุมศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี (บึงขุนทะเล)

นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้เข้าร่วมเสวนา

บรรยากาศห้องประชุม

ผู้เข้าร่วมเสวนาร่วมเสนอความคิดเห็น

ผังเชื่อมโยงจากการระดมความคิดเห็น

ภาพภาคผนวก ฉ21-28
 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ถนนลาดยาง

ถนนรอบบึงขุนทะเล (กำลังสร้าง)

ถนนภายในหมู่บ้าน

ที่จอดจักรยาน

ท่าเรือริมนึงขุนทะเล

ท่าตามิตร

ศาลาพัก

ศาลาพัก

ภาพภาคผนวก ฅ29-35
โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ที่นั่งพักผ่อน

โซนร้านค้า

ตลาดในชุมชนบึงขุนทะเล

ศาลาริมบึง

ถังขยะของเทศบาล

ถังขยะรีไซเคิล

ที่ใส่ขยะ

ภาพภาคผนวก ฅ36-41
ตัวอย่างระบบป้ายสื่อความหมายในพื้นที่

ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้ชื่อต้นไม้

ป้ายรณรงค์

ป้ายรณรงค์สร้างจิตสำนึก

ป้ายประกาศ

ป้ายบอกสถานที่

กฎระเบียบกิจกรรมทางน้ำ

ภาพภาคผนวก ฅ42-49
ภาพสัตว์ป่า/นกที่พบในพื้นที่บึงขุนทะเล

นกยางเป็ย

นกกระเต็นอกขาว

(ภาพ: มาโนช สงวนพันธุ์)
เหยี่ยวดำใหญ่

(ภาพ: มาโนช สงวนพันธุ์)
นกอีโก้

นกปากห่าง

นกยางโทนน้อย

งูเหลือม

ลิงแสม

ภาพภาคผนวก ฉ50-57
ทิวทัศน์และธรรมชาติบึงขุนทะเล

ภาพภาคผนวก ฅ58-65
วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน

การตั้งบ้านเรือนริมน้ำ

การทำประมงพื้นบ้าน

การงมทอย

วิถีชีวิตการหากินตามธรรมชาติ

การทำสวนผลไม้

โรงทำน้ำตาลมะพร้าว

การทำน้ำตาลมะพร้าว

ผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว

ภาพภาคผนวก ฅ66-72
วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน

อุปกรณ์เก็บน้ำตาลสด

ฟาร์มเห็ด

ขนมพื้นบ้าน

ขายผลไม้ผลิตกันท์จากสวน

ผลิตภัณฑ์งานสานจากมะพร้าว

สวนผักปลอดสารพิษ

ปลูกพืชสมุนไพร

วิถีชีวิตชุมชน

ภาพภาคผนวก ฅ73-76
กีฬาพื้นบ้าน (ภาพจากคุณมานิช สวงนพันธุ์)

แข่งขันเรือสองตอน

มวยทะเล

แข่งเรือยาว

แข่งพายเรือคายัค

ภาพภาคผนวก ฅ77-78
ประเพณีถือศีลกินเจริมบึงขุนทะเล (ภาพจากคุณมานิช สวงนพันธุ์)

ภาพภาคผนวก ฦ79-86
ศาสนสถาน ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์

โบสถ์เก่าแก่วัดท่าอู่ (ปัจจุบันไม่มี)

โบสถ์วัดท่าอู่กำลังสร้างใหม่

โบสถ์สี่ชมพูวัดบ้านใหม่พัฒนา

โรงพยาบาลรักษาโรคเอดส์และข้อที่วัดบ้านใหม่พัฒนา

วัดโพธิ์ปัก

วัดสมหวังนาราม

ศาลพ่อตาขุนทะเล ม.5 ต.วัดประดู่

ศาลพ่อตาขุนทะเลชุมชนบึงขุนทะเล

ภาพภาคผนวก ฅ87-90
กิจกรรมท่องเที่ยวบึงขุนทะเล

จักรยานน้ำ

พายเรือคายัค/แคนู

ส่องแพกกลางคืน

ดูลิงแสม

ภาพภาคผนวก ฅ91-94
ตลาดน้ำวัดสมหวัง บันทึกรภาพวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2556 (ปัจจุบันยกเลิกแล้ว)

ภาพภาคผนวก ฉ 95-100
บรรยากาศและกิจกรรมของบึงขุนทะเลยามเย็น

กิจกรรมออกกำลังกาย

ระบายสีตุ๊กตา

เล่นกีฬาบริเวณลานริมบึง

ชมบรรยากาศบึงขุนทะเลยามเย็น

กิจกรรมพายเรือ

บรรยากาศยามพระอาทิตย์กำลังตกดิน

ภาพภาคผนวก ฅ101-108

กิจกรรมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวบึงขุนทะเลร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล

ซากโลมาหลังโหนก ที่วัดประดู่

สาริตการแกะสลักกระถางล้อยาง

สวนผักล้อยาง

ชาวสวนแนะนำวิธีเลือกเก็บฝรั่ง

เลือกเก็บและซื้อฝรั่ง

สถานที่พักโฮมสเตย์

สภาพทั่วไปของที่พัคโฮมสเตย์

รับประทานอาหารกลางวันใต้ต้นลำพู

ภาพภาคผนวก ฅ109-116
บรรยากาศการสำรวจพื้นที่ทางน้ำ

สะพานข้ามคลองมะขามเตี้ยเชื่อมระหว่างชุมชน
บึงขุนทะเลกับบ้านนิคม

ต้นสาकु

ร้านอาหารริมคลองมะขามเตี้ย

เกาะลอย

วัดโพธารวาส

แม่น้ำตาปี

เกาะลำพู

บรรยากาศคลองบ้านใหม่

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวภาวิณี แก้วตาทิพย์	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5410920050	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตร์บัณฑิต(วนศาสตร์)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2546

ทุนการศึกษา (ที่ได้รับในระหว่างการศึกษา)

-

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 ถนนพระเงิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ภาวิณี แก้วตาทิพย์ และกานดา คำชู. 2558. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบึงขุนทะเล
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2
ประจำปี 2558 หัวข้อ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาสังคมสู่อาเซียน Ecotourism
and Social Development for ASEAN community” ระหว่างวันที่ 22-23 มกราคม
2558 จัดโดยสถานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ สถานที่จัด
ประชุม โรงแรมร้อยเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.